

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 299

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

55. sējums

2012. gada 4. oktobris

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	482. plenārā sesija 2012. gada 11. un 12. jūlijā	
2012/C 299/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Stiprināt līdzdalības procesu un uzlabot vietējo pašvaldību, NVO un sociālo partneru iesaisti stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā" (izpētes atzinums)	1
2012/C 299/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā līdz ar jaunajiem finanšu noteikumiem?" (pašiniciatīvas atzinums)	6
2012/C 299/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas Tehnoloģiju platformas (ETP) un pārmaiņas rūpniecībā" (pašiniciatīvas atzinums)	12
2012/C 299/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas aizsardzības nozares nepieciešamība: rūpnieciskie, jauninājumu un sociālie aspekti" (pašiniciatīvas atzinums)	17
2012/C 299/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbība – īpaši politikas pasākumi izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai ES" (pašiniciatīvas atzinums)	24
2012/C 299/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sieviešu kā attīstības un inovāciju modeļa veicinātāju loma lauksaimniecībā un lauku rajonos" (pašiniciatīvas atzinums)	29

LV

Cena:
EUR 8

(Turpinājums nākamajā lappusē)

<u>Paziņojums Nr.</u>	<u>Saturs (turpinājums)</u>	<u>Lappuse</u>
2012/C 299/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma"	34
2012/C 299/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES, Kolumbijas un Peru daudzpusējā tirdzniecības nolīgumā (DTN)"	39
2012/C 299/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kooperatīvi un lauksaimniecības pārtikas nozares attīstība" (pašiniciatīvas atzinums)	45
2012/C 299/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES 1994. un 2005. gada pamatnostādņu par aviāciju un lidostām pārskatīšana" (atzinuma papildinājums)	49

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

482. plenārā sesija 2012. gada 11. un 12. jūlijā

2012/C 299/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārstrukturēšanās un pārmaiņu prognozēšana – kāda ir jaunākā pieredze?" (Zaļā grāmata) COM(2012) 7 <i>final</i>	54
2012/C 299/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par stabilitātes obligāciju ieviešanas iespējamību" COM(2011) 818 <i>final</i>	60
2012/C 299/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Zemes novērošanas programmu (GMES) un tās darbībām (no 2014. gada)" COM(2011) 831 <i>final</i>	72
2012/C 299/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD) un grozījumiem Direktīvā 98/26/EK" COM(2012) 73 <i>final</i> – 2012/0029 (COD)	76
2012/C 299/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to pasākumu pārredzamību, ar kuriem reglamentē cilvēkiem paredzētu zāļu cenas, un par to iekļaušanu publisko veselības apdrošināšanas sistēmu tvērumā" COM(2012) 84 <i>final</i> – 2012/0035 (COD)	81

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

482. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 11. UN 12. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Stiprināt līdzdalības procesu un uzlabot vietējo pašvaldību, NVO un sociālo partneru iesaisti stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā” (izpētes atzinums)

(2012/C 299/01)

Ziņotāja: **Heidi LOUGHEED**

Kipras republikas ministre darba lietu un sociālās apdrošināšanas jautājumos *Sotiroula Charalambous* kdze 2012. gada 18. aprīļa vēstulē nākamās prezidentvalsts Kipras vārdā lūdza Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt atzinumu par tematu

“Stiprināt līdzdalības procesu un uzlabot vietējo pašvaldību, NVO un sociālo partneru iesaisti stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 12. jūlija sēdē), vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

- EESK aicina Eiropas iestādes un valstu valdības atkārtoti paust politisku apņemšanos stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā sadarboties ar visiem nozīmīgajiem partneriem (Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, valstu parlamentiem, reģionālajām un vietējām pašvaldībām, sociālajiem partneriem, organizēto pilsonisko sabiedrību, valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām struktūrām, pilsētām un cita veida vietējām pašvaldībām).
- EESK aicina Eiropas Komisiju, lai popularizētu darbu, ko veic valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes (ESP) un tām līdzīgas struktūras, kā arī valstu organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, un izveidot īpašu tiem paredzētu forumu, lai sekmētu to darbu saistībā ar stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu.
- Raugoties no ilgtermiņa perspektīvas, EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu izstrādāt ilgtermiņa redzējumu par ieinteresēto personu līdzdalības galīgo mērķi un pakāpeniski to attīstīt.
- Raugoties īstermiņa perspektīvā, EESK uzskata, ka vairākas nelielas izmaiņas varētu ievērojami ietekmēt progresu. Īpaši jānorāda, ka dalībvalstīm un Eiropas Komisijai steidzami būtu atkārtoti jāapsver līdzdalības procesu laika grafiks un procedūras, lai dotu iespēju patiesi iesaistīties un būt līdzatbildīgām visām ieinteresētajām personām.

2. Ievads

2.1 Nākamā prezidentvalsts Kipra 2012. gada 18. aprīlī nosūtīja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai vēstuli, kurā tā lūdza Komiteju paust viedokli par to, kā stiprināt līdzdalības procesu un stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā vairāk

iesaistīt vietējās pašvaldības, NVO un sociālos partnerus. Kipra ir iecerējusi šo jautājumu noteikt par vienu no prioritātēm savas prezidentūras darbā un Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes (EPSCO) neformālajā 2012. gada jūlija sanāksmē.

Tā kā Eiropas pusgads notiek jau trešo gadu, ir piemēroti analizēt līdzdalību stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā un to, kā šo līdzdalību varētu uzlabot.

2.2 EESK ir izveidojusi stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komiteju, kuras uzdevums ir pārraudzīt darbu un pulcēt dalībvalstu ESP un tām līdzīgu struktūru pārstāvjus, lai dalītos pieredzē par to, kā uzlabot līdzdalību stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā.

2.3 EESK loma stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā tagad ir pilnībā atzīta⁽¹⁾, un Komiteja vēlas dalīties ar saviem ieteikumiem, kā uzlabot līdzdalību minētās stratēģijas īstenošanā un Eiropas pusgadā.

3. “Eiropa 2020” — jauna sistēma

3.1 Eiropas Savienību un tās iedzīvotājus ir skārusi nopietna ekonomikas un finanšu krīze, kas ir smagi ietekmējusi visu ES un tās iedzīvotājus. Daudzās dalībvalstīs stāvoklis ir īpaši saspringts, un saglabājas augsts bezdarba līmenis. Tāpēc EESK — kā tā norādījusi daudzos pēdējo triju gadu atzinumos — uzskata, ka stratēģija “Eiropa 2020” ir svarīgāka kā jebkad, jo tā ir visaptveroša reformu programma, kuras mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu izaugsmi un veidot daudz perspektīvāku Eiropas Savienību.

3.2 Stratēģija “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei ir izaugsmes stratēģija, kurā ir izvirzīti mērķi nozīmīgākajās politikas jomās ES un valstu līmenī. Tā ir ļoti plaša, un tās vispārējais mērķis ir atbalstīt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un pievērsties norisēm inovācijā, pētniecībā un izstrādē, klimata pārmaiņu, enerģijas, nodarbinātības, rūpniecības politikas un teritoriālās kohēzijas jomā, kā arī risināt ar nabadzības samazināšanu, kohēzijas politiku un daudzām citām jomām saistītus jautājumus.

3.3 Stratēģijas “Eiropa 2020” pārvaldības mērķis ir apvienot Eiropas valstu un kopīgo kompetenci vienā vairākslāņu sistēmā, tādējādi palīdzot stiprināt Eiropas integrācijas padziļināšanas leģitimitāti. Salīdzinājumā ar Lisabonas stratēģiju, stratēģijā “Eiropa 2020” ir iekļautas savstarpēji saistītas pamatiniciatīvas, kuru mērķis ir īpaši pievērsties nozīmīgām tematiskām jomām, prioritātēm, stratēģiskiem mērķiem un tos atbalstīt; turklāt

stratēģijā ir paredzēta pastiprināta un stingra uzraudzības sistēma, kas dod iespēju kritiski novērtēt attīstību (vai tās trūkumu) valsts līmenī.

3.4 Salīdzinājumā ar Lisabonas stratēģiju, ziņošanas mehānisms ir atšķirīgs ne tikai tāpēc, ka tas ir daudz koncentrētāks, bet arī tāpēc, ka tagad tas ir saskaņots ar procesiem, kas paredzēti jaunajās un uzlabotajās ekonomikas pārvaldības sistēmās, — piemēram, Stabilitātes un konverģences programma un valstu reformu programmas tiek iesniegtas Eiropas Komisijai vienlaikus, un to kopīga analīze sniedz pilnīgāku pārskatu par to, ko dalībvalstis ir sasniegušas un ko iecerējušas sasniegt.

3.5 Procesa pārmaiņas vispirms bija uzsvērtas pašā stratēģijā “Eiropa 2020”, kur skaidri bija norādīts, ka “vajadzīga plašāka līdzdalība”, un tāpēc “jāpalielina arī valstu un reģionālā līmeņa ieinteresēto personu un sociālo partneru ieguldījums”. Īpaši ir norādīts, ka ciešāk jāiesaista gan EESK, gan Reģionu komiteja. Šī nepieciešamība palielināt līdzdalību ir atkārtoti minēta vairākkārt, galvenokārt Eiropadomes 2010. gada marta sanāksmes secinājumos un Eiropas Komisijas vadlīnijās par valstu reformu programmu izstrādi, īstenošanu un uzraudzību, kur ir norādīts, ka “būs svarīgi VRP sagatavošanā cieši iesaistīt valstu parlamentus, sociālos partnerus, reģionus un citas ieinteresētās personas, lai uzlabotu līdzdalību stratēģijā”.

4. Eiropas pusgada pieredze

4.1 Stratēģiju “Eiropa 2020” īsteno jau trīs gadus, un daudzas dalībvalstis ir apņēmušas iesaistīt sociālos partnerus un organizēto pilsonisko sabiedrību Eiropas pusgadā un šos partnerus ir iesaistījušas valstu procesos. Tomēr šo apņemšanos praksē īsteno nevienādi un līdzdalības līmeņi ir dažādi, un pat tur, kur šāda apņemšanās ir, partneru patiesās līdzdalības līmenis ir atšķirīgs. Lai arī daudzas dalībvalstis lūdz savus partnerus tām sniegt informāciju un apspriežas ar tiem, šim procesam bieži nav konkrētas ievirzes un, raugoties no tajā iesaistīto viedokļa, var rasties sajūta, ka tas nav strukturēts un tam nav kopējas stratēģijas. EESK un citi ir pauduši īpašas bažas par ļoti īsajiem termiņiem, jo bieži ir tā, ka tie praktiski nedod iespēju pienācīgi apspriesties ar sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām vai reģionālajiem un valstu parlamentiem. Šīs problēmas vērojamas ne tikai valstu līmenī; daudzas Eiropas līmeņa organizācijas ir norādījušas, ka būtu jāuzlabo Eiropas pusgada procesi un pārvaldība, kā arī ar stratēģiju “Eiropa 2020” saistītā uzraudzība. Eiropas Parlaments ir izstrādājis politiskus ieteikumus, lai labāk definētu savu lomu un iespējamo ieguldījumu⁽²⁾, un drīzumā ar savām vadlīnijām par šo jautājumu nāks klajā Reģionu komiteja.

4.2 Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejas izveide Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir devusi iespēju ievērojami koncentrēt savu darbu; tagad Komitejā ir struktūra, ka pārredz visu, kas saistīts ar stratēģiju un priekšlikumiem par to, un tas dod iespēju gūt kopēju ieskatu, nevis tikai saredzēt atsevišķas daļas. Koordinācijas komitejas sanāksmēs regulāri

⁽¹⁾ Tas ir minēts arī Eiropadomes 2011. un 2012. gada pavasara sanāksmes secinājumos.

⁽²⁾ “Cik efektīvs un leģitīms ir Eiropas pusgads? Palielināt Eiropas Parlamenta lomu”, 2011. gads.

piedalās Komisijas pārstāvji un citi dalībnieki. Lai stiprinātu saikni ar dalībvalstīm, koordinācijas komiteja regulāri aicina valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un citas līdzīgas struktūras piedalīties svarīgos Eiropas pusgada posmos, kā arī kopīgi ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem rīko vietējā līmeņa pasākumus saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020". Šis darbs ir jāstiprina un jāturpina attīstīt.

4.3 Turklāt tas, ka EESK pulcē kopā valstu ESP un tām līdzīgas struktūras — lai arī ne tikai saistībā ar Eiropas pusgadu un stratēģiju "Eiropa 2020" —, ir devis iespēju gan Komitejai, gan šīm padomēm izstrādāt savu analīzi un izprast stāvokli visā Eiropas Savienībā, kā arī stiprināt gan EESK, gan partneru priekšlikumus.

5. Līdzdalības procesa vērtība un izmantošana

5.1 Ir skaidrs: lai optimizētu Eiropas pusgada ietekmi, jāuzlabo un jāpalielina līdzdalība stratēģijā "Eiropa 2020"; tas dotu labumu pašai stratēģijai un līdz ar to iedzīvotāju labklājībai.

5.2 Eiropas Savienība un tās dalībvalstis bieži norāda uz līdzdalības procesa un organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistes lietderību. Sociālie partneri un plašāka sabiedrība jau ir izveidojuši dažādus procesus un sistēmas; ir lietderīgi gūt skaidrību par to, kāpēc pašreiz tas ir tik svarīgi un kādas priekšrocības varētu radīt labi funkcionējoša sistēma, kas sekmē plašāku līdzdalību. Proaktīvi sadarbojoties ar sociālajiem partneriem un organizētu pilsonisko sabiedrību, var

- efektīvāk izplatīt informāciju visā Eiropas Savienībā un radīt ievērojamu ietekmi;
- panākt plašāku līdzdalību stratēģijās, ja valda uzskats, ka visi ieinteresētie ir iesaistījušies to izstrādē;
- izveidot agrīnās brīdināšanas sistēmu — tā kā pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri vietējam līmenim bieži ir daudz tuvāk, tie var nodrošināt sistēmu agrīnai brīdināšanai par mikrotendencēm jau ilgi pirms tam, kad šīs tendences kļūst redzamas valsts vai Eiropas līmenī;
- radīt spēju pārbaudīt idejas un attīstīt risinājumus — nav pārsteidzoši, ka tie, kas vistiešāk saskaras ar attiecīgajām situācijām, bieži var pārbaudīt izmēģinājuma priekšlikumus pirms to pilnīgas īstenošanas praksē un bieži var sniegt ļoti pragmatiskus un efektīvus risinājumus;
- nodrošināt labāku īstenošanu — daudzos gadījumos sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir tās, kas būs atbildīgas par priekšlikumu praktisku īstenošanu.

6. Īpaši priekšlikumi, kā uzlabot līdzdalību stratēģijā "Eiropa 2020"

6.1 Raugoties uz procesiem, ko līdz šim izmantoja Eiropas un valstu līmenī, EESK uzskata, ka ir daudz jāpaveic un ka šos procesus var pilnveidot, lai attīstītu tādu sistēmu, kas patiesi nodrošinās stabilu partnerību starp Eiropas iestādēm, valstu valdībām, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, valstu un reģionālajiem parlamentiem un citām ieinteresētajām personām. Daudzviet būs vajadzīgi precīzi orientēti un kopīgi centieni, un sasniegumi nebūs ātri. Tomēr EESK uzskata, ka šādas sistēmas būtu jāattīsta, pakāpeniski veidojot stratēģisku un visaptverošu daudzlīmeņu partnerības procesu, un vienlaikus tuvākā laikā jāīsteno vienkārši pasākumi, lai panāktu uzlabojumus īstermiņā.

6.2 Tomēr vissvarīgāk — EESK aicina visas Eiropas iestādes un valstu valdības atkārtoti paust politisku apņemšanos stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā regulārāk un sistemātiskāk iesaistīt sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, valstu parlamentus, vietējās un reģionālās pašvaldības un citas ieinteresētās personas, veidojot pēc iespējas aptverošāku, spēcīgu, dzīvotspējīgu un ilgtspējīgu līdzdalības procesu. Lisabonas līgumā ir uzsvērtā nepieciešamība lēmumu pieņemšanas procesā Eiropas līmenī apspriesties ar pilsonisko sabiedrību. Ja dalībvalstis vēlas vairāk piedalīties un iesaistīties stratēģijā "Eiropa 2020" un Eiropas procesā, tām ir jāievēro tāda pati kārtība un pēc iespējas biežāk jāapspriežas ar ESP un tām līdzīgām struktūrām.

7. EESK

7.1 EESK attiecībā uz saviem uzdevumiem uzskata, ka tai ir būtiski arī turpmāk pievērsties visām stratēģijas "Eiropa 2020" daļām un stratēģiski iesaistīties tajās, lai uzturētu spēju apzināt iespējamās sinerģijas, kas izriet no stratēģijas un atsevišķām tās daļām.

7.2 EESK uzskata, ka stratēģijas "Eiropa 2020" koordinācijas komitejas darbs ir jāturpina un jāattīsta. Koordinācijas komitejai jāturpina pievērsties stratēģijai un tās ietekmei uz sabiedrību kopumā, un tai jāveido iekšējā komunikācija ar EESK locekļiem, kas nav koordinācijas komitejas sastāvā, lai nodrošinātu, ka visi var iepazīties ar koordinācijas komitejas pārskatiem un viedokli.

7.3 EESK uzskata, ka darbam, kas ir pakāpeniski veikts, koordinējot sadarbību starp pastāvošajām ESP un to darbu, ir ļoti pozitīva ietekme, bet to var uzlabot. Daudzas no šīm organizācijām un daudzi to locekļi ir iesaistīti arī stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā valstu līmenī. EESK uzskata, ka plašāka līdzdalība stratēģijā ir joma, kur ievērojamus rezultātus varētu dot ātri, vienkārši pasākumi. Pēc EESK domām, tai ir vislabākās iespējas kļūt par Eiropas kontaktpunktu valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām struktūrām un it īpaši atbalstīt šo padomju darbu, ko tās veic saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020". EESK apņemas to darīt un sākt šo procesu, lai

vēl vairāk stiprinātu kontaktus un sadarbību, valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes un tām līdzīgās struktūras pie pirmās iespējas iesaistot ar stratēģiju "Eiropa 2020" saistītā pasākumā.

8. Tūlītēji pasākumi, lai nodrošinātu īstermiņa pārmaiņas

8.1 EESK īpaši atbalsta prezidentvalsts Kipras nodomu pievērsties tam, lai uzlabotu līdzdalību stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā, un šim jautājumam veltīt daļu no EPSCO neformālās sanāksmes 2012. gada jūlijā. EESK to pilnībā atbalsta, jo uzskata, kas tas ir spēcīgs sākuma stimuls dalībvalstīm un Eiropas Komisijai vispusīgi apsvērt to, kā tās var uzlabot savu darbu.

8.2 EESK aicina dalībvalstis precizēt valstu līmenī to, kuras to struktūras ir atbildīgas par attiecīgajiem stratēģijas "Eiropa 2020" pasākumiem, un precizēt attiecības starp aģentūrām, kas ir atbildīgas par valstu reformu programmu koordinēšanu vai uzraudzību, un aģentūrām, kas ir atbildīgas par praktisko īstenošanu. Pat vienkārši precizējumi katrā dalībvalstī dotu iespēju dalībniekiem sadarboties ar attiecīgajām struktūrām un panākt labākus rezultātus.

8.3 EESK uzskata, ka ikvienam būtu skaidrība par to, kas notiek, kāpēc notiek un kā notiek, ja pilnībā pārredzami būtu gan katrā dalībvalstī izmantotie līdzdalības veidi, gan arī apraksti par procesiem un instrumentiem, ko valdības nodomājušas izmantot.

8.4 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai un dalībvalstīm steidzami jāpārskata dažādu ar Eiropas pusgadu saistīto pasākumu laika grafiks. Gandrīz visas ieinteresētās personas ir norādījušas, ka pastāvošajās struktūrās visnozīmīgākā problēma ir tā, ka nav pietiekami laika, lai sniegtu pārdomātas atbildes vai pienācīgi apspriestu attiecīgos jautājumus. Dalībvalstīm steidzami jāpārskata pašreizējie termiņi un jāapsver, kā tos noteikt piemērotākus.

8.5 EESK pārliecinoši mudina vietējās un reģionālās pašvaldības padziļināt savu līdzdalību stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanas gaitā gan attiecīgās valsts, gan tieši ES līmenī. Lielisks pasākums virzībā uz minēto mērķi ir Reģionu komitejas Stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanas uzraudzības foruma izveidošana. EESK uzskata, ka valstu valdībām būtu jāatbalsta šāda lielāka līdzdalība. Vietējo un reģionālo pašvaldību ieskatī par attīstību vietējā līmenī un iespējamiem lietojumiem ir galvenais, kas būtu jāņem vērā, lai stratēģija "Eiropa 2020" spētu pilnībā izvērst savu potenciālu.

9. Attīstīt ilgtermiņa visaptverošu līdzdalības procesu stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā

9.1 EESK uzskata, ka jau ir izveidoti ļoti lietderīgi modeļi spēcīgu pastāvīga dialoga struktūru veidošanai. Komiteja uzskata, ka Eiropas Padomes izstrādātais "Labas prakses kodekss sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanā" ⁽³⁾ piedāvā ļoti labu

sistēmu un principu kopumu, ko var izmantot stratēģijā "Eiropa 2020". Izmantojot šādus principus, ES un dalībvalstis pakāpeniski varēs diskusijas orientēt uz dažādām grupām, sākot no zema līdzdalības līmeņa grupām, kur galvenais ir **informēšana**, pēc tam pievērsoties atklātām **konsultācijām** un dalībnieku savstarpējā dialoga attīstīšanai, un visbeidzot attīstot patiesu **partnerību** — tie ir četri nozīmīgākie soļi kodeksā izklāstītajā līdzdalības procesā. EESK uzskata, ka stratēģijas "Eiropa 2020" procesā vajadzētu pakāpeniski sākt iesaistīt visas šīs grupas. Kodeksā ir minēti arī vairāki ļoti lietderīgi instrumenti, ko varētu piemērot stratēģijas "Eiropa 2020" procesā.

9.2 Dalībvalstu pilsoniskā sabiedrība būtu jāiesaista visā Eiropas pusgadā. Viens svarīgs pasākums **izstrādes** posmā ir valstu reformu programmu sagatavošana. Lai sniegtu ieguldījumu programmu izstrādē, dalībvalstīs jāveido plašs un vairāk uz sadarbību orientēts dialogs ar sociālajiem partneriem un organizētu pilsonisko sabiedrību. Šiem dalībniekiem ir ne tikai zināšanas, ko var izmantot mērķu noteikšanā un programmu un stratēģiju izstrādē tādās jomās kā nodarbinātība, izglītība un sociālā iekļaušana; tie ir arī galvenie atbildīgie par šo stratēģiju īstenošanu.

9.3 Cits svarīgs Eiropas pusgada pasākums ir konkrētu ieteikumu katrai dalībvalstij publicēšana un pārskatīšana. Eiropas sociālie partneri un organizētā pilsoniskā sabiedrība jāinformē par ieteikumiem katrai dalībvalstij un ar tiem jāapspiežas par šiem jautājumiem. Tāpēc laika grafiks ir būtisks, lai organizēto pilsonisko sabiedrību varētu jau agrīnā posmā iesaistīt nākamo posmiem paredzētās turpmākās politikas izstrādē.

9.4 EESK iepriekšējos atzinumos ir ierosinājusi veikt salīdzinošo novērtēšanu, lai **noteiktu sasniegumus** stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā. Valstu ESP vai tām līdzīgas struktūras analizē un nosaka savus prioritāros kritērijus, izmantojot statistikas datus, kas ir brīvi pieejami *Eurostat* tīmekļa vietnē. Dažas ESP jau šo pieeju izmanto, un citu valstu padomes būtu jārosina iesaistīties šajā procesā. Izmantojot šādu salīdzinošo novērtēšanu, ieinteresētās personas pastāvīgi uzrauga reformu īstenošanu. Tas ir lietderīgs ieguldījums valstu reformu programmu pārskatīšanā.

9.5 Jāīsteno pasākumi, lai aktivizētu debates par stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu dalībvalstīs, un valdībām jāizstrādā mehānismi, kas dod iespēju efektīvāk **iegūt informāciju par to, kāda ietekme** ir plašākam pilsoniskajam un sociālajam dialogam ar stratēģiju saistītos jautājumos. Šajā sakarā pilsoniskās sabiedrības ieguldījumam turpmākajos pasākumos var būt īpaša vērtība. Būtu lietderīgi organizēt regulāras konferences dalībvalstīs, iesaistot visas ieinteresētās personas, kā arī rīkot atklātas uzklaušanās Parlamentā, lai iepazīstinātu ar valstu reformu programmām.

9.6 Pastāv pretruna starp to, ka Eiropas iestādes aizvien vairāk apzinās nepieciešamību apspriesties ar organizēto pilsonisko sabiedrību, un grūtībām, ar ko pašreiz saskaras vairums valstu ESP un tām līdzīgu struktūru. Šīs organizācijas visbiežāk finansē no valsts budžeta. Daudzās dalībvalstīs budžeti ir samazināti. Tāpēc valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes vai

⁽³⁾ http://www.coe.int/t/ngo/code_good_prac_en.asp.

tām līdzīgas struktūras ir spiestas orientēties tikai uz valsts mēroga prioritātēm un samazināt līdzdalību Eiropas līmenī. Eiropas iestādēm vajadzētu apsvērt, kā varētu atbalstīt šīs organizācijas un tām palīdzēt, vismaz tik daudz, lai tās varētu sniegt ieguldījumu Eiropas pusgadā.

9.7 Tā kā būtu īpaši lietderīgi izveidot galveno kontaktpunktu sadarbībai ar valstu ESP un tām līdzīgām struktūrām, Eiropas Komisija varētu apsvērt iespēju sniegt atbalstu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un tai uzticēt uzdevumu vismaz vienreiz gadā organizēt konferenci ar visām valstu ESP vai tām līdzīgām struktūrām, rūpīgi izraugoties tās norises laiku, lai konference iekļautos Eiropas pusgadā. Konferences mērķis būtu apspriest Eiropas pusgadu, stratēģiju "Eiropa 2020" un ESP ieguldījumu un paraugpraksi šajā jomā.

10. Ieinteresētās personas

10.1 EESK uzskata, ka arī ieinteresētās personas varētu atkārtoti paust apņemšanos iesaistīties stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā. Uzskatot, ka galvenā atbildība gulstas uz dalībvalstīm un ka tām ir jāpārskata partneru iesaistes procesi, ieinteresētās personas varētu aktīvāk savstarpēji dalīties pieredzē un ar lielāku uzticēšanos tieši sadarboties ar Eiropas iestādēm un valstu valdībām. Turklāt, lai gan valdībām steidzami jāpārskata procesu laika grafiks, ieinteresētajām personām vajadzētu pašām labāk sagatavoties Eiropas pusgada posmiem.

11. Konkrēti priekšlikumi saistībā ar nodarbinātību, nabadzību un sociālo atstumtību

11.1 ES prezidentvalsts Kipra savā pieprasījumā EESK ir norādījusi, ka īpaši nepieciešams ieguldījums pilsoniskās sabiedrības labākai iesaistīšanai politikas pasākumu īstenošanā un uzraudzībā tādās jomās kā nabadzība un sociālā atstumtība. EESK uzskata, ka iesaistīto personu līdzdalība strukturētā un regulārā dialogā — gan ES, gan valstu līmenī — izšķiroši ietekmē iespējas rast efektīvus risinājumus šajās politikas jomās.

11.2 Ir svarīgi veicināt **partnerības sadarbību** (angļu val. — *stakeholder approach*) un strukturēto dialogu ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem par politikas veidošanu, īstenošanu un uzraudzību saistībā ar darbu, ko veic platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību. Nabadzības un sociālās atstumtības jomā bieži vien tieši pilsoniskās sabiedrības dalībnieki ir tie, kas pirmie pamana tendences un norises sabiedrībā un pievērš tām uzmanību. Viņu mērķtiecīgais darbs, iestājoties par lietotāju perspektīvu un profilaksi, taču arī inovatīvu pakalpojumu attīstīšana un īstenošana šo mērķgrupu labā sniedz vērtīgas atziņas un pieredzi, kas noder stratēģiskajam darbam cīņā ar nabadzību un sociālo atstumtību. Šai sakarā EESK vēlas uzsvērt sociālās

ekonomikas un nevalstisko organizāciju stratēģisko nozīmi, kas vērsta uz nabadzības mazināšanu, jaunu darbavietu radīšanu un tādu pakalpojumu attīstīšanu, kas radošā veidā apmierina sabiedrības vajadzības.

11.3 Ir būtiski šajās politikas jomās pieminēt tā dēvētos valstu sociālos ziņojumus (angļu val. — *National Social Reports*), kas papildina valstu reformu programmas un ko izstrādā Sociālās aizsardzības komiteja (angļu val. — *Social Protection Committee*). Šajā ziņojumā, kas balstās uz atklātās koordinācijas metodi, tiek vērtēta stratēģijas "Eiropa 2020" sociālā dimensija. Šajos ziņojumos, pamatojoties uz gada izaugsmes stratēģiju, tiek apzinātas vissteidzamāk nepieciešamās reformas un ierosināti priekšlikumi konkrētiem pasākumiem. Ļoti svarīgi ir izstrādāt procesu, lai efektīvākā veidā **iesaistītās personas iesaistītu valstu sociālo ziņojumu izstrādē**, kas šobrīd nenotiek pietiekamā apmērā, kā arī tās labāk iesaistītu valstu reformu programmās. Ļoti būtiski ir stiprināt atklātās koordinācijas metodi sociālās aizsardzības jomā, šai ziņā par izejas punktu ņemot valstu integrētās stratēģijas, lai panāktu ciešāku saikni ar Eiropas platformu cīņai pret nabadzību.

11.4 Saistībā ar ES līmenī **ik gadu notiekošo pasākumu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību** valstu līmenī jāriko attiecīga uzklaušanās sanāksme sadarbībā ar valsts sektoru, nabadzības skartajām personām, nevalstiskajām organizācijām, sociālās ekonomikas apvienībām, sociālajiem partneriem un citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem nolūkā kopīgi apzināt šajās jomās sasniegto progresu un esošos trūkumus, kā arī izstrādāt ieteikumus reformām. Minētajam būtu jānotiek vienlaicīgi ar valstu reformu programmu izstrādi.

11.5 Arī **aktuālās dialoga sanāksmes un konsultācijas** par konkrētiem jautājumiem būtu jāplāno laikus, lai ieinteresētās personas varētu paziņot par savu vēlmi piedalīties. Partnerības sadarbības ietvaros būtu jāveic arī izvērtējums par gada izaugsmes pētījuma sociālo ietekmi un sasniegto progresu.

11.6 Valstu reformu programmas un valsts mērķu noteikšana ir galvenie elementi centienos īstenot stratēģiju "Eiropa 2020", kā arī politiskās stratēģijas nabadzības mazināšanai. Svarīgi ir panākt **precīzu nabadzības mērķa pozicionēšanu**, iekļaujot grupas, kas ir pakļautas nabadzības un kumulatīvās sociālās atstumtības riskam, lai nodrošinātu, ka stratēģijas un reformas patiešām ir vērstas uz šīm grupām. Šai sakarā būtiska nozīme ir pilsoniskās sabiedrības dalībnieku līdzdalībai un partnerībai, jo tieši viņi bieži vien laikus atklāj jaunas riska grupas un apzina pieaugošus riskus attiecībā uz marginalizētām grupām.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā līdz ar jaunajiem finanšu noteikumiem?” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/02)

Ziņotāja: **NIETYKSZA kdze**

Līdzziņotājs: **GENDRE kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 14. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā līdz ar jaunajiem finanšu noteikumiem?”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 135 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Banku sektors veido vidēji 5 % no Eiropas Savienības IKP, un tā galvenais uzdevums ir finansēt reālo tautsaimniecību, īpašu uzmanību veltot inovatīviem uzņēmumiem, mazo un vidējo uzņēmumu — Eiropas tautsaimniecības dzinējspēka — izaugsmei, kā arī aizsargāt noguldītāju ietaupījumus.

1.2 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas un dalībvalstu centienus stiprināt banku sektoru un izvairīties no turpmākām finanšu krīzēm, mazinot riskus un vājinot to ietekmi.

1.3 EESK uzskata, ka jāņem vērā iepriekšējo ekonomikas un finanšu krīžu laikā gūtā pieredze un jāpiemēro jauna pieeja, lai kompetento valsts, Eiropas un starptautisko iestāžu īstenotā uzraudzība būtu efektīvāka un finanšu iestāžu atbildība — lielāka.

1.4 Komiteja atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir banku kapitāla struktūras nostiprināšana un ekonomikas finansēšanas spējas palielināšana, un brīdina banku vadītājus, lai tie neļautos kārdinājumam gūt peļņu ļoti īsā laika periodā un veikt spekulatīvas darbības, kas tirgū rada nestabilitāti.

Lai šajā jomā veicinātu ētisku rīcību, kuras pamatā ir pārredzami noteikumi, skaidrāk un precīzāk jānosaka banku vadītāju, valsts un Eiropas līmeņa banku uzraudzītāju, kā arī banku iekšējo uzraudzītāju atbildība.

1.5 EESK norāda uz grūtībām, ko rada regulējošu pasākumu skaita palielināšanās, un izaicinājumiem, ar kuriem saskaras 8 000 Eiropas bankas, lai finansētu tautsaimniecību sarežģītā

Eiropas ekonomiskajā situācijā, kurā vērojama parādu krīze, kuras mērogs un sekas vēl nav prognozējamas.

1.6 Eiropas bankām pastiprinātu konkurenci rada trešo valstu bankas, kurām attiecīgajā valstī nav noteikts tādi paši tiesību aktu un reglamentējoši noteikumi, kādi tie ir Eiropā.

1.7 Kapitāla struktūras nostiprināšanas pasākumi paredz lielāku pašu kapitāla apjomu un augstāku tā kvalitāti, labāku riska ierobežošanu, aizņemto līdzekļu rādītāja ieviešanu un jaunu pieeju likviditātei. Minētie pasākumi varētu ietekmēt banku bilanci un būtiski samazināt to rentabilitāti.

1.8 Tāpēc vērojama banku tendence samazināt [darbības] apjomu, lai panāktu lielāku stabilitāti, orientēties uz visrentablākajām darbībām un samazināt finanšu pakalpojumu klāstu labākas riska pārvaldības nolūkā.

Daži eksperti uzskata, ka bankām jāatgriežas pie to sākotnējā uzdevuma: pieņemt klientu noguldījumus, aizsargāt noguldītājus un finansēt reālo tautsaimniecību.

1.9 EESK uzskata, ka būtu vēlams pakāpeniski atgriezties pie komercbanku darbības nodalīšanas no investīciju banku darbības. Pašreizējā pasaules mēroga krīze apliecina, ka uz neierobežotu liberalizāciju balstītā globalizētā finanšu sistēma ietver risku, ka tirgus šo brīvību varētu izmantot neatbilstoši, proti,

— daudznacionālo finanšu grupu pārmērīgi lielais apjoms būtiski apgrūtinā to pārvaldību, uzraudzības iestāžu veikto uzraudzību, kā arī kredītreitingu aģentūru veikto novērtējumu, padarot to nepārliecinošu;

— finanšu instrumenti kļuvuši nekontrolējami. Principiāli neiebilstot pret finanšu inovāciju, tomēr jānorāda, ka nav pieņemama situācija, kad starptautiskā tirgū nepārredzamā veidā brīvi pieejams finanšu produkts, taču neviens nezina, kādu risku tas var radīt un kas galu galā par to ir atbildīgs.

1.10 Jaunās prasības attiecībā uz pašu kapitālu, piemēram, prasība 60 sistēmiskām bankām līdz 2012. gada 30. jūnijam palielināt augstākās kvalitātes pašu kapitāla īpatsvaru līdz 9 % un citām bankām to veikt laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam, varētu radīt negatīvas sekas vietējām un kooperatīvajām bankām, kuras ir labvēlīgākas pret MVU un mikrouzņēmumiem. Nosakot prasības attiecībā uz pašu kapitālu, nedrīkst diskriminēt nevienu banku grupu.

1.11 Ja bankām kapitālu piesaistīt kļūs grūtāk, nepieciešamo finansējumu saņemt grūtāk būs arī MVU. Nedrīkst pieļaut kredītresursu pieejamības ierobežošanu un bankas pakalpojumu izmaksu palielināšanu. Komiteja aicina Komisiju, Eiropas Banku iestādi un dalībvalstu uzraudzības iestādes nodrošināt, ka mazo banku kapitāla rezerves atbilst to uzņēmējdarbības modelim.

1.12 Uzraudzības prasību rezultātā jau tagad sarucis banku aizdevumu apjoms, turklāt palielinājušās izmaksas par bankas aizdevuma saņemšanu mazajiem uzņēmumiem, tostarp jaunizveidotiem uzņēmumiem, inovatīviem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kuru darbība saistīta ar palielinātu risku. Ja jaunu uzraudzības prasību piemērošanas dēļ samazināsies mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam paredzētā finansējuma daļa, Eiropa nevarēs sasniegt stratēģijā "Eiropa 2020", Digitālajā programmā Eiropai, Eiropas stratēģijā mākoņdatošanas jomā, "Enerģētikas ceļvedī 2050" un Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā izvirzītos mērķus.

EESK aicina Komisiju cieši uzraudzīt tendences saistībā ar banku aizdevumiem uzņēmumiem un privātpersonām, kā arī banku pakalpojumu izmaksām.

1.13 Pasākumi, kuru mērķis ir palielināt valstu, Eiropas un starptautisko iestāžu īstenotās tirgus uzraudzības efektivitāti, būtiski ietekmēs banku organizāciju un iekšējo kontroli. Banku vadībai būs jāuzņemas lielāka atbildība, rūpīgāk jāvērtē pašu kapitāla rentabilitāte un jāuzlabo riska pārvaldība. Bankām, sagatavojot pārdošanas prognozes, produktu un banku portfeli izstrādāšanas stratēģijas, būs jāņem vērā rentabilitāte, kā arī jāizvērtē pašu kapitāla absorbcijas spēja. Šajā nolūkā būs jāveic organizatoriskas izmaiņas struktūrās, palielinot darba vietu skaitu IT, uzraudzības un riska pārvaldības nodaļās un šo nodaļu nozīmi uz tradicionālāku nodaļu rēķina.

1.14 Bankas Eiropas Savienībā nodarbina vairāk nekā 3 miljonus algotu darbinieku; lielākā daļa no tiem strādā bankās, kuras sniedz pakalpojumus privātpersonām. Kopš 2011. gada sākuma banku sektorā likvidētas vairāk nekā 150 000 darba vietas un slēgtas vairākas banku filiāles. Dažādas prognozes liecina, ka 2012. gadā varētu tikt likvidētas vēl 100 000 darba vietas. EESK mudina Komisiju veicināt nozares sociālā dialoga

uzlabošanu un plašāk apspriesties ar sociālajiem partneriem par iniciatīvām, kuru īstenošana ietekmē profesijas attīstības perspektīvas.

1.15 EESK vēlas, lai jauna regulējuma ieviešanā tiktu ņemti vērā atšķirīgie apstākļi dalībvalstīs, un it īpaši ES jaunajās dalībvalstīs, kurās kredītu tirgi vēl neizmanto visu potenciālu un kurās bankas galvenokārt pieder lielajiem Eiropas un starptautiskiem banku uzņēmumiem. Lai uzlabotu bilanci un nodrošinātu atbilstību jaunajām prasībām, šie uzņēmumi var mēģināt pārskaitīt līdzekļus no filiālēm un ierobežot investīcijas, tādējādi būtiski samazinot finansējumu attiecīgo valstu tautsaimniecībai. Šajā sakarā EESK atgādina par Vīnes iniciatīvā paredzētajām saistībām nesamazināt likviditāti. Noteikti būtu jā saglabā atsevišķi banku modeļi — piemēram, kooperatīvās bankas Vācijā un Polijā. Polijā vien ir vairāk nekā 300 šādu banku. Šajā sektorā jauno noteikumu ieviešanai vajadzīgo dziļo reformu nevarēs veikt, ja nebūs noteikts pārejas periods.

1.16 Lai īstenotu saskaņošanas procesu, jāstiprina Eiropas Banku iestādes pilnvaras. EESK atgādina, ka ES līmenī ir nodrošināta kapitāla brīva aprīte, taču noguldījumu drošība un banku maksātspēja ir dalībvalstu iestāžu kompetencē. Katrā dalībvalstī kredītu tirgus ir atšķirīgs. Valstīs, kur tas nav pietiekami attīstīts, pārāk strauja parāda līmeņa izlīdzināšana var radīt spekulatīvu burbuli. Ja Eiropas līmenī tiks ieviesti vienoti uzraudzības noteikumi, valstu iestādes nevarēs savlaicīgi iejaukties. Vajadzētu ņemt vērā vairāku ES amatpersonu ierosināto priekšlikumu izveidot Eiropas banku savienību, lai Eiropas līmenī nodrošinātu sistēmisko banku uzraudzību un noguldījumu garantijas bankrota gadījumā.

1.17 Pasaules mērogā var mazināties Eiropas banku konkurētspēja salīdzinājumā ar to konkurentiem. Bankām, kas piesaista papildu pašu kapitālu, lielākā daļa kapitāla pieejama valsts ieguldījumu fondos un Āzijas un Vidējo Austrumu bankās. Pastāv reāli draudi, ka ES banku sistēmas īpašumtiesības var nonākt ārpus ES dalībvalstu kontroles. Tāpēc EESK aicina Eiropas iestādes pastiprināt centienus, lai tādi paši uzraudzības noteikumi tiktu piemēroti arī starptautiskā līmenī un tādējādi nodrošinātu iedarbīgu regulējumu pasaules mērogā.

1.18 Jaunās IT tehnoloģijas, piemēram, interneta bankas un m-bankas pakalpojumi, droši tiešaistes darījumi (elektroniskais paraksts) un mākoņdatošana, rada apvērsumu tradicionālajos banku pakalpojumos. Bankām nebūs viegli finansēt reālo tautsaimniecību, jo vienlaikus tām jāreķinās ar augstākām finansējuma izmaksām, kas saistītas ar jauno tehnoloģiju ieviešanu, un mazāku rentabilitāti. EESK uzskata, ka šajā dziļo pārmaiņu laikā ir jāatbalsta visi banku sektora dalībnieki.

2. Ievads

2.1 Finanšu krīze un tās sekas tautsaimniecībā ir likušas valdībām un finanšu iestādēm noskaidrot cēloņus, kāpēc sabrukusi finanšu sistēma, ko uzskatīja par izveidotu, pienācīgi reglamentētu un efektīvi kontrolētu.

2.2 Pirmie finanšu un monetārie pasākumi (būtiska pamatlīkmes pazemināšana, likviditāte, valsts atbalsts) tika veikti steidzīgi. Savukārt ilgtermiņa pasākumu mērķis bija tirgu struktūras stiprināšana un sistēmisku krīžu atkārtošanās novēršana. Tāpēc šie pasākumi raksturojami kā reglamentējoši, uzraudzības un fiskālie pasākumi. Starpvalstu iestādes, proti, Starptautiskais Valūtas fonds, G 20, Starptautisko norēķinu banka, Komisija, pauda gatavību sadarbībai, taču to viedokļi atšķīrās.

2.3 Kopš 2008. gada krīzes Eiropas Savienībā pieņemti vairāk nekā 50 tiesību akti. Līdz 2011. gada beigām īstenoti 99 % no ierosinātajām reformām; tās stāsies spēkā 2013. gadā. Izņēmums ir pašu kapitāla – pirmā līmeņa pamatkapitāla (T1) rādītājs, kas 60 sistēmiskām bankām būs jāievēro sākot no 2012. gada 1. jūnija. Paredzēts, ka attiecībā uz citām bankām šādi tiesību akti stāsies spēkā laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam.

2.4 2010. gada novembrī publicētā Bāzeles III vienošanās paredz, ka bankām jāglabā vairāk kapitāla un ka tam jābūt kvalitatīvakam, lai tās spētu izturēt nākotnē iespējamās krīzes, un konkrēti vienošanās paredz, ka bankām:

- jāglabā 4,5 % pamatkapitāla un 6 % pirmā līmeņa kapitāla no riska svērtajiem aktīviem,
- ir pienākums uzturēt kapitāla saglabāšanas rezerves 2,5 % apjomā,
- jāievieš diskrecionāras pretcikliskas rezerves, kas ļauj valstu regulējošām iestādēm prasīt vēl 2,5 % kapitāla uzkrāšanu periodos ar strauju kredītu izaugsmi.

Turklāt ar Bāzeles III vienošanos ieviests aizņemto līdzekļu rādītājs vismaz 3 % apmērā un divi obligātie likviditātes rādītāji: pirmkārt, likviditātes seguma koeficients, kas nosaka, ka bankām jāglabā pietiekami augstas kvalitātes likvidi aktīvi, lai nosegtu to kopējo neto naudas plūsmu 30 dienas, un, otrkārt, neto finansējuma stabilitātes rādītājs, kas nosaka, ka pieejamā stabila finansējuma summai jāpārsniedz nepieciešamā stabila finansējuma summa vairāk nekā vienam gadam.

2.4.1 Eiropas Komisija iesniegusi priekšlikumus, kurā ierosināts 2011. gada jūlijā Bāzeles III vienošanos transponēt Kapitāla prasību direktīvā IV, lai stiprinātu Eiropas banku sektoru, vienlaikus rosinot bankas turpināt finansēt tautsaimniecības izaugsmi. Taču Komisija nav nākusī klājā ne ar vienu konkrētu iniciatīvu bankas aizdevumu veicināšanai.

2.5 Paredzēts mudināt bankas glabāt lielāku kapitāla apjomu, lai tās spētu izturēt nākotnē iespējamus satricinājumu un ierosināt uzraudzības iestādēm jaunu sistēmu banku uzraudzībai un rīcībai gadījumos, kad konstatēts risks.

2.6 Kapitāla prasību direktīva IV ietver pašreizējās Kapitāla prasību direktīvas darbības jomas, taču tā jātransponē atbilstīgi katras dalībvalsts situācijai.

2.7 Lai gan noteikumos bija nepilnības un tie tika pieņemti ar kavēšanos, tie iezīmē reālu virzību uz jauna regulējuma ieviešanu. Tomēr daži jautājumi arvien vēl nav atbildēti, proti:

- vai jaunie noteikumi aptver finanšu praksi pasaules mērogā?
- vai ir pamats domāt, ka pēc tam, kad noteikts tirgus regulējums, tiks veikta arī efektīva kontrole?
- vai jaunie noteikumi ietekmēs un mainīs situāciju (strukturālas, konsolidācija, izplatīšanas veidi, personāls) Eiropas banku sektorā, kuru veido vairāk nekā 8 000 banku? Kā banku sektors reaģēs ekonomikas finansēšanas jomā, proti, attiecībā uz aizdevumu piešķiršanu uzņēmumiem, pašvaldībām un privātpersonām?

3. Smagi finansiālie un ekonomiskie apstākļi

3.1 Eiropas bankām šajā situācijā jātiek galā ar pēkšņām regulatīvām un konjunktūras pārmaiņām, kas rada bažas par banku spēju īstenot tautsaimniecības finansēšanas funkciju nelabvēlīgos ekonomikas apstākļos, ko ietekmējusi parādu krīze un kura visvairāk skārusi tieši eurozonu.

3.2 Līdz ar Bāzeles komitejas noteikumu (Bāzele III) ieviešanu bankām ir jāstiprina pašu kapitāls, jāievēro pašu kapitāla ilgtermiņa īpatsvars un augsts neto finansējuma stabilitātes rādītājs (NSFR), kā arī jāveido uzraudzības kapitāls.

3.3 Divos posmos bankās veiktie noturības testi nemazināja šaubas par ietekmi, kas gaidāma, ja viena vai vairākas eurozonas dalībvalstis nepildīs maksājumu saistības.

3.4 Starptautiskajā finanšu kopienā valda neuzticēšanās gaisotne, un tā starpbanku tirgū rada likviditātes problēmas, tāpēc bankas savu darbību orientē uz visdrošākajiem ieguldījumiem.

3.5 Šajā sakarā ECB atbalsta pasākumus veikusi jau divas reizes, kopuma aizdodot banku sektoram EUR 1 000 miljardus ar 1 % likmi uz trim gadiem. Tam bija svarīga nozīme, lai atjaunotu uzticēšanos starpbanku tirgum un saglabātu tautsaimniecības kreditēšanas apjomu. Taču ievērojama šī finansējuma daļa atkal tika noguldīta Eiropas Centrālajā bankā, bet atlikusī finansējuma daļa iztērēta valstu parādu izpirkšanai. EESK uzskata, ka ECB būtu jāizstrādā mehānisms, kas ļautu sekot līdzi tās līdzekļu izlietojumam.

3.6 Arvien aktuālāka kļūst nepieciešamība rekapitalizēt bankas, kam pēc Eiropas Banku iestādes aplēsēm vajadzīgs vairāk nekā EUR 100 miljardi.

3.7 Aizdevumu piešķiršanas noteikumi uzņēmumiem, īpaši MVU, pašvaldībām un privātpersonām kļūst arvien stingrāki. Turklāt īpaši rūpīgi bankas izvērtē saistītos riskus, tāpēc palielinās šāda finansējuma izmaksas. Vienlaikus arvien sarežģītāka kļūst uzņēmumu alternatīvā finansēšana, izmantojot finanšu tirgu. Šādos apstākļos un situācijā, kad tiek īstenota taupības politika, izaugsmes prognozes 2012. gadam Eiropas Savienībā kopumā, ar dažiem izņēmumiem, ir vājas vai izaugsmes nebūs vispār.

4. Uzraudzība un regulējums banku sektorā

4.1 Šajā sakarā ir svarīgi atcerēties paaugstināta riska kredītu krīzes pieredzi. Uzraudzības iestādēm būtu bijis jāpamana brīdināšanas zīmes, kas liecināja par šādas krīzes tuvošanos. Neviens neapšaubīja to ieguldījumu rentabilitāti, kas deva peļņu gan bankām, gan to klientiem. Federālās noguldījumu apdrošināšanas korporācija (*Federal Deposit Insurance Corporation – FDIC*) brīdināja par šādu produktu risku. Taču no 2002. līdz 2006. gadam Federālo rezervju banka nekādus pasākumus neveica.

4.2 Ja uzraudzības iestādes būtu savlaicīgi pamanījušas nopietnās likviditātes problēmas "*Lehmann Brothers*" bankā, tās bankrotu būtu bijis iespējams novērst. Hipotekārie kredīti, kas tika piešķirti 100 % apmērā no nodrošinājuma vērtības un ko finanšu starpnieki pārdeva "paketēs", netika uzraudzīti. Lai nepieļautu jaunas krīzes, jānosaka finanšu iestāžu vadītāju personīga atbildība gadījumos, kad netiek nodrošināta atbilstoša uzraudzība.

4.3 Krīzi izraisīja ne tikai pārāk sarežģīti, t. s. "toksiskie" produkti, bet arī tas, ka uzraudzības iestādes, pamatojoties uz spēkā esošajiem noteikumiem, varēja aizliegt šādu produktu radīšanu un apriti.

Ja uzraudzības iestādēm nebūs nepieciešamo līdzekļu tām uzticēto uzdevumu veikšanai un ja [banku] iekšējā uzraudzība nebūs efektīva, jauni noteikumi nenodrošinās izvairīšanos no jaunas krīzes.

4.4 Finanšu tirgu liberalizācijas apstākļos valdībām jāpilda starptautiskās sadarbības saistības, lai novērstu regulējuma atšķirības dažādās zonās.

4.5 Jaunā regulējuma pamatā vajadzētu būt šādiem principiem:

- a) piekļuve profesijām banku nozarē var būt atvērta, taču daudz stingrākai un efektīvākai jābūt personu un kapitāla avotu uzraudzībai;
- b) tiem banku sektora profesionāļiem, kuri veic finanšu darījumus, ir jāsaņem atļauja un uz viņiem jāattiecinā gan noteikumi, gan kontrole; nekāda gadījumā nav pieļaujama "parabanku" un paralēlās banku sistēmas darbība;
- c) jauniem finanšu produktiem jāsaņem valsts un Eiropas banku iestāžu atļauja, un tie jāuzrauga.

4.6 Neatkarīgām struktūrām, kurās darbojas eksperti, kuri vairs neveic profesionālus pienākumus finanšu sektorā, regulāri jāizvērtē uzraudzības iestāžu darbība. Izvērtējumā īpaša uzmanība jāvelta tam, kā šo iestāžu pieņemtie lēmumi ietekmē banku pārvaldību.

5. Kādas izmaiņas gaidāmas Eiropas banku sektorā?

5.1 Šobrīd banku darbībā ir ārkārtīgi liela spriedze, jo tām uzņēmējdarbības modelis jāpārveido saskaņā ar jaunajiem noteikumiem. Noteikumi un nelabvēlīgie finanšu un ekonomikas apstākļi banku sektoru ietekmē šādi:

— visas finanšu iestādes stiprinās kapitāla struktūru, turklāt lielākā daļa no tām jau ievēro pašu kapitāla pirmā līmeņa pamatkapitāla rādītāju prasības; vērojama tendence bankām samazināt [darbības] apjomu lielākai stabilitātei (zemsvētras piezīme: pētījums par neto finansējuma stabilitātes rādītāju (NSFR), 2011. gada decembris, "*Evolving Banking Regulations, A long journey ahead – the outlook for 2012*").

— Bāzeles III noteikumi un pienākums ievērot vairāk nekā vienu mēnesi ilgas neto finansējuma stabilitātes rādītājus (NSFR) un vismaz vienu mēnesi ilgas likviditātes seguma koeficientu (LCR) rada palielinātu nepieciešamību gan pēc pašu kapitāla, gan pēc likviditātes rezerves uzturēšanas, turklāt atsevišķos gadījumos tās apjoms četras reizes pārsniedz minimālo nepieciešamo likviditātes apjomu bankās. Minētie pasākumi negatīvi ietekmēs finanšu rezultātus un izraisīs banku bilances pasliktināšanos;

— tautsaimniecības izaugsmes periodos ir grūtības attīstīt aizdevumu [apjomu] pretcikliskas kapitāla rezerves dēļ; neraugoties uz lielo pieprasījumu pēc aizdevumiem, bankām būs jāsaskaras ar kapitāla pietiekamības rādītāju palielināšanos, atbilstoši uzraudzības iestāžu prasībām, šo rezervi jāievēro attiecībā uz kredītportfeļiem, valsts uzraudzības iestāžu noteiktās likviditātes drošības rezerves var būt pat 2,5 % apmērā no noteiktā pašu kapitāla apjoma.

5.2 Iepriekš minētais nozīmē

5.2.1 kapitāla atdeves (RoE) vidējā rādītāja jūtamu samazināšanos banku sektorā, sākot no 10 % līdz pat 30 % ārkārtējos gadījumos; tādējādi mazinās ieguldītāju interese par banku sektoru un samazinās Eiropas banku kapitalizācija;

5.2.2 finansējuma samazināšanos uzņēmumiem un pašvaldībām un izmaksu palielināšanos par bankas aizdevuma saņemšanu; īpaši tas attiecas uz MVU, kas bieži tiek uzskatīti par paaugstināta riska uzņēmumiem bez nodrošinājuma un pietiekama līdzfinansējuma;

5.2.3 ilgtermiņa aizdevumu apjoma iespējamu samazināšanos, ko izraisīs ilgtermiņa likviditātes neto finansējuma stabilitātes rādītāju (NSFR) un aizņemto līdzekļu rādītāja ieviešana 2018. gadā; šāda situācija var negatīvi ietekmēt finansējuma [apjomu] ieguldījumiem infrastruktūrā;

5.2.4 ka bankām ir rūpīgāk jāizvērtē pašu kapitāla rentabilitāte un labāk jāpārvalda riski; ka bankām, sagatavojot gan pārdošanas prognozes, gan produktu un banku portfeļu izstrādāšanas stratēģijas, būs jāvadās ne vien no rentabilitātes viedokļa, bet būs jāņem vērā arī pašu kapitāla absorbcijas spēja;

5.2.5 ka bankām, lai tās atbilstu jaunajiem noteikumiem un valstu un starptautisko uzraudzības iestāžu prasībām, jārēķinās ar ļoti lielām revīzijas un pārskatu izmaksām; tas savukārt ietekmēs [darba] organizāciju bankā un izraisīs strukturālas izmaiņas;

5.2.6 aizdevumu piešķiršana tiks ierobežota, priekšroku dodot svērtā riska sektoriem; turklāt, aizņemto līdzekļu rādītāja (*leverage ratio*) ieviešana ilgtermiņā var izraisīt ierobežojumus attiecībā uz valsts, vietējo pašvaldību un citu sektoru finansējumu, kas atbilst preferenciāla riska svērumam,

5.2.7 palielinoties izmaksām par bankas aizdevuma saņemšanu, iespējama daļēja [banku] darbības pārcelšana uz tādām iestādēm, uz kurām minētie noteikumi neattiecas; tas būtu atbalsts “parabankām”, kas privātpersonām sniedz aizdevumus — nereti skaidrā naudā — nosakot ļoti augstas procentu likmes, turklāt uz šādu iestāžu darbību neattiecas tikpat stingra uzraudzība, kāda tiek piemērota bankām.

5.3 Jaunie noteikumi vienlīdz attiecas kā uz lielām, tā arī mazām bankām. Jaunie noteikumi var būt nepiemēroti dažās valstīs, piemēram, jaunajās dalībvalstīs Centrālajā un Austrumeiropā, kurās vērojams augsts izaugsmes līmenis.

— Var gadīties, ka šajās valstīs jaunie noteikumu ierobežo ieguldījumu apjomu. Šajās valstīs bieži vien bankas pieder lieliem starptautiskiem uzņēmumiem un attiecīgo valstu akcionāri ir mazākmā. Lai atbilstu pasaules mēroga noteikumiem, mātesuzņēmumi no filiālēm var repatriēt lielu daļu kapitāla. Tādā gadījumā filiāles ierobežos atbalstu vietējās tautsaimniecības finansēšanai. EESK atgādina, ka ES līmenī ir nodrošināta brīva kapitāla aprīte, taču noguldījumu drošība un banku maksātspēja ir dalībvalstu iestāžu kompetencē.

5.4 Katrā dalībvalstī aizdevumu tirgus ir atšķirīgs. Valstīs, kur tas nav pietiekami attīstīts, pārāk strauja parāda līmeņa “izlīdzināšana” var radīt spekulatīvu burbuli. Ja uzraudzības noteikumi tiks ieviesti Eiropas līmenī, valsts iestādes nevarēs pietiekami ātri iejaukties. Lai īstenotu saskaņošanas procesu, jāstiprina Eiropas Banku iestādes pilnvaras.

5.5 Jāņem vērā atsevišķi banku modeļi, piemēram, kooperatīvās bankas, kas darbojas atbilstoši un neatkarīgi. Reformu, ko paredz jaunie noteikumi, nevarēs īstenot, ja netiks noteikts pārejas periods. Kooperatīvās bankas ir būtisks vietējās attīstības elements, jo tās darbojas vietējās sabiedrības — gan noguldītāju, gan aizņēmēju, proti, MVU, lauksaimnieku, pašvaldību un daudzu citu vietējo ieinteresēto pušu — interesēs.

5.6 Lielās bankas izvēlas ieguldījumus ar ierobežotu risku un lielāku peļņu. Turklāt pastāv arī bažas par lielāku nodokļu slogu un zaudējumiem saistībā ar atsevišķu valstu pārdausistībām.

5.7 Iespējams, ka konsolidācijas process kļūs intensīvāks. Krājbankas un kooperatīvās bankas var rēķināties ar “neatkarīgu” finansējuma avotu, taču tām bankām, kuras refinansēšanai izmanto tirgu, būs jāapvienojas, un šāda apvienošanās nebūs labvēlīga ne MVU, ne arī patērētājiem. Dažas bankas tika pārpirktas un pēc to vietējā vai reģionālā tīkla likvidēšanas pārdotas tālāk. Valsts banku koncentrācija kooperatīvo, apdrošināšanas un krājbanku sektorā bijusi liela.

5.8 Vājāka banku rentabilitāte, kuras iemesls cita starpā ir lielākas finansējuma izmaksas, un ļoti ierobežojošie principi, kas nosaka likviditātes pārvaldību, var izraisīt gan termiņnoguldījumu, gan privātpersonu kontu bankas pakalpojumu izmaksu un procentu likmju paaugstināšanos.

5.9 Saistībā ar jaunajiem noteikumiem bankās paātrinās pārstrukturēšanas procesi un jauno tehnoloģiju (interneta banka, virtuālais apkalpošanas lodziņš, viedtālrunu izmantošana) izmantošana.

— Jauno tehnoloģiju izmantošana un pārdoto produktu dažādošana intensīvāku padara filiāļu tīklu pārveidošanu, vērojot plašumā apkalpošanu bez skaidras naudas izmantošanas. Arvien biežāk bankas filiāles nodarbojas ar konsultāciju sniegšanu un finanšu produktu pārdošanu. Tomēr jauno pārvedumu un maksājumu veidu izmantošanai vajadzīga paaugstināta aizsardzība, jo jāņem vērā kiberuzbrukumu apdraudējums darījumiem internetā un darījumiem, kuru veikšanai tiek izmantoti mobilie tālruņi.

5.10 Izmaiņas tirdzniecības aprītē ar laiku izraisīs filiāļu tīkla un darbavietu skaita samazināšanos. Kapitāla prasību direktīvas IV ieviešana palielinās darbavietu skaitu IT un riska pārvaldības nodaļās, bet tas notiks uz citu bankas darbību rēķina. Pašreizējo pārmaiņu situācijā ir vajadzīgs kvalitatīvs sociālais dialogs visos līmeņos par nodarbinātības un izglītības jautājumiem.

6. Turpmākā attīstība

6.1 Eiropas Parlaments pieņemis principu par finanšu darījuma nodokli, un Komisija izskata tā ieviešanas iespējas. Dalībvalstīm šai jautājumā nav vienotas nostājas, un arī ASV iestāžu attieksme ir noraidoša. Tā kā paredzētā nodokļu likme nav liela, tā nevarētu radīt nepanesamu slogu, ne arī ierobežot konkurētspēju pasaules mērogā. Kā norādīts divos iepriekš pieņemtajos EESK atzinumos⁽¹⁾, nodokļa ieviešanas mērķis ir gūt jaunus nodokļu ieņēmumus, lai finansētu, piemēram, attīstības palīdzību, un vienlaikus rosināt izmaiņas banku darbībā, lai veicinātu tautsaimniecības finansēšanu vidējā un ilgtermiņā, nevis spekulatīvus īstermiņa darījumus.

⁽¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2012. gada 29. marta atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopīgu finanšu darījuma nodokļa sistēmu un grozījumiem Direktīvā 2008/7/EK”, (OV C 181, 21.6.2012., 55. lpp.) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2010. gada 15. jūlija atzinums par tematu “Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli” (pašiniciatīvas atzinums) (2010) (OV C 44, 11.2.2011., 81. lpp.).

6.2 Tiek veikts pētījums par investīciju banku darbības nodalīšanu no to banku darbības, kas sniedz pakalpojumus privātpersonām. Pētījumu ierosinājis komisārs *Barnier* kgs, apšaubot tādējādi universālas bankas modeli. Apspriedē tiek [atšķirīgo] darbību pilnīga nodalīšana, investīciju banku darbības bloķēšana vai aizliegums bankām veikt ieguldījumus uz sava rēķina. Daži eksperti šo ideju apstrīd, norādot, ka universālas bankas darbība nodrošina plašāku tirgu un tirgus likviditāti, kā arī — labāku tautsaimniecības finansēšanu.

6.3 Pēdējos trīsdesmit gados ir mainījies finanšu pasaules un banku sektora attīstības scenārijs, proti, tirgu atvēršana izraisījusi finanšu jomas globalizāciju, kas, savukārt, veicinājusi beznodokļu zonu un no pārvaldības brīvu zonu attīstību un skaita palielināšanos. Sīvā konkurences pasaules līmenī sekmējusi jaunu finanšu iestāžu, jaunu produktu un pakalpojumu veidošanos.

6.4 Lielie banku uzņēmumi ir novājināti, to izaugsmes iespējas kļuvušas ierobežotas, un tas kavē labu pārvaldību. Bankas centīsies samazināt [darbības] apjomu, lai nodrošinātu lielāku stabilitāti, un tādējādi samazināt ieņēmumu apjoma svārstības, neizmantojot ekstravagantus bonusus. Bankas savu darbību orientēs uz pamatuzdevumu, proti, pieņemt klientu noguldījumus, sniegt aizdevumus, vienlaikus ierobežojot citu pakalpo-

jumu apjomu un paplašināšanos starptautiskā mērogā. Tās savu darbību vēltīs straujākas izaugsmes tirgiem, tādējādi ierobežojot savu rentabilitāti.

6.5 Ar jaunajiem noteikumiem prēmiju piešķiršanas un vadības atalgošanas prakse būs atbildīgāka un tiks stingrāk uzraudzīta.

6.6 Banku uzraudzības attiecināšana uz visiem finanšu uzņēmumiem ļaus uzraudzīt "parabanku" (paralēlās banku sistēmas) darbību.

6.7 Banku nozares profesijām jānosaka saistoši piekļuves noteikumi, lai personāla atlasē varētu izvēlēties profesionāļus, kuru prasmes var pārliecināt gan klientus, gan ieguldītājus.

6.8 Kad vairs netiks piešķirts valsts un starptautiskais atbalsts, kas paredzēts finanšu krīzes apstākļos, banku sektors kopumā bez šaubām attīstīsies atbilstīgi situācijai tautsaimniecībā un jauno tehnoloģiju attīstības tendencēm, taču noteicošais būs katra labi pārvaldīta uzņēmuma stratēģija. Bankām nebūs viegli saglabāt uzticamību, lai finansētu reālo tautsaimniecību, jo vienlaikus tām jāreķinās ar augstākām finansējuma izmaksām un mazāku rentabilitāti.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas Tehnoloģiju platformas (ETP) un pārmaiņas rūpniecībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/03)

Ziņotājs: **ZBOŘIL kgs**

Līdzziņotājs: **GIBELLIERI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas Tehnoloģiju platformas (ETP) un pārmaiņas rūpniecībā”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 138 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK apzinās, ka paredzēt pārmaiņas rūpniecībā — tas ir grūts, bet vienlaikus nepieciešams uzdevums, kas jāveic, pamatojoties uz vairākiem svarīgiem šīs pārmaiņas ietekmējošiem faktoriem. Viena no galvenajām pārmaiņu virzītājām ir pētniecība un inovācija (P&I), un Eiropas Tehnoloģiju platformas (ETP) ir nozīmīgākie šo pārmaiņu rādītāji.

1.2 EESK aicina Eiropas Komisiju (EK) turpināt atbalstīt jau izveidoto Eiropas Tehnoloģiju platformu darbu un uzlabot gan šādu platformu savstarpējo sadarbību, gan to sadarbību ar iesaistītajām Eiropas iestādēm.

1.3 EESK atzīst, ka ar ETP saistītajām rūpniecības nozarēm ir svarīga nozīme vērtību ķēdē: daudzi jauninājumi ir atkarīgi no pamata procesiem (ražošanas, pārstrādes, mežsaimniecības, robottehnikas) un materiāliem (ķīmikālijām, tērauda veidiem utt.). Tādējādi procesu un materiālu jauninājumi paši par sevi ir Eiropas inovācijas katalizatori.

1.4 EESK apzinās, ka ETP jau patlaban risina sociālus problēmjautājumus. Tie darbojas jomā, kura izaugsmes un darba vietu pievienotās vērtības ziņā būtiski ietekmē sabiedrību. ETP dod atbildi uz būtiskiem rīcībpolitikas jautājumiem (piemēram, bioekonomika, izejvielas un resursu izmantošanas efektivitāte).

1.5 ETP ir skaidrs un konkrēts piemērs augšupējai pieejai Eiropas pētniecības un inovācijas politikai, kuru raksturo ražotāju un citu svarīgu ieinteresēto personu iesaistīšana visos inovācijas posmos. Šāda pieeja vajadzīga pamatprogrammai “Apvāršnis 2020”.

1.6 Lai uzlabotu ETP darbību, EESK aicina efektīvāk īstenot EK tiesiskā regulējuma vienkāršošanas procesu (ietverot dalību ES projektos), vairāk pūļu veltīt iestāžu iniciatīvu sadrumstalotības un savstarpējās konkurences mazināšanai, labāk koordinēt politikas pasākumus un nākotnē palielināt redzamību iestāžu līmenī.

1.6.1 EESK uzskata, ka ETP ir būtiska nozīme ES rūpniecības politikas stimulēšanā. Tajās nozīmīgu devumu un stingru atbalstu sniedz rūpniecība — būtisks EK ekonomikas stūrkmens. ETP darbu virza rūpniecība, tādējādi nodrošinot to iniciatīvu atbilstību norisēm rūpniecības nozarē. ETP devums attiecas ne tikai uz tehnoloģijas un pētniecības vajadzībām, bet arī uz tehnoloģiju pārneši.

1.6.2 Attiecībā uz esošajiem piemēriem (Eiropas Tērauda tehnoloģiju platformu (ESTEP), Spānijas Tērauda tehnoloģiju platformu (PLATEA) un citiem) arodbiedrībām un pārējām attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, sistemātiski sadarbojoties, būtu vairāk jāiesaistās Eiropas, valstu un reģionālajās tehnoloģiju platformās (attiecīgi ETP, VTP un RTP), lai varētu aptvert arī sociāli un sabiedriski svarīgus jautājumus, kas stiprina attiecīgo stratēģiskās izpētes programmu ietekmi.

1.6.3 Problēmas, kas saistītas ar MVU līdzdalību, būtu risināmas, pastāvīgi veicot salīdzinošo vērtēšanu un izmantojot visveiksmīgākos piemērus, kā to jau dara Kurināmā elementu un ūdeņraža kopuzņēmums.

1.7 Attiecīgās valstu un reģionālās platformas veidotas pēc ETP struktūras parauga, tikai dalībvalstu līmenī. Ciešāk sadarbojoties ar ETP, būtu jāuzlabo ES, valstu un reģionālo P&I programmu koordinācija un saskaņa.

1.8 ETP var dot ļoti lielu ieguldījumu Eiropas politikas īstenošanā. Lai veicinātu inovāciju publiskajā un privātajā sektorā, ir definētas konkrētas prioritātes: efektīva resursu izmantošana un energoefektivitāte pārstrādes nozarē (SPIRE), publiskā un privātā sektora partnerības uz bioloģiskiem resursiem balstītas rūpniecības nozarēs (uz bioloģiskiem resursiem

balstītas rūpniecības ieguldījums izaugsme), Eiropas inovāciju partnerības ūdens resursu, izejvielu un “Gudro pilsētu” jomā (kopā ar Eiropas energotehnoloģiju stratēģisko plānu (SET), kā arī Energomateriālu rūpnieciskās izpētes iniciatīva (EMIRI). Padziļinātā starpnozaru sadarbība un koordinācija ar ETP palīdzību nākotnē dos labumu Eiropas sabiedrībai.

1.9 EESK aicina ES iestādes gādāt par starptautiskās sadarbības uzlabošanu, lai piesaistītu mūsdienīgāko pasaules pieredzi un zināšanas, ko izmantot un komercializēt ES interesēs.

1.10 Būtu jāveicina un jāatvieglo VTP papildu piekļuve gudrai specializācijai veltītiem struktūrfondiem valsts un reģionālajā līmenī.

1.11 Līdzās pētniecībai pievēršoties arī inovācijai, ETP nozīme sociālo problēmu risināšanā palielināsies. Tam ir īpaši liela nozīme labklājības uzturēšanā Eiropā.

1.12 EESK ir gandarīta par to, ka ETP darbojas kā saikne uz inovācijas rīkiem, kurus nosaka pieprasījums, papildinot P&I pasākumus un paātrinot rezultātu ieviešanu tirgū. ETP ir izšķirīgi svarīgas arī P&I rezultātu izplatīšanā. Komiteja aicina aktīvāk izmantot koordinācijas atbalsta pasākumus, lai stimulētu sadarbību vērtību ķēdē.

1.13 Ražošanas procesi un ar tiem saistīti pētniecības un inovācijas pasākumi zaudē savu pievilcību gan visas sabiedrības acīs, gan jo sevišķi jauniešu vidū. Šo parādību izraisījusi arī ražošanas pārcelšana ārpus Eiropas robežām, kas kā apburtajā lokā noved pie vēl plašākas rūpnīcu pārcelšanas. EESK pauž cerību, ka ETP spēs veicināt informētību par dažādu rūpnieciskās ražošanas procesu nozīmīgumu.

1.14 ES ražošanas lejupslīde ir faktors, kas var ietekmēt ETP. ES rūpniecības nozares zaudē savu vadošo pozīciju pasaulē; salīdzinājumā ar citām pasaules daļām tajās vērojama vāja gata-vība uzņemties risku un nepietiekama uzņēmējdarbības iniciatīva.

1.15 ETP kontekstā kā stratēģiski platformu elementi būtu jāsauglabā un jāstiprina uz cilvēkiem vērsta izglītība, apmācība un mācīšanās. Tālab pastāvīgi būtu jāveido ciešas saiknes ar atbilstošām ES nozaru sociālā dialoga komitejām un Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomi.

1.16 ETP var ievērojami ietekmēt arī sociālos un sabiedriskos jautājumus, īpaši attiecībā uz valsts izglītības un profesionālās izglītības un apmācības (PIA) sistēmu pārorientēšanu atbilstīgi Eiropas rūpniecības un ražošanas nozaru vajadzībām. Lai darbiniekus sagatavotu tā, ka viņi spēj rīkoties ar jaunajām procesu tehnoloģijām un pētniecības un inovācijas pasākumu rezultātā izstrādātajiem produktiem, ir jāiegulda liels darbs apmācībā un pārkvalificēšanā. Strādāt ar jaunajām augsta līmeņa tehnoloģijām spēs vienīgi kvalificēti un stabili darba ņēmēji.

2. ETP dibināšana un vēsture

2.1 ES Padome 2003. gada martā aicināja stiprināt Eiropas Pētniecības telpu (EPT), veidojot ETP, kuras būtu tehnoloģiskās zinātnes, nozaru, regulatoru un finanšu iestāžu kontaktpunkts.

2.2 ETP tika izveidotas kā nozaru vadīti ieinteresēto personu forumi ar mērķi definēt vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķus pētniecībai un tehnoloģijai un izstrādāt attiecīgas vadlīnijas. To uzdevums bija palīdzēt palielināt sinerģiju starp dažādiem pētniecības jomas dalībniekiem un izvirzīt prioritātes vairākās tehnoloģijas jomās, lai veicinātu ES izaugsmi, konkurētspēju un ilgtspēju.

2.3 ETP attīstību kā starpniecību ir atbalstījusi EK. Patlaban EK darbojas kā novērotāja un iesaistās strukturētā dialogā par pētniecības prioritātēm. ETP ir neatkarīga organizācija; tās nav EK pārvaldībā vai pārraudzībā. Komunikāciju nodrošina EK CORDIS tīmekļa vietne, ETP biļetens un regulāri ETP vadības semināri.

2.4 Dažas ETP ir brīvi veidoti tīkli, kuru locekļi sapulcējas gadskārtējās sanāksmēs, savukārt citām ir juridiski noteikta struktūra un dalības maksa. Visas ETP ir apvienojušas ieinteresētās personas, panākušas vienprātību par kopīgu redzējumu un izstrādājušas stratēģisko izpētes programmu. ETP ir veidojušās nozarēs un publiskajā sektorā strādājošo pētnieku dialogā ar valstu valdību pārstāvjiem; tās arī palīdz veidot vienprātību un efektīvāk saskaņot investīciju centienus.

2.5 ETP stimulē efektīvas publiskās un privātās partnerības (PPP), kuras sniedz nozīmīgu ieguldījumu tādu ETP attīstībā, kur zināšanas tiek virzītas uz izaugsmi. Šādas PPP var palīdzēt risināt ar tehnoloģiju saistītus problēmjautājumus, kas var būt izšķirīgi svarīgi ilgtspējīgai attīstībai, sabiedrisko pakalpojumu uzlabošanai un tradicionālo ražošanas nozaru pārstrukturēšanai.

3. ETP un pārmaiņas rūpniecībā

3.1 Rūpniecības pārmaiņas⁽¹⁾ ir nepārtraukts process, ko ietekmē daudzi un dažādi faktori, piemēram, tirgus tendences, organizatoriskas, sociālas, sabiedriskas un strukturālas pārmaiņas, kā arī tehniski jauninājumi ražošanas procesos un produktos.

3.2 Pastāvīgs process ir arī inovācija — viens no svarīgākajiem faktoriem, kas, reālās ražošanas ķēdē regulāri ieviešot jaunus zinātnes atklājumus, ietekmē pārmaiņas rūpniecībā. Turklāt ES ražošanas un pakalpojumu nozarēs inovācija ir galvenā starptautiskās konkurētspējas virzītāja.

3.3 Inovācijas procesa kontekstā ir rūpīgi jāpārdomā, kā Eiropā tiek izmantoti ierobežotie finanšu resursi. ETP jau patlaban ir spēcīgs līdzeklis, un tās var kalpot par konkrētu risinājumu inovācijas izvēršanā un rūpniecības politikas īstenošanā.

⁽¹⁾ EESK atzinums “Rūpniecības pārmaiņu balance un perspektīvas — kopējais pārskats”, OV C 10, 14.1.2004., 105.–113. lpp.

3.4 Rūpniecības pārmaiņu raksturu un būtisko saturu nosaka galvenokārt inovācijas, un ETP arvien vairāk kļūst par inovācijas faktiskās rašanās vietām. ETP uzmanības centrā ir praktiskais rūpnieciskais pielietojums, kas ietekmē ražošanas procesus, produktus, darba organizāciju un apstākļus darba vietās.

3.5 Eiropas iestādes iesaka panākt visu ieinteresēto pušu līdzsvarotu dalību ETP. Īpaši vēlams būtu, lai ES iestādes ar visiem piemērotajiem līdzekļiem atbalstītu MVU vai ekonomikas partnerus no pētniecības jomas, kuri apvienojušies kādā sabiedrībā, piemēram, zināšanu kooperatīvā, tādējādi ļaujot šiem ļoti izplatītajiem Eiropas uzņēmumiem aktīvi līdzdarboties platformās. Ar platformām saistītās izmaksas ir šķērslis, kas MVU un augstskolām liedz iesaistīties pētniecības darbā.

3.6 Ņemot vērā ETP apjomu un nozīmi ES kontekstā, proti, to, ka tās ir brīvprātīgas struktūras, kurās var piedalīties ikviena ieinteresētā persona, ir ārkārtīgi svarīgi atzīt, ka tās ir ietekmīgi līdzekļi, ar ko īstenot ES politiku.

3.7 Gan pāreju uz ilgtspējīgāku darbību ražošanā un pakalpojumu jomā ES, gan stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu lielā mērā noteiks reālā inovācija, kādu ETP spēs piedāvāt nākamajā desmitgadē.

3.8 Patiesas un konkrētas inovācijas un rūpniecības pārmaiņas būtu panākamā, paralēli izstrādājot novatoriskus procesus/produktus un izmantojot vajadzīgās prasmes un darba organizāciju to pilnīgai ieviešanai ražošanā un pakalpojumu sniegšanā.

3.9 Dažas ETP ir izveidotas, jau sākotnēji ņemot vērā inovācijas procesa sociālos aspektus, un to stratēģiskajās izpētes programmās iekļauti pasākumi, kas saistīti ar gaidāmajām vajadzībām pēc cilvēkresursiem, nereti ciešā sadarbībā ar attiecīgajām ES nozaru sociālā dialoga komitejām, ar kurām tās arī apmainās ar informāciju.

3.10 Ņemot vērā tās sastāvu un ciešās saiknes ar galvenajām ES nozarēm, EESK CCMI ir analizējusi stāvokli vairākās nozarēs un, izmantojot šo augšupējo, ar birokrātiju nesaistīto procesu, sniegusi ieteikumus pārējām ES iestādēm un dalībvalstīm. Mērķis ir sniegt ieguldījumu ES rūpniecības politikas īstenošanā un stimulēt vēlamās rūpniecības pārmaiņas.

4. ETP nozīme pētniecībā un inovācijā (P&I)

Lai stiprinātu ETP un rūpniecības nozares darbību, kā arī, lai īstenotu tehnoloģijā balstītu politiku, EK ir izstrādājus un ieviesusi virkni iniciatīvu.

4.1 Kopīgas tehnoloģiju ierosmes (*Joint Technology Initiatives* — JTI) ir līdzekļi, ar kuriem ierobežotam skaitam ETP īstenot stratēģiskās izpētes programmas. Dažām ETP ir tāda mēroga un

apjoma mērķi, ka ar parastajiem P&I pamatprogrammas instrumentiem nepietiek un efektīvai īstenošanai vajadzīgs īpašs mehānisms, kas nodrošinātu pētniecības mērķu sasniegšanai nepieciešamo vadību un koordināciju. Šādā nolūkā JTI koncepcija ir tikusi pilnveidota.

4.2 Bijušais pētniecības un zinātnes komisārs 2009. gada martā tikās ar augsta līmeņa pārstāvjiem no rūpniecības nozares, lai pārlūkotu sasniegto un apspriestu prioritātes jauno pētniecības instrumentu, proti, PPP, ieviešanai. Šīs prioritātes un instrumenti izmantoti iniciatīvās "Nākotnes rūpnīcas", "Energiefektīvas ēkas" un "Vidi saudzējoši automobiļi", kas iekļautas 2008. gada novembrī pieņemtajā ES ekonomikas atveseļošanas plānā.

4.3 Trīs minētās PPP ir ietekmīgi rīki, ar ko stimulēt pētniecības darbu trijās apjomīgās rūpniecības nozarēs: autobūvē, būvniecībā un ražošanā, kuras īpaši ietekmējusi ekonomikas lejupslīde un kurās inovācija var būtiski palīdzēt veidot videi nekaitīgāku un ilgtspējīgāku ekonomiku.

4.4 SET plāns, ko ES pieņēma 2008. gadā, ir pirmais solis ceļā uz energotehnoloģiju politikas izveidi Eiropas Savienībā. Tas ir ES enerģētikas politikas lēmumu pieņemšanas atbalsta instruments, un tā mērķi ir šādi:

- paātrināt zināšanu attīstību, tehnoloģiju pārnesei un ieviešanu;
- saglabāt ES vadošās pozīcijas zemu oglekļa emisiju energo-tehnoloģiju jomā;
- veicināt zinātnes stimulētu energotehnoloģiju pārveidi tā, lai sasniegtu 2020. gadam izvirzītos mērķus enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā;
- sekmēt globālu pāreju uz zemu oglekļa emisiju ekonomiku līdz 2050. gadam.

SET plāna īstenošana sākās ar Eiropas rūpniecības iniciatīvām (ERI), kurās riska dalīšanas nolūkā PPP veidā apvienojušās rūpniecība, pētniecības aprindas, dalībvalstis un EK. Kopš 2008. gada arī Eiropas Enerģētikas pētniecības alianse ir centusies panākt, lai atsevišķu pētniecības organizāciju veiktie pētniecības un attīstības pasākumi atbilstu SET plāna prioritātēm, un ES līmenī nodibināt kopīgu pamatprogrammu.

4.5 ES Pirmtirgus iniciatīva (LMI) ir domāta tam, lai atbalstītu sešas svarīgas nozares to centienos samazināt šķēršļus, kas kavē jaunu produktu vai pakalpojumu nonākšanu tirgū. Lai rīcības plānus īstenotu, EK, dalībvalstis un nozares sadarbojas. Ar politikas instrumentiem tiek risināti regulējuma, publiskā iepirkuma, standartizācijas un atbalsta pasākumu jautājumi. LMI attiecas uz šādiem tirgiem: e-veselību, aizsargājošiem tekstilizstrādājumiem, ilgtspējīgu būvniecību, atkritumu pārstrādi, bioproduktiem un atjaunīgu enerģiju.

5. ETP SWOT analīzes (priekšrocību, trūkumu, iespēju un apdraudējuma analīzes) rezultāti

5.1 Ņemot vērā pašreizējo ETP ievērojamo skaitu, ir skaidrs, ka to sniegums (rezultāti) ir bijis atšķirīgs, un tāds būs arī turpmāk. Tāpēc Komiteja ir veikusi sākotnējo analīzi, lai vispārīgi apzinātu galvenos virzītājspēkus, kas veicina izcilību (priekšrocības un iespējas), un — vēl jo svarīgāk — būtiskākos šķēršļus (trūkumus un apdraudējumu).

5.2 Priekšrocības

— ETP pulcē visas ieinteresētās personas: pētniecības centrus un augstskolas, rūpniecību (lielos uzņēmumus un MVU), iekārtu ražotājus, bezpeļņas organizācijas un komerciālas organizācijas, apvienības, pārvaldes iestādes un arodbiedrības.

— Platformā ir skaidri noteiktas “lomas” un hierarhija nozarē. Ieinteresētajām pusēm ir kopīgs redzējums, ceļvedis un īstenošanas plāns.

— Nozīmīgu devumu un stingru atbalstu ETP sniedz rūpniecība — viens no EK ekonomikas stūrakmeņiem. ETP darbu virza rūpniecība, tādējādi nodrošinot to iniciatīvu atbilstību norisēm rūpniecības nozarē. ETP devums attiecas ne tikai uz tehnoloģijas un pētniecības vajadzībām, bet arī uz tehnoloģiju pārneš.

— ETP pārvaldības struktūra ir vienkārša un elastīga, tā domāta “spēku” mobilizēšanai un resursu apkopošanai.

— Ar ETP saistītajām rūpniecības nozarēm ir svarīga nozīme vērtību ķēdē: daudzi jauninājumi ir atkarīgi no pamata procesiem (piemēram, ražošanas, pārstrādes, mežsaimniecības un robottehnikas) un materiāliem (ķīmikālijām un tērauda veidiem). Tādējādi procesu un materiālu jauninājumi paši par sevi ir ES inovācijas katalizatori.

— ETP jau patlaban risina sociālus problēmjautājumus. Tie darbojas jomā, kura izaugsmes un darba vietu pievienotās vērtības ziņā būtiski ietekmē sabiedrību. ETP dod atbildi uz svarīgākajiem rīcībpolitikas jautājumiem (piemēram, bioekonomika, izejvielas un resursu izmantošanas efektivitāte).

— Dažām ETP ir izveidotas valstu un reģionālā līmeņa tehnoloģiju platformas visās ES valstīs.

— Izglītība tiek uzskatīta par platformu stratēģisku elementu.

— Vairāku jau izveidotu īstenošanas instrumentu (piem., PPP, klasteru utt.) pirmsākumi meklējami Eiropas Tehnoloģiju platformās.

5.3 Trūkumi

— ETP vajadzīga stratēģiska domāšana, un tās nedrīkstētu kļūt par šaurām lobiju grupām bez skaidra mērķa. Viens no ETP trūkumiem varētu būt pasākumu dublēšanās vai pārmērīga sadrumstalotība.

— Dažos gadījumos Eiropas Tehnoloģiju platformās dominē lielie nozares dalībnieki.

— Ne vienmēr ir viegli atpazīt un atzīt gatavo pielietojumu un inovāciju saistību ar ETP:

— gan publiskajā, gan privātajā jomā ETP atpazīstamība joprojām ir zema;

— NVO nav ieinteresētas iesaistīties;

— dalībvalstu “spoguļgrupas” (VTP un RTP) lielākoties nav guvušas panākumus.

— Ir jāiegulda lielākas pūles, lai radītu daudznozaru perspektīvu, kas saskaņotu ieinteresēto pušu intereses un to mijiedarbību.

— ETP ir jāuzlabo sava komunikācija un rezultātu popularizēšana.

5.4 Iespējas

— ETP ir būtiska nozīme ES rūpniecības politikas stimulēšanā. Attiecīgās VTP un RTP veidotas pēc ETP struktūras parauga, tikai dalībvalstu līmenī, uzlabojot platformu koordināciju un efektivitāti. Eiropas, valstu un reģionālo P&I programmu koordinācija un saskaņa būtu jāpilnveido Sadarbībā ar ETP.

— Līdzās pētniecībai pievēršoties arī inovācijai, kā paredzēts pastiprinātajā stratēģijā, ETP nozīme sociālo problēmu risināšanā palielināsies.

— Lai veicinātu inovāciju publiskajā un privātajā sektorā, ir definētas konkrētas prioritātes: efektīva resursu izmantošana un energoefektivitāte pārstrādes nozarē (SPIRE), publiskā un privātā sektora partnerības uz bioloģiskiem resursiem balstītas rūpniecības nozarēs, Eiropas inovāciju partnerības ūdens resursu, izejvielu un “Gudro pilsētu” jomā (kopā ar SET plānu un EMIRI).

— ETP aicina EK aktīvāk izmantot koordinācijas atbalsta darbības, lai stimulētu sadarbību vērtību ķēdē un uzlabotu vienkāršošanas centienus. Ļoti vērtīgs ieguldījums ETP darbā būtu starptautiskās sadarbības uzlabošana un vērtīgāko starptautisko zināšanu piesaiste, lai tās varētu izmantot un komercializēt ES interesēs.

— ETP vajadzētu saiknei starp inovācijas rīkiem, kurus nosaka pieprasījums, lai papildinātu pētniecības pasākumus un paātrinātu rezultātu ieviešanu tirgū.

— ETP varētu veicināt informētību par to, kāda nozīme dažādiem rūpnieciskās ražošanas procesiem ir labklājības uzturēšanā Eiropā.

— ETP kontekstā būtu jā saglabā uz cilvēkiem orientēta izglītība, apmācība un mācīšanās.

5.5 Apdraudējums

- ETP vērš uzmanību uz to, ka platformu darbībai trūkst finanšu resursu.
- Faktors, kas var ietekmēt ETP, ir ES ražošanas lejupslīde. ES rūpniecības nozares zaudē savu vadošo pozīciju pasaulē; salīdzinājumā ar citām pasaules daļām tām problēmas rada kopumā vāja gatavība uzņemties risku Eiropas Savienībā un nepietiekama uzņēmējdarbības iniciatīvu atzīšana.
- Lai palielinātu ETP iedarbīgumu, būtu efektīvāk jāīsteno EK tiesiskā regulējuma vienkāršošanas process (arī attiecībā uz dalību ES projektos), vairāk pūļu jāvelta iestāžu iniciatīvu sadrumstalotības un savstarpējās konkurences mazināšanai, labāk jākoordinē politikas pasākumi un nākotnē jāpalielina redzamība iestāžu līmenī.
- Ražošanas procesi un ar tiem saistīti P&I pasākumi zaudē savu pievilcību gan visas sabiedrības acīs, gan jo sevišķi jauniešu vidū. Šo parādību izraisījuši arī ražošanas pārceļšana aiz Eiropas robežām.

6. ETP savstarpēja sadarbība un to sadarbība ar Eiropas Komisiju

ETP ir aktīvi darbojušās ES Septītās pētniecības pamatprogrammas īstenošanā. Patlaban ETP sniedz informāciju un priekšlikumus saistībā ar pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” izveidi, lai to pielāgotu faktiskajām Eiropas sabiedrības vajadzībām, īpaši ražošanas un pakalpojumu nozares vajadzībām.

6.1 Pamatprogramma “Apvārsnis 2020”

6.1.1 “Apvārsnis 2020” ir instruments, ar kuru īsteno stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvu Eiropas starptautiskās konkurētspējas nodrošināšanai “Inovācijas savienība”. Ar 80 miljardu *euro* lielu budžetu darbodamās laikposmā no 2014. gada līdz 2020. gadam, tā palīdzēs Eiropā radīt jaunu izaugsmi un darba vietas. Programmai “Apvārsnis 2020” ir šādi uzdevumi:

- nostiprināt ES pozīcijas zinātnē;
- stiprināt rūpniecības līdera lomu inovāciju ziņā. Tālāk plānoti lieli ieguldījumi svarīgākajās tehnoloģijās, plašāka piekļuve kapitālam un atbalsts MVU;

- attīstot ilgtspējīgu transportu un mobilitāti, palīdzēt mazināt visu Eiropas iedzīvotāju kopīgās bažas par tādiem jautājumiem kā klimata pārmaiņas.

6.1.2 “Apvārsnis 2020” ļaus risināt sociālas problēmas, palīdzot mazināt plaisu starp pētniecību un tirgu. Šāda uz tirgu orientēta pieeja nozīmē arī partnerību veidošanu ar privāto sektoru un dalībvalstīm.

6.1.3 “Apvārsni 2020” papildinās citi pasākumi, ar kuriem līdz 2014. gadam paredzēts plānot un pilnveidot Eiropas Pētniecības telpu. Šo pasākumu mērķis būs likvidēt šķēršļus, lai veidotu reālu vienoto tirgu zināšanu, pētniecības un inovācijas jomā.

6.2 Stratēģija “Eiropa 2020”

6.2.1 “Eiropa 2020” ir ES izaugsmes stratēģija nākamajai desmitgadei. Eiropas Savienībai ir jāklūst par gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomiku. Šis trīs cita citu pastiprinošās prioritātes palīdzēs ES un dalībvalstīm nodrošināt augstu nodarbinātības, produktivitātes un sociālās iekļautības līmeni.

6.2.2 Praktiski ES ir izvirzījusi piecus vērienīgus mērķus, kas nodarbinātībā, inovācijā, izglītībā, sociālajā iekļaušanā un klimata/enerģētikas jomā jāsasniedz līdz 2020. gadam. Ikvienā no šīm jomām katra dalībvalsts ir sev noteikusi valsts līmeņa mērķus. Stratēģijas pamatā ir konkrēti ES un valstu līmeņa pasākumi.

6.3 Turpmākā ETP loma

6.3.1 ETP nozīme nākotnē, domājams, saglabāsies. Turklāt ETP var atbalstīt tādu EK instrumentu ieviešanu, no kuriem daži jau pārbaudīti Septītajā pamatprogrammā. Tiek sagaidīts, ka EK programmā “Apvārsnis 2020” vairāk (pat ja ierobežotā skaitā) izmantos tādas īstenošanas instrumentus kā PPP un kopīgas tehnoloģiju ierosmes (JTI).

6.3.2 Rūpniecības nozares pārstāvju un ieinteresēto personu vidū ir plaša apņemšanās atbalstīt iepriekš minēto instrumentu ieviešanu. To vidū minami tādi piemēri kā publiskā un privātā sektora partnerības uz bioloģiskiem resursiem balstītas rūpniecības nozarēs (uz bioloģiskiem resursiem balstītas rūpniecības ieguldījums izaugsmei), efektīva resursu izmantošana un energoefektivitāte pārstrādes nozarē (SPIRE), Energomateriālu rūpnieciskās izpētes iniciatīva (EMIRI) un reFINE “Nākotnes Eiropas infrastruktūras tīklu izpēte”.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas aizsardzības nozares nepieciešamība: rūpnieciskie, jauninājumu un sociālie aspekti” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/04)

Ziņotājs: **VAN IERSEL kgs**Līdzziņotāja: **HRUSECKÁ kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas aizsardzības nozares nepieciešamība: rūpnieciskie, jauninājumu un sociālie aspekti”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 132 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Pasaulē notiek straujas ģeopolitiskas pārmaiņas. Rietumu pasaules dominējošais stāvoklis ir apdraudēts gan ekonomiskajā, gan politiskajā aspektā. Kamēr visā Eiropas Savienībā aizsardzības budžetu samazina, aizsardzības izdevumi Ķīnā, Indijā, Brazīlijā, Krievijā un citās valstīs palielinās. Tāpēc, lai pārliecināti aktualizētu Eiropas ārējo, drošības un aizsardzības politiku, EESK aicina Padomi un Komisiju izstrādāt vispārēju novērtējumu par izšķirošajiem faktoriem, kas ietekmē ES stāvokli un lomu pasaulē.

1.2 Aizsardzības politiku veido valstu stratēģiskās intereses, uztvertie draudi un politiskie mērķi, kas Eiropā galvenokārt ir definēti valstu līmenī. Novēcojušas pieejas acīmredzami noved pie Eiropas aizsardzības spēju aizvien lielākas sadrumstalotības, trūkumiem, jaudas pārpalikuma un sadarbības trūkuma. Argumentu uzlabošanai ir ļoti daudz; tas ir politiskās gribas jautājums. Pārliecinoši argumenti tika minēti jau 1986. gadā! ⁽¹⁾ Šobrīd situācija politiskajā, ekonomiskajā un aizsardzības aspektā ir daudz steidzamāka. EESK aicina Padomi nopietni strādāt pie ES aizsardzības pamata izveides.

1.3 Drošības un aizsardzības politikai būtu jāstiprina ES un dalībvalstu pašpārliecība. Tai būtu jārada palāvība sabiedrībā un

plašās aprindās, pienācīgi apbruņotos kareivjos, uzņēmējos un nozares darbiniekos. ES iedzīvotājiem ir tiesības uz pienācīgu aizsardzību. Aizvien vairāk ir vajadzīgs piemērots, nākotnes vajadzībām atbilstošs Eiropas bruņojums. Tāpēc izolēti dalībvalstu pasākumi ir absolūti nepietiekami, un tā ir tikai nodokļu maksātāju naudas izšķērdēšana.

1.4 Atbilstoši ASV un citu [strauji augošu] valstu politikai un pašreizējai praksei, kā arī, ņemot vērā valdību ekskluzīvo kompetenci aizsargāt iedzīvotājus un garantēt drošību, EESK uzsver nepieciešamību kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) ⁽²⁾ ietvaros definēt Eiropas stratēģiskās intereses. Galu galā ārpolitikas un drošības, aizsardzības un rūpniecības spējas trīsstūris ir nedalāms; tas balsta Eiropas pozīciju pasaulē, kā arī tās ekonomiskās un politiskās intereses un vērtības (cilvēktiesības, demokrātiju). Būtu tieši jāiesaista Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD).

1.5 EESK uzsver: ja Eiropa vēlas saglabāt dzīvotspējīgu drošības un aizsardzības rūpniecību, radot kritisko masu efektivitātei un rentabilitātei, ir vajadzīgas radikālas pārmaiņas domāšanā un politikā. Tām jānodrošina stabila un prognozējama Eiropas ekonomiskajam un tehnoloģiskajam stāvoklim atbilstošu bruņoto spēku nākotne. Tā kā starp dalībvalstīm ir lielas atšķirības, tas galvenokārt ir galveno ražotāju dalībvalstu kompetencē.

⁽¹⁾ Sk. “Uz spēcīgāku Eiropu” (“Towards a Stronger Europe”), ziņojumu, ko izstrādājusi Eiropas Neatkarīgās plānošanas grupas aizsardzības ministru izveidota neatkarīga izpētes grupa, lai iesniegtu priekšlikumus par Eiropas aizsardzības aprīkojuma rūpniecības konkurētspējas uzlabošanu.

⁽²⁾ Kopējā drošības un aizsardzības politika ir kopējās ārpolitikas un drošības politikas sastāvdaļa. Līguma par Eiropas Savienību (LES) 42. un turpmākie panti. OV C 115, 9.5.2008.

1.6 EESK uzskata, ka par labu Eiropas plānošanas un saistošas koordinācijas stiprināšanai ir spēcīgi argumenti:

- nozare ir sarežģīta un zinātnesietilpīga; tajā nepieciešama ilgtermiņa plānošana;
- neraugoties uz privatizāciju, aizsardzības rūpniecībā joprojām liela nozīme ir valdībām klientu, regulatoru un eksporta licenču izsniedzēju statusā;
- pašreizējās struktūras nepilnību un [nopietnu] budžeta ierobežojumu dēļ vajadzīga sakārtota noregulēšana, nevis nemitīgas sadrumstalotas pieejas, kas mazina iekšējo un ārējo ticamību;
- lai veicinātu bruņojuma iepirkšanu Eiropā un izmantotu visas pieejamās zināšanas, lielos uzņēmumos un MVU visā Eiropā, būtu jānodrošina efektīva koordinācija starp galvenajām ražotājām valstīm un mazāk ražojošām vai neražojošām valstīm;
- visbeidzot, Eiropas rūpniecības sekmes pasaulē būs atkarīgas no stabila Eiropas tirgus attīstības.

1.7 Līdztekus Eiropas Aizsardzības aģentūras (EAA) darbībai un 2007. gada aizsardzības tiesību aktu kopumam⁽³⁾ EESK atbalsta labi izstrādātu Eiropas rūpniecības politiku aizsardzības nozarei ar tās īpašajām iezīmēm, kas saistītas ar valdības prasībām un publisko finansējumu. Atbilstoši stratēģijai "Eiropa 2020" minētās rūpniecības politikas pamatā jābūt valstu un ES dalītai kompetencei — ar EAA un Komisiju kā pilnvērtīgiem partneriem — un konsultācijām ar aizsardzības nozari un citiem ieinteresētajiem dalībniekiem, tostarp sociālajiem partneriem, un labi organizēta sociālā dialoga nepieciešamībai.

1.8 Ar ES politikas pasākumu un finansējuma palīdzību būtu jāapvieno ES līmeņa un valstu ieguldījumi, kas, uzlabojot kvalitāti un sadarbību, palīdzēs mazināt sadrumstalotību un publisko izdevumu dublēšanos.

1.9 Lai izstrādātu steidzami nepieciešamo "jaunās paaudzes" bruņojumu, ļoti svarīga ir moderna pētniecība un izstrāde. Šāda pētniecība un izstrāde nekad nevar būt tikai ekskluzīvs rūpniecības nozares uzdevums. Galvenā atbildība gulstas uz valdībām. Tāpēc pētniecība un izstrāde ir ļoti neaizsargātas pret notiekošo budžeta konsolidāciju. Padomei un ieinteresētajām aprindām būtu steidzami jāizraugās un, cik drīz vien iespējams, jāuzsāk pētniecības programmas, kas palīdzētu Eiropas rūpniecībai mazināt nevēlamo atkarību no ārpusēm. Ir nepieciešama divējāda lietojuma tehnoloģija. Šajā saistībā būtu jāsaņem ES pētniecības

un izstrādes programmas atbalsts. Ar tās palīdzību jānodrošina efektīva pārrobežu sadarbība pētniecības un izstrādes jomā.

1.10 Pēc iespējas plašāk jāplāno Eiropas aizsardzības tehnoloģiskā un rūpnieciskā pamata tālāka stiprināšana. Tādēļ vajadzīgi pietiekami ES līmeņa pasākumi⁽⁴⁾.

1.11 Ciešāk jākoordinē Komisijas, EAA un citu attiecīgu ES ieinteresēto dalībnieku darbs. Priekšsēdētāja J. M. Barroso⁽⁵⁾, priekšsēdētāja vietnieka A. Tajani un komisāra M. Barnier atjaunotā apņemšanās, kā arī Aizsardzības darba grupas izveide, notikusi īstajā laikā. EESK atzinīgi vērtē arī pagājušā gada decembrī pieņemto tālredzīgo EP rezolūciju par Eiropas aizsardzības nozari un izskatāmo jautājumu plašo spektru⁽⁶⁾.

1.12 Tādā pašā garā un ar nolūku stiprināt Komisijas Aizsardzības darba grupas iniciatīvu EESK mudina Komisiju minētos jautājumus apspriest publiski. Komisijai vajadzētu meklēt arī piemērotus risinājumus saistībā ar dalībvalstu atšķirīgajām rūpniecības un tehnoloģiju spējām, kā arī atšķirīgo investīciju apjomu, kas kopumā ieguldīts pētniecībā un aizsardzībā.

2. Ievads

2.1 Līguma par Eiropas Savienību 42. pantā noteikts, ka kopējā drošības un aizsardzības politika ir kopējās ārpolitikas un drošības politikas sastāvdaļa. 42. panta 3. punktā papildināts, ka dalībvalstis ar savām militārajām iespējām atbalsta Savienību minētās politikas īstenošanā. Eiropas Aizsardzības aģentūra (EAA) kopš 2005. gada strādā, lai stiprinātu aizsardzības nozares rūpniecisko un tehnoloģisko pamatu un nodrošinātu kareivjiem labāku aprīkojumu. Taču panākumi ir ļoti ierobežoti.

2.2 Patlaban augstas prioritātes ir iekšējā tirgus izveides pabeigšana un efektīva finanšu koordinācija. Abi mērķi ir stingri atbalstīti stratēģijā "Eiropa 2020". Šim panākumam būtu jāklūst par ierosmi jauniem pasākumiem Eiropas aizsardzības jomā.

2.3 Tomēr līdzīga attīstība aizsardzības nozarē nav vērojama. 1998. gadā noslēgtais Francijas un Apvienotās Karalistes militārais pakts šķita solām jaunu domāšanas veidu un jaunu sākumu. Tas pats ciešākas sadarbības gars aizsardzības jomā izpaudās ar Eiropas Aizsardzības un kosmosa uzņēmuma (*European Defence and Space Company, EADS*) nodibināšanu 2003. gadā. Tomēr tālāka konsolidācija nenotika. Zīmīgi, ka priekšlīguma valstis (to valstu grupa, kurām ir vislielākā ražošanas jauda, t. i., Francija, Vācija, Apvienotā Karaliste, Itālija, Spānija un Zviedrija) pretēji iepriekšējiem nodomiem joprojām nav iesniegušas nevienu īstenojamu racionalizācijas vai konsolidācijas priekšlikumu.

⁽³⁾ Direktīva 2009/43/EK (OV L 146, 10.6.2009.) un Direktīva 2009/81/EK (OV L 216, 20.8.2009.). Padome un EP pieņēma aizsardzības tiesību aktu kopumu 2009. gadā. Dalībvalstīm tas bija jātransponē savos tiesību aktos līdz 2011. gada vasarai. Aizsardzības tiesību aktu kopumā ietilpst arī paziņojums "Stratēģija spēcīgākai un konkurētspējīgākai Eiropas aizsardzības nozarei", COM(2007) 764, 5.12.2007.

⁽⁴⁾ Minētajā procesā būtu jāiesaista Eiropas fondi: nākamā 8. pamatprogramma, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds.

⁽⁵⁾ "Eiropas Savienības stāvoklis", 2011. gada novembris.

⁽⁶⁾ EP 2011. gada 14. decembra rezolūcija par finanšu krīzes ietekmi uz aizsardzības nozari ES dalībvalstīs (2011/2177(INI)).

2.4 Stagnācija ir novedusi pie valstu līmeņa pieejām un uzsvāra uz valsts ražošanu. Notiek zināma renacionalizācija. Visi Eiropā darbojošies rūpniecības uzņēmumi pievērsušies eksporta tirgiem. Ne valdībām, ne nozares partneriem nav kopīgas stratēģiskas koncepcijas.

2.5 Iespējamais tirgus tikmēr aizvien vairāk ietekmē jaunas problēmas. Milzīgs izaicinājums ir bruņojuma izstrāde valstīs ar strauji augošu ekonomiku. Uz šā ceļa ir Ķīna, Krievija, Indija un Brazīlija (BRIC valstis), kā arī dažas mazākas valstis. Paredzams, ka Ķīnas aizsardzības budžets 2015. gadā būs pieaudzis no pašreizējiem 120 miljardiem EUR līdz 250 miljardiem EUR. Krievija ir paziņojusi par ievērojamu aizsardzības budžeta palielināšanu līdz 2015. gadam. ASV tēriņi ir vairāk nekā divas reizes lielāki par kopējo Eiropas budžetu — 250 miljardi EUR salīdzinājumā ar 204 miljardiem 2007. gadā, un Eiropas budžets turpina samazināties. Eiropas kopējais budžets pētniecībai un izstrādei ir, augstākais, 20 % no ASV budžeta. Eiropas aizsardzības budžetā cilvēkresursiem atvēlēti 50 %, savukārt ASV — 25 %. Eiropai ir lielāki bruņotie spēki, taču tie ir daudz sliktāk apbruņoti. Apstākļi pasaulē nekad vairs nebūs tādi kā agrāk. Laiks nav mūsu pusē.

2.6 Pēdējo gadu desmitu laikā daudzos pētījumos aicināts aizsardzības rūpniecību pielāgot globālajam tirgum. Visos pētījumos norādīts uz ilgstoši vērojamiem trūkumiem, jo aizsardzības tirgi nekādā gadījumā nav perfekti un lielākā daļa valstu turpina atbalstīt “savu” rūpniecību. Ar centieniem pilnveidot tirgus, piemēram, ar 2007. gada ES aizsardzības tiesību aktu kopumu, iecerēts pārvarēt dažas tirgus nepilnības un valstu atšķirīgu praksi.

2.7 Izskatāmie jautājumi ir sarežģīti arī tāpēc, ka no produktu izstrādes posma līdz nodošanai ekspluatācijā paiet ļoti ilgs laiks. Tāpēc EESK uzskata, ka piemērotāks veids šīs jomas apspriešanai būtu tehnoloģiskā, tautsaimnieciskā un sociālā perspektīvā plaša pieeja, nevis tikai skatījums no aizsardzības viedokļa.

2.8 Viens no galvenajiem jautājumiem ir atšķirīgas stratēģiskās koncepcijas valstīs ar ievērojami attīstītu bruņojuma rūpniecību, it īpaši attiecībā uz svarīgu valsts drošības interešu definīciju, un attiecība starp valsts drošību un eksporta tirgiem. Dažās mazākās valstīs ir relatīvi labi attīstīta rūpniecība, savukārt citās ražotņu praktiski nav. Valstu pieejas, protams, atšķiras atkarībā no to vajadzībām un potenciāla. Rezultāts ir sadrumstalotība un nevienadabīgs skatījums uz aizsardzības rūpniecību. Tādās operācijās kā Lībijā nepatīkami atklājas aizvien lielākas pieejamo ieroču sistēmu atšķirības. Būtu skaidri jāatzīst un jānovērtē sekas.

2.9 Šīs norises skar gan ieguldījumus, gan nodarbinātību. Aizsardzības rūpniecība ir augsto tehnoloģiju nozare, kurā tieši nodarbināti ir 600 000 kvalificētu darbinieku un netieši — vēl divi miljoni. Bažas raisa spiediens veikt tālāku samazināšanu. Ražotnes bieži ir koncentrējušās reģionos un varētu kļūt

par izcilības centriem, taču tā vietā ir risks, ka tās skars finanšu samazinājums. Neplānota un nestrukturēta reorganizācija un samazināšana minētajām ražotnēm būs liels trieciens.

2.10 Pašreizējais stāvoklis nodarbinātībā, protams, ir prioritāra problēma arī valstu valdībām. Tas savukārt var neļaut attīstīties kopējam redzējumam, kas nepieciešams, lai atbilstošā veidā tiktu galā ar aizsardzības rūpniecības lejupslīdes izraisītajām sociālajām sekām, tostarp īpašo zināšanu zaudēšanu un tās ietekmi uz cilvēkkapitālu. Turpretī kopīgs redzējums veicinās darba vietu līdzsvarotu radīšanu un novērsīs risku, ka augsti kvalificēti pētnieki, tehniķi un zinātnieki var izceļot uz trešām valstīm, jo tas būtu pretrunā tiem mērķiem, ko ES izvirzījusi stratēģijā “Eiropa 2020”.

2.11 ES pieejas un starpvalstu sistēma var darboties un tām jādarbojas vienā un tajā pašā virzienā. Kamēr prevalē valstu suverenitāte, jebkuras kopējas sistēmas panākumi būs ierobežoti, kas izpaužies kā neliels uzlabojums jaudas pārpalikuma, pārklāšanās un sadrumstalotības ziņā. Pretrunas starp valsts suverenitātes filozofiju, no vienas puses, un finansālajām, tehnoloģiskajām, tautsaimnieciskajām un sociālajām vajadzībām, no otras, ir acīmredzamas.

2.12 Tāpēc bažas raisa fakts, ka mērķis — resursu apvienošana un koplietošana, t. i., Eiropas savstarpējas atkarības organizēšana — nav pārvērts kopīgā stratēģijā. Neraugoties uz jauno starptautisko apstākļu plašo apzināšanos, ārējais spiediens acīmredzami vēl nav pietiekami spēcīgs, lai veicinātu kopēju pieeju un risinājumu meklēšanu. Gluži pretēji — jāatzīmē, ka Eiropas valstis aizsardzības iepirkuma jomā joprojām vēlas būt atkarīgas no ASV, nevis iepirkt no saviem ražotājiem.

2.13 Ja Eiropa vēlas saglabāt stabilu drošības un aizsardzības rūpniecību, kas spēj izstrādāt un ražot progresīvas sistēmas, un tādējādi nodrošināt pati savu drošību, ir vajadzīgas radikālas pārmaiņas domāšanā un politikā. Gaidīt ilgāk nozīmētu pazemināt spējas zem tā līmeņa, no kura Eiropas Savienībai būtiskās jomās vēl būtu iespējams atkal sasniegt virsotni. Vēl grūtāk tas būtu tāpēc, ka izdevumu samazināšana pētniecībai un izstrādei tieši ietekmētu veselu pētnieku un kvalificētu darbinieku paaudzi. Ja tas Eiropai neizdosies, nozares var izzust, tiks zaudētas darba vietas un īpašās zināšanas un Eiropa būs atkarīga no citām valstīm. Vajadzīgs, lai tie, kam nav vienaldzīga Eiropa un Eiropas nākotne, saprastu, ka ir jārīkojas steidzami.

3. Politiskais konteksts

3.1 Līgumā par Eiropas Savienību ir pamatoti uzsvērti nesaraujamā saikne starp ārpolitiku, drošības politiku un aizsardzības politiku. Efektīva aizsardzības politika jāveido, pamatojoties uz pārliecinošām aizsardzības spējām. Savukārt atbilstošas aizsardzības spējas jāveido un jāattīsta, ņemot vērā pamanītos draudus un norunātos mērķus ļoti sarežģītā un trauslā starptautiskajā kontekstā.

3.2 Galvenais kritērijs ir ES stāvoklis un loma rītdienas pasaulē, ņemot vērā strauji mainīgos ģeopolitiskos apstākļus, kuros rodas aizvien vairāk pasaules līmeņa dalībnieku. No šīs perspektīvas raugoties, EESK uzskata, ka ir pēdējais laiks saskaņotai Eiropas rīcībai. Pagātnes un tagadnes pieredze liecina, ka, turpinot piemērot tradicionālās pieejas, Eiropa un dalībvalstis riskē palikt malā.

3.3 EESK aicina nodrošināt stabilu un prognozējamu, Eiropas ekonomiskajam un tehnoloģiskajam stāvoklim atbilstošu bruņoto spēku nākotni. Tā kā no sistēmu izstrādes līdz to nodošanai ekspluatācijā pāiet ļoti ilgs laiks, pastiprinās nepieciešamība pieņemt lēmumus jau šogad.

3.4 No sociālā un politiskā redzespunkta EESK uzsver četrus svarīgus aspektus, kāpēc Eiropai ir vajadzīgas efektīvas aizsardzības spējas:

- iedzīvotāju aizsardzība;
- vajadzība pēc pienācīgi apbruņotiem kareivjiem;
- stabilas un prognozējamās darba vietas;
- labi organizētas humānās palīdzības un militārās darbības pasaulē.

3.5 Par kopējo drošības un aizsardzības politiku norisinās nemitīgas debates, kaut arī to reti šādi nosauc. Daudzi jautājumi, piemēram, kaujas grupu izmantošana, diskusija par vienotu operācijas štābu, finansējums ES KDAP misijām, ieguldījumu nodrošināšana minētajām misijām un aicinājumi pārskatīt Eiropas drošības stratēģiju, izvērsas par diskusiju par KDAP visās nozīmēs, izņemot nosaukumu. Ja uz šo tematu raudzītos šādi, tas būtu solis uz priekšu. Turklāt visās apspriedēs par minētajiem svarīgajiem jautājumiem būtu jāņem vērā arī lēmumu (vai lēmumu trūkuma) ietekme uz rūpniecību. Tas pierādīs arī stingro saikni starp rūpniecības spējam un KDAP īstenošanu. Galvenā atbildība gulstas uz valdībām.

3.6 Ļoti svarīgas ir transatlantiskās attiecības un NATO. Amerikāņi jau sen kritizē veidu, kā eiropieši aliansē pilda savas aizsardzības saistības. Abās Atlantijas okeāna pusēs izskan nemitīgi aicinājumi izveidot "Eiropas pīlāru" NATO. Līdz šim noticis pretējais.

3.7 Pienācīga "Eiropas pīlāra" trūkums sakņojas politikā. Eiropā joprojām trūkst pietiekamas politiskās gribas, lai definētu Eiropas stratēģiskās intereses vai kopīgās galvenās militārās spējas. Turpretī ASV un citas valstis izmanto stratēģiskās darbības koncepciju, kurā ietverta visa pētnieciskā un rūpnieciskā darbība, kas sekmē šo valstu pilsoņu vispārējo civilo un militāro drošību.

3.8 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK uzskata, ka "Eiropas pīlāra" veidošana, Eiropas militāro spēju pārspīlētā atkarība no ASV, ir jāaizstāj ar līdzsvarotākām attiecībām. Līdztekus steidzami vajadzīgajai diskusijai par kopējām Eiropas stratēģiskajām interesēm, kas ir vienīgi valdību kompetencē, pēc iespējas drīzāk

jāuzsāk pienācīga plānošana, sadarbojoties Eiropas iestādēm, dalībvalstīm un aizsardzības rūpniecībai, kā arī pakāpeniski jāpārskata dalībvalstu ieradums automātiski iegādāties "lietošanai gatavu" produkciju no ASV.

3.9 Nosacījumu uzlabošana līdztiesīgākai rūpnieciskajai sadarbībai ar ASV būs lietderīga gan rūpnieciskajā, gan finanšu aspektā.

4. Eiropas aizsardzības rūpniecība

4.1 Ārpolitika un drošības/aizsardzības politika ir cieši saistīta ar aizsardzības rūpniecību. Neraugoties uz privatizāciju, aizsardzības rūpniecībā joprojām liela nozīme ir valdībām klientu, regulatoru un eksporta licenču izsniedzēju statusā.

4.2 Aizsardzības rūpniecībai ir ievērojama rīcības brīvība eksporta tirgos. Tas daļēji saistīts gan ar privatizāciju, gan ar valdību stimuliem: ekonomikas krīze dažus aizsardzības ministrus ir padarījusi par pārliecinātiem eksporta atbalstītājiem. Jebkurā gadījumā krīze aizsardzības nozarei liek uzskatīt eksportu par vienu no tās uzņēmējdarbības modeļu galvenajām iezīmēm. Eiropas rūpniecībai 2011. gads kopumā bija ļoti ienesīgs. Uzņēmumi arī relatīvi veiksmīgi izstrādā divējādas lietošanas produkciju.

4.3 Tādiem pasaules līmeņa dalībniekiem kā Ķīna, Indija un Brazīlija ir savas ārpolitiskās ambīcijas, kuru kulminācija ir aizsardzības budžeta palielināšana. Šobrīd tas nozīmē labas iespējas Eiropas eksportam. Taču cik ilgi? Rūpniecībai vēl klājas relatīvi labi, bet par tās darbības rezultātiem lielā mērā jāpateicas pirms 20–25 gadiem veiktajiem ieguldījumiem. Ja ieguldījumi tagad samazināsies vai paliks līdzšinējā apjomā, tuvākajā nākotnē tas radīs neatgriezeniskas sekas.

4.4 Turklāt var prognozēt, ka strauji augošās lielvaras sāks attīstīt savu rūpniecību neatkarīgi no Rietumu rūpniecības un līdz ar to, būdamas Eiropas nākamās konkurentes trešo valstu tirgos, aizvien vairāk bloķēs importu no rietumvalstīm vai saistīs to ar noteikumiem.

4.5 Šobrīd Eiropā nav plānots sākt jaunas, lielas programmas, un tas neapšaubāmi ietekmēs eksporta panākumus nākotnē. Turklāt pagājis jau ilgāks laiks, kopš lielākās jaunās tirgus ekonomikas valstis vairs nav pieprasījušas tehnoloģiju nodošanu un ražošanu nozīmīgā līmenī savā valstī.

4.6 Vienreizēji eksporta līgumi, visticamāk, tiks izmantoti Rietumu rūpniecības tehnoloģiju kopēšanai. Šajā saistībā kā alternatīvu importa bloķēšanai attiecīgajās valstīs varētu ierīkot ražošanas (un izstrādes) iekārtas. Patlaban notiek plašas spekulācijas par to, cik lielā mērā šāda attīstība ietekmēs ražotnes un nodarbinātību Eiropā. Paredzams, ka strauji augošie milži ar laiku vājinās Eiropas rūpniecības pozīciju. Pastiprināta tehnoloģija un ražošana minētajās valstīs ietekmēs arī Eiropas [iespejamais] eksporta tirgus citās trešās valstīs. Saasināsies produktu un cenu konkurence.

4.7 Nemitīgās inovācijas un tehnoloģisko ieguldījumu dēļ, kā arī tāpēc, ka starp izstrādi un ražošanu ir ilgs laikposms, Eiropai ir vajadzīga mērķtiecīga koordinācija, lai nodrošinātu mūsdienīgu un patstāvīgu aizsardzības rūpniecību. Tā kā tirgus lielumu galvenokārt nosaka valsts robežas, tad pat lielās dalībvalstīs tas automātiski ir mazāks par kritisko masu. Eksports uz trešām valstīm situāciju var nedaudz līdzsvarot, taču nākotne ir neskaidra un tirgus apstākļi bieži ir nestabili.

4.8 Turpmākai budžeta samazināšanai, kas pašreizējos apstākļos nozīmē ievērojamus ierobežojumus, būtu jāklūst par trauksmes signālu. Samazināšana ietekmē ieguldījumu un iepirkuma budžetus, it īpaši tad, ja ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas paliek tajā pašā līmenī vai notiekošo militāro operāciju (Afganistānā, Libijā, pirātisma apkarošanas u.c. operāciju) dēļ palielinās.

4.9 Iepriekš minēto norišu rezultātā tiek atlikti vai pat atcelti ieguldījumi, kas rūpniecībai ir svarīgi, lai saglabātu un atjaunotu ražošanas un izstrādes spēju. Turklāt grūtākā laikposmā pati rūpniecība būs mazāk gatava ieguldīt šādā uzturēšanā vai jaunā darbībā. Tikai saskaņoti sadarbojoties, iespējams nodrošināt vajadzīgos ieguldījumus.

4.10 EESK atbalsta labi izstrādātu Eiropas rūpniecības politiku aizsardzības nozarei, no sistēmu izstrādes līdz nodošanai ekspluatācijā. Runa ir par specifisku rūpniecības politiku. Būtībā tā attiecas uz publisko tirgu: pētniecībai un izstrādei jāpieskir lielāks kapitāls par starta finansējumu. Lai Eiropā veicinātu stabilu ražošanu, ir jānoskaidro Eiropas svarīgākās rūpnieciskās spējas un jānosaka ieguldījumu politika. Tā kā nevienai valstij atsevišķi nav pietiekami daudz līdzekļu, lai finansētu "jaunās paaudzes" bruņojuma iegādi, ir jāapvieno valstu un Eiropas mērķi, kā arī valstu un Eiropas finanšu un rūpniecības resursi. Pārvaldība būtu jābalsta uz ES un valstu dalītu kompetenci atbilstoši pieņemtajai stratēģijai "Eiropa 2020". Tā ir efektīva kvalitātes zīme, lai pilnveidotu koordināciju starp Eiropas iestādēm un Komisijā, kura joprojām neizmanto visu savu potenciālu. Vērtīgu atbalstu šajā ziņā var sniegt darba grupa, kas drīzumā sāks darboties kā platforma — Komisija, EAA, EĀDD —, lai apspriestu prioritātes, spējas un trūkumus.

4.11 Viens no galvenajiem jautājumiem ir pētniecība un izstrāde. Aizsardzības rūpniecība ir augsto tehnoloģiju zinātnesietilpīga rūpnieciska darbība, kas būtu nepieciešama arī pilnvērtīgu prototipu izstrādei. Pētniecība un izstrāde gandrīz nekad nav tikai ekskluzīvs rūpniecības uzdevums. Izstrāde un sistēmu dzīves cikls vienkārši ir pārāk ilgi un finanšu ietekme ir pārāk liela, lai nozare uzņemtos visus finanšu riskus. Vēstures pieredze rāda, ka visas sekmīgās programmas ir veiktas, nozarei sadarbojoties ar valdībām.

4.12 Pasaulē ļoti lielu aizsardzības pētniecības un izstrādes procentuālo daļu vai nu tieši, vai netieši ar iepirkumu palīdzību finansē valdības. Nepārsteidz tas, ka, ņemot vērā produktu specifisko raksturu, aizsardzības rūpniecība kopumā izvairās no pārāk liela finansiālā riska. Pētniecība un izstrāde aizsardzības jomā ir īpaši neaizsargāta pret valdības veiktajiem budžeta samazinājumiem.

4.13 Tāpēc pētniecībai, tehnoloģijai un izstrādei (līdzās rūpniecības konsolidācijai) ir vajadzīgs pietiekams finansējums un līdzekļu apvienošana, par ko vienojas dalībvalstis, Komisija un nozare. No ieguldījumiem aizsardzībā liela daļa jāvelta pētniecībai, izstrādei un tehnoloģiju projektiem. Papildus jānodrošina piekļuve būtiski svarīgām tehnoloģijām. Ja citu valstu uzlikto eksporta ierobežojumu dēļ izstrādei un ražošanai būtiski svarīgas tehnoloģijas vairs nebūtu pieejamas, rastos nopietnas problēmas sasniegt Eiropas mērķus drošības jomā.

4.14 Pateicoties neatkarīgas zinātnes un tehnoloģiju progresam daudzās jomās, aizvien lielāka nozīme ir tādai pētniecībai un izstrādei, kas veikta ārpus aizsardzības organizācijām. Bieži vien pēdējos izstrādes posmos tikai galīgais pielietojums nosaka to, vai attiecīgo pētniecību un izstrādi var pieskaitīt "aizsardzībai" vai "civilajām vajadzībām". Divējādas izmantošanas pētniecība un izstrāde aizsardzības vajadzībām kļūst aizvien nozīmīgāka; sk. piemēram, IT. Tāpēc, lai nostiprinātu Eiropas aizsardzības tehnisko un rūpniecisko pamatu (*European Defence Technological and Industrial Base, EDTIB*), ir ļoti svarīgi stimulēt divējāda lietojuma pētniecību un izstrādi, it īpaši tādēļ, ka tās ļauj piesaistīt finansējumu ne tikai no aizsardzības nozares aprindām.

4.15 Par pētniecības un izstrādes publisko finansēšanu ES līmenī būtu jāvienojas dalībvalstīm. To var veikt no nākamās 8. pamatprogrammas vai no atsevišķa fonda, ieteicams, izmantojot paketes progresīvākajās pētniecības jomās kā, piemēram, nanotehnoloģija un mākslīgais intelekts. Ņemot vērā aizsardzības rūpniecības un publiskā sektora attiecības, jāplāno īpašas procedūras.

4.16 Kā paredzēts Eiropas sadarbības sistēmā, nozīmīga loma būtu jāuzņemas EAA un Komisijai, arī tādēļ, lai novērstu politisku iekaukšanos ikdienā. EAA būtu jādod iespēja visaptveroši pildīt savus uzdevumus atbilstīgi Lisabonas līgumam (7).

4.17 Lai aizsardzībā varētu īstenot rūpniecības un pētniecības/izstrādes programmu, izšķiroši svarīgs ir piemērots darbspēks ar mūsdienīgām zināšanām (8). Tas ir vēl viens arguments par labu stabilam pētniecības un izstrādes pamatam, nevis haotiskai pārstrukturēšanai. Nedrīkst aizmirst, ka aizsardzības nozares darbspēks veido pamatu, uz kura balstās aizsardzības spēju nākotne. Konsultācijas un saziņa ar rūpniecību, pētniecības un izstrādes institūtiem, augstākās izglītības iestādēm, militārajām organizācijām un ieinteresētajām arodbiedrībām palīdzēs pienācīgi organizēt gan notiekošo pārstrukturēšanu, gan uz nākotni vērstu bruņojuma ražošanu Eiropā.

(7) Sk. LES 45. panta 1. punktu un 42. panta 3. punktu, OV C 115, 9.5.2008.

(8) Sk. *Eurostrategies ziņojumu Eiropas Komisijai "A comprehensive analysis of emerging competences and skill needs for optimal preparation and management of change in the EU defence industry"*, galīgais ziņojums, 2009. gada maijs.

4.18 Budžeta ierobežojumu dēļ ir jānovērš pārklāšanās un neefektivitāte. Kontrolēta konsolidācija ne vienmēr nozīmē lielu uzņēmumu veidošanu. Tā nozīmē veidot starptautiskajiem standartiem atbilstošu kritisko masu un kvalitāti, kas nodrošina konkurētspējīgu stāvokli gan vietējā tirgū, gan trešo valstu tirgos. Aizvien vairāk nepieciešams, lai valdības, attiecīgie ES līmeņa dalībnieki un rūpniecība koordinētu projektu plānošanu Eiropas līmenī.

4.19 Rūpniecības apjoms un saražotā produkcija neapšaubāmi atšķiras. Rūpniecības nozīmē dalībvalstīs ir ļoti dažāda. Viena no sadarbojošos valstu nolīguma sastāvdaļām varētu būt nodrošināšana, ka attiecīgos projektos tiek iesaistīta to valstu (galveno ražotāju) rūpniecība, kuras nav parakstījušas priekšlīgumu. Šāda pieeja ir ne tikai politiski vēlama, bet tā veicina arī auglīgu sadarbību starp lieliem un mazākiem uzņēmumiem, kā arī pētniecības institūtiem. Pārdomātas specializācijas ķēdes būtu sekmīgi jāpapildina mazajiem un vidējiem uzņēmumiem piegādātāju statusā.

4.20 Īpaša uzmanība ir jāvelta neaizsargātības uztverei Viduseiropas valstīs, kuras pamatā ir to ģeogrāfiskais stāvoklis. Ievērojot šo valstu iedzīvotāju vajadzību justies labi aizsargātiem, kā arī vēlmi pilnībā izmantot īpašās tehniskās zināšanas aizsardzības jomā, EESK uzsver, ka pašreizējos un nākotnē paredzētajos aizsardzības projektos pienācīgi jāizmanto Viduseiropas valstīs pieejamās zināšanas un kompetences.

4.21 Integrēts aizsardzības nozares produktu Eiropas tirgus ļautu stabilizēt vietējo tirgu. Līdztekus valstu esošo tirgu kombinēšanai Eiropas tirgus veicinātu dažādu dalībvalstu prasību un iepirkuma noteikumu saskaņošanu vai pat standartizāciju. Lielāka saskaņotība vai standartizācija uzlabotu finansiālos un ekonomiskos apstākļus, sekmējot Eiropas uzņēmumu konkurētspēju globālajā tirgū.

4.22 Eiropas aizsardzības tirgum būtu kritiskā masa. Ņemot to vērā, EESK norāda uz kaitīgajām sekām, kas radīsies, ja dalībvalstis turpinās iepirkt "lietošanai gatavu" produkciju, it īpaši no ASV. Pirmkārt, tas mazina Eiropas tirgus izdevīgumu rūpniecībai; tādējādi, ja nozarei neļaus pārdot produkciju trešo valstu tirgos, kur [valsts] konkurence noteikti aizvien vairāk saasināsies, Eiropas klientiem paaugstināsies šādu aizsardzības produktu cenas. Otrkārt, Eiropas valstis, kas pērk "lietošanai gatavus" produktus no ASV, sedz Amerikas tehnoloģiskās izmaksas, kas ir iekļautas minēto produktu cenā.

4.23 Ņemot vērā finanšu un starptautiskās politikas perspektīvas, ir vajadzīgas padziļinātas Eiropas debātes un operatīvi secinājumi. Gadījumā, ja ne visas dalībvalstis vēlas piedalīties kopīgā sistēmā, spēkā jābūt "pastiprinātas sadarbības" principam. Lielāka integrācija un pozitīva attieksme pret ražojumu iepirkšanu Eiropā ir vienīgais veids, kā panākt ASV tirgum pielīdzināmu tirgus apjomu. Bez efektīva pašmāju tirgus ir pamats nopietnām šaubām, vai Eiropas rūpniecībai ir cerības konkurēt pasaules līmenī.

5. Daži specifiski jautājumi

5.1 Dažādu bruņoto spēku — sauszemes, jūras, gaisa — rūpnieciskā aina katrā valstī ievērojami atšķiras. Vairākās jomās var uzskatīt, ka neviena valsts vairs nav spējīga patstāvīgi izstrādāt jaunas bruņojuma paaudzes.

5.2 Sauszemes bruņoto spēku nozarē tikai nedaudzi lieli sistēmintegriti uzņēmumi spēj izstrādāt un ražot galvenos kaujas tankus un vieglākus militāros transportlīdzekļus. Galvenie Eiropas ražotāji atrodas Francijā, Vācijā un Apvienotajā Karalistē. Ir daudz apakšsistēmu ražotāju un piegādātāju trešā līmeņa tirgū, starp kuriem Centrāleiropa ir maz pārstāvēta.

5.3 Daudzas valstis attīsta pašas savu jūras spēku rūpniecību un būvē katrā valstī ļoti atšķirīga izmēra un sarežģītības pakāpes karakuģus. Vadībā ir priekšlīguma valstis un Nīderlande, tostarp arī koncepcijas dizaina un sarežģītu jūras spēku pētniecības iekārtu jomā, kas ir samērā atšķirīga no civilām vajadzībām paredzētu kuģu būves attīstības. Arī šeit vērojams plašs apakšsistēmu ražotāju un trešā līmeņa tirgus piegādātāju klāsts.

5.4 Militārās lidmašīnas tiek izstrādātas un ražotas tikai dažās dalībvalstīs. Rūpniecība ir koncentrējusies dažos, lielākoties daudznacionālos, uzņēmumos, kas darbojas Eiropas un plašākā mērogā. Galvenie ražotāji ir EADS, BAE Systems, Dassault un Saab-Aircraft. Progresīva aerodinamikas pētniecība notiek tikai nedaudzās valstīs.

5.5 Aizvien lielāku nozīmi aizsardzībā iegūst elektronikas nozare, tostarp vadības, kontroles un sakaru sistēmas, kur lielākie ražotāji ir Thales, BAE Systems un Finmeccanica. Lielākajām Eiropas elektroniskās rūpniecības grupām Philips un Siemens aizsardzība ir mazāk svarīga. Lai rentabli masveidā ražotu specifiskus elektronikas komponentus, piemēram, aizsardzības integrālslēmes, ražošanas apjoms šiem uzņēmumiem tomēr ir pārāk mazs. Tomēr minēto lielo rūpniecības grupu iesaistīšana parāda, cik svarīgs šajā jomā ir divējāds lietojums.

5.6 Munīcijas un sprāgstvielu ražošanas uzņēmumu skaits pēdējo gadu desmitu laikā ir pakāpeniski samazinājies, daļēji vides prasību dēļ. Sabiedrības drošības dēļ minētie uzņēmumi ir spiesti pārcelt vai slēgt vecākas ražotnes.

5.7 Nozīmīga ir piekļuve būtiski svarīgām tehnoloģijām, un tā būtu jāatbalsta ar KDAP. Tas pats attiecas uz dažiem materiāliem, piemēram, oglekļa šķiedrām vai elektronisko komponentu materiāliem.

5.8 Ļoti lielu atbalstu var sniegt 2009. gadā pieņemtais 2007. gada aizsardzības tiesību aktu kopums. Dalībvalstīm direktīvas bija jātransponē savos tiesību aktos līdz 2011. gada vasarai. Pozitīvi vai skeptiski vērtēt to ietekmi uz iekšējā tirgus veidošanu vēl ir pārāgri. Process nav noslēdzies, un vēl nav sasniegts mērķis — Kopienas iekšienē panākt aizsardzības ražojumu apriti un jēdziena “būtiskās valsts drošības intereses” ieviešanu.

5.9 LESD 346. pantā paredzēta atkāpe no ES iepirkuma tiesību aktiem, lai aizsargātu būtiskās valsts drošības intereses. Šis plašais formulējums var kavēt tirgu pienācīgu attīstību, it īpaši vēlamās piegādes ķēdēs. EESK aicina noteikt konkrētāku 346. panta interpretāciju, kas paver pietiekamas iespējas Eiropas līmeņa risinājumiem un optimālām Eiropas piegādes ķēdēm, lai

tādējādi veicinātu piegādes drošību, dalībvalstīs pieejamās īpašās zināšanas un vislabāko cenas un vērtības attiecību.

5.10 Valsts informācijas drošība rada 5.9. punktā minētajām līdzīgas problēmas, un arī tā ir jāpārskata. Tas ir svarīgs un delikāts jautājums arī saistībā ar Eiropas rūpniecības iesaistīšanos ASV aizsardzības projektos.

5.11 Resursu apvienošanai un koplietošanai, tostarp kopīgām apmācību programmām, būtu jāklūst par programmu, kas vērsta uz nākotni. Pamata priekšnoteikums ir pārvērst solījumus konkrētā plānošanā un mērķtiecīgā pieejā ar skaidri noteiktiem posmiem. Taču, kamēr nav vienošanās par aizsardzības doktrīnu, reāli panākt resursu apvienošanu un koplietošanu būs ļoti grūti.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sieviešu uzņēmējdarbība – īpaši politikas pasākumi izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai ES” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/05)

Ziņotāja: **Madi SHARMA** kdze

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Sieviešu uzņēmējdarbība — īpaši politikas pasākumi izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai ES”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 121 balsi par, 7 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai Eiropā

1.1. Šajā atzinumā ir izvirzīti **četri konkrēti un būtiski priekšlikumi** par politikas pasākumiem, kas veicinātu un attīstītu sieviešu uzņēmējdarbību, lai atbalstītu ilgtspējīgu attīstību Eiropā. Tie ir vērsti tikai uz sieviešu uzņēmējdarbību, neskarot plašāku dimensiju — sieviešu līdzdalību darba tirgū vai lēmumu pieņemšanas procesos.

1.2. Ieteiktie pasākumi nav izmaksu ziņā neitrāli, taču Eiropas Komisijas un dalībvalstu sniegto nelielo ieguldījumu atsvērs atdeve no pievienotās ekonomiskās vērtības, ko radīs sievietēm piederošu uzņēmumu skaita pieaugums un darba vietas šajos uzņēmumos. Lai labāk sekmētu mērķu sasniegšanu, līdzekļus, iespējams, varētu novirzīt arī no mazas ietekmes projektiem.

1.3. Turklāt ieteikto pasākumu īstenošanai nav jāveido jaunas struktūras, tos integrējot pašreizējo ekonomikas attīstības ministriju darbā, taču tos nevajadzētu uzticēt ministrijām, kas atbild par “dzimumu dimensiju”, jo **sieviešu uzņēmējdarbība ir “ekonomisks” jautājums.**

1.4. Šo ieteikumu pamatā ir pierādījumi par atdevi no ieguldījumiem, ko snieguši līdzīgi pasākumi ASV, kur sieviešu uzņēmēju skaits ir divkārtšojies un ir palielinājies radīto darba vietu skaits un ekonomikas devums sabiedrībai. Vislielākā ietekme šajā ziņā bija obligātajam elementam datu vākšanā un iepirkuma politikā ⁽¹⁾.

1.5. Eiropas Komisijā un dalībvalstu kompetentajās ministrijās (vēlams, lai tās nebūtu ministrijas, kas atbild par “dzimumu jautājumiem”, tā panākot, ka par saimniecisko darbību un dzimumu līdztiesību neatbild viena struktūra) **izveidot Eiropas sieviešu uzņēmējdarbības biroju**, neradot pilnīgi jaunas struktūras.

1.6. Eiropas Komisijā un dalībvalstu uzņēmējdarbības ministrijās **iecelt sieviešu uzņēmējdarbības direktoru/sūtni vai augsta līmeņa pārstāvi**, kura uzdevums būtu starpnozaru līmenī sekmēt izpratni par ekonomiskajiem ieguvumiem, ko sniedz centieni rosināt vairāk sieviešu dibināt un attīstīt uzņēmumus.

1.7. **Apkopot datus un katru gadu atjaunināt informāciju par politiku un pētījumiem**, kas saistīti ar sieviešu uzņēmējdarbību visos Eiropas reģionos, tādējādi visās ministrijās un aģentūrās palielinot katra dzimuma stāvokli raksturojošo datu pieejamību.

1.8. **Dzimumu līdztiesības jomās nodrošināt spēkā esošo tiesību aktus piemērošanu.** Šajā ziņā īpaši jānodrošina, ka, piešķirot resursus un līdzekļus, tiek veikta analīze pēc dzimumiem, lai panāktu pārredzamību, pārskatatbildību un pienācīgu rūpību attiecībā uz pierādījumiem par dzimumu līdztiesības patiesu ievērošanu.

1.9. Veidojot sievietēm uzņēmējām labvēlīgu vidi, būtu jāapsver arī:

- vīriešu iesaistīšana debatēs un komunikācijā;
- dzimumu stereotipu izskaušana, īpaši izglītībā un karjeras gaitā;
- tādu akadēmisko studiju veicināšana, kas var sekmēt sieviešu iespējas dibināt jaunus uzņēmumus;
- taisnīgas piekļuves finansējumam un resursiem nodrošināšana, pamatojoties uz vienādiem nosacījumiem, kā arī
- pašnodarbināto personu sociālās aizsardzības uzlabošana.

⁽¹⁾ 1988: Women's Business Ownership Act (HR5050) <http://www.nwbc.gov/sites/default/files/nwbc05.pdf>.

2. Vispārīga informācija

2.1. ES izaugsme un mazie un vidējie uzņēmumi (MVU)

2.1.1. Eiropas Parlamenta rezolūcijā par sieviešu iesaistīšanos uzņēmējdarbībā mazos un vidējos uzņēmumos ⁽²⁾ ir atzīts, ka “sieviešu uzņēmēju skaits dalībvalstīs ir atšķirīgs; [tā kā] ir mazāk sieviešu nekā vīriešu, kas uzskata uzņēmējdarbību par dzīvotspējīgu karjeras iespēju, un, ņemot vērā iepriekšējo desmit gadu laikā pieaugušo to sieviešu īpatsvaru, kuras vada MVU, Eiropas Savienībā tikai 1 no 10 sievietēm ir uzņēmēja, salīdzinot ar vīriešu īpatsvaru 1 no 4; [tā kā] aptuveni 60 % visu universitāšu absolventu ir sievietes, bet darba tirgū viņas ir nepietiekami pārstāvētas pilnas slodzes darbā, jo īpaši uzņēmējdarbības jomā; [tā kā] ir būtiski veicināt un dot sievietēm iespēju uzņemties uzņēmējdarbības risku, lai samazinātu pašreizējo dzimumu nelīdzsvarotību”.

2.1.2. Ņemot vērā finanšu krīzi Eiropā, taupība ir kļuvusi par galveno vadmotīvu centienos rast izeju no krīzes. Tikai pēdējā laikā runas par taupību papildina runas par ieguldījumiem. Politikas pasākumiem, kas veicina izaugsmi, jābūt uzmanības fokusā.

2.1.3. Mainīgajā pasaulē, ko raksturo nenoteiktība, nepārtauktas pārmaiņas un daudz lielāka pasaules mēroga konkurence, viens no galvenajiem elementiem konkurētspējīgas un dinamiskas Eiropas ekonomikas nodrošināšanā ir atzīt, cik svarīga nozīme ir uzņēmējiem, kas virza šādus ieguldījumus ekonomikas atveseļošanai. Eiropas Komisija, kas atzinusi MVU nozīmi mūsu sabiedrībā, tagad īpašu uzmanību pievērš MVU potenciāla izmantošanai.

2.1.4. Uzņēmēju nozīme mūsu sabiedrībā ir kļuvusi vēl lielāka, jo viņi paver darba iespējas un ir galvenie vietējo un reģionālo kopienu labklājības nodrošinātāji ⁽³⁾. Tāpēc Eiropas Savienība ar Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju, Mazās uzņēmējdarbības aktu, stratēģiju “Eiropa 2020” un jauno programmu COSME ⁽⁴⁾ darbības centrā ir izvirzījusi MVU vajadzības, sasniedzot pozitīvus rezultātus.

2.1.5. Eiropas Savienībā valstu un vietējie apstākļi, kādos darbojas MVU, ļoti atšķiras, tāpat atšķiras paši MVU. Tāpēc, īstenojot pasākumus, kas vērsti uz MVU vajadzībām, ir pilnībā jāatzīst šīs atšķirības un pilnībā jāievēro subsidiaritātes princips (“Vispirms domāt par mazākajiem” — Mazās uzņēmējdarbības akts Eiropai).

2.1.6. Nesen pieņemtā atzinumā par paziņojumu “Mazi uzņēmumi, liela pasaule — jaunas partnerattiecības, lai palīdzētu MVU izmantot globālās iespējas” ⁽⁵⁾ EESK atzīmē, ka Komisija

atzīst dzimumu līdztiesības nozīmi uzņēmējdarbībā, taču nesniedz konkrētus ieteikumus, kā atbalstīt sievietēm piederošu MVU internacionalizāciju.

2.1.7. **Eiropai trūkst infrastruktūras, kas ļauj atbalstīt tieši sieviešu uzņēmējdarbību.** Neviens no iepriekš minētajiem politikas pasākumiem, ar tiem saistītajā turpmākajā darbībā vai noteikumos nav pilnībā ņemti vērā uzņēmuma piederības jautājumi saistībā ar dzimumu, kā arī nav apzinātas izaugsmes iespējas un dažādība uzņēmējdarbības jomā (mājražošana, mikrouzņēmumi, ģimenes uzņēmumi).

2.2. Pašreizējā politika sieviešu uzņēmējdarbības jomā

2.2.1. Veselīgā Eiropas ekonomikā sievietēm piederošiem uzņēmumiem ir būtiska nozīme. Jau vairāk nekā desmit gadu valstu valdības un virkne organizāciju publiskajā, privātajā un akadēmiskajā sektorā atzīst, ka sieviešu uzņēmējdarbību ir svarīgi veicināt gan no politiskā, gan no praktiskā viedokļa. Tāpēc ir palielinājusies izpratne par šādu uzņēmumu ieguldījumu tautsaimniecībā.

2.2.2. Komisija pašlaik sadarbojas ar dalībvalstīm, lai rastu veidus, kā likvidēt šķēršļus, kas attur sievietes izmantot iespējas veikt uzņēmējdarbību, un ir uzsāktas vairākas iniciatīvas, tostarp:

— prezidentvalsts Polijas rīkotā pasākumā 2011. gada 15. novembrī tika atklāts Eiropas Mentoru tīkls sievietēm uzņēmējām. Šis tīkls ir viens no pasākumiem, kas, 2011. gadā pārskatot MUA, ierosināti, lai īstenotu un papildinātu darbības ar mērķi veicināt, atbalstīt un stimulēt sieviešu uzņēmējdarbību;

— Eiropas politikas veidotājiem paredzēts tīkls sieviešu uzņēmējdarbības sekmēšanai (WES);

— sieviešu uzņēmējdarbības portāls ⁽⁶⁾.

3. Ekonomiskais potenciāls

3.1. Lai gan progress ir iedvesmojošs, ES vēl jāīsteno nozīmīgi pasākumi, lai pilnībā atraisītu uzņēmumu un jo īpaši sievietēm piederošu MVU potenciālu. Uzņēmējdarbības pasaulē — plašsaziņas līdzekļos, uzņēmēju pārstāvības organizācijās un tad, ja jāietekmē politika, — sievietes pārāk bieži ir nemanāmas.

3.2. Uzņēmējdarbībā ilgstoši pastāv sieviešu un vīriešu skaita disproporcija, proti, uzņēmēju sieviešu ir mazāk. Mūsdienās Eiropā tikai 30 % no visiem uzņēmējiem ir sievietes. Tas palēlina neizmanto to ekonomiskās izaugsmes potenciālu.

⁽²⁾ (2010/2275(INI)).

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Nodarbinātības iespējas un uzņēmējdarbība — pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru, vietējo un reģionālo iestāžu loma dzimumu līdztiesības aspektā” (OV C 256, 27.10.2007., 114. lpp.).

⁽⁴⁾ Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programma (COSME) 2014.–2020. gadam.

⁽⁵⁾ COM(2011) 702 final.

⁽⁶⁾ Skatīt: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/women/portal/>.

3.3. Sievietēm piederošu uzņēmumu nozīme 2012. gadā ir lielāka nekā jebkad agrāk: sievietēm piederoši uzņēmumi ikvienā nozarē darbojas visā Eiropā un kaimiņreģionos, piemēram, *Euromed* reģionā⁽⁷⁾, un to nozīme ekonomikas augšupejā, jaunu darba vietu radīšanā un saglabāšanā ir izšķirīga ekonomikas atveseļošanai un izaugsmes veicināšanai.

3.4. Vislielākās bažas rada tas, ka laikā, kad daudzās valstīs ir samazināts valdības finansējums uzņēmējdarbības atbalstam un daudzi uzņēmumi cīnās par izdzīvošanu un izaugsmi, sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta politika, neraugoties uz apliecinājumiem vārdos, ir pazudusi no darba kārtības. Sievietēm piederoši uzņēmumi ir "iespēja daudzu miljardu *euro* vērtībā"⁽⁸⁾, kas ir jāatzīst un pret kuru nedrīkst izturēties nevērīgi.

3.5. Viena no lielākajām problēmām Eiropas sieviešu uzņēmējdarbības skaitliskā apzināšanā ir gan kvantitatīvu, gan kvalitatīvu datu trūkums. Komercreģistros un daudzos valstu statistikas avotos (tostarp PVN reģistros) nav sadalījuma pa dzimumiem. Tāpat informācija sadalījumā pa dzimumiem nav viegli pieejama bankās vai uzņēmējdarbības atbalsta organizācijās.

3.6. Neraugoties uz šiem trūkumiem, vairākos konsekvētos informācijas avotos par uzņēmējdarbību un pašnodarbinātību ir pieejama informācija par vīriešu un sieviešu uzņēmējdarbību. Šādi piemēri ir *Global Entrepreneurship Monitor* (GEM) un ikgadējie iedzīvotāju apsekojumi vairumā Eiropas valstu (*Census*). Datu vākšana ASV norāda uz iespējām, ko varētu izmantot arī Eiropa⁽⁹⁾.

3.7. Pētījumi⁽¹⁰⁾ liecina, ka sievietēm piederoši uzņēmumi vairāk nekā darba devēji kopumā iegulda darbinieku apmācībā un aptuveni divas trešdaļas tiecas uzlabot vadītāju prasmes. Tāpēc no ieguldījumiem uz izaugsmi orientētu sievietēm piederošu uzņēmumu atbalstam varētu būt sagaidāma lielāka atdeve nekā no ieguldījumiem uzņēmumos kopumā.

3.8. Lielākā daļa statistikas ir piesardzīgas prognozes, un vērā ņemamos pētījumos secināts, ka uzņēmējas, ieskaitot tās, kuras ir mātes, pat vairāk tiecas uz izaugsmi⁽¹¹⁾. *Natwest Bank* Apvienotajā Karalistē veiktajā pētījumā ir konstatēts, ka 88 % sieviešu salīdzinājumā ar 74 % vīriešu prognozē izaugsmi savos uzņēmumos. Prognozētā izaugsme bija vidēji 25 %.

4. Sieviešu un vīriešu līdztiesība uzņēmumos

4.1. Eiropas Savienībai ir morāli ētisks pienākums sniegt sievietēm to, ko viņas patiešām ir pelnījušas. ES lēmumu

pieņemšanā dzimumu līdztiesības jautājumam vienmēr jābūt darba kārtības prioritātei. Krīzes laikā "taisnīga attieksme pret dzimumiem" ir vēl jo svarīgāka. Debatēs jāpiedalās gan vīriešiem, gan sievietēm, jo pārāk bieži par jautājumiem, kas skar sievietes, debatē tikai sievietes.

4.2. Dzimumu integrācijas politika, tostarp tiesību akti, ir pieņemti visā Eiropā, taču nav uzsvērts, ka nepieciešama analīze par resursu vai finansējuma piešķiršanu sadalījumā pa dzimumiem. Šāda analīze ir vajadzīga, lai nodrošinātu pārredzamību, pārskatatbildību un pienācīgu rūpību, kad jāpierāda, ka dzimumu līdztiesības patiešām ir nodrošināta.

4.3. Apvienotajā Karalistē ir noteikta juridiska prasība saskaņā ar "pienākumu ievērot dzimumu līdztiesību" (*"Gender Equality Duty"*)⁽¹²⁾, paredzot, ka visām publiskajām iestādēm, veicot visas funkcijas, ir pienācīgi:

— jānovērš prettiesiska diskriminācija un uzmākšanās uz dzimuma pamata;

— jāveicina sieviešu un vīriešu iespēju vienlīdzība.

Lai to paveiktu, būtu jāanalizē, vai resursi un finansējums tiek piešķirti, ievērojot neitralitāti attiecībā uz abiem dzimumiem.

4.4. Konceptijai "pienākums ievērot dzimumu līdztiesību" ir svarīga nozīme, lai nodrošinātu dzimumu līdztiesību, pamatojoties uz atbildību un veicot resursu sadales novērtējumu, kā arī apkopojot datus sadalījuma pa dzimumiem. Tas palīdzētu politikas veidotājiem novērtēt patieso ietekmi uz sieviešu uzņēmējdarbību. (**Piemērs:** Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) vai Eiropas Sociālais fonds (ESF). ES iedala finansējumu dalībvalstīm, kas savukārt to pārdala reģionālā līmenī. Bieži vien šo finansējumu izmanto, lai radītu darba vietas, izveidojot uzņēmumus, taču nevienā brīdī netiek ņemts vērā dzimumu jautājums.) Lai nodrošinātu dzimumu līdztiesības pārredzamību, politikas veidotājiem visos līmeņos līdzekļu sadali vajadzētu vērtēt un analizēt, ņemot vērā dzimumu aspektu.

4.5. Dzimumu jautājums var palīdzēt izprast citus nevienlīdzības veidus (saistībā ar rasi, invaliditāti vai vecumu) un attiecīgi rīkoties. Lai nodrošinātu dzimumu līdztiesību visā Eiropā, ir vajadzīga integrēta pieeja, kā īpaši uzsvērts ESAO ziņojumā "Risināt dzimumu atšķirības problēmas, lai veicinātu izaugsmi"⁽¹³⁾. Pievēršanās dzimumu līdztiesībai ietver visus vienlīdzības aspektus un attiecas uz ikvienu — gan vīriešiem, gan sievietēm. Pievēršoties dzimumu līdztiesībai, tiek atzīts, ka nevienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem rada netaisnība vai aizspriedumi, kas skar ikvienu.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana EUROMED reģionā" (OV C 256, 27.10.2007.).

⁽⁸⁾ Skatīt: www.wescotland.co.uk/wepg.

⁽⁹⁾ <http://womeninbusiness.about.com/od/wibtrendsandstatistics/a/statswibindustr.htm>.

⁽¹⁰⁾ <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/enterprise/docs/b/11-1078-bis-small-business-survey-2010-women-led-businesses-boost.pdf>.

⁽¹¹⁾ http://www.enterprising-women.org/static/ew_growthreport.pdf.

⁽¹²⁾ <http://freedownload.is/doc/overview-of-the-gender-equality-duty-11622854.html>.

⁽¹³⁾ http://www.oecd.org/document/0,3746,fr_21571361_44315115_50401407_1_1_1_1,00.html.

4.6. Sieviešu un vīriešu līdztiesības analīze ir nepieciešama, lai novērstu izglītībai un apmācībai paredzēto resursu izšķērdēšanu, saslimstības līmeņa paaugstināšanos, ekonomiskās izmaksas uzņēmumiem, kuros sieviešu prasmes netiek novērtētas un kuros viņu potenciāls un talanti nav atzīti. Turklāt profesionālās orientācijas atbalstam, aizspriedumu pārvarēšanai un "stikla griestu" laušanai ir svarīga nozīme, lai pavērtu atbilstošas iespējas visu vecumu sievietēm. Sieviešu profesionālā snieguma un vadošos amatos esošu sieviešu piemēri būtu arī plašāk jāatspoguļo plašsaziņas līdzekļos un jāpopularizē sabiedrībā, lai sekmētu sieviešu nestās pozitīvās pārmaiņas tautsaimniecībā.

5. Ieteikumi

5.1. Politikas pasākumi

5.1.1. EESK atzīst ka Eiropā tiek veikti taupības pasākumi, taču vienkārša un konkrēta politika, kas virzīta uz sievietēm piederošiem uzņēmumiem varētu radīt atdevi no ieguldījumiem, kas būtu lielāka nekā ES un dalībvalstu sniegtais neliels atbalsts šajā atzinumā minēto četru priekšlikumu īstenošanai.

5.1.2. Šie priekšlikumi nav nejauši izvēlēti, bet balstīti uz konsultācijām ar sievietēm uzņēmējām un uzņēmēju apvienībām. Līdzīgi ieteikumi ir sniegti Eiropas Parlamenta rezolūcijā⁽¹⁴⁾. Noteikti jāatzīmē, ka līdzīgi pasākumi ir īstenoti ASV, 1988. gadā pieņemot tiesību aktu par sieviešu uzņēmējdarbību ("Women's Business Ownership Act"). Vislielākā ietekme šajā ziņā bija obligātajam elementam datu vākšanā un iepirkuma politikā. Uzņēmēju sieviešu un uzņēmēju vīriešu attiecība ASV patlaban ir aptuveni 2:1 (visu uzņēmumu īpašnieku vidū sieviešu skaits ir pieaudzis no 26 % 1992. gadā līdz 57 % 2002. gadā). Tādējādi sieviešu uzņēmēju skaits divkāršojās, palielinājās darba vietu skaits un ekonomiskās devums sabiedrībai.

5.1.3. Priekšlikumi:

5.1.3.1. Eiropas Komisijā un dalībvalstu kompetentajās ministrijās izveidot **Eiropas sieviešu uzņēmējdarbības biroju**. Vēlams, lai tās nebūtu ministrijas, kas atbild par "dzimumu jautājumiem", tā panākot, ka par saimniecisko darbību un dzimumu līdztiesību neatbild viena struktūra. Tam būtu jāparedz nopietnas pilnvaras, mērķi un resursi. Uzņēmējdarbības ĢD tieši ar sieviešu uzņēmējdarbību Eiropā pašlaik nodarbojas tikai 1 no 900 darbiniekiem!

5.1.3.2. Eiropas Komisijā un dalībvalstu uzņēmējdarbības ministrijās **iecelt sieviešu uzņēmējdarbības direktoru/sūtni vai augsta līmeņa pārstāvi**, kuram būtu uzdevums starpnozaru līmenī sekmēt izpratni par ekonomiskajiem ieguvumiem, ko sniedz centieni rosināt vairāk sieviešu dibināt un attīstīt uzņēmumus. Šiem amatiem būtu jāparedz laika robeža (4–10 gadi, atkarībā no ekonomikas un finansēšanas struktūras) un ļoti skaidri uzdevumi ar konkrētiem mērķiem un atbildību. Sieviešu

uzņēmējdarbības direktors/sūtnis vai augsta līmeņa pārstāvis varētu arī atbildēt par tādas ar rūpniecību saistītas vai akadēmiskās karjeras iespēju veicināšanu, kas sekmē sieviešu uzņēmējdarbības palielināšanos tādās jomās kā pētniecība, zinātne, augstās tehnoloģijas, tiešpārdošana un tiešsaistes/IT attīstība.

5.1.3.3. **Apkopot būtiskus datus**, kas ļauj izmērīt un kvantificēt līdzekļu piešķiršanu sievietēm uzņēmējām — galvenais iemesls, kura dēļ sievietes saskaras ar diskrimināciju uzņēmējdarbībā, īpaši sākumposmos. Atbalstīt centienus katru gadu atjaunināt informāciju par politiku un pētījumiem, kas saistīti ar sieviešu uzņēmējdarbību visos Eiropas reģionos, tādējādi visās ministrijās un aģentūrās palielinot katra dzimuma stāvokli raksturojošo datu pieejamību. Ir būtiski, lai Uzņēmējdarbības ĢD un ekonomikas attīstības ministrijas dalībvalstīs veiktu **ar dzimuma jautājumiem saistītu ietekmes novērtējumu**, apkopojot attiecīgos datus, tostarp par sieviešu uzņēmēju un sievietēm piederošu uzņēmumu skaitu, darbinieku skaitu šajos uzņēmumos, kā arī līdzekļu piešķiršanu šiem uzņēmumiem un uzņēmējām. Ir svarīgi atzīt, ka tādās valstīs kā Austrālija, Kanāda un ASV, apkopojot un analizējot šādus datus, ir izdevies sekmīgi paaugstināt sieviešu uzņēmējdarbības līmeni.

5.1.3.4. **Dzimumu līdztiesības jomās nodrošināt spēkā esošo tiesību aktu piemērošanu**. Jaunākie rādītāji liecina, ka sieviešu bezdarbs Eiropā sasniedz visaugstāko līmeni 23 gadu laikā. Rekordu sasniedz arī jauniešu, tostarp daudzu augstskolu beigušo sieviešu, kuras nav ekonomiski aktīvas, bezdarba līmenis. Pastāv atalgojuma atšķirība starp dzimumiem, un Eiropā sievietes netiek pietiekami iesaistītas lēmumu pieņemšanā. Ir būtiski, lai ES un dalībvalstis pildītu pienākumu ievērot dzimumu līdztiesību un informāciju sadalītu pa dzimumiem, īpaši datu apkopošanas un resursu sadales jomā.

5.2. Pilsoniskās sabiedrības darbība

5.2.1. Priekšlikumi:

5.2.1.1. tā kā visas darbības saistībā ar sieviešu uzņēmējdarbības un sievietēm piederošu uzņēmumu veicināšanu sniedz sociālu un ekonomisku ieguvumu visai sabiedrībai, vīrieši ir jāaudina piedalīties debatēs un atzīt sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanas pievienoto vērtību. Attiecīgajā saziņā, tīklos un apmācībā ir jāiesaista abi dzimumi, un sociālajai aizsardzībai jānodrošina arī vienlīdzīga attieksme pret visiem sabiedrības locekļiem;

5.2.1.2. nodrošināt, ka ikviens var veikt uzņēmējdarbību, panākot, ka izglītība visos līmeņos novērš dzimumu aizspriedumus uzņēmējdarbības jomā, un pārvaldot valodu un terminus, ko izmanto, runājot par uzņēmējām. Vienlaikus būtu jānodrošina, ka atbalsts, ko pašlaik uzņēmējiem piedāvā universitātes un tālākizglītības iestādes, atbilst jaunu sieviešu interesēm un ir viņām lietderīgs, tā pārvarot atšķirību starp jaunu uzņēmumu dibinātāju vīriešu sieviešu skaitu;

(14) (2010/2275(INI)).

5.2.1.3. dzimumu ziņā neitrālā veidā veicināt tradicionālās un netradicionālās karjeras iespējas visu vecumu sievietēm. Eiropā ir daudz augsti kvalificētu sieviešu ar zinātniskiem grādiem, un krīzes dēļ daudzas no viņām patlaban ir bezdarbnieces un, iespējams, vēl nav apsvērušas iespēju uzsākt uzņēmējdarbību;

5.2.1.4. izveidot īpašus sieviešu uzņēmējdarbības centrus, kas nodrošina būtisku uzņēmējdarbības informāciju, tīklus, zināšanu apmaiņu, apmācību un konsultatīvu atbalstu. Dažās ES valstīs tādu centru nav, savukārt citās ES valstīs tie bieži vien ir integrēti uzņēmēju apvienībās un tirdzniecības kamerās un tiem trūkst līdzekļu. Tomēr šādi centri, ja tiem piešķir īpašus līdzekļus, var būt ļoti efektīvi sieviešu uzņēmējdarbības veicinātāji. Daudzi paraugprakses piemēri ir atrodamī Vācijā;

5.2.1.5. sievietēm, kas vēlas uzsākt uzņēmējdarbību vai pētniecību, vai jauninājumu izstrādi, nodrošināt atbalstu un informācijas pieejamību, līdzekļus un resursus pētniecības, zinātnes un tehnoloģiju jomā;

5.2.1.6. finanšu iestādēm pārskatīt informācijas par aizdevumiem publicēšanu, ņemot vērā dzimuma aspektu. Pētījumi

liecina, ka sievietes maz saņem kredītus un bieži vien viņām piedāvā daudz augstākas procentu likmes nekā vīriešiem ⁽¹⁵⁾;

5.2.1.7. pārskatīt sociālās drošības nosacījumus visiem uzņēmējiem, bet jo īpaši praktiskos aspektus attiecībā uz sievietēm uzņēmējām grūtniecības periodā un uzņēmējām, kurām ir bērni vai kuras aprūpē ģimenes locekļus. Komisijas rīcības plānā "Eiropas uzņēmējdarbības programma" ⁽¹⁶⁾ norādīts, ka sociālā nodrošinājuma sistēma ir jāuzlabo, taču attiecīgie priekšlikumi nav pietiekami tālejoši;

5.2.1.8. izstrādāt un ieviest ES paktu par sabiedrisko apraidi, lai rosinātu dalībvalstu sabiedriskās raidorganizācijas izvirzīt noteiktus mērķus attiecībā uz dzimumu līdzsvaru uzņēmējdarbības jomā — pārcelt sieviešu tematiku no "sieviešu lapām" uz biznesa lapām! Pētījumi liecina, ka plašsaziņas līdzekļi var būtiski un pozitīvi ietekmēt uztveri un attieksmi pret sievietēm uzņēmējām. Veiksmīgu sieviešu uzņēmēju piemēru plašāks atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos kvantitatīvi ietekmētu sabiedrības attieksmi pret sieviešu uzņēmējdarbību.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ Skatīt, piemēram, "Women and banks — Are female customers facing discrimination?", IPPR report, 2011. gada novembris, http://www.wireuk.org/uploads/files/women-banks_Nov2011_8186.pdf;
"Women's business ownership: a review of the academic, popular and internet literature", <http://www.bis.gov.uk/files/file38362.pdf>.

⁽¹⁶⁾ COM(2004) 70 final.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sieviešu kā attīstības un inovāciju modeļa veicinātāju loma lauksaimniecībā un lauku rajonos" (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/06)

Ziņotāja: **Daniela RONDINELLI** kdze

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 19. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Sieviešu kā attīstības un inovāciju modeļa veicinātāju loma lauksaimniecībā un lauku rajonos".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 204 balsīm par, 5 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 To sieviešu potenciāls, kas strādā un/vai nodarbojas ar uzņēmējdarbību lauksaimniecībā un lauku rajonos, ir jāanalizē, jāapzina un jāizmanto visās ES politikas jomās, nepieļaujot, ka dažās no tām sieviešu situācija pasliktinās. Tas ir nepieciešamais pamats, lai sievietes piedalītos attīstībā un inovācijā, palīdzot visai nozarei pārvarēt krīzi.

1.2 Vienlīdzīga attieksme, iespēju vienlīdzība un sieviešu stāvokļa uzlabošanas pasākumi jānodrošina visos ES tiesību aktos un programmās, efektīvi piemērojot dzimumu līdztiesības principu, vienkāršojot procedūras pieejai resursiem un regulāri pārbaudot rezultātus.

1.3 Sievietes jāiesaista nozares attīstības plānos vietējā un reģionālajā līmenī. Tas nozīmē, ka viņām ir jānodrošina iespējas piedalīties, izteikt vajadzības, dalīties pieredzē un apspriest projektus (veikspējas uzlabošana).

1.4 Augstskolām un pētniecības centriem sadarbībā ar ieinteresētajām sievietēm jāanalizē iespējas un vajadzības, jānodrošina apmācība un tehnoloģija, lai atbalstītu sieviešu uzņēmumu attīstību, jāuzlabo sieviešu darba un dzīves apstākļi lauksaimniecībā.

1.5 IKT⁽¹⁾ ir būtiskas, lai izvērstu un pilnveidotu sieviešu lauksaimniecisko darbību, ar nosacījumu, ka IKT ir efektīvas, izplatītas apgabalā, pieejamas un lētas (platjosla). Tas var radīt arī darba vietas IKT speciālistiem.

1.6 Sieviešu tīklu veidošana, ko atvieglo efektīvas IKT, palīdz paplašināt kontaktus, sekmē līdzdalību, kā arī veicina personīgas attiecības un paraugprakses apmaiņu starp sievietēm ES, kandidātvalstīs un trešās valstīs, un tas ir arī starptautiskās sadarbības un tirdzniecības interesēs.

1.7 Apmācībai jābūt vērstai uz ieinteresēto sieviešu vajadzībām un iespējām. Inovatīvus informācijas izplatīšanas veidus

var uzticēt pašām sievietēm (diskusiju grupas, pašmācības grupas, rubrikas avīzēs, informatīvi pasākumi izglītības iestādēs utt.).

1.8 Lai sievietes varētu organizēties un piedalīties, tādējādi attīstot savu potenciālu, ir vajadzīgi efektīvi, pieejami un elastīgi pakalpojumi, kurus izmantojot, sievietes var atrast no citu aprūpes brīvu laiku. Tas attiecas uz tādām jomām kā veselības aprūpe, transports, kredīts, izplatīšana, tirgdarbība, kā arī uz gados vecu cilvēku un bērnu aprūpi un sociālo drošību, kas paredz to sieviešu aizsardzību, kuras minētos pakalpojumus neizmanto. Arī šajā gadījumā tiek radītas darba vietas saistībā ar pakalpojumu sniegšanu.

1.9 Visām ES dalībvalstīm vajadzētu veicināt līdzstrādājošo dzīvesbiedru juridisko atzīšanu, lai viņas varētu izmantot sociālo nodrošinājumu un veselības aprūpes pakalpojumus. Būtu lietderīgi ES līmenī noteikt reglamentējošus noteikumus par kopīpašumu, piemēram, izstrādājot statūtus sievietēm lauksaimniecībā un laukos.

1.10 Ja sievietēm ir atbilstīgas zināšanas un nepieciešamie instrumenti ("zaļās" tehnoloģijas, resursu efektīva apsaimniekošana un izmantošana, tīras enerģijas ražošana), viņas var sniegt ieguldījumu lauksaimniecības un reģiona ilgtspējā. Lai varētu sākt veidot šāda veida inovatīvus un ilgtspējīgus uzņēmumus, ir jāparedz paātrinātas procedūras vienkāršotai piekļuvei resursiem (sevišķi kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) II pīlāra ietvaros).

1.11 Sievietes var būt virzītājspēks, lai atjaunotu amatniecību, tradicionālus, kvalitatīvus un bioloģiskus produktus, citārtarp izmantojot ciešākus kontaktus starp ražotājiem un patērētājiem. Šie kontakti ir jāpēta un jāizmanto (kā tas ir īso piegādes ķēžu gadījumā).

1.12 KLP reformai un lauku attīstības politikai jāsniedz ieguldījums sieviešu darba un darbības veicināšanā, piemēram, izmantojot tematiskās programmas, kas paredzētas sievietēm (II pīlārs).

(¹) Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

1.13 Dalībvalstis, reģioni, vietējās pašvaldības un sociālie partneri ir līdzatbildīgi par lauksaimniecībā strādājošo un lauku reģionos dzīvojošo sieviešu potenciāla veicināšanu, nodrošinot likumu ievērošanu un atbilstoša tiesiskā regulējuma īstenošanu, lai garantētu vienlīdzības un pārstāvības principa piemērošanu arī to iekšējās struktūrās. Dažu valstu pozitīvajiem piemēriem būtu jākalpo par pamudinājumu nodrošināt, lai sievietes — kā to pieprasa arī Eiropas Parlaments — būtu pienācīgi pārstāvētas visās lauksaimniecības nozares un lauku apgabalu politiskajās, ekonomikas un sociālajās struktūrās.

2. Potenciāla īstenošana

2.1 Potenciāls, ko veido sievietes lauksaimniecībā un lauku rajonos, ir nepietiekami novērtēts. Ziņojumā par KLP 2010. gadā ⁽²⁾ atsaucies uz sievietēm ir iekļautas vienīgi Eurostat statistikā, bet 2010. gada ziņojumā par lauku attīstību tikai virspusēji ir pieminētas atšķirības nodarbinātības līmeņa rādītājos (76 % — vīrieši, 62 % — sievietes) ⁽³⁾. Arī ievērojamas cīņās Padomes 2006. gada 20. februāra lēmumā par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādnēm ⁽⁴⁾ sievietes ir minētas vienīgi saistībā ar nepieciešamību sekmēt viņu piekļuvi darbam.

2.2 Savukārt Eiropas Parlaments (EP) 2011. gada rezolūcijā par sieviešu nozīmi lauksaimniecībā un lauku apvidos ⁽⁵⁾ rūpīgi uzskaita galvenās problēmas, ar kurām saskaras sievietes, un norāda dažus stratēģiskus pasākumus, lai uzlabotu sieviešu sociālos un ekonomiskos apstākļus. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pilnībā piekrit EP analīzei un atbalsta tās secinājumus, vienlaikus atgādinot par virkni atzinumu ⁽⁶⁾, ko tā pieņēmusi.

2.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas regulas priekšlikumu, ar ko paredz kopīgus noteikumus par struktūrfondiem, Komisijas dienestu darba dokumentu ⁽⁷⁾, kas to papildina, kā arī paziņojumu par Eiropas inovācijas partnerību lauksaimniecībā ⁽⁸⁾. Šajos dokumentos ir iekļauti vērā ņemami aspekti, kas ļauj cerēt, ka ES iestādes pievērsīs lielāku uzmanību dzimumu jautājumiem. Komiteja cer, ka tam sekos arī atbilstīgi Padomes lēmumi.

⁽²⁾ Agriculture in the EU — Statistical and Economic Information — Report 2010, 2011. gada marts.

⁽³⁾ Minētā ziņojuma 3.5.1.4. tabula (146. lpp.).

⁽⁴⁾ Padomes 2006. gada 20. februāra Lēmums Nr. 2006/144/EK par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādnēm (2007.–2013. gada plānošanas laikposms), OV L 55, 25.2.2006., 20. lpp.

⁽⁵⁾ P7_TA(2011)0122.

⁽⁶⁾ Tostarp atzinumi CESE, OV C 256, 27.1.2007., 144.–149. lpp., CESE., OV C 317, 23.12.2009., 49. lpp., CESE., OV C 347, 18.12.2010., 41. lpp., CESE, OV C 376, 22.12.2011., CESE., OV C 143, 22.5.2012., 35.–39. lpp., CESE., OV C 191, 29.6.2012., 116.–129. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2011) 615 final/2 un Komisijas dienestu darba dokuments (61 final), 1. un 2. daļa.

⁽⁸⁾ COM(2012) 79 final.

2.4 EESK ļoti atzinīgi vērtē lauku sieviešu organizāciju un tām līdzīgu tiklu darbību vairākās dalībvalstīs. Daļa minēto organizāciju ir neatkarīgas, savukārt citas ir integrētas lauksaimnieku apvienībās. Ir arī vairākas lauku jauniešu organizācijas, kuras aktīvi darbojas, aizstāvot dzimumu līdztiesību. Ar to palīdzību daudzas sievietes iegūst kvalifikāciju un ir motivētas iesaistīties citos uzņēmējdarbības, sociālos, profesionālos un politiskos pasākumos. Viņas lielā mērā ir piedalījušās arī līdzšinējo panākumu sasniegšanā. Dažās lauksaimnieku apvienībās, kurās līdz šim tradicionāli dominējuši vīrieši, šodien ievērojama loma ir arī sievietēm ⁽⁹⁾. Šādiem piemēriem visās dalībvalstīs būtu jākalpo par paraugu.

2.5 Līdztekus jau minētajiem dokumentiem šā atzinuma mērķis ir noteikt dažus kritērijus un pasākumus, kas var palīdzēt sievietēm izmantot savu darba ņēmējas un uzņēmējas potenciālu, uzņemoties inovatīvu lomu ilgtspējīgas attīstības un kvalitatīvas nodarbinātības jomā. Labāk apzinātas sieviešu darba un uzņēmējdarbības iespējas un vajadzības lauksaimniecībā un lauku rajonos var uzlabot ražošanu, to kvalificēt, dot stratēģisku vērienu, dažādot, kā arī nodrošināt lielāku saskaņotību starp KLP, lauku attīstības politiku un teritoriālās kohēzijas politiku.

3. Dati un kritēriji interpretācijai

3.1 Pēc secīgām KLP reformām konceptuālā šķirtne starp lauksaimniecības ekonomiku, lauku ekonomiku un zemes apsaimniekošanu/izmantošanu ir kļuvusi nenoteikta. Tas paplašina kontekstu ⁽¹⁰⁾, kādā ir jāanalizē problēmas, ar kurām saskaras sievietes, bet šajā sakarā daudz vairāk ir nepieciešami precīzi, salīdzināmi un kvalitatīvi dati, lai padziļinātu Eurostat veikto darbu. EP 2011. gada rezolūcijā ir apgalvots, ka no 26,7 miljoniem "lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto personu" 42 % (jeb 11,2 miljoni) ir sievietes, ņemot vērā visas lauksaimniecības un lauku jomas, kurās cilvēks veic kaut kādu darbu (kas bieži vien nav ne vienīgais, ne galvenais). Savukārt Eurostat nodarbinātību lauksaimniecībā lēš, pamatojoties uz ikgadējo darba vienību (AWU — Annual Working Units). Tas samazina lauksaimniecības nozarē jebkādā veidā nodarbināto vīriešu un sieviešu kopskaitu līdz 11,1 miljonam 2010. gadā (lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, medniecībā un zivsaimniecībā), un tātad arī strādājošo sieviešu skaitu līdz aptuveni 4,7 miljoniem ⁽¹¹⁾.

3.2 Šī norāde uz statistikas metodoloģiju skaidri liecina, ka problēma ir nevis skaitļos, bet gan lauksaimniecības un lauku rajonu stratēģiskajā nozīmē, ņemot vērā to mijiedarbību ar pilsētām un piepilsētām, kā arī ilgtspējīgo attīstību (vides un sociālo). Sieviešu stāvoklis lauksaimniecībā un lauku rajonos jāskata, ņemot vērā divus aspektus: augsts ražošanas standartu līmenis ES lauksaimniecībā un sieviešu potenciāls, ko var

⁽⁹⁾ Piemēram, viena no aktīvajām lauksaimniecēm ir Zviedrijas Lauksaimnieku federācijas (LRF) priekšsēdētāja.

⁽¹⁰⁾ Par lauku rajoniem tiek uzskatīti 92 % no ES teritorijas, ko apdzīvo aptuveni 56 % iedzīvotāju, kuri ražo 45 % no ES pievienotās vērtības (dati, kas norādīti 2.1. punktā minētajā Padomes lēmumā).

⁽¹¹⁾ Komisija pašlaik gatavo virkni ziņojumu un pētījumu šajā jautājumā. EESK cer, ka tajos būs iekļauti vēl precīzāki kvalitatīvi un salīdzināmi dati.

veicināt ar ierobežotiem resursiem, kuri tiek efektīvi un mērķtiecīgi izmantoti. Jāapzinās arī tas, ka smagais krīzes periods vēl nav beidzies, un tas rada grūtības, bet arī iespējas sievietēm, kas strādā un dzīvo lauksaimniecības un lauku rajonos.

4. Lauksaimniecības un lauku ekonomika un krīzes sekas

4.1 Nesenie lauksaimniecības un lauku rajonu situācijas apsekojumi liecina, ka pēc ražošanas un nodarbinātības krituma saistībā ar patēriņa un eksporta palēnināšanos lauksaimniecības nozarē izaugsme ir atjaunojusies un ienākumi palielinās. Jo īpaši iekšējā tirgū ir manāms atbalsts kvalitātei un ilgtspējai. Piemēram, patērētāji arvien vairāk dod priekšroku vietējo ("0 kilometri" vai īsās piegādes ķēdes ⁽¹²⁾) un/vai bioloģisko produktu iegādei.

4.2 Attiecībā uz nodarbinātību no 2007. līdz 2008. gadam lauksaimniecībā tika likvidēti 900 tūkstoši darba vietu, bet no 2008. līdz 2009. gadam saldo bija -200 tūkstoši AWU ⁽¹³⁾. Tātad negatīvā tendence nodarbinātībā varētu sasniegt rādītājus, kas atspoguļo nodarbināto dabisku samazināšanos uzņēmumu racionalizācijas dēļ līdz ar nekvalificētā darbaspēka samazināšanos par labu kvalificētākam.

4.3 Neraugoties uz šiem cerīgajiem faktiem, pilnīgi noteikti vēl neesam ne pārvarējuši krīzi, ne arī panākuši sieviešu stāvokļa uzlabošanu. Lielākajā daļā lauksaimnieciskās ražošanas joprojām tiek izmantots nedeklarēts sieviešu darbaspēks, kas jau tā atrodas ļoti neizdevīgā situācijā attiecībā gan uz pilnas slodzes darbu (26 % sieviešu pret 52 % vīriešu), gan uz nepilnas slodzes darbu (9,7 % vīriešu pret 11,8 % sieviešu) ⁽¹⁴⁾. Turklāt ir arī tādas jomas kā sezonas darbs (šādu darbu veic ievērojami lielāks skaits nodarbināto salīdzinājumā ar tiem, kuriem ir beztermiņa līgums), kā arī nedeklarēta un nelegālā nodarbinātība, proti, plaša neredzama vai problemātiska parādība, kas nav izteikta skaitļos, bet kurai vajadzētu paredzēt pasākumus, kas veicinātu nedeklarētā darba pārvēršanu legālajā un iespēju robežās — sieviešu darba stabilizēšanos.

4.3.1 Satraucoša ir imigranšu (gan no ES, gan no trešām valstīm) situācija, kurām bieži vien tiek atteiktas viselementārākās tiesības, sākot ar to, ka alga tiek izmaksāta ar kavējumiem vai ar nepamatotu un neattaisnojamu samazinājumu. Šāda situācija pasliktinājās krīzes sākumā, un to nedrīkst attaisnot, aizbildinoties ar grūtībām izsniegt kredītus maziem lauksaimniecības un pārstrādes uzņēmumiem. Daudzos gadījumos darba ņēmējas bija spiestas atgriezties izcelsmes valstī, tā arī nesākot atalgojumu, vai kļūt par upuri izmantotajiem, noziedzniekiem un darbaspēka tirgotājiem, kurus dažās ES valstīs diemžēl vēl nevar saukt pie kriminālatbildības.

⁽¹²⁾ Šajā sakarā atgādināsim par konferenci "Local agriculture and short food supply chains" ("Vietējā lauksaimniecība un īsās pārtikas piegādes ķēdes"), kas notika 2012. gada 20. aprīlī Briselē.

⁽¹³⁾ Eurostat dati.

⁽¹⁴⁾ Ziņojums par KLP 2010. gadā, 3.5.1.4. tabula (http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/2010/table_en/index.htm).

4.3.2 Lauksaimniecības uzņēmumu teritoriālā izklienība, kā arī tas, ka daudzi šie uzņēmumi ir mazi, sarežģī kontroli pār darba attiecību godīgumu. Tomēr vietējo pašvaldību veikta rūpīga pārvaldība kopā ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām var būt izejas punkts, lai apkarotu pārkāpumus un noziedzību, garantējot tiesības un drošību visiem.

5. Sieviešu dzīves un darba uzlabošana lauksaimniecībā un lauku rajonos

5.1 Lauksaimnieciskās ražošanas kvalitāte ir svarīgs aspekts sieviešu darbā ne vien kā ražotājām, līdzstrādājošajām laulātājām, patērētājām, bet arī kā personām, kas nodod tālāk autentiskas tradīcijas, radošumu un ieradumus. Lai to izmantotu, reģiona līmenī jāpieņem saskaņoti lēmumi.

5.2 Modernas ražošanas tehnoloģijas izvērsšanās un piemērošanās, pētniecība, profesionālajā orientācijā un apmācībā jāpieņem pētniecības centriem un augstskolām sadarbībā ar lauksaimniecības un lauku apgabaliem, lai pētījumos iekļautu sieviešu vajadzības un viņu potenciāla analīzi.

5.3 Bieži vien tiek uzskatīts, ka jebkuru problēmu saistībā ar kvalitātes paaugstināšanu un konkurētspējas veicināšanu var atrisināt ar kaut kāda veida apmācību. Tas var izraisīt kvantitatīvu nevis kvalitatīvu un mērķtiecīgu apmācības piedāvājumu palielināšanos, kas bieži vien neatbilst ne ekonomikas un tajā iesaistīto sociālo dalībnieku konkrētajām vajadzībām, ne uz līdzdalību balstītām ilgtspējīgas attīstības stratēģijām. Lai būtu izaugsme, lauksaimniecībā un lauku reģionos ir vajadzīgas sagatavotas darba ņēmējas un uzņēmējas, bet apmācība pati par sevi uzreiz neuzlabo darbu, darbību un dzīvi, ja trūkst struktūrvienību un pakalpojumu un ja netiek radītas ilgtspējīgas un kvalitatīvas darba vietas.

6. Vajadzību un iespēju analīze iedzīvotājiem vistuvākajā līmenī

6.1 Ikviens pasākums saistībā ar apmācību, pakalpojumu sniegšanu vai racionalizāciju jāsāk ar konkrētu apstākļu un to sieviešu iespēju analīzi, kas strādā lauksaimniecībā un dzīvo lauku rajonos. Tas nozīmē, ka ir rūpīgi jāanalizē reģions, cilvēku iespējas un vēlmes; šī analīze jāveic ar ieinteresēto sieviešu aktīvu līdzdalību. Līdzdalība ir process, kurā atbildību uzņemas valsts, reģionālās un vietējās iestādes, kā arī sociālās un profesionālās organizācijas. Īstenojot reģionā dzīvojošo sieviešu potenciālu, iespējams palielināt reģiona kopējo potenciālu. Mērķtiecīgas un efektīvas programmas, lai izvērstu sieviešu inovāciju, uzņēmējdarbību un nodarbinātību, var radīt darba vietas (īpaši jauniešiem), palēninot, bet dažkārt arī pāvērstot pretējā virzienā lauku pamešanas tendenci.

6.1.1 Augstskolām un reģioniem jāsadarbības, lai analizētu šīs iespējas. Attīstības plānu izstrādē un izvērtēšanā vajag iesaistīt pētniecības centrus. Tāpēc starp augstskolām un

sievietēm, izmantojot modernas un pieejamas IKT, ir jānodrošina efektīvi sakari, lai veiktu atbilstīgus pētījumus un tos izmēģinātu uz vietas ⁽¹⁵⁾.

6.1.2 Teritoriālās attīstības plānos vajadzētu iekļaut īpašus apmācības pasākumus darba ņēmējām, līdzstrādājošām dzīvesbiedrēm un uzņēmējām un izmantot viņu pielāgošanās, inovācijas, zināšanu un ieradumu nodošanas spējas. Sievietes, kas jau ir apmācītas, jāmudina nodot zināšanas citām, izmantojot oficiālus instrumentus (kooperatīvus, struktūras, kas piedalās vietējo iestāžu lēmumu pieņemšanā, rīcības grupas lauku attīstības ietvaros utt.) un neoficiālus instrumentus (diskusiju un pašmācības grupas, pasākumus izglītības iestādēs, radio un TV raidījumus, rakstus avīzēs, sociālos uzņēmumus utt.). Nepieciešamos stimulus veido ne vien finanšu resursi, bet arī brīvā laika nodrošināšana sievietēm, izmantojot atvieglojumus un efektīvus pakalpojumus reģionā (apmaksāti atvaļinājumi, bērnu aprūpes struktūras, efektīvs bezmaksas transports ⁽¹⁶⁾, pagaidu aizvietošana saistībā ar aprūpi, bērnuudāzi lauku vidē utt.).

6.2 Tā kā vairākās ES valstīs interneta pieslēgums ir mazāk nekā 60 % mājāsaimniecību, efektīvs, svarīgs priekšnoteikums ir ātrs (platjoslas) un lēts interneta pārkļūjums. Plašāka IKT izmantošana var atvieglot arī tālmācību, saziņu starp attālām reģiona daļām, kā arī rosināt kontaktēties ar citu valstu sievietēm, kas strādā lauksaimniecībā un dzīvo lauku rajonos, tādējādi modinot interesi arī par svešvalodu apgušanu un pieredzes apmaiņu.

6.2.1 Turklāt IKT veicina uzņēmēju, līdzstrādājošo laulāto un darba ņēmēju tīklu veidošanos, kuras, ņemot vērā kontaktus ar trešo valstu migrantēm, sazinās un sadarbojas arī ar kandidātvalstu un trešo valstu sievietēm. Rezultātā var iegūt vērtīgu pieredzes apmaiņu, labāku sadarbību attīstības jomā, pat lielāku tirdzniecības integrāciju, kā arī sniegt ieguldījumu pārtikas problēmas risināšanā pasaules mērogā.

6.3 Sieviešu veselība lauksaimniecības un lauku rajonos ir prioritāte. Veselība, drošība un profesionālās slimības darba vietās jāuzrauga ar efektīviem veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp izmantojot telemedicīnu un telediagnostiku, un kvalitatīvām medicīnas iekārtām. Tas var radīt arī darba vietas speciālistiem. Šādiem pakalpojumiem (jo sevišķi reprodūktīvās veselības un ginekoloģiskās profilakses jomā) vajadzētu būt bez maksas. Jebkurā gadījumā izmaksām vienmēr vajadzētu būt diferencētiem atkarībā no ienākumiem un ģimenes izmaksām. Būtisks aspekts ir liels skaits gados vecu sieviešu. Dažās uz lauksaimniecību orientētās valstīs sieviešu dzīves ilgums ir garāks nekā vīriešiem. Tādēļ vecuma grupā virs 60 gadiem

⁽¹⁵⁾ Plašos lauksaimniecības un lauku apgabalos nav augstskolu vai pētniecības centru. Lietderīgi ir atgādināt par lēmumu vāji attīstītā lauku rajonā Umeā (Zviedrijā) izveidot universitāti. Kad studiju un pētniecības centrs sāka pilnībā darboties, minētais reģions ieguva jaunu impulsu.

⁽¹⁶⁾ Jau minētā (sk. 7. zemsūtras piezīmi) Komisijas dienestu darba dokumenta 2. daļā ir norādīts, ka sievietes vairāk nekā vīrieši izmanto sabiedrisko transportu.

sieviešu īpatsvars ir ievērojami lielāks ⁽¹⁷⁾. Jānodrošina, lai šīm sievietēm būtu pieejami medicīnas pakalpojumi, aprūpe un atbalsts, citastarp arī tādēļ, lai jaunākām sievietēm nebūtu jāuzņem papildu slogs ģimenē.

6.4 Lauksaimniecībā līdzstrādājošo dzīvesbiedru situācija dažādās valstīs tiek risināta dažādi. Lai gan viņas aktīvi strādā nozarē, viņas nav oficiāli atzītas kā darba ņēmējas, dažās dalībvalstīs joprojām paliekot bez veselības aizsardzības un pensiju apdrošināšanas (izņemot obligāto vispārējo apdrošināšanu, ja sociālā aizsardzība to paredz). Ir vajadzīgi instrumenti, lai šīm sievietēm paredzētu apdrošināšanu, izmantojot, piemēram, īpašus pensiju fondus, kurus atbalstītu sociālie partneri vai vietējās un reģionālās pašvaldības. Būtu arī lietderīgi izstrādāt noteikumus par kopīpašumu, piemēram, iekļaujot tos ES statūtos sievietēm lauksaimniecības un lauku rajonos.

6.5 Sievietēm var būt nozīmīga loma enerģijas racionālā izmantošanā un atkritumu apsaimniekošanā, jo viņas vada ģimenes saimniecību. Atkritumu šķirošana un attiecīgas iekārtas kompostēšanai un pārveidošanai (biomasa) var veicināt energotaupības mērķu un noslēgtā loka īstenošanu lauksaimnieciskajā un bioloģiskajā ražošanā, kas faktiski ir pašpietiekama no enerģētiskā aspekta. Vajadzētu atvieglot piekļuvi jaunajām “zaļajām” tehnoloģijām ražošanā un resursu efektīvu izmantošanu, piemērojot īpašus stimulus uzņēmumiem un darbībām, ko pārvalda sievietes.

6.6 Daudzās valstīs sieviešu grupu veidošanas iniciatīvas ietvaros tika iegūta pozitīva pieredze lauku tūrisma jomā, sevišķi veidojot kooperatīvus, un sasniegti izcili rezultāti pārvaldībā. Ņemot vērā pieaugošo interesi par šāda veida tūrismu, vajadzētu savienot tīklā šīs darbības un apmainīties ar labāko praksi.

6.7 Lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un sieviešu darbību (kas bieži vien tiek veikta maza izmēra zemes gabalos), izplatīšanas nozarei jādarbojas ļoti kvalitatīvi, tai jābūt funkcionālai un elastīgai. Vietējie izplatīšanas kooperatīvi par pieņemamām izmaksām varētu veicināt kvalitatīvu tipisku ražojumu pārdošanu par pieejamākām cenām. Šādu produktu popularizēšanā lietderīgi ir izrādījušies mērķtiecīgi pasākumi.

6.8 Ir svarīgi atbalstīt amatniecības un tipiskos ražojumus, kuri pamazām izzūd. Mērķtiecīgi informēšanas pasākumi un tirgdarbība var palīdzēt saglabāt vai radīt uzņēmējdarbību un darba vietas, novēršot iedzīvotāju aizplūšanu no laukiem un kvalitātes pazemināšanos saistībā ar masveida importu. Tāpēc

⁽¹⁷⁾ Lietuvā sievietes dzīvo vidēji 11 gadus ilgāk par vīriešiem, Latvijā — 10, Polijā, Rumānijā un Slovākijā — 8, Bulgārijā, Čehijas Republikā, Portugālē, Slovēnijā un Spānijā — 7 gadus.

ir vajadzīga efektīva mijiedarbība starp pakalpojumiem, tehnoloģijām un atbilstīgiem transporta veidiem, kas savieno lauksaimniecības un lauku rajonus ar pilsētu tirgiem ⁽¹⁸⁾.

6.9 Jāuzlabo piekļuve kredītam, lai veidotu uzņēmumus un lauksaimniecības un amatniecības kooperatīvus, palielinot tradicionālo banku (sevišķi lauksaimniecības banku un vietējo krājbanku) atbildību, kā arī veicinot mikrokredīta programmas, kas prioritāri paredzētas sievietēm.

7. ES politika un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās

7.1 Kamēr vēl nav pieņemts regulas priekšlikums, ar ko paredz kopīgus noteikumus par struktūrfondiem ⁽¹⁹⁾, Komiteja vēlas atgādināt to, ka ELFLA regulā ir uzsvērtā nepieciešamība izmantot šā fonda līdzekļus, lai veicinātu dzimumu līdztiesību, un paredzēta ieinteresēto struktūrvienību informēšana un to līdzdalība šā mērķa īstenošanā ⁽²⁰⁾. Jauno kopējo regulu varētu pastiprināt, ieviešot paātrinātas procedūras sievietēm, kas uzsāk inovatīvu un ilgtspējīgu uzņēmējdarbību lauksaimniecībā vai amatniecībā. Tas piešķirtu lielākas pilnvaras ieinteresētajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas iesaistītas partnerībās, par kurām ir runa minētā tiesību akta 6. pantā, kā arī palielinātu to iniciatīvas spējas.

7.2 Attiecībā uz priekšlikumu regulai, ar ko paredz kopīgus noteikumus par fondiem, par kuru EESK jau ir izstrādājusi atzinumu ⁽²¹⁾, Komiteja atkārtoti pauž lielas bažas par makroekonomisko nosacījumu (21. pants) iespējamo ietekmi uz projektiem, kas paredzēti iniciatīvu izvēšanai sieviešu atbalstam. EESK prasa, lai, izmantojot īpašus tiesību aktu noteikumus, novērstu to, ka tieši vai netieši tiek radīts kaitējums visvājākajām sabiedrības grupām, tostarp sievietēm.

7.3 EESK cer, ka papildus veikumam saistībā ar minētajiem priekšlikumiem Komisija ātrāk reaģēs uz pārmaiņām un sievietēm

vajadzībām, īpaši nepieļaujot to, ka programmu, kas veicina sieviešu stāvokļa uzlabošanu lauksaimniecības un lauku rajonos, saturs un metodoloģija kļūst neelastīgi.

7.4 Izteiktāka un efektīvāka sieviešu līdzdalība lauksaimniecības un lauku rajonu attīstībā būtu regulāri jāiekļauj ne vien ES programmās attiecībā uz pētniecību un izstrādi, apmācību (Eiropas Sociālais fonds, bet ne tikai), darba ņēmēju mobilitāti, bet neapšaubāmi arī ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas politikas īstenošanā.

7.5 Noteikumus, programmas un projektus attiecībā uz II pīlāra īstenošanu vajadzētu regulāri pārbaudīt KLP uzraudzības procedūru ietvaros, lai pārliecinātos par iespēju vienlīdzības efektīvu īstenošanu un saņemto līdzekļu atbilstošu izmantošanu.

7.6 Lauku attīstības politikā jāparedz tematiskas apakšprogrammas sievietēm, kā arī atbilstīgi jānovērtē un jāizplata *Leader* pieredze dzimumu līdztiesības jomā.

7.7 Lai izstrādātu programmas, kurās kā prioritāte ir iekļauta sieviešu potenciāla īstenošana, reģionam (tā fiziskajā, administratīvajā un sociālajā nozīmē) jāklūst par līdzdalības dinamikas aktīvu dalībnieku. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizācijām jābūt tieši līdzatbildīgām par lēmumiem un to īstenošanu. Lai to izdarītu, tām jābūt spējīgām konkrēti un efektīvi pārstāvēt sieviešu vajadzības un tās iekļaut visos organizāciju līmeņos, pievēršot vērību arī veikspējas uzlabošanai.

7.7.1 EESK aicina visas organizācijas, ko tā pārstāv, īpašu uzmanību pievērst sievietēm, kas strādā un dzīvo lauksaimniecības lauku rajonos, un kļūt par viņu vajadzību un vēlmi paudējām un viņas regulāri iekļaut dažādās horizontālās un vertikālās partnerības struktūrās.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Amatniecības stāvoklis lauku rajonos analizēts atzinumā CESE., OV C 143, 22.5.2012., 35.–39. lpp.

⁽¹⁹⁾ COM(2011) 615 final/2.

⁽²⁰⁾ Sk. Padomes 2005. gada 20. septembra Regulas (EK) Nr. 1698/2005 (OV L 277, 21.10.2005., 1.–40. lpp.), 6. panta 1. punkta c) apakšpunktu, 62. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 76. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

⁽²¹⁾ CESE., OV C 191, 29.06.2012., 30.–37. lpp., jo īpaši 3.3.3. punkts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma”

(2012/C 299/07)

Ziņotāja: **PICHENOT kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 13. un 14. jūlija plenārsesijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 143 balsīm par un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Apzinoties, ka Eiropas Savienība un Moldovas Republika ir abpusēji ieinteresētas tuvināties, šajā atzinumā EESK pēc 2012. gada martā notikušās misijas ir nolēmusi sniegt konkrētus priekšlikumus ar mērķi:

- nostiprināt pilsoniskās sabiedrības lomu, īpaši izveidojot Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu komiteju;
- veiksmīgi īstenot padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu;
- atjaunot Moldovas teritoriālo integritāti.

1.2 Sniedzot savus ieteikumus **Komisijai un Eiropas Parlamentam**, Komiteja iesaka sagatavot līdzsvarotu brīvās tirdzniecības nolīgumu un līdztekus rūpēties par pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanu visos šā procesa posmos. Lai šis nolīgums būtu padziļināts un visaptverošs, Komisijas un Eiropas Ārējās darbības dienesta pasākumiem ir jābūt saskaņotiem. Komiteja iesaka:

- pārbaudīt, vai Moldovas organizācijas var pilnvērtīgi piedalīties pašreiz notiekošajā **sabiedriskajā apspriešanā** ⁽¹⁾ un ilgtspējīgas attīstības ietekmes novērtējuma ietvaros paredzētajās pilsoniskās sabiedrības publiskas uzklaušanās sanāksmēs un sarunās;
- rīkot **konferenci par šā ietekmes novērtējuma rezultātiem** kopā ar Moldovas parlamentu, EESK un Moldovas pilsonisko sabiedrību un turpināt pilsoniskās sabiedrības periodisku informēšanu par sarunu saturu;

- pievērst uzmanību sociālās un vides ietekmes noteikšanai, īpaši ņemot vērā ziņojumā par tūkstošgades mērķu īstenošanu ietvertos secinājumus ⁽²⁾, lai precizētu **ilgtspējīgai attīstībai veltīto nodaļu** topošajā nolīgumā;

- sākt pētījumu par nosacījumiem Piedņestras **ekonomikas reintegrācijai** tirdzniecības paplašināšanas procesos;

- pastiprināt apmācību par **acquis communautaire** efektīvu piemērošanu tirdzniecības jomā sociāli profesionālo lēmumu pieņēmējiem un plašsaziņas līdzekļiem;

- ņemt vērā **tehniskās palīdzības** vajadzības, lai panāktu **acquis communautaire** standartu ievērošanu, īpaši lauksaimniecības pārtikas jomā;

- paredzēt piemērotus **atbalsta pasākumus** ar korekcijas procedūru, lai maksimāli izmantotu visas priekšrocības, ko sniedz reāla iekļaušanās Eiropas ekonomikā, un īpaši uzmanīgi izturēties pret ārējo robežu drošību, ietverot šo nolīguma veidu izmantojošos partnerus;

- paredzēt tirdzniecības nolīguma **apvienotās pārraudzības komitejas** izveidi un ar Komitejas atbalstu palīdzēt pilsoniskajai sabiedrībai iesaistīties topošā padziļinātā un visaptverošā brīvās tirdzniecības nolīguma **pārraudzībā**, izmantojot finansējumu Moldovas pilsoniskās sabiedrības struktūras veidošanai;

⁽¹⁾ Tirdzniecības ĢD, Aptauja par padziļinātām un visaptverošām brīvās tirdzniecības zonām. ES —Moldova 2012.

⁽²⁾ ANO, Ziņojums par otrās tūkstošgades mērķiem. Moldovas Republika 2010.

- nodrošināt **Moldovas sociālo partneru iesaisti Austrumu partnerības forumā** un Austrumu partnerības 5. darba grupas “sociālais dialogs” darba kārtībā iekļaut nolīguma sociālos nosacījumus;
- ar EDSO palīdzību veicināt saziņu ar **Piedņestras pilsonisko sabiedrību**, lai to iesaistītu politikā, kas vērsta uz tuvināšanos ar ES.

1.3 Ar minētajiem ieteikumiem **Moldovas publiskās pārvaldes iestādēm** Komiteja mudina **valdību un parlamentu**:

- plašu pilsoniskās sabiedrības organizāciju loku informēt par to, kā noris tuvināšanās ar ES un **veicināt publiskas debates par tuvināšanos ES** ar sociālajiem partneriem un dažādu jomu apvienībām (lauksaimniekiem, patērētājiem, vides aktivistiem, sievietēm, cilvēktiesību aizstāvjiem u. c.);
- turpināt **informācijas apmaiņu** ar sociāli profesionālajiem partneriem Eiropas lietu ministrijā un saglabāt Valsts līdzdalības veicināšanas padomes novērotājas lomu valdībā;
- izveidot **Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomi**, balstoties uz pieredzi, kas gūta Eiropas Savienībā un kaimiņattiecību kontekstā;
- **enerģētikas un pētniecības** jomās iesaistīt tās puses, kas ir ieinteresētas nolīgumu ar ES īstenošanā;
- nostiprināt sociālo dialogu un rūpēties par **Eiropas Padomes Sociālās hartas īstenošanu**, jo īpaši atceļot ierobežojumus un pieņemot protokolu par kolektīvo sūdzību mehānismu;
- par galveno prioritāti noteikt **jauniešu un sieviešu integrāciju darba tirgū**;
- uzlabot **korupcijas apkarošanas mehānismu** efektivitāti.

1.4 Sniedzot šos ieteikumus **Moldovas pilsoniskās sabiedrības organizācijām**, Komiteja vēlas Austrumu partnerības ietvaros veidot attiecības ar Moldovas pilsonisko sabiedrību. Komiteja adresē pilsoniskajai sabiedrībai šādus priekšlikumus, ar kuriem tā būtu gatava iepazīstināt konferencē Moldovā, lai īstenotu partnerības sadaļu, kurā paredzēta saziņa ar partnerības

valstu iedzīvotājiem. Līdztekus **Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomes** izveidei EESK iesaka sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības partneriem:

- tuvināties **Eiropas lielajām nozaru platformām**, piemēram, nabadzības apkarošanas platformai vai dažādu dalībvalstu darba devēju organizācijām, kā arī izmantojot novērotāja statusu Eiropas Arodbiedrību konfederācijā;
- stiprināt Eiropas jautājumu **uzraudzības vienību** darba ņēmēju un darba devēju organizācijās un Koplīgumu valsts komisijā;
- veidot **sociālo dialogu**, ievērojot ILO konvencijas un Eiropas Padomes Sociālo hartu;
- stimulēt **pilsonisko dialogu**, kura mērķis ir pārraudzīt padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības nolīgumu;
- veidot padziļinātas zināšanas par tādām **ekoloģiskām pieejām** kā siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana, aprites cikla analīze, oglekļa dioksīda “pēda” vai ekosistēmu pakalpojumi.

2. **Moldovas pilsoniskās sabiedrības tuvināšanās Eiropai un Austrumu partnerība**

2.1 Moldovas pilsoniskā sabiedrība ar dažu eksistējošo mehānismu palīdzību jau ir iesaistījusies politikā, kuras mērķis ir tuvināšanās ES. Valsts līdzdalības veicināšanas padomē, kas izveidota 2011. gada janvārī, ir 30 locekļi; tā ir konsultatīva iestāde un sadarbojas ar valdību, otra konsultatīva struktūra izveidota parlamentā. Valsts Eiropas integrācijas konvencija nodibināta 2010. gada novembrī un tajā ir iesaistījušās vairākas organizācijas ar mērķi sniegt priekšlikumus un izplatīt informāciju par Eiropas integrācijas procesu, lai veidotu tiešu un atklātu dialogu ar iesaistītajām pusēm. Turklāt valsts līmenī ir izveidotas vairākas pilsoniskās sabiedrības organizāciju tematiskās platformas.

2.2 Moldovas organizācijas ir iesaistījušās dažādās Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības foruma grupās: “Demokrātija, cilvēktiesības, laba pārvaldība un stabilitāte”; “Vispārēji ieteikumi”; “Vide, enerģētika un klimata pārmaiņas”; “Tieši personiski sakari”. EESK vēlas plašāk izvērst piektās darba grupas “Sociālais dialogs” darbību, kas plašākā nozīmē aptvers arī ekonomikas un sociālos jautājumus⁽³⁾.

2.3 Sociālajiem partneriem ir būtiska loma ES un Moldovas tuvināšanās procesā. Darba ņēmēju organizāciju neatkarība atzīta Konstitūcijā un noteikta 2000. gada jūlija likumā, kas garantē arodbiedrību brīvību, kolektīvās sarunas un to aktīvu aizsardzību. Pēdējo gadu laikā stāvoklis arodbiedrību jomā ir būtiski mainījies, jo divas pastāvošās arodbiedrības — Moldovas Republikas Arodbiedrību konfederācija (MRAK) un *Solidaritāte* ir

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerībā”, OV C 248, 25.8.2011.; EESK atzinums par tematu “Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs”, OV C 43, 15.2.2012.

apvienojušās, izveidojot vienu galveno arodbiedrību organizāciju — Moldovas Valsts arodbiedrību konfederāciju (MVAK). Pēc iestāšanās Starptautiskajā arodbiedrību konfederācijā MVAK ir sākusī piedalīties starptautiskos pasākumos un sanāksmēs. Tā varētu arī lūgt novērotājas statusu Eiropas Arodbiedrību konfederācijā.

2.3.1 Galvenā darba devēju organizācija — Moldovas Darba devēju konfederācija ir dibināta 1996. gadā un tajā ir 32 biedri. Tā sevi uzskata par apolītisku un neatkarīgu organizāciju. Valsts nodarbinātības aģentūra pārrauga ES un Moldovas projektu “*Mobility Partnership*”, rūpējoties par to, lai Moldovas darba tirgus integrācija norisinātos bez šķēršļiem. Darba devēju organizācijas iesaistījušās šajā integrācijā, īstenojot šā projekta lēmumus vietējā un reģionālajā līmenī.

2.3.2 Tātad būtu lietderīgi, lai sociālie partneri, sadarbojoties ar analogiem Eiropas vai dalībvalstu speciālistiem, stiprinātu savas vienības, kas sniedz informāciju par padziļināto un visaptverošo brīvās tirdzniecības nolīgumu.

2.4 Dažu iedzīvotāju slāņu stāvoklis, īpaši laukos, joprojām ir nestabils. Sociālās situācijas pasliktināšanās īpaši smagi skar sievietes — augsts bezdarba līmenis, zems kvalifikācijas līmenis, algu pazemināšanās, sezonas darbs vai nepietiekami sociālie pakalpojumi. Sieviešu tiesības ir līdzvērtīgas vīriešu tiesībām, bet darba tirgū viņas ir neaizsargātākas. Turklāt Moldovas uzņēmēju vidū ir tikai 14 % sieviešu. Pārmērīgi liela daļa lauku iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības līmeņa⁽⁴⁾, turklāt 2009. gadā palielinājās nabadzīgu laucinieku īpatsvars. Raizes rada Moldovas bērnu stāvoklis, kurus apdraud dažādas problēmas: pastāvīgas dzīvesvietas neesamība, bērnu darbs, tirdzniecība un prostitūcija. Joprojām plaši izplatīts ir “sociālo bāreņu” fenomens — ģimenes atdod bērnus bāreņu namiem nabadzības dēļ.

2.5 Pēdējos gados ir uzlabojusies plašsaziņas līdzekļu darbība. Audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu koordinācijas padome 2010. gada oktobra beigās ar ES un Eiropas Padomes atbalstu pieņēma jaunu metodoloģiju, kuras uzdevums ir pārraudzīt politikas atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos. Turklāt 2010. gadā ir izveidoti divi jauni televīzijas kanāli (*Jurnal TV* un *Publika TV*), kā arī četri jauni radiokanāli (*Radio Sport*, *Aquarelle FM*, *Publika FM*, *Prime FM*). Par prioritāti būtu jānosaka žurnālistu sagatavošana par Eiropas jautājumiem. Panākumi vārda brīvības jomā dos iespēju uzlabot iedzīvotāju un uzņēmēju, īpaši lauksaimnieku, informēšanu par tuvināšanās problēmjautājumiem.

2.6 Neraugoties uz nenoliedzamo progresu, pilsonisko sabiedrību joprojām skar nopietnas organizatoriskas problēmas. Joprojām pastāv teritoriālā nevienlīdzība — nevalstiskais sektors aktīvi darbojas lielajos centros — Kišiņevā, Belcos, Kahulā un

Ungenos, bet plašā valsts teritorijā tas nav pietiekami aktīvs. Savukārt arodbiedrību teritoriālā pārstāvība ir labāka. Pastāvīgas šķelšanās dēļ sadarbība starp abiem Dņestras krastiem ir diezgan ierobežota. Turklāt NVO ir pietiekami lielā mērā atkarīgas no atsevišķiem ārējiem palīdzības sniedzējiem, kas var negatīvi ietekmēt NVO neatkarību un ilgstošu pastāvēšanu. Ekspertu tīkli, pat ja tie ir kvalitatīvi, ir balstīti uz pārāk ierobežotu speciālistu skaitu, jo lielāko darbojošos NVO skaits beidzamo gadu laikā gandrīz nav mainījies.

3. Pilsoniskā sabiedrība un jauns padziļināts un visaptverošs brīvās tirdzniecības nolīgums

3.1 Jauna ES un Moldovas padziļināta un visaptveroša brīvās tirdzniecības nolīguma sagatavošana attiecas uz precēm, pakalpojumiem un investīcijām, savukārt tā padziļinātais un visaptverošais raksturs nodrošina *acquis communautaire* efektīvu transponēšanu un piemērošanu tirdzniecības jomā. Tam vajadzīgs pienācīgs atbalsts un būtiskas reformas. Moldovas ekonomiku negatīvi ietekmē konkurētspējas trūkums, kura iemesli ir dažādi — transporta infrastruktūras (īpaši ceļu) sliktais stāvoklis, iekšējā tirgus nelielais apmērs, inovāciju trūkums, pastāvīgs stabilitātes trūkums politikā, grūtības iegūt finansējumu un korupcija. Eksports vairs nav orientēts tikai uz postpadomju valstu tirgiem. Ārējās tirdzniecības pārorientēšana uz Eiropu ir reāls fakts — gandrīz 50 % eksportēto preču paredzētas Eiropas tirgum. Tas izskaidrojams ar tekstilrūpniecības preču apjoma palielināšanos eksporta jomā (no 10 % 1999. gadā līdz 22,7 % 2008. gadā)⁽⁵⁾, jo kvalificēta darbaspēka izmaksas ir nelielas.

3.2 Vienlaikus ar sarunām tika uzsākts ietekmes pētījums par ilgtspējīgu attīstību, un 2012. gada septembrī gaidāmi tās rezultāti, kas ļaus noskaidrot tirdzniecības paplašināšanas pozitīvās un negatīvās sekas⁽⁶⁾. Konsultanta uzdevuma aprakstā⁽⁷⁾ ir noteikts, ka ir jāapspriežas ar EESK par šo sarunu svarīgākajiem jautājumiem, kā arī par ieguldījumu sabiedriskajā apspriešanā. Turklāt tam īpaša vērība jāvelta “nostājas dokumentam”, ko Komisija sagatavos šā pētījuma noslēgumā, kā arī rūpīgi jāizvērtē atbalsta pasākumi.

3.3 Šis nolīgums ES neradīs lielu risku — apdraudējums galvenokārt ir saistīts ar sanitārajām un fitosanitārajām normām un investīciju garantijām. Lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un piesaistītu Eiropas investīcijas, ir nepieciešams pastiprināt korupcijas apkarošanu. Pēc korupcijas uztveres indeksa rādītājiem 2011. gadā Moldova ierindojās 112. vietā pasaulē, sasniedzot 2,9 punktu līmeni 10 pakāpju skalā⁽⁸⁾. Iesaistītās iestādes ir Ekonomisko noziegumu un korupcijas apkarošanas centrs, kā arī īpašā korupcijas apkarošanas prokurora vienība. Spēkā esošie tiesību akti ir adekvāti, bet korupcijas novēršanas politikas īstenošana ir nepilnīga. Politiskās dzīves finansējuma trūkums,

⁽⁴⁾ Statistikas dati par Moldovu. Vietne “*Rural Poverty Portal*”: <http://www.ruralpovertyportal.org/web/guest/country/statistics/tags/moldova>

⁽⁵⁾ Florent Parmentier, “Moldova — vai Eiropas Austrumu partnerības pasākumi šajā valstī vērtējami atzinīgi?” Roberta Šumaņa fonds, 2010. gada 22. novembris. http://www.robert-schuman.eu/doc/questions_europe/qe-186-fr.pdf

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu “Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika”, EESK 818/2011, 2011. gada 5. maijs, OV C 218, 23.7.2011.

⁽⁷⁾ “Novērtējums par tirdzniecības ilgtspēju, lai atbalstītu sarunas par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu starp ES un attiecīgi Gruziju un Moldovu”, *Ecorys*, 2012. gada 6. februāris.

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija “2011. gada ziņojums par sasniegto Eiropas kaimiņattiecību politikā — Moldovas Republika”, informatīvs ziņojums, Brisele, 2012. gada 15. maijs.

iedzīvotāju pārliecība par nolemtību un pilsoniskās sabiedrības nepietiekamā līdzdalība rada daudzas problēmas. Korupcijas apkarošana ir viena no starptautisko atbalsta sniedzēju (Eiropas Padomes, ES, SIDA, Pasaules bankas, UNDP, USAID u. c.) galvenajām prioritātēm. Šajā jomā darbojas arī vairākas NVO apvienības (korupcijas analīzes un novēršanas centrs, *Transparency International Moldova*, korupcijas novēršanas alianse, kā arī Pētnieciskās žurnālistikas centrs). Politiskās pārmaiņas līdz šim nav jūtami ietekmējušas šo jomu.

3.4 Padziļinātais un visaptverošais brīvās tirdzniecības nolīgums daudzējādi ietekmēs sociālo jomu. Tāpēc EESK uzsver sociālā dialoga nozīmi valsts attīstībā. Komiteja iesaka pieņemt Eiropas Padomes Sociālās hartas kolektīvo prasību protokolu, uzlabot darba inspekciju un izveidot darba tiesas. Moldovas pārvaldes iestādes sadarbojas ar ILO nedeklarēta darba jomā, lai tuvotos Eiropas standartiem, un piedalās Eiropas aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes gada (2012) pasākumos. Vienlaikus jāuzlabo arī to migrantu uzņemšana, kuri atgriežas Moldovā, un jāatbalsta Moldovas iedzīvotāju tiesības ārzemēs. Darba spēka sagatavošana un pārkvalificēšana arī ir viena no prioritārajām jomām.

3.5 Sarunās par nolīgumu viens no nozīmīgākajiem jautājumiem ir lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozare. Moldovas lauksaimniecībai vēl ir daudz darāmā izcelsmes sertifikācijas, sanitāro un fitosanitāro normu ievērošanas kontroles vai konkurences noteikumu ievērošanas jomā, lai varētu eksportēt preces uz Eiropas tirgiem un nodrošināt pārtikas nekaitīgumu. Līdz šim ir pieņemti standarti, bet to reāla ieviešana ir ilgs un dārgs process, īpaši lopkopjiem (2008. gadā vienīgais dzīvnieku valsts produkts, ko Moldova varēja eksportēt, bija medus). Piemērojoties Eiropas standartiem, mazajiem ražotājiem rodas augstas izmaksas, tāpēc pārvaldes iestādēm ir jāīsteno institucionālo reformu politika un jāsniedz atbalsts lauksaimniecības pārtikas un vīnkopības nozarei. Lai pielāgotos Eiropas standartiem, ļoti vērtīgi būs tie projekti, kurus finansē ar Eiropas Komisijas tirdzniecības veicināšanas mehānisma palīdzību.

3.6 Rūpniecības nozares, kurās ilgstoši bija vērojama lejupslīde, šķiet, ir guvušas labumu no konkurētspējas un cenu labvēlīgās attiecības turpat netālu no Eiropas tirgiem, par ko liecina tekstilrūpniecības nozares straujā attīstība. Šos vieglās rūpniecības uzņēmumus var izvietot visā teritorijā, īpaši nabadzīgajos dienvidu reģionos. Valsts ziemeļu daļā, pateicoties vācu investoriem, attīstību sāka autobūves nozare. Moldovas līdzdalība Donavas reģiona stratēģijā un lielo rūpniecības iekārtu modernizācijā (īpaši to, kuri atrodas Dņestras labajā krastā), būtu pozitīvs faktors attīstības jomā.

3.7 Lai to varētu uzskatīt par padziļinātu un visaptverošu, brīvās tirdzniecības nolīgums ar ES jāpagatavo, balstoties uz Moldovas kapacitāti pielāgoties *acquis communautaire*. Lai šo prasību īstenotu, būs vajadzīgs atbilstīgs finansējums. Iekšējā tirgus paplašināšanas pieredze ir nepārprotami apliecinājusi struktūrfondu izšķirošo nozīmi sociālās un teritoriālās kohēzijas nodrošināšanā. Tāpēc Komiteja iesaka veikt līdzvērtīgus atbalsta pasākumus, lai mazinātu sociālās nevienlīdzības vai teritoriālo

atšķirību palielināšanās risku. Šajā nolūkā nolīguma uzraudzības komiteja īpašu uzmanību veltīs lauksaimniecības un lauku attīstības programmas īstenošanai (ENPARD).

3.8 Moldovas ekoloģiskā balance rada nopietnas bažas par nākotni (augšne, ūdens, enerģija), un tā ir jāņem vērā sarunās par nolīgumu. Šajā ziņā smagas sekas ir atstājis padomju mantojums, īpaši saistībā ar toksisko atkritumu apsaimniekošanu. Beidzamo gadu laikā piedzīvotie sausuma periodi liecina, ka vides un klimata apstākļu pasliktināšanās var ietekmēt Moldovas ekonomiku. Divas trešdaļas no iedzīvotāju dzeramā ūdens pieprasījuma nodrošina ar ūdens pazemes resursiem, taču vairāk nekā puse gruntsūdeņu ir piesārņoti. Vides politiku raksturo piešķirto līdzekļu nepietiekamība, neraugoties uz starptautiskajām saistībām, piemēram, EIB. Turklāt ir svarīgi palielināt visu to ekonomikas dalībnieku informētību, kuri vēl pietiekami neapzinās transporta un rūpniecības jomas uzdevumus. Kaut arī Moldova ir pievienojusies Eiropas enerģētikas kopienai, tā ir ļoti atkarīga no fosilo energoresursu importa, tomēr energoefektivitāte joprojām ir zema. EESK iesaka atbalstīt vides aizsardzības organizācijas tādās jomās kā energotaupība, resursu racionāla izmantošana un atkritumu apsaimniekošana.

3.9 Ietekmes novērtējumā īpaši ir jāskata stāvoklis Piedņestrā, lai no padziļinātā un visaptverošā brīvās tirdzniecības nolīguma aspekta gūtu pārskatu par tā iespējamo ietekmi uz robežu drošību un ekonomiskajām un sociālajām sekām. Šis nolīgums varētu palīdzēt atrisināt iekšējās nesaskaņas un nodrošināt teritoriālo integritāti.

4. Ierosinājums izveidot Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomi

4.1 Lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības gatavību aktīvākam dialogam un apspriešanai, EESK iesaka izveidot Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomi, sekojot pieredzei citās šā reģiona valstīs. Izpētot dažādu Eiropas valstu pieredzi, būs iespējams izvēlēties Moldovas ceļu.

4.2 Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomes projekts ir paredzēts, lai strukturētu pilsonisko sabiedrību, stiprinātu tās ietekmi un pastāvību. Pašreizējais *ad hoc* struktūru skaits pieaugums liecina par elastīgu un eksperimentālu vidi, taču to pastāvīgums nav drošs un darbība ir nestabila. Sociālo partneru un apvienību vai NVO nostājas pārklājas, tāpēc to viedoklis sabiedriskajās debatēs nav pietiekami skaidrs.

4.3 Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padome sniegtu vērtīgu ieguldījumu konsensa veidošanā par sabiedrības izvēli un dotu iespēju attīstības modeļi ņemt vērā dažādas intereses. Kopīgs darbs, kura pamatā ir saskaņošana, ir jābalsta uz ilgtspējīgas attīstības trijiem pilāriem. Šāda pieeja ir būtiska, lai Piedņestras reintegrācijas stratēģija būtu efektīva.

4.4 Ekonomikas, sociālo un vides lietu padome nodrošina analīžu neatkarību, tās pasargājot no oponentu pušu strīdiem, un resursu izcelsmes neatkarību, tomēr dod iespēju apmainīties viedokļiem. Turklāt tajā būs jāskata arī ar dzimumu, izcelsmi vai reliģiju saistīti diskriminācijas apkarošanas jautājumi.

4.5 Moldovas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padome dotu iespēju izvērtēt sabiedrisko politiku saistībā ar *acquis communautaire* pārņemšanu. Šajā iestādē varētu izveidot tirdzniecības nolīguma uzraudzības komiteju, kas sadarbotos ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES, Kolumbijas un Peru daudzpusējā tirdzniecības nolīgumā (DTN)"

(2012/C 299/08)

Ziņotājs: **Giuseppe IULIANO**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības loma ES, Kolumbijas un Peru daudzpusējā tirdzniecības nolīgumā (DTN)".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 139 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Tā kā sarunās neizdevās panākt vienošanos par asociācijas nolīgumu ar visām Andu reģiona valstīm, pēc Kolumbijas un Peru lūguma Eiropas Savienība izvēlējās turpināt veidot jaunas tirdzniecības attiecības ar šīm abām valstīm. Sarunas tika pabeigtas 2010. gada maijā, un trīs līgumslēdzējas puses 2011. gada 24. martā vienojās par daudzpusējo tirdzniecības nolīgumu (DTN), kuru oficiāli parakstīja 2011. gada 13. aprīlī. Pašlaik to izskata Eiropas Parlamentā, kuram jālemj par tā apstiprināšanu vai noraidīšanu bez grozījumu veikšanas iespējām. Šajā posmā EESK sniedz savu novērtējumu un virkni pamatnostādņu visu iesaistīto dalībnieku ievērošanai, lai tos ņemtu vērā, ja nolīgumu apstiprinās un ratificēs⁽¹⁾.

1.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ES tirdzniecības nolīgums ar Kolumbiju un Peru var būt lietderīgs instruments kā Eiropai, tā arī visām iesaistītajām Andu reģiona valstīm. Ekvadora un Bolīvija, iespējams, vēlēties sarunas atsākt. DTN var veicināt izaugsmi, konkurētspēju un pienācīgu darbu, jo tirdzniecība ir svarīgs mehānisms attīstības atbalstam un nabadzības mazināšanai. Tā ekonomiskā, sociālā un ekoloģiskā ietekme tomēr uzmanīgi jāizvērtē, un tas jā dara pārredzami un vispārēji visu iesaistīto pušu interesēs. Šajā ziņā pilsoniskā sabiedrība var uzņemties un tai jāuzņemas vadošā loma.

1.3 DTN sarunu gaitā ir gūta atziņa, ka dialogs ar līgumslēdzēju pušu pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir nepietiekams. Lai *a posteriori* mazinātu minēto nepilnību un lai pilsonisko sabiedrību dialogā iesaistītu institucionalizētā veidā, EESK pēc savā pēdējā misijā Peru un Kolumbijā notikušajām debatēm ar abu valstu iestāžu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju

pārstāvjiem ierosina izveidot **Apvienoto konsultatīvo komiteju (AKK)**, kuras sastāvā būtu Eiropas, Peru un Kolumbijas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kurai būtu konsultatīvas funkcijas jautājumos, kas skar cilvēktiesības, ilgtspējīgu attīstību un daudzpusējā nolīguma ietekmes novērtēšanu nozaru skatījumā. Minētā AKK noteikts visu pārraugāmo jautājumu kopumu⁽²⁾, pēc līgumslēdzēju pušu pieprasījuma varēs sniegt konsultācijas par tiem vai arī pēc savas iniciatīvas sagatavot attiecīgus atzinumus, ieteikumus vai pētījumus. AKK reizi gadā tiksies ar līgumslēdzējas puses pārstāvošo organizāciju, izņemot gadījumus, kad, savstarpēji vienojoties, tiks noteikts citādi. AKK būs saderīga ar nolīguma 282. pantā paredzēto sanāksmi, kas atvērta visai pilsoniskajai sabiedrībai un pilsoņiem. AKK ar līgumslēdzējam pusēm varēs vienoties par iespēju noteikt nolīguma īstenošanas nozaru ietekmes rādītājus. Mehānismi, kas jau pārbaudīti iepriekšējos ES nolīgumos ar citām valstīm un pasaules reģioniem var būt atsauce minētā veida konsultatīvās sistēmas īstenošanai.

1.4 EESK uzskata, ka ir ārkārtīgi svarīgi stiprināt sadarbību starp Eiropas Parlamentu un Kolumbijas un Peru parlamentiem, un tāpēc pauz atzinību par Eiropas Parlamenta apstiprināto rezolūciju, kas var ļaut ieviest parlamentāros mehānismus uzņemto saistību izpildes vienlaicīgai pārraudzībai. Īpaši jānorāda uz saistībām attiecībā uz cilvēktiesību stāvokli, SDO pienācīga darba nodrošināšanas programmu, kas attiecas uz darba apstākļiem un arodbiedrību stāvokli, sieviešu un vīriešu līdztiesību, legālo imigrāciju ar garantijām, nolīgumiem par vides aizsardzību un — tiesiskās aizsardzības jomā — strīdu izšķiršanas komitejas iespējamu izveidi.

1.5 EESK uzskata, ka šāda veida padomdevēja iestāde DTN ļaus iesaistīt pilsonisko sabiedrību, institucionalizēt konsultācijas, ietekmēt to norisi, risināt radušās problēmas, nodrošināt

⁽¹⁾ DTN ir jāratificē 27 parlamentiem Eiropas Savienībā un Kolumbijas un Peru parlamentam.

⁽²⁾ Piemēram, kā noteikts Darba tiesību rīcības plānā, kas iekļauts nolīgumā starp Kolumbiju un ASV, kā arī īpašajā veicināšanas režīmā ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai (GSP+).

efektīvu un tiešu komunikāciju ar atbildīgajiem par nolīguma īstenošanu, kā arī izstrādāt konkrētus ieteikumus par tā piemērošanas pozitīvām vai negatīvām sekām.

1.6 2012. gada maijā Kolumbiju un Peru apmeklēja EESK delegācija. Apmeklējums bija sekmīgs, ņemot vērā satikto pušu skaitu un līmeni un iegūto vērtīgo informāciju, kas palīdzējusi šajā atzinumā atspoguļot abu pušu pilsoniskās sabiedrības nostāju un formulēt priekšlikumu izveidot pilsoniskās sabiedrības apvienotu konsultatīvo komiteju DTN uzraudzībai. Šajā atzinumā analizētas galvenās Kolumbijā un Peru esošās problēmas, kuras būs jāuzrauga pilsoniskajai sabiedrībai.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Eiropas Savienība ar Andu reģiona valstīm un jo īpaši Kolumbiju un Peru uztur arvien ciešākas ekonomiskas un tirdzniecības attiecības. ES ir kļuvusi par otro lielāko Andu reģiona valstu tirdzniecības partneri pēc ASV. Pēdējā desmitgadē tirdzniecība starp ES un Andu reģiona valstīm ievērojami pieaugusi: divpusējās plūsmas ir palielinājušās no EUR 9 100 miljoniem 2000. gadā līdz EUR 15 800 miljoniem 2007. gadā, un ikgadējais pieaugums ir 8,25 %⁽³⁾. Divpusējās preču tirdzniecības apjoms starp Eiropas Savienību, Kolumbiju un Peru 2010. gadā bija EUR 16 000 miljoni.

2.2 Tirdzniecības nolīgumu parakstījušās puses ir izveidojušas attiecības ne tikai ekonomikas nozarē, un tās citstarp aptver tādas jomas kā politiskais dialogs, kultūra, izglītība un zinātne. ES ir atbalstījusi demokrātiskās pārveides procesus un devusi ieguldījumu cilvēktiesību aizsardzībā, uzņemoties solidaritātes saistības, ko EESK vērtē atzinīgi un atbalsta.

2.3 Skatāmā DTN priekšvēsturi veido 2003. gada 15. decembrī parakstītais "Politiskā dialoga un sadarbības nolīgums starp Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Andu Kopienu un tās dalībvalstīm, no otras puses", kā arī attiecīgās tiesības un pienākumi, ko puses ir uzņēmušās kā Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) dalībnieces⁽⁴⁾.

2.4 DTN ļaus ievest līgumslēdzēju pušu preces un produktus attiecīgo valstu tirgos, piemērojot ievērojamu muitas tarifu samazinājumu. Uz daudziem Kolumbijas un Peru rūpniecības nozares produktiem, kuriem saskaņā ar īpašo veicināšanas režīmu (GSP+) piemēro stingrākus noteikumus, tiks attiecināti

elastīgāki ieviešanas kritēriji⁽⁵⁾. Sarunās panākta vienošanās par izmaiņām vairākās nozarēs, tostarp naftas ķīmijas, plastmasas, tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas, zivsaimniecības produktu, banānu, cukura un kafijas ražošanas nozarēs. Tāpat būs svarīgi uzraudzīt DTN piemērošanas ietekmi līgumslēdzēju pušu lauksaimniecības nozarē tādos jautājumos kā cilmes vietas nosaukums, drošības klauzulas, nozaru stabilitātes mehānismi, jo minētie aspekti būs jāuzrauga un jāizvērtē. Komiteja augstu vērtē atsauces uz tirdzniecības nozīmi ilgtspējīgā attīstībā un godīgas un taisnīgas tirdzniecības veicināšanā⁽⁶⁾.

2.5 Gan Peru, gan Kolumbijā ir augsts neoficiālās ekonomikas līmenis, un vienas no tās vissmagākajām sekām ir Andu reģiona valstīs reģistrētie nedeklarētā darba augstie rādītāji. Tāpēc Komiteja pauž bažas par darba standartiem Kolumbijā un Peru. Jauniešu un sieviešu stāvoklis ir īpaši smags, jo šīm grupām bezdarbs ir izteiktāks un darba līgumu un darba nosacījumi ir sliktāki. Ietekmes novērtējumos ir jāiekļauj dzimumu perspektīva un jāpievērš uzmanība jauniešu darba apstākļiem, jo sievietes un jaunieši saskaras ar īpašām problēmām⁽⁷⁾. EESK arī atkārtoti norāda, ka ir jāpieņem un jāīsteno konkrēti un efektīvi pasākumi, lai pakāpeniski izskaustu bērnu darbu, kas ir satraucoša parādība abās valstīs.

2.6 Cilvēktiesību stāvoklis, tostarp darba tiesību un arod biedrību tiesību stāvoklis Kolumbijā un Peru nopietni satrauc Kolumbijas un Peru iedzīvotājus un Eiropas pilsonisko sabiedrību. EESK pauž gandarījumu par DTN 1. pantā skaidri minēto, ka demokrātijas vai cilvēktiesību principu pārkāpšana var būt iemesls nolīguma darbības pagaidu vai galīgai apturēšanai. EESK pauž gandarījumu arī par to, ka līgumslēdzējas puses nolīguma 269. panta 3. punktā⁽⁸⁾ uzņēmušās saistības ievērot SDO galvenās konvencijas, un izsaka cerību, ka tās tiks pilnībā ievērotas visā līguma darbības laikā.

2.7 EESK vairākkārt ir paudusi savu viedokli par to, kā būtu jānorisinās sarunām par tirdzniecības nolīgumiem. EESK uzskata, ka divpusējiem nolīgumiem jābūt saskaņā ar daudzpusēju pieeju⁽⁹⁾. EESK uzskata, ka divpusējās sarunas nedrīkst novest pie tā, ka ES samazinātu savas prasības sociālajā, nodarbinātības un vides jomā. Minētās dimensijas tāpat kā ekonomikas dimensija ir jāņem vērā īpaši un ir jāmeklē mehānismi, kā tās saskaņot nolīgumu īstenošanas gaitā.

⁽³⁾ "ES un Andu reģiona valstu tirdzniecības ilgtspējas ietekmes novērtējums", ko pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma 2009. gadā ir izstrādājis uzņēmums *Development Solutions*, Ekonomiskās politikas pētniecības centrs un Mančestras Universitāte.

⁽⁴⁾ Tāpat arī ES un Kolumbijas cilvēktiesību protokola mērķi (2009), kas ratificēti 2012. gada 30. janvārī Bogotā notikušajā cilvēktiesību dialoga mehānisma VI kārtējā sanāksmē

⁽⁵⁾ Īpašs veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai.
⁽⁶⁾ DTL 271. un 324. pants.

⁽⁷⁾ EESK atzinums "Sarunas par jauniem tirdzniecības nolīgumiem — EESK viedoklis", ziņotāji: J. Peel un E. Pichenot OV C 211, 19.08.2008, 82. lpp.

⁽⁸⁾ "Katru puse apņemas savos tiesību aktos un praksē visā savā teritorijā veicināt un efektīvi ieviest starptautiski atzītus darba pamatnoteikumus, kas ietverti SDO pamatkonvencijās.", DTN 269. panta 3. punkts.

⁽⁹⁾ OV C 211, 19.08.2008, 82. lpp.

2.8 Turklāt Komiteja uzskata: pieredze liek secināt ka, nolīgumu īstenošanā aktīvi iesaistot pilsonisko sabiedrību, attiecīgajās valstīs var noteikt svarīgus potenciālus partnerus, izveidot visām pusēm izdevīgas attiecības un veicināt iespējamu domstarpību atrisināšanu. Prasība ES nolīgumos, par kuriem sarunas jau beigušās vai vēl notiek, iekļaut sociālo dimensiju ir Komitejas jau pieņemta nostāja, kas pausta tās agrākajos atzinumos.⁽¹⁰⁾

2.9 EESK jau iepriekšējos atzinumos ir pozitīvi novērtējusi ES lēmumu izstrādāt **ilgtspējas ietekmes novērtējumus** (IIN), lai varētu iesniegt priekšlikumus un noteikt korigējošus pasākumus, kas palielina tirdzniecība nolīguma pozitīvo ietekmi un cik vien iespējams mazina iespējamo negatīvo ietekmi. EESK atkārtoti pauž ierosinājumu IIN gatavot, pilnībā iesaistot pilsonisko sabiedrību, lai nodrošinātu saistību izpildi, mazinātu riskus un stimulētu iespējas, ko sniedz tirdzniecības liberalizācija⁽¹¹⁾.

2.10 EESK nevar nepieminēt, ka sarunas par nolīgumu ar Kolumbiju un Peru ir tikušas kritizētas un apšaubītas no abu pušu sabiedrisko un arodbiedrību organizāciju puses⁽¹²⁾. Jo īpaši EESK piekrīt bažām par nepietiekamo dialogu ar pilsonisko sabiedrību sarunu gaitā. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Parlaments ir pieņēmis rezolūciju, kurā ir uzsvērts, ka, piemērojot DTN, ir svarīgi izveidot skaidrus uzraudzības un pārraudzības mehānismus, kuros piedalītos pilsoniskās sabiedrības pārstāvji⁽¹³⁾.

2.11 Paužot pilsoniskās sabiedrības viedokli, Komiteja uzskata, ka ar tirdzniecības nolīgumiem ir jāveicina tādas pārmaiņas, kas citstarp labvēlīgi ietekmē uzņēmumu sociālās atbildības attīstību, jānosaka pienākums Eiropas uzņēmumiem izmantot tādu pašu profesionālo praksi, kāda tiek pieprasīta viņu izcelsmes valstī, jārada kvalitatīvas un ar garantijām papildinātas darba vietas, jāsekmē koplīgumu slēgšana, jāļauj cieši uzraudzīt dabas resursu izmantošanu, jāpalīdz samazināt neoficiālo ekonomiku un nelegālo darbu. Šādiem nolīgumiem jāpalīdz izskaust cilvēktiesību pārkāpšanu, apkarot nabadzību un sociālo nevienlīdzību un jāļauj uzlabot iedzīvotāju, īpaši visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošo iedzīvotāju, dzīves kvalitāti.

2.12 EESK uzskata, ka daudzpusējā tirdzniecības nolīgumā ir iekļauti panti — piemēram, 1. pants par cilvēktiesībām, 282.

⁽¹⁰⁾ "EESK uzskata, ka ir jāiekļauj sociālā dimensija atbilstīgi tam, ka šis nolīgums neaprobežojas vienīgi ar tirdzniecības jautājumiem, bet tā vispārējais mērķis ir sociālās kohēzijas sekmēšana.", ziņotājs: J. M. Zufiaur (OV C 248, 25.08.2011, 55. lpp.)

⁽¹¹⁾ EESK atzinums "Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika", ziņotāja: Evelynne Pichenot, (OV C 218, 23.07.2011, 14. lpp.)

⁽¹²⁾ Eiropas Arodbiedrību konfederācijas, Starptautiskās Arodbiedrību konfederācijas (SAK), Amerikas Arodbiedrību konfederācijas un Pasaules Arodbiedrību padomes 2012. gada 22. februāra vēstījums Eiropas Parlamentam. Kolumbijas Vispārējās strādnieku konfederācijas (CGT) nostāja attiecībā uz ES un Kolumbijas tirdzniecības nolīgumu, 2012. gada 15. februāris.

⁽¹³⁾ Eiropas Parlamenta 2012. gada 13. jūnijā apstiprinātā rezolūcija par Eiropas Savienības, Kolumbijas un Peru daudzpusējo tirdzniecības nolīgumu

pants par pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību un 286. pants par ietekmes novērtējumiem —, kas dod iespēju gan abu pušu⁽¹⁴⁾ pilsoniskās sabiedrības organizāciju maza mēroga institucionalizētai, autonomai un pārstāvošai līdzdalībai, tām izveidojot apvienotu konsultatīvu komiteju, gan Peru, Kolumbijas un Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai atvērta kopēja foruma darbībai.

2.13 EESK pauž cerību, ka DTN palīdzēs līgumslēdzējām pusēm risināt tādas steidzamākās sociāli ekonomiskās problēmas, kā nabadzība, sociālā nevienlīdzība un vardarbība, un ļaus uzlabot dzīves apstākļus iedzīvotājiem, jo īpaši visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošajām to grupām. Tāpēc Komiteja uzskata, ka ir noteikti vajadzīgi, lai visu trīs pušu pilsoniskās sabiedrības varētu aktīvi piedalīties nolīguma īstenošanā un tā ietekmes novērtēšanā.

2.14 2012. gada maijā Kolumbiju un Peru apmeklēja EESK delegācija. Apmeklējums bija sekmīgs, ņemot vērā satikto pušu skaitu un līmeni un iegūto vērtīgo informāciju, kas palīdzējusi šajā atzinumā atspoguļot abu pušu pilsoniskās sabiedrības nostāju un formulēt priekšlikumu izveidot pilsoniskās sabiedrības apvienotu konsultatīvo komiteju DTN uzraudzībai. Apmeklējums ir ļāvis konstatēt pašreizējo stāvokli saistībā ar sociālajām, darba un ekonomikas problēmām abās valstīs un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārliecības trūkumu (izņēmums ir tikai abu valstu darba devēju organizācijas, kas nolīgumu atbalsta) attiecībā gan uz savu valstu valdības, gan nolīguma spēju palīdzēt tās atrisināt. Apmeklējuma laikā tika gūts apliecinājums par distanci, kas šķir valdību, kuras apgalvo, ka ir rīkotas plašas konsultācijas un informācijas kampaņas, un pilsoniskās sabiedrības organizāciju skatījumu⁽¹⁵⁾.

2.15 Šajā atzinumā uzsvērti daži galvenie problemātiskie jautājumi līgumslēdzējās valstīs, kuri būs jāuzrauga attiecīgo valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Attiecībā uz Kolumbiju tiek uzsvērts cilvēktiesību jautājums un tā pozitīvie un negatīvie aspekti, kā arī arodbiedrību tiesību pārkāpšana, stāvoklis likuma par kompensācijām upuriem piemērošanā, zemes restitūcija un nesodāmības problēma. Attiecībā uz Peru tiek analizēts stāvoklis darba un sociālajā jomā, īpaši stāvoklis raktuvēs, kā arī bērnu darba izmantošanas jautājums, emigrācija uz Eiropu un pirmiedzīvotāju tiesības.

2.16 EESK aicina iesaistītā puses, apspriežoties ar pilsonisko sabiedrību, un vislabāk ar AKK starpniecību izstrādāt DTN papildinošu pārredzamu un saistošu rīcības plānu cilvēktiesību, vides tiesību un darba tiesību jomā. Tajā būtu jānosaka skaidri, noteiktam termiņam paredzēti un uz rezultātiem vērsti mērķi katrā no minētajām jomām. Minētā sakarā EESK piekrīt Eiropas Parlamenta 2012. gada 13. jūnija rezolūcijas 15. punktā izteiktajām prasībām.

⁽¹⁴⁾ No ES puses EESK.

⁽¹⁵⁾ B pielikumā sniegts ziņojums par apmeklējumu un tā programma.

3. Kolumbija

3.1 Cilvēktiesības: panākumi un trūkumi

3.1.1 Jaunā valdība nāca pie varas 2010. gada augustā. Valdības vadītājs ir prezidents Santos, kurš jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesībām, ir mainījis virzību. Viceprezidents ir A. Garzón, bijušais arodbiedrību apvienības *Central Unitaria de Trabajadores (CUT)* ģenerālsekretārs un bijušais darba ministrs, kurš atbilstoši savai ievirzei sekmē valsts mēroga sociālā dialoga nostiprināšanas politiku. Prezidenta Santos nostāja cilvēktiesību jautājumā atšķiras no viņa priekšgājēja A. Uribe administrācijas nostājas. Stingras retorikas vietā, kas cilvēktiesību aizstāvjiem nozīmēja reālus draudus, valdības nostāja ir kļuvusi mērenāka, un tā ir veikusi pasākumus dialoga veicināšanai. Pirmo reizi valdība ir atzinusi, ka pastāv iekšējs bruņots konflikts, un šķiet, ka ir apņēmusies to galīgi atrisināt.

3.1.2 Kolumbija cieš no smaga iekšēja konflikta, kura sekas grauj valsti vairāk nekā 60 gadus. Tas ir bruņots konflikts, kura dažādie dalībnieki ir reizē vardarbības izraisītāji un upuri. Neraugoties uz valdības centieniem, kā atzīst *Amnesty International*, stāvoklis joprojām ir ļoti sarežģīts ⁽¹⁶⁾.

3.1.3 Kolumbijā joprojām darbojas pati vecākā kontinenta partizānu grupa: Kolumbijas revolucionārie bruņotie spēki (FARC). Gan minētā grupa, gan Nacionālās atbrīvošanas armija (ELN) savos formējumos turpina iesaistīt zēnus un meitenes, kurus izmanto bruņotajā konfliktā, un ir izvietojušas pretkājnieku mīnas daudzos apgabalos, kā arī saņem finansējumu, pateicoties attiecībām, kas izveidotas ar narkotiku kontrabandas tīklu. Kolumbija pēc Kongo Demokrātiskās Republikas ir otrajā vietā bērnu kareivju skaita ziņā ⁽¹⁷⁾.

3.1.4 No savām ierastajām dzīves un darba vietām ir pārvietoti 1,5 līdz 3 miljoni iedzīvotāju. FARC 2012. gada februārī paziņoja, ka pārtrauc nolaupīšanas operācijas, un atbrīvoja 10 militāros ķīlniekus. Tomēr ieslodzījumā joprojām tiek turēti nezināms skaits civiliedzīvotāju ⁽¹⁸⁾.

3.1.5 Gadiem ilgi, jo īpaši kopš 70. gadiem, ir nogalināti tūkstošiem lauksaimnieku, strādnieku, arodbiedrību aktīvistu, skolotāju, cilvēktiesību aizstāvju, apgabala, kopienas un lauku sociālo organizāciju vadītāju u.c. Kā informē Nacionālā arodbiedrību skola (*Escuela Nacional Sindical*), kas ir ar savu darbu cilvēktiesību un arodbiedrību aizstāvēšanas jomā pazīstama NVO, kopumā kopš 1986. gada ir nogalināti vairāk nekā

2 900 arodbiedrību aktīvistu. Narkotiku kontrabanda joprojām ir bieži sastopama nelikumīga darbība, kuras tīkli aptver valsts teritoriju un sazarojas pasaules mērogā. *Manu militari* parādības izskaušanas centieni nereti ir veicinājuši vardarbības palielināšanos. Valsts un starptautiskās cilvēktiesību organizācijas ir apsūdzējušas daudzus bruņoto spēku un drošības spēku kaujiniekus tādu cilvēku slepkavībās, kuri turēti aizdomās par piederību partizānu grupējumiem — tie ir tā dēvētie “neīstie pozitīvie” gadījumi ⁽¹⁹⁾.

3.1.6 Pašreizējā Kolumbijas sabiedrībā sieviešu stāvokli joprojām raksturo nevienlīdzība un diskriminācija. Sieviešu un vīriešu nevienlīdzība ir vērojama ģimenēs, kur ir augsts uz dzimumu balstītas vardarbības līmenis; ekonomikas jomu raksturo augstu bezdarba līmenis, arvien lielāks skaits neoficiāli nodarbinātu sieviešu (57 %) un atšķirīgs atalgojums vīriešiem un sievietēm; politikas jomā lēmumu pieņemšanas augstākos līmeņos sieviešu ir ļoti maz.

3.1.7 Atbilstoši valsts galveno arodbiedrību centru (*CUT, CTC, CGT*) ziņojumiem sociālajā dialogā, kas ir būtiski sagrauts iepriekšējo valdību laikā, joprojām nav vērojamas pietiekamas izmaiņas, kas iezīmētu pozitīvu tendenci. Minētās konfederācijas norāda, ka sociālā dialoga trūkums ir sekmējis arodbiedrību izveides rādītāja samazināšanos no 14 % līdz 4 %. Jāatzīmē, ka pēdējos gados Kolumbijas arodbiedrību tiesības cieši uzrauga SDO ⁽²⁰⁾; šī organizācija ir veikusi daudzas faktu vākšanas misijas un valstī uztur pastāvīgu struktūrvienību, lai uzraudzītu cilvēktiesību, darba un arodbiedrību tiesību pārkāpumus. 2011. gadā tika nogalināti 29 arodbiedrību vadītāji un aktīvistu. Daudzos gadījumos to ir izdarījuši “demobilizēti” paramilitāro grupu locekļi. Ir bijuši mēģinājumi nogalināt vēl desmit arodbiedrību aktīvistus. 27. aprīlī tika noslepkavots D. Aguirre, Cukurniedru novācēju nacionālās arodbiedrības ģenerālsekretārs, un tā ir 7. arodbiedrību locekļa slepkavība šogad.

3.1.8 Kā pozitīvs aspekts jānorāda tas, ka ir palielināts to Valsts galvenā prokurora biroja (*Fiscalía General de la Nación* — FGN) darbinieku skaits, kuri norīkoti šādu noziegumu izmeklēšanai. Tāpat arī jāatzīmē, ka pēc FNG iniciatīvas Nacionālais kongress ir apstiprinājis Kriminālkodeksa 200. panta grozījumu, ar kuru tiek palielināti cietumsodi un naudas sodi personām, kas kavē vai traucē pulcēšanās tiesību vai darba tiesību īstenošanu, vai kuras piemēro represijas likumīga streika, sanāksmes vai apvienības veidošanas gadījumā ⁽²¹⁾. 2012. gada janvārī FGN un Nacionālajai arodbiedrību skolai izdevās panākt vienošanos par informācijas apmaiņu un virzību uz vienotas metodoloģijas izstrādi, lai definētu, identificētu un dokumentētu noziegumus pret arodbiedrību locekļiem.

⁽¹⁶⁾ *Amnesty International* deklarācija 2012. gadā Ženēvā notikušajā ANO Cilvēktiesību padomes 19. sesijā.

⁽¹⁷⁾ Starptautiskās tiesas, kas izskata noziegumus pret bērniem, kurus ietekmējis karš un nabadzība, ziņojums <http://www.tribunalinternacionalinfancia.org>.

⁽¹⁸⁾ 2012. gada 28. aprīlī pretēji solītajam kā ķīlnieks tika nolaupīts franču žurnālists R. Laglois, kurš tika atbrīvots pēc dažām nedēļām.

⁽¹⁹⁾ Saskaņā ar Kolumbijas likumiem tā ir aizsargātu personu nonāvēšana.

⁽²⁰⁾ Avots: Standartu piemērošanas komisijas regulārie ziņojumi, starptautiskās darba konferences, SDO.

⁽²¹⁾ Kolumbijas vēstniecības Briselē sniegts ziņojums par Valsts galvenā prokurora biroja darbību, 2012. gada marts.

3.1.9 Neraugoties uz to, ka vardarbības gaisotne valstī ir mazinājusies, joprojām tiek veikti terora akti: tajā pašā dienā, kad stājās spēkā brīvās tirdzniecības nolīgums ar ASV, 2012. gada 15. maijā, tika izdarīts atentāts pret bijušo ministru Hoyos, laupot dzīvību diviem viņa apsargiem un ievainojot 49 personas.

3.1.10 Likums par cietušajiem un zemes restitūciju. Minētajā 2011. gadā pieņemtajā likumā ir atzīta bruņota konflikta esamība un upuru tiesības. Tajā paredzēta kompensācija personām, kuras cietušas cilvēktiesību pārkāpumu dēļ, tostarp tādu pārkāpumu, ko veikušas oficiālas valsts personas. Līdz šim tā piemērošana ir bijusi neregulāra un nepilnīga, taču šis likums nozīmē svarīgas pārmaiņas cietušajiem, kuriem līdz šim netika atzītas nekādas tiesības. EESK apmeklējuma laikā pilsoniskās sabiedrības organizācijas darīja zināmu, ka personas un kopienas, kas atguvušas īpašumā zemi, saņem draudus. Lauksaimniecības ministrija EESK informēja, ka tiesneši tiek apmācīti tādas zemes restitūcijai, kas piešķirta, pamatojoties uz krāpnieciskiem juridiskiem pieprasījumiem. Šādi pieprasījumi ir ļāvuši likumīgi iegādāties zemi par ļoti zemām cenām, liekot piespiedu kārtā no tās aiziet zemniekiem, kam tā piederējusi. Šāda zeme bieži tiek izmantota nelegālai narkotiku audzēšanai. Tiek piedāvāta arī aizsardzība ģimenēm, kas atgriezušās uz savas zemes, kuru bija pametušas teritorijas kontroles nolūkā izdarītā partizānu grupu spiediena dēļ.

3.1.11 Nesodāmība — pastāvīga problēma Kolumbijā. Ir panākts zināms progress galvenajās izmeklēšanas lietās cilvēktiesību jomā, tostarp lietās, kas saistītas ar "parapolitikas" skandālu, kurā tika atklātas pretlikumīgas likumdevēju attiecības ar paramilitārajiem grupējumiem. Tika veikta izmeklēšana par vairāk nekā 120 bijušajiem parlamenta deputātiem un aptuveni 40 tika pasludināti par vainīgiem⁽²⁵⁾. Tomēr 2012. gada februārī Valsts galvenās prokurores⁽²⁶⁾, kura bija atbildīga par galvenajām lietām attiecībā uz korupciju un paramilitārajiem grupējumiem, narkotiku kontrabandistiem un partizāniem un kura bija paudusi noteiktu apņemšanos izbeigt nesodāmību, ievēlēšana tika anulēta. Izmeklēšanā tika atklātas kādreizējās drošības dienesta (DAS) saiknes ar paramilitārajiem grupējumiem un daudzos gadījumos tā tieša atbildība par draudiem, kas izteikti cilvēktiesību aizstāvjiem, tiesnešiem, žurnālistiem, arodbiedrību pārstāvjiem un advokātiem, kā arī to slepkavībām⁽²⁷⁾. 2011. gada oktobrī valdība paziņoja par DAS likvidēšanu un jauna centrālā izlūkošanas biroja izveidi.

3.1.12 Valdība ir ierosinājusi pretrunīgu un strīdīgu Konstitūcijas 221. panta reformu, kas militārajai krimināltiesai piešķirtu sākotnējo kontroli attiecībā uz izmeklēšanu, kas saistīta

ar iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem, ko veikuši drošības spēku darbinieki. Ar šo reformu tiktu noteikta prezumpcija, ka visi noziegumi, ko valsts bruņoto spēku darbinieki pastrādājuši, veicot dienesta operācijas un/vai procedūras, ir "saistīti ar dienestu", un tāpēc vismaz pirmajā instancē uz tiem attiektos militārā jurisdikcija. Amerikas Cilvēktiesību komisija un ANO ir vairākkārt norādījuši uz militārās tiesvedības objektivitātes un neatkarības trūkumu, kas liek apšaubīt tās spriedumu uzticamību⁽²⁸⁾. Kolumbijas bruņotie spēki un drošības spēki ir vairākkārt apsūdzēti par nāvessodu izpildi bez tiesas sprieduma, un ANO augstās komisāres cilvēktiesību jautājumos Kolumbijas birojs ir aprēķinājis, ka laikā no 2004. līdz 2008. gadam valsts aģenti ir noslepkavojuši vairāk nekā 3 000 personu. Kopš tā laika šādu gadījumu skaits ir ievērojami samazinājies, taču šāda prakse nav izskausta pavisam⁽²⁹⁾. Dažādas valsts un starptautiskās organizācijas ir pieprasījušas prezidentam Santos atsaukt ierosināto grozījumu⁽³⁰⁾.

3.1.13 Neraugoties uz iepriekš izklāstīto, sarunās ar uzņēmējiem tika pausts viņu viedoklis, ka nolīgums sekmēs likumīgo ekonomiku, oficiālu darbu, cilvēktiesības un vides aizsardzību un palīdzēs mazināt vardarbību.

4. Peru

4.1 Pēdējā desmitgadē nabadzības līmenis šajā valstī ir samazinājies, taču saskaņā ar Pasaules Bankas datiem⁽³¹⁾, joprojām 15 % iedzīvotāju iztiek ar mazāk nekā diviem dolāriem dienā. Joprojām ir vērojamas būtiskas atšķirības starp lauku un pilsētu reģioniem. Tāpēc izaugsmei līdz šim ir raksturīga ļoti nevienlīdzīga ienākumu sadale. Vidējie ienākumi (un tāpat privātais patēriņš) ir palielinājušies, taču ne pietiekami, un 2010 gadā tas bija USD 404.

4.2 Nodarbinātības un arodbiedrību stāvoklis. 2009. gadā gandrīz 73 % strādājošo iedzīvotāju nebija darba līguma, 7 % bija pastāvīgi līgumi un 20 % bija pagaidu līgumi⁽³²⁾. SDO 2011. gadā norādīja uz neoficiāla darba un nepietiekamas nodarbinātības palielināšanos, faktiskās minimālās algas samazināšanos un ārkārtīgi augstu bērnu darba līmeni (42 %). Peru piedzīvo lauksaimniecības produktu eksporta uzplaukumu, kas pagaidām vēl nesniedz labumu nozares darba ņēmējiem. 2008. gadā pirms pasaules krīzes sākuma darba līgums bija nedaudz vairāk par 200 tūkstošiem darba ņēmēju. 2011. gada pirmajā pusgadā atveseļošanās sāka nostiprināties; darba ņēmēju atalgojuma līmenis bija vēsturiski augstākajā līmenī. Taču šajā nozarē darba dienas var būt ļoti garas, atalgojums ir mazāks par vidējo minimālo algu⁽³³⁾, samaksa par virsstundām ir mazāka, un pārsvarā tiek slēgti pagaidu darba līgumi⁽³⁴⁾.

⁽²⁵⁾ Amerikas Cilvēktiesību komisijas ziņojums par Kolumbiju.

⁽²⁶⁾ Ziņojums par cilvēktiesībām pasaulē 2012. gadā, *Human Rights Watch*.

⁽²⁷⁾ Vēstule prezidentam Santos, *Human Rights Watch*, 2012. gada 9. februāris.

⁽²⁸⁾ *World Development Indicators*, Pasaules Banka, 2011. gads.

⁽²⁹⁾ Peru Nodarbinātības ministrijas dati.

⁽³⁰⁾ Dienas alga ir no USD 8,84 līdz USD 10, un mēneša iztikas minimums ir USD 259,61.

⁽³¹⁾ Skaidrs piemērs pagaidu darba līgumu neatbilstošai izmantošanai ir prakse palmu eļļas nozarē.

⁽²²⁾ 2011. gada februārī bijušo senatoru Mario Uribe, bijušo kongresa priekšsēdētāju un prezidenta Álvaro Uribe brālēnu, atzina par vainīgu attiecībās ar paramilitārajiem grupējumiem.

⁽²³⁾ V. Morales kdzes ievēlēšanu anulēja, pamatojoties uz apsūdzību par pārkāpumiem iecelšanas procedūrā.

⁽²⁴⁾ 2011. gada septembrī J. N. Cotes, kurš bija DAS vadītājs no 2002. gada līdz 2005. gadam, tika atzīts par vainīgu izlūkošanas aģentūras izmantošanā paramilitāro grupējumu vajadzībām, kā arī kāda augstskolas profesora slepkavībā 2004. gadā.

4.3 EESK atzinīgi vērtē saistības, kas pieņemtas, pildot SDO pamatkonvencijas un pienācīga darba nodrošināšanas programmu, taču atkārtoti norāda, ka Peru un Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāpiedalās to piemērošanas uzraudzībā. Pienācīgas kvalitātes darba pamatnosacījums ir **sociālais dialogs**, proti, darba devēju un arodbiedrību organizāciju līdzdalība koplīguma ietvaros. Pēdējais minētais aspekts ir ļoti svarīgs, jo tas papildina tiesību aktus, lai uzlabotu darba ņēmēju darba apstākļus. EESK ierosina arī oficiāli paredzēt tādas pieredzes apmaiņu, kas saistīta ar sociālo dialogu.

4.4 **Bērnu darbs Peru** ilgstoši rada bažas šīs valsts pilsoniskajai sabiedrībai. Jo īpaši tas ir konstatēts kalnrūpniecības nozarē, kur strādā arī meitenes. Skaitļus var izmantot tikai kā atsaucē, jo oficiālā statistika parasti pilnībā neatspoguļo šīs parādības apmēru, taču saskaņā ar SDO programmas IPEC⁽³²⁾ datiem divās no trim kalnraču ģimenēm bērni, kas jaunāki par 18 gadiem, strādā kādā no izraktnu ieguves, apstrādes un transportēšanas jomām. Lai gan meitenes parasti nestrādā raktuvju dziļumā, viņas arvien vairāk tiek iesaistītas darbos raktuvju iekšpusē un uztur sakarus starp ārpusauli un raktuvēm. SDO uzsver, ka bērnu darba izskaušana raktuvēs stimulēs tehnoloģisku pārmaiņu uzsākšanu, sociālās aizsardzības uzlabošanu un iesaistīto nepilngadīgo izglītības iespēju paplašināšanu. Šajā pakāpeniskajā procesā ļoti svarīga ir pilsoniskās sabiedrības līdzdalība. ES attiecībā uz saviem tirdzniecības partneriem un ES uzņēmumiem, kuri darbojas citos kontinentos, ir uzņēmusies konkrētas saistības bērnu darba izskaušanai. Jautājumi, kas saistīti ar uzņēmumu sociālo atbildību un darba un cilvēktiesībām ir aktuāli arī ārpus Eiropas robežām. Piemērojot DTN, šīs saistības būs jāatjauno un jānovērtē, kā tās ietekmē bērnu darba pašreizējo stāvokli.

4.5 **Emigrācija uz ES.** Saskaņā ar Valsts Statistikas un informātikas institūta datiem⁽³³⁾ ir aprēķināts, ka laika posmā no

1990. līdz 2009. gadam to peruāņu skaits, kuri dzīvo ārpus valsts, ir sasniedzis 2 038 107 personas. Pēc Spānijas (kur dzīvo aptuveni 200 000 peruāņu) Itālija ir viena no tām valstīm, kuras pēdējos gados ir uzņēmušas lielāko skaitu peruāņu⁽³⁴⁾. EESK uzskata, ka legālā imigrācija ar garantijām ir pozitīvs un bagātinošs aspekts. DTN noteiktajā uzraudzības mehānismā ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalību ir jāņem vērā imigrantu cilvēktiesību stāvokļa uzraudzība un novērošana un cilvēku tirdzniecības novēršana.

4.6 **Pirmiedzīvotāju tiesības.** EESK atzīmē to, ka ir stājies spēkā 2011. gadā apstiprinātais likums par iepriekšēju apspriešanos⁽³⁵⁾ s. Minētajā likumā ir atzītas pirmiedzīvotāju tiesības, un tas var veicināt sociālo iekļaušanu un beidzot nodrošināt demokrātijas priekšrocības arī sākotnējiem iedzīvotājiem. Likums ir daudzu sociālo dalībnieku pūliņu rezultāts, taču īpašus centienus ir veltījuši paši pirmiedzīvotāji, kuri pastāvīgi ir prasījuši izstrādāt tiesības, kas nodrošinātu apspriešanās pienākuma efektīvu ievērošanu. Pilnībā piemērojot šo likumu, Peru apliecinās, ka ievēro saistības, kuras tā uzņēmusies SDO 169. konvencijas ietvaros.

4.7 *Ollanta Humala* valdība pilnvaras pārņēma 2011. gada 28. jūlijā. Tai jārisina nopietnas problēmas un no tās tiek daudz gaidīts. DTN parakstīšana ar ES var palīdzēt problēmas atrisināt un cerības pārvērst par pozitīvu pārmaiņu apliecinājumiem, ja netiek uzskatīts, ka vēlamās pārmaiņas var radīt nolīguma parakstīšana vien. EESK šajā atzinumā pauž vēlmi dot ieguldījumu labākās turpmākajās ES un Peru attiecībās, kopā ar Peru pilsonisko sabiedrību piedaloties ieviestajos uzraudzības un novērtēšanas mehānismos. EESK ir iepriekš apstiprinājusi un atkārtoti norāda, ka ir svarīgi, lai pilsoniskās sabiedrības līdzdalības struktūras vai mehānismi būtu reprezentatīvi un neatkarīgi no izpildvaras.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽³²⁾ SDO programma bērnu darba izskaušanai www.ilo.org.

⁽³³⁾ Peru: peruāņu starptautiskās emigrācijas un ārvalstnieku imigrācijas statistika, 1990. – 2009. gads, Lima: 2010.

⁽³⁴⁾ Kopš 2011. gada ES finansē projektu "Migrējošā Peru"

⁽³⁵⁾ Likums Nr. 29785: Likums par tādām pirmiedzīvotāju vai sākotnējo iedzīvotāju tiesībām uz iepriekšēju apspriešanos, kas atzītas Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) 169. konvencijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kooperatīvi un lauksaimniecības pārtikas nozares attīstība” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 299/09)

Ziņotājs: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvāra plenārsesijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Kooperatīvi un lauksaimniecības pārtikas nozares attīstība”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 144 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Meklējot ilgtspējīgāku ekonomikas modeli, kooperatīvi uzskatāmi par konkurētspējīgu un efektīvu alternatīvu, jo tie piedāvā jaunus risinājumus līdzsvarotības trūkumam lauksaimniecības pārtikas nozares vērtības ķēdē, vienlaikus sekmējot nodarbinātību un veicinot vietējo pārtikas ķēžu izveidi, nodrošinātību ar pārtiku, līdzdalību un sociālo atbildību.

1.2 Pašreizējās lauksaimniecības pārtikas produktu tirgos jāveic strukturālas reformas, ņemot vērā stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītos svarīgos uzdevumus un citas ES iniciatīvas. Tradicionālajā tirdzniecības aprītē trūkst pietiekamas pārredzamības par cenu veidošanos, radot nopietnu līdzsvarotības trūkumu attiecībā uz tajā iesaistīto dalībnieku spēju virzīt sarunas un negatīvi ietekmējot ražotājus un patērētājus (ķēdes pirmais un pēdējais posms). Rodas arī nevajadzīgas vides aizsardzības izmaksas, jo tirdzniecība enerģijas izmantošanas ziņā ir neefektīva: piemēram, svaigus produktus ārpus sezonas uzglabā aukstumā un transportē uz tirgiem, kas atrodas ļoti tālu no ražošanas vietas.

1.3 Tirgus pārveide būtu jāveic, pamatojoties uz cirkulāru shēmu un atbalstot preču aprites ceļu saīsināšanu, lai uzlabotu piedāvājuma un pieprasījuma sasaisti tādā tīklā, kuru balsta vismazākās tā daļas un kurā izmanto inovāciju un augsti attīstītu tehnoloģiju.

1.4 Pamatojoties uz savas darbības principiem un tiem piemītošajām vērtībām, kooperatīvi sekmē taisnīgas un sinerģiskas tirdzniecības attiecības, kas palīdz līdzsvarot lauksaimniecības pārtikas vērtības ķēdi, ņemot vērā kopīgas intereses, optimāli izmantojot kopīgo vērtību un nostiprinot ražošanas un patēriņa metožu ilgtspējīgumu.

1.5 Tādēļ EESK aicina Eiropas iestādes radīt vajadzīgos nosacījumus kooperatīvā modeļa sekmēšanai, pieņemot ES politiskos lēmumus tādu atbilstošu juridisko, ekonomisko, fiskālo, tehnisko u.c. pasākumu īstenošanai, kas ļauj nodrošināt minētā modeļa saskaņotu attīstību.

2. Ievads

2.1 Kooperatīvais modelis stimulē Eiropas Savienības uzņēmējdarbības ekosistēmas, jo īpaši ekonomiskās demokrātijas, pilnveidošanu, tādējādi palīdzot īstenot vajadzīgās pārmaiņas ražošanas modeli.

2.2 ANO 2102. gadu ir pasludinājusi par Kooperatīvu Starptautisko gadu, un tas dod lielisku iespēju apsvērt kooperatīvu lomu tāda jauna ilgtspējīga un iekļaujošas izaugsmes dzinējspēka radīšanā, kas ļautu pārvarēt pašreizējo krīzi un vienlaikus izveidot sociālo tirgus ekonomiku ar augstu konkurētspēju (¹).

2.3 Patiesībā ES kooperatīvu sektors ir ļoti daudzveidīgs. Ir kooperatīvi, kuru darbība nemaz neatšķiras no konkurentu komercdarbības, savukārt citi apvieno komercdarbību un informācijas un pārdošanas stratēģijās iekļautu, uz patērētājiem, vides aizsardzību u.c. virzītu “politisku” nostāju. Būtu jāatšķir arī kooperatīvi, kas darbojas vērtības ķēdes sākotnējā posmā (ražošana) un noslēguma posmā (patēriņš), parastī savu darbību nesaskaņojot.

2.4 Īstenojot tirgu strukturālo reformu ar mērķi sekmēt ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa modeļa izveidi, ir svarīgi panākt jaunu līdzsvaru lauksaimniecības pārtikas vērtības ķēdē (²), lauksaimnieku apvienībām kopumā un jo īpaši kooperatīviem paredzot modulējošu un integrējošu lomu, kas dod iespēju īstenot atbilstošus pielāgojumus un pārmaiņas, vienmēr izmantojot dialogu un starpnozaru mijiedarbību.

2.5 Šāda pieeja palīdz izvērst EESK pausto nostāju un tajā izpaužas centieni rast risinājumu ES politikā iekļautajiem

(¹) Komisijas paziņojums “Vienotā tirgus akts”, COM(2011) 206 final.

(²) “Komisijas paziņojums par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu”, COM(2008) 397 final.

turpmākajiem uzdevumiem, ņemot vērā stratēģiju "Eiropa 2020", jauno kopējo lauksaimniecības politiku, ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu un Aktu par vienoto tirgu.

2.6 Tāpēc jāuzsver, ka šajā pašiniciatīvas atzinumā izmantotais galvenais princips ir gudra, ilgtspējīga un iekļaujošas izaugsme, kuras pamatā ir zināšanas, ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni⁽³⁾, nodarbinātība un sociālā un teritoriālā kohēzija.

2.7 Visbeidzot šis priekšlikums papildina citus transversālus un ES politikā būtiskus aspektus, kas saistīti citstarp, piemēram, ar neatkarību pārtikas apgāde ziņā un pārtikas nodrošinājumu, teritoriālo līdzsvaru, vietējo pārtikas apgādes ķēžu saglabāšanu⁽⁴⁾, sociālo uzņēmējdarbību, patērētāju tiesību un interešu aizsardzību un organizētās pilsoniskās sabiedrības tiešu līdzdalību lauksaimniecības pārtikas jautājumu risināšanā⁽⁵⁾.

3. EESK piezīmes

3.1 Pašreizējā tirgus stāvokļa analīze

3.1.1 Tirgus darbībai būtu jānodrošina patērētāju pieprasītie produkti un kvalitāte. Tādēļ no patērētājiem saņemtie signāli jānodod visā vērtības ķēdē un tiem nesagrozītā veidā jānonāk līdz ražotājiem. Diemžēl mūsdienās tirgum bieži vien ir lineārs raksturs, kas kavē pozitīvas atgriezeniskās saiknes izveidi. Tāpat tirgus sarežģītā uzbūve negatīvi ietekmē tā galveno uzdevumu un mērķi, proti, iespējami labāk nodrošināt iedzīvotājus ar tajā pieejamo produkciju.

3.1.2 Patērētāji aizvien vairāk pieprasa drošus un ilgtspējīgus produktus, kas ražoti inovatīvā, atbildīgā un vidi saudzējošā veidā, piemērotos darba apstākļos un atbilstoši dzīvnieku labturības prasībām; turklāt nedrīkst aizmirst arī par iespējami lētākiem pārtikas produktiem, jo, pieņemot lēmumus par pirkumu, noteicošs faktors joprojām ir cena. Diemžēl lauksaimniecības pārtikas vērtības ķēdē būtiska informācija starp dažādiem posmiem (primārā ražošana, iepakojšana, uzglabāšana, sadale un pārdošana) netiek nodota.

3.1.3 Tirdzniecības aprīte ir attālinājusī ražotājus un patērētājus, apgrūtinot tajā notiekošo darbību pārredzamību, un tādējādi ražošanas izmaksas tiek vērtētas pārāk zemu, bet samaksa ražotājiem bieži vien nesasniedz viņu ekonomiskajai izdzīvošanai vajadzīgo minimālo sliekšni.

3.1.4 Turklāt vājā ietekme sarunās un to tirgus dalībnieku saistošā atkarība, kuri savā darbības laukā cieš netaisnīgu cenu

dēļ, palielina lauksaimniecības pārtikas apgādes ķēdei piemītošo līdzsvarotības trūkumu⁽⁶⁾, izraisot aplamu tirgus reakciju.

3.1.5 Tāpēc, veicot tā pārveidošanai nepieciešamo pašreizējā tirgus analīzi, paveras šāda aina: sadrumstalots piedāvājums, koncentrēta izplatīšana un nepastāvīgs pieprasījums. Šāds stāvoklis veicina spekulācijas attīstību.

3.1.6 Būtu jāatceras, ka izplatīšanas posmam ir arī ietekme uz vidi un sociālā ietekme, kas saistīta ar tālsatiksmes pārveidojumiem, ilgstošu uzglabāšanu aukstumā, uzņēmumu pārvietošanu u.c.

3.2 Ceļā uz kooperatīvāku tirgu: uz jaunām, ilgtspējīgām ražošanas un patēriņa metodēm virzīta pieeja

Kooperatīvu darbību stiprina tādas vērtības kā demokrātija, vienlīdzība, taisnīgums, solidaritāte, pārredzamība un sociālā atbildība. Starptautiskā kooperatīvu apvienība ir noteikusi septiņus principus, kuri kooperatīviem ir jāpiemēro savā darbībā: "brīvprātīga un visiem pieejama iestāšanās, dalībnieku demokrātiska kontrole, dalībnieku piedalīšanās ekonomiskajā darbībā, autonomija un neatkarība, izglītošana, apmācība un informēšana, kooperatīvu sadarbība, rūpes par sabiedrību"⁽⁷⁾.

Lauksaimniecības pārtikas jomā kooperatīva tirgus pamats ir kooperatīva darbība, kura balstās uz lauksaimniecības pārtikas produktu piedāvājumu un pieprasījumu, kā arī uz savstarpēji izdevīgām attiecībām, tiecoties izveidot ekonomikas, vides un sociālā ziņā taisnīgāku un efektīvāku vērtības ķēdi. Galvenais mērķis ir izveidot tirgu, kas darbojas kā tāda spēle ar pozitīvu iznākumu, kurā visas iesaistītās puses ir ieguvējas un kurā tiek radīta pēc iespējas lielāka kopīgā vērtība, galvenajiem tirgus dalībniekiem (ražotājiem un patērētājiem) veidojot apvienības un uzņemoties ilgtermiņa saistības saskaņā ar vienlīdzīgiem taisnīgas konkurences principiem. Atbilstoši šajā atzinumā izklāstītajiem principiem, galvenie tirgus reorganizācijas priekšnoteikumi ir šādi:

3.2.1 **Otrādi apgriezta "ražošanas piramīda"**, izmantojot pārrobežu kooperatīvās darbības pieeju un panākot kritisko masu, kas nodrošina vajadzīgo mērogu un apjomu. Sākot ar individuālajiem ražotājiem vai ģimenes uzņēmumiem, ir jāsekmē vietējo apvienību un kooperatīvu (kas stimulē lauku ekonomiku) darbība, tos iekļaujot plašākās struktūrās (reģionālos tīklos un konkurētspējīgos centros), kuras tirdzniecības aprītē lauksaimniekus tuvina segmentiem ar lielāku pievienoto vērtību. Šāda kooperatīvā struktūra ļaus cik vien iespējams palielināt ieguvumus un apmierināt daudzveidīgo pieprasījumu, saīsinot tirdzniecības aprites ceļu starp ražošanas un patēriņa centriem⁽⁸⁾. Tāpat kooperatīvā integrācija⁽⁹⁾ nodrošina labāku izsekojamību visā procesā gan kvalitātes, gan cenu veidošanas jomā, kas savukārt nozīmē resursu optimālu izmantošanu un lielāku efektivitāti.

⁽³⁾ EESK atzinums "Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. g.", OV C 376, 22.12.2011., 110.-116. lpp.

⁽⁴⁾ ANO Ģenerālā Asambleja, "Īpašā referenta ziņojums par tiesībām uz pārtiku", Olivier de Schutter (A/HRC/19/59 –2011. gada 26. decembris).

⁽⁵⁾ Priekšsēdētāja Nilsson secinājumi par konferenci *Food for everyone. towards a global deal*.

⁽⁶⁾ EESK atzinums "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā" OV C 48, 15.2.2011., 145. lpp.

⁽⁷⁾ EESK atzinums CESE "Kooperatīvi un pārstrukturēšana" OV C 191, 29.06.2012., 24-30. lpp.

⁽⁸⁾ Komisijas paziņojums "Integrēta ražojumu politika", COM(2003) 302 final.

⁽⁹⁾ Kā jauna uzņēmējdarbības formula "integrēts kooperatīvs" vai "kolektīvas nozīmes kooperatīvā sabiedrība" ir uzņēmums, kas ražo preces vai pakalpojumus, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības kādā teritorijā, pamatojoties uz iesaistīto pušu kopīgu darbību.

3.2.2 Kooperatīvu sociālie ieguvumi. Kooperatīvu tīkla radītie ienākumi dod labumu pašiem iesaistītajiem kooperatīviem, un tādējādi palielinās viņu iespējas stiprināt ietekmi tirgū, paaugstinot nodarbinātības līmeni, paplašinot pieeju pamatresursiem, radot labvēlīgākus apstākļus ražotājiem un patērētājiem un sekmējot sinerģijas veidošanos jauno tirdzniecības attiecību vidē.

3.2.3 Pieprasījuma koncentrācija ⁽¹⁰⁾ Patērētāju kooperatīviem kopā ar atbalstu iedzīvotāju prasības apkopojošajiem patērētāju tīkliem vajadzētu ļaut atvieglot piekļuvi kvalitatīvākiem produktiem par izdevīgākām cenām. Tiešais kontakts ar ražotājiem veidojas vispirms vietējos un tuvumā esošajos tirgos un pakāpeniski pilnveidojot tirdzniecības tiešsaistē. Minētā pieeja atbilst Eiropas Savienības lauksaimnieku un lauksaimniecības pārtikas kooperatīvu nozīmīgāko organizāciju paustajiem mērķiem, proti "sekmēt/atbalstīt to lauksaimnieku iniciatīvas, kuri savus ražojumus pārdod tieši galapatērētājiem (piemēram, tiešā tirdzniecībā lauku saimniecībā, ar lauksaimniecības kooperatīvu starpniecību, vietējos tirgos, izmantojot kolektīvās darbības formas vai ražotāju kontrolētus uzņēmumus)" ⁽¹¹⁾.

3.2.4 Uz saīsinātu tirdzniecības apriti balstīts tirgus cirkulārais modelis ⁽¹²⁾ Lai pretotos to tirgus dalībnieku pārmērīgajam spiedienam, kuri lauksaimniecības pārtikas produktu tirdzniecības ķēdē nepievieno vērtību, ir jāatbalsta tirdzniecības aprīte, kas iespējami tuvinā ražošanas un patēriņa vienības, ar tām saprotot pamatražotājus un galapatērētājus ⁽¹³⁾. Tas sekmē "tirgus mezglu" izveidi, radot iespēju sabalansēt līdzekļus un izdevumus ar pieejamajiem ražošanas resursiem un iedzīvotāju vajadzībām, novēršot pārpalikumu vai deficītu, kas turklāt var mākslīgi palielināt cenu svārstības. Viss iepriekš minētais dos iespēju pārredzamākai un līdzsvarotākai pārtikas piegādes ķēdes darbībai, palīdzot novērst ļaunprātīgu un negodīgu praksi, kas apdraud leģitīmu konkurenci.

3.2.5 Jaunas tehnoloģijas ⁽¹⁴⁾ Tehnoloģiski jauninājumi ir stūrkmens, kas ir kooperatīvāka tirgus koncepcijas pamatā. Minētais attiecas gan uz lauksaimniecības pārtikas produktu ražošanas tehnoloģiju inovatīvu attīstību, gan uz saziņas procesu optimizēšanai nepieciešamo loģistikas struktūru, tajā ieviešot gudrus ražošanas, izplatīšanas un patēriņa tīklus (piemēram, organizācijas ar augstu pašorganizēšanās līmeni un aizvien lielāku elastīgumu, kā arī spēju mācīties un rīkoties, lai sasniegtu savus mērķus). Tādējādi to dzīvotspēja, savstarpējā savietojamība un savienojamība digitālā vidē dos iespēju samazināt nevajadzīgo starpnieku skaitu. Tādēļ jaunajām tehnoloģijām ir jābūt instrumentiem procesā, kas ļauj paaugstināt kopējo efektivitāti, ieviešot inovāciju pārtikas ķēdēs un pārstrādē.

⁽¹⁰⁾ Komisijas paziņojums "KLP 2020. gada perspektīvā: Kā risināt nākotnē paredzamās ar pārtiku, dabas resursiem un teritoriālajiem aspektiem saistītās problēmas", COM(2010) 672 final.

⁽¹¹⁾ "Kopējā lauksaimniecības politika pēc 2013. gada" ES lauksaimnieku un lauksaimniecības kooperatīvu atbilde uz Komisijas tiesību aktu priekšlikumiem (COPA-COGECA, 2012).

⁽¹²⁾ Salcedo Aznal, Alejandro. "¿Sociedad de consumo o redes de consumidores? Esbozo para un análisis social del consumidor actual" (Patēriņa sabiedrība vai patērētāju tīkli? Mūsdienu patērētāja sociālās analīzes modelis) (2008. gads).

⁽¹³⁾ "Komisijas paziņojums par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu", COM(2008) 397 final.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums CESE "Kopienas lauksaimniecības modelis: produkcijas kvalitāte un patērētāju informēšana kā konkurētspējas elementi" (OV C 18, 19.1.2011., 5. lpp.).

3.3 Kā tirgu padarīt kooperatīvāku

Vispārēja pāreja uz atbildīgu, ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu jāsaprot kā realitāte, kurā iesaistītas daudzas puses un kurā kooperatīvā darbība var ietekmēt katru interešu grupu un katrai interešu grupai var būt sava ietekme ("kooperatīvā sociālā līdzatbildība"). Attīstot kooperatīvos un starpkooperatīvos patēriņa un ražošanas modeļus, ir svarīgi ņemt vērā tādu stratēģisku aspektu kā institucionāli instrumenti un mehānismi, kas paredzēti minētā modeļa izmantošanai apstākļos, kuros tam jākonkurē ar tradicionālo vērtības ķēdi. Pieņemot attiecīgus lēmumus, būtu lietderīgi ņemt vērā dažus zemāk minētos apsvērumus.

3.3.1 Pasākumu pieņemšana ES politikas ietvaros. Ar pārskatīta tiesiskā regulējuma un atbilstošas stimulējošas politikas starpniecību jāsekmē atbalsts kooperatīvu izveidei, izmantojot attīstības aģentūras, finanšu kredītus u.c., kooperatīvu integrācijas un internacionalizācijas pasākumus, kohēzijas un sociālās inovācijas pasākumus, kā arī pasākumus partnerību sekmēšanai starp valsts iestādēm un MVU, kooperatīviem, patērētāju apvienībām un citām organizācijām.

3.3.2 Kooperatīvie publiskie iepirkumi ⁽¹⁵⁾. Pēdējos gadu virzība "zaļā" publiskā iepirkuma jomā un nesen pieņemtie ētiska rakstura kritēriji publiskā iepirkuma procedūrās ir ievērojami ietekmējuši sociālajā jomā un ekonomikā valdošo izpratni par ilgtspējības un kooperācijas pasākumiem. Publiskais iepirkums kā piemērs, un arī lielais publiskā iepirkuma apjoms neapšaubāmi to padara par ļoti nozīmīgu instrumentu izvēršīto mērķu atbalstam. Tirgus darbību aprītes veicināšanai starp valsts pārvaldes iestādēm un kooperatīvu tīkliem var būt izšķiroša nozīme jaunā ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa modeļa īstenošanā.

3.3.3 Kvalitātes marķējums ⁽¹⁶⁾. Kvalitātes marķējums ir netiešs reklāmas instruments, kas apstiprina tirgoto produktu izcelsmi, raksturojumu un īpatnības, un šajā gadījumā uzsver sociālā aspekta pievienoto vērtību kooperatīvajā ražošanā ("kooperatīvais marķējums"). Marķējums sekmē produktu reputāciju un dod iespēju lauksaimnieku apvienībām mainīt ievirzi no ražošanas uz tirgu.

3.3.4 Pārredzamība un patērētāju informēšana ⁽¹⁷⁾. Pārredzamība, jo īpaši kvalitātes un izsekojamības jomā, kopā ar iedzīvotāju informēšanas kampaņām saistībā ar lēmumiem par pirkuma veikšanu kooperatīva tirgus ietvaros, ir līdzsvarojošs faktors vērtību ķēdē. Tās mērķis ir simetriskāka informācija

⁽¹⁵⁾ Komisijas paziņojums "Atjaunota ES stratēģija 2011. -2014. gadam attiecībā uz korporatīvo sociālo atbildību", COM(2011) 681 final.

⁽¹⁶⁾ Komisijas paziņojums "KLP 2020. gada perspektīvā: Kā risināt nākotnē paredzamās ar pārtiku, dabas resursiem un teritoriālajiem aspektiem saistītās problēmas", COM(2010) 672 final.

⁽¹⁷⁾ "Komisijas paziņojums par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu", COM(2008) 397 final.

un saskaņotāka darbība ražošanas un patēriņa jomā (kas vajadzīga uz ilgtspējīgumu balstīta modeļa efektivitātei) un tā attiecīgo tirdzniecības procesu integrācijā gan laika ziņā, gan telpiski sasaista piedāvājumu un pieprasījumu. Tāpat par prioritārām jānosaka patērētāju grupas un tīkli, kas veido lauksaimniecības pārtikas produktu galīgā pieprasījuma koncentrāciju.

3.3.5 Izglītība un apmācība sociālajā uzņēmējdarbības un kooperatīvu darbības jomā ⁽¹⁸⁾ Lai gan minētais instruments ir proaktīvs un tā ietekme neizpaužas uzreiz, tam ir ļoti būtiska nozīme, lai nostiprinātu tirgū notikušās izmaiņas. Kooperatīvu darbības principu un attiecīgo zināšanu apguve skolā savlaicīgi ne tikai sekmē pozitīvu attieksmi pret kooperatīvo modeli un kooperāciju kā uzticības avotu, bet arī ļauj izplatīt informāciju audzēkņu vecākiem, aicinot viņus izmantot patēriņa modeļus, kas atbilst ierosinātajiem pasākumiem. Tāpēc ir īpaši svarīgi jauniešu vidū veicināt uzņēmējdarbības garu, lai viņus motivētu veidot un nostiprināt kooperatīvus gan ražošanas, gan tirdzniecības un patēriņa posmā. To visu neapšaubāmi sekmētu zināšanas un kooperatīvu darbības labas prakses apmaiņa un izplatīšana.

3.3.6 Diferencēta nodokļu piemērošana ⁽¹⁹⁾. Ir svarīgi lai ar taisnīgākas nodokļu sistēmas palīdzību patērētāji tiktu virzīti uz resursu efektīvu izmantošanu ⁽²⁰⁾, lai vairāk ņemtu vērā katra ražojuma saturu sociālo un vides aspektu ziņā un pievienoto sociālo vērtību, ko sniedz kooperatīvā modeļa izmantošana. Jebkurā īpašā nodokļu sistēmā nodokļu priekšrocības un kopsācības maksājumi ir daži no vistiešākajiem un potenciāli visefektīvākajiem instrumentiem izvirzīto mērķu sasniegšanai. Kā liecina dažādu dalībvalstu pieredze, diferencēta nodokļu piemērošana veicina finansiālu neatkarību un autonomiju, bet, tāpat kā dažu citu jau ierosināto iniciatīvu gadījumā, ir vajadzīgs iepriekšējs ietekmes novērtējums.

3.3.7 Tehnoloģiju ieviešana. Tehnoloģiskais progress un jauno tehnoloģiju vispārēja pieejamība ir vislabākais veids, kā sekmēt noteikto mērķu sasniegšanu. Minētā sakarā būtu jāuzsver šādas iniciatīvas: pētniecības un inovācijas izmantošana

lauksaimniecības pārtikas produktu ražošanā, jaunu tirdzniecības vietu un izplatīšanas ceļu izveide, un, visbeidzot, augstākas kvalitātes serifikācija, piešķirot papildpunktus par uzturvērtību, piegādes garantijām un citām sabiedrībai nozīmīgām vērtībām, un samazinot punktus par aspektiem, kas negatīvi ietekmē sociālo jomu un vidi tā, lai ņemtu vērā tādus kritērijus kā veselība un pārtikas drošums, ekoloģiskā un sociālā ietekme un lai patērētāji tos novērtētu saistībā ar cenu un attiecīgajām ražošanas un izplatīšanas izmaksām. Lai ieviestu šādu sertifikācijas sistēmu, būtu nepieciešami tādi elementi kā, piemēram, viedtelefonu, īpaši IT pielietojumi un sociālie tīkli.

3.4 Kooperatīva tirgus konkurences priekšrocības

Papildus neapšaubāmām tāda modeļa priekšrocībām, kura pamatā ir ilgtspējīgums un ekonomiskā un sociālā un sadarbība, kooperatīvs tirgus piedāvā virkni konkurences priekšrocību, ietekmējot arī ļoti svarīgus ES politikas aspektus šādās jomās:

3.4.1 ekonomika: stabila un droša piekļuve lauksaimnieku produkcijas tirgiem, ilgtspējīgs finansējums, sociāli atbildīgi ieguldījumi, dinamiskāks tirgus, konkurences nodrošināšana, patērētāju tiesību un interešu aizsardzība u.c.

3.4.2 sociālā joma: zemes izmantojuma plānošana, lauku attīstība un iekļaušana, kultūras mantojums un vietējā un reģionālā identitāte, neatkarība pārtikas apgādes ziņā un nodrošinātība ar pārtiku, pārtikas pieejamība un tās pārprodukcijas novēršana, produktu sociālās izcelsmes izsekojamība, uzņēmumu nepārvietošana, pienācīga atalgojuma nodrošināšana un darba apstākļu uzlabošana, sociālā atbildība un atbildīgs patēriņš, sabiedrības veselība un veselīgs dzīvesveids, iedzīvotāju tieša līdzdalība lēmumu pieņemšanā viņus pārstāvošajās iestādēs u.c.

3.4.3 vide: energotaupība, ekosistēmu saglabāšana, "ekoloģiskās pēdas", agroekoloģija, racionāla un atbildīga izejmateriālu un dabas resursu izmantošana, lauksaimniecības pārtikas produktu dzīves cikls, vidi saudzējošu darba vietu radīšana kā iespēja paplašināt tirgu u.c.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums "Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva: labvēlīgu apstākļu izveide sociālajiem uzņēmumiem — sociālās ekonomikas un sociālo inovāciju pamatam", COM(2011) 682 final.

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums CESE "Uzņēmējdarbības veidu daudzveidība" OV C 318, 23.12.2009., 22.-28. lpp.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 571 final un atzinums "Ilgtspējīgāki patēriņa un ražošanas modeļi ES" OV C 191, 29.06.2012., 6. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES 1994. un 2005. gada pamatnostādņu par aviāciju un lidostām pārskatīšana” (atzinuma papildinājums)

(2012/C 299/10)

Ziņotājs: **KRAWCZYK kgs**

Līdzziņotājs: **WENNMACHER kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2011. gada 14. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“ES 1994. un 2005. gada pamatnostādņu par aviāciju un lidostām pārskatīšana”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 143 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Komisija iecerējusi pārskatīt, pirmkārt, 1994. gada pamatnostādnes par EK Līguma 92. un 93. panta piemērošanu valsts atbalstam aviācijas nozarē un, otrkārt, 2005. gada ES pamatnostādnes par lidostu finansēšanu un valsts atbalstu darbības uzsākšanai aviosabiedrībām, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām (turpmāk Aviācijas pamatnostādnes).

1.2 Kopš 2005. gada dalībvalstis ir atturējušās paziņot Komisijai par daudziem gadījumiem, kuros lidostas vai vietējās pašvaldības piešķirušas subsīdijas.

1.3 EESK piekrīt galveno ieinteresēto personu viedoklim, ka pašreizējo Aviācijas pamatnostādņu pārskatīšana ir visnotaļ nepieciešama; lai pienācīgi nodrošinātu vienlīdzīgu konkurences apstākļus, tā jāveic bez kavēšanās. Reģionālo lidostu attīstībai ir svarīga nozīme ekonomikas izaugsmes un teritoriālās kohēzijas veicināšanā, un tai ir vajadzīgi skaidri noteikumi, kas reglamentē valsts atbalstu.

1.4 EESK uzskata, ka ir jāsagatavo pētījums par pašreizējo stāvokli attiecībā uz valsts atbalstu un tamlīdzīgu praksi, ciktāl tas attiecas uz Aviācijas pamatnostādņu īstenošanu. Pētījumā (līdztekus pašreizējās prakses analīzei šajā jomā) vajadzētu sniegt arī detalizētu informāciju par piešķirtā atbalsta apjomu un veidu, tā ietekmi uz reālo ekonomikas attīstību, kā arī kvantitatīvo un kvalitatīvo ietekmi uz nodarbinātību.

1.5 EESK savos ieteikumos par Aviācijas pamatnostādņu pārskatīšanu šā atzinuma 5. punktā

— atbalsta nepieciešamību nodrošināt standartizētu ES tiesisko regulējumu visai aviācijas nozarei, lai novērstu nekontrolētu subsīdiju praksi un nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem arī vietējā līmenī;

— piekrīt, ka principā privātu ieguldījumu nevar uzskatīt par valsts atbalstu. Tajā pašā laikā publiska struktūra var rīkoties kā privāts investors, ja ieguldījums ir komerciāli pamatots;

— iesaka noteikt, ka valsts atbalsts ieguldījumiem lidostu infrastruktūrā un aviosabiedrību darbības uzsākšanā ir iespējams tikai stingri noteiktos gadījumos un aprobežojas ar noteiktiem laika periodiem un intensitāti;

— uzskata, ka ir pilnībā jāatklāj informācija par lidostām un pārvaldītājiem pieejamo atbalstu un par atbalsta piešķiršanas nosacījumiem;

— aicina turpināt sociālā dialoga veicināšanu un izvairīties no sociālā dempinga nozarē;

— uzsver, ka ir svarīgi, lai pamatnostādnes tiktu pareizi īstenotas; īstenošanai ir ārkārtīgi liela nozīme;

— aicina veidot ilgtermiņa politiku reģionālo lidostu attīstībai. Aviācijas pamatnostādnes var sekmīgi īstenot tikai tad, ja ir panākta vienošanās par skaidrām reģionālo lidostu attīstības politikas prioritātēm.

2. Ievads

2.1 Pēdējās divās desmitgadēs Eiropas gaisa transporta nozarē ir veikti daudzi pārveidojumi, galvenokārt tirgus liberalizācijas un ar to saistītās zemo cenu pārvaldītāju aviosabiedrību izveides dēļ. Lai gan vienotais aviācijas tirgus, radot jaunas aviosabiedrības, jaunas reģionālās lidostas un zemākas cenas, ir devis

iespēju lielākam skaitam Eiropas iedzīvotāju izmantot gaisa transportu, tam ir bijusi ievērojama ietekme arī uz nodarbinātību un darba attiecībām nozarē.

2.2 Ņemot vērā gaisa transporta pakalpojumu tirgus liberalizāciju, Komisija 1994. gadā pieņēma pirmās ES pamatnostādnes aviācijas jomā, kurās bija ietverti noteikumi par sociālo atbalstu un pārstrukturēšanas atbalstu aviosabiedrībām, lai nodrošinātu aviopārvadātājiem vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Tos 2005. gadā papildināja ar pamatnostādnēm par publisko finansējumu lidostām un valsts atbalstu darbības uzsākšanai aviosabiedrībām, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām.

2.3 Eiropas Komisija iecerējusi pārskatīt, pirmkārt, 1994. gada pamatnostādnes par EK Līguma 92. un 93. panta piemērošanu valsts atbalstam aviācijas nozarē un, otrkārt, 2005. gada ES pamatnostādnes par lidostu finansēšanu un valsts atbalstu darbības uzsākšanai aviosabiedrībām, kas veic lidojumus no reģionālajām lidostām.

2.4 Vairāki Eiropas "tikla" pārvadātāji (no kuriem lielākā daļa ir Eiropas Aviokompāniju asociācijas (AEA) locekļi) pēdējos gados ir saskārušies ar jaunu konkurences veidu, ko rada pārvadātāji, kuri spēj gūt būtiskus ienākumus no vietējām teritoriālām vienībām un lidostām. AEA pārvadātāji uzskata, ka šādas subsīdijas ir prettiesiskas un acīmredzami ir kvalificējamās kā valsts atbalsta radīti nopietni konkurences izkropļojumi Eiropas gaisa transporta tirgū.

2.5 Kā norāda Eiropas Zemo cenu aviokompāniju asociācija (ELFAA), pieaugošā konsolidācija starp tīkla pārvadātājiem, kas ir koncentrēta uz centrālajām lidostām, ir samazinājusi alternatīvas iespējas reģioniem un to lidostām, kas tiecas izveidot lielāku klāstu tiešo savienojumu. Daudzos gadījumos zemo izmaksu pārvadātāji (ZIP) ir vienīgā izaugsmes perspektīva reģionālajām lidostām Eiropas tirgū. Nesenā ES paplašināšanās ir pavērusi jaunas tirgus iespējas, un daudzi no šiem tirgiem ir lielā mērā balstīti uz zemo cenu uzņēmējdarbības modeli, lai attīstītu un uzturētu satiksmes plūsmas. Kā norāda ELFAA, šiem maršrutiem ir sociāla un ekonomiska vērtība Eiropas kohēzijas un reģionālās attīstības kontekstā.

2.6 Kopš 2005. gada dalībvalstis ir atturējušās paziņot Komisijai par daudziem gadījumiem, kuros lidostas vai vietējās pašvaldības piešķirušas subsīdijas; 2005. gada Aviācijas pamatnostādnes nav nodrošinājušas, ka tiktu izveidotas valstu sistēmas, kurās būtu precīzi definēti nosacījumi attiecībā uz valsts atbalsta piešķiršanu, un vēl jo sliktāk, iespējams, ir tas, ka nedaudzajos gadījumos, par kuriem ir paziņots un par kuriem Komisija ir ierosinājusi oficiālu procedūru, lēmumi ir bijuši labākajā gadījumā lēni, atstājot daudzas neatrisinātas lietas. Tas zināmā mērā veicināja nesodāmības un patvaļas situāciju.

2.7 Konceptija par lidostām kā reģiona ekonomiskās attīstības virzītājspēku ir vērsta uz lielāku tiešu (finanšu) atsaisti no valsts, nododot pienākumu pārraudzīt, pārvaldīt un finansēt šīs

būtiskās infrastruktūras reģioniem un citām vietējām pašvaldībām. Reģionālās pašvaldības arvien vairāk uzskata lidostas par vienu no galvenajiem instrumentiem, ar kuru attīstīt vietējo ekonomiku.

2.8 Komisija šajā jomā jau ir saņēmusi lielu skaitu sūdzību, ko bijušās nacionālās aviosabiedrības iesniegušas par zemo cenu aviosabiedrībām, kā arī zemo cenu aviosabiedrību sūdzības par bijušajām nacionālajām aviosabiedrībām. Kopš 2005. gada Komisijai iesniegto paziņojumu skaits ir visai neliels salīdzinājumā ar reģionālo lidostu ievērojamo izaugsmi ES.

2.9 Komisijas organizētās apspriešanas galvenie rezultāti liecina, ka

- jāvienkāršo pamatnostādnes un jāuzlabo to pārredzamība;
- labāk jāīsteno noteikumi par valsts atbalstu aviokompānijām un lidostām;
- jāievieš jauna noteikumu kategorija, lai izvairītos no konkurences kropļojumiem starp lidostām, kas apkalpo pasažierus no viena un tā paša apvidus;
- vajadzīgi skaidrāki un prognozējamāki noteikumi par ieguldījumu atbalstu (skaidras finanšu rādītāju definīcijas).

2.10 Tāpēc EESK piekrīt galveno ieinteresēto personu viedoklim, ka pašreizējo aviācijas pamatnostādņu pārskatīšana ir visnotaļ nepieciešama; lai pienācīgi nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, tā ir jāveic bez kavēšanās. Reģionālo lidostu attīstībai ir svarīga nozīme ekonomiskās izaugsmes un teritoriālās kohēzijas veicināšanā, un tai ir vajadzīgi skaidri noteikumi, kas reglamentē valsts atbalstu.

2.11 EESK uzskata, ka ir jāsagatavo pētījums par pašreizējo stāvokli attiecībā uz valsts atbalstu un tamlīdzīgu praksi, ciktāl tas attiecas uz Aviācijas pamatnostādņu īstenošanu. Jo īpaši, lai novērtētu, cik lielā mērā pašreizējā prakse rada vai nerada izkropļojumus attiecībā uz vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem starp lidostām, kā arī starp aviosabiedrībām, pētījumā vajadzētu sniegt sīku informāciju par piešķirtā atbalsta apmēru un veidu, tā ietekmi uz faktisko saimniecisko attīstību (un efektivitāti minētajā jomā) un tā kvantitatīvo un kvalitatīvo ietekmi uz nodarbinātību.

2.12 Pašreizējā pasaules ekonomikas krīze un jo īpaši augošais spiediens uz budžetu ES un dalībvalstīs var likt pārskatīt pastāvošo valsts atbalsta politiku attiecībā uz reģionālo lidostu attīstību. Ir vajadzīga labāka izpratne par to, cik lielā mērā pašreizējais reģionālo lidostu darbības ekonomiskais modelis ir ilgtspējīgs ilgtermiņā. Pašreizējā diskusija par 2014.–2020. gada DFS liecina, ka svarīgs uzdevums ES ir paveikt vairāk ar mazākiem pieejamajiem finanšu līdzekļiem. Tas neapšaubāmi attiecas arī uz šajā atzinumā aplūkoto tematu.

3. Tirgus

3.1 Komerčiālai aviācijai ES dalībvalstīs izmanto aptuveni 460 lidostu. 2010. gadā aptuveni 60 % no ES lidostām apkalpoja mazāk nekā vienu miljonu pasažieru.

3.2 Gaisa transporta pārvaldājumu tirgus pēdējos gados ir strauji attīstījies: ZIP ir izveidojuši jaunus un visaptverošus uzņēmējdarbības modeļus, kas ir piesaistīti reģionālajām lidostām un ieņēmuši nozīmīgu tirgus daļu. Tajā pašā laikā gandrīz visas bijušās nacionālās aviosabiedrības ir pabeigušas pārstrukturēšanas procesu, nostiprinot savu darbību Eiropā.

3.3 ZIP Eiropas iekšējā tirgus daļa 2005. gadā bija 25 %, savukārt 2010. gadā tā pieauga līdz 39 %. Ja tiek iekļauti tikai pārvaldājumi “no punkta līdz punktam”, šis īpatsvars palielinās līdz 43 %. No 2008. līdz 2010. gadam tradicionālās “tīkla” aviosabiedrības — AEA locekles — ir ziņojušas par būtiskiem zaudējumiem savos Eiropas iekšējos pārvaldījumos un, neraugoties uz pozitīvajiem rezultātiem tālsatiksmes pārvaldījumos (2008. gadā 1 miljards EUR, 2009. gadā 100 milj. EUR un 2010. gadā 1,1 miljards EUR), kopējais EBIT līmenis bija negatīvs, ņemot vērā iekšējos Eiropas maršrutos veikto īso pārvaldījumu negatīvo īpatsvaru.

3.4 Pēc ELFAA 2020. gadā veiktajiem aprēķiniem, pamatojoties uz pašreizējām tendencēm un aviokompāniju flotes nomaīņas plāniem, zemo cenu aviosabiedrību tirgus daļa pieaugs no 45 % līdz 53 % no Eiropas iekšējiem gaisa pasažieru pārvaldājumiem. Attiecībā uz pārvaldājumiem “no punkta līdz punktam” tiek prognozēts, ka zemo cenu aviosabiedrību tirgus daļa pieaugs no 50 % līdz 60 %. ZIP pēdējās krīzes rezultātā nav cietuši tāda apmēra finansiālus zaudējumus kā “tīkla” pārvaldātāji.

3.5 ZIP līdz šim ir dominējošie dalībnieki reģionālajos pārvaldījumos “no punkta līdz punktam”. ZIP kategorijā trīs pārvaldātāji ieņem vairāk nekā 52 % šā tirgus, savukārt trīs lielākie “tīkla” pārvaldātāji — tikai 22 % iekšējā tīkla tirgus. Apvienojot gan a) ZIP īpatsvara palielināšanu Eiropas iekšējos maršrutos, gan b) reģionālo pārvaldījumu “no punkta līdz punktam” īpatsvara pieaugumu salīdzinājumā ar tradicionālajiem pārvaldājumiem starp centrālajām lidostām, patlaban pieejamais piedāvājums ir lielāks nekā agrāk, taču šo piedāvājuma pieauguma daļu (proti, pārvaldījumus “no punkta līdz punktam”) nodrošina ierobežots konkurentu skaits.

3.6 Atšķirībā no galvenajām Eiropas centrālajām lidostām un lielākajām reģionālajām lidostām, daudzas Eiropas reģionālās lidostas nevar uzskatīt par ekonomiski dzīvotspējīgām, ņemot vērā reālās infrastruktūras izmaksas. Daudzas mazas reģionālās lidostas nespēj pašas segt infrastruktūras izmaksas, kas tiek finansētas no citiem pieejamajiem fondiem, nereti reģionālā līmenī. Daudzas lidostās būtu vienkārši jāslēdz, ja tām būtu jāsedz faktiskās infrastruktūras izmaksas.

3.7 Jāņem vērā, ka turpmākajos gados Eiropa saskarsies ar lidostu jaudas nepietiekamību. EUROCONTROL pētījumā “Izaugsmes problēmas” (2008) un nesenoja ilgtermiņa prognozē (2010) ir uzsvērts kapacitātes trūkums Eiropas lidostās, ņemot vērā prognozēto satiksmes plūsmas pieaugumu līdz 2030.

gadam (16,9 milj. avioreisu, t.i., 1,8 reizes vairāk nekā avioreisu skaits 2009. gadā). Saskaņā ar šiem autoritatīvajiem ziņojumiem, neraugoties uz plānoto Eiropas lidostu tīkla jaudas palielinājumu par 41 % līdz 2030. gadam, satraukumu rada fakts, ka 10 % no visiem lidojumiem netiks uzņemti nepietiekamās lidostu jaudas dēļ.

3.8 Kaut gan infrastruktūras ārējais finansējums parasti nav svarīgākais jautājums lielām lidostām, tas ir vitāli nepieciešams daudzām reģionālajām lidostām, kurām nav apjomradītu ietaupījumu un komerciālu ieņēmumu, kas varētu nodrošināt nepieciešamos līdzekļus, lai finansētu savu infrastruktūru.

3.9 Jauns pārvaldījumu “no punkta līdz punktam” tirgus ir gan iespēja, gan nenoteiktības iemesls attiecīgām reģionālajām lidostām, jo šis tirgus ir ļoti mainīgs. ZIP var ļoti īsā laikā pārdislocēt savu gaisa floti un to apkalpes uz citu lidostu visā Eiropā, atkarībā no jaunu maršrutu ekonomiskā potenciāla. Šo lidostu ieņēmumu stabilitāte un prognozējamība ir apšaubāma.

3.10 Atbalsts darbības uzsākšanai, ko īsteno saskaņā ar pašreizējām pamatnostādņēm, ir radījis “ieguldījumu sacensību” starp dažādiem reģioniem, lai attīstītu savas reģionālās lidostas, nereti izmantojot arī ES finansējumu. Ja reģionālā lidosta nonāk finansiālās grūtībās, reģions pieprasa papildu atbalstu, izmantojot argumentus, ka šīs reģionālās lidostas ir nepietiekami izmantotas un ka šīs izmaksas vietējām kopienām ir nepieciešamas.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Gaisa satiksmes nozare ir joma, kurā peļņa ilgtermiņā ir ļoti zema un kurā jau tagad ir liela konkurence. Šādā vidē pat nelielas subsīdijas var ietekmēt konkurenci, tāpēc šī problēma jārisina ļoti uzmanīgi.

4.2 Galvenais jautājums ir tas, kāda pieceja ir nepieciešama, sagatavojot jaunās aviācijas pamatnostādnes. Tās ir vairākas.

4.2.1 Kā norāda ELFAA, īpaši svarīga ir reģionālo lidostu potenciāla izmantošana, lai Eiropas Savienībā turpinātu teritoriālās kohēzijas un reģionālās attīstības procesu, kā arī novērstu “tīkla” aviosabiedrību izmantoto centrālo lidostu pārslogotību. Reģionālo lidostu attīstība nozīmē vairāk darba vietu, lielākas iespējas uzņēmējdarbībai attālos ES reģionos, emisiju samazināšanu, izmantojot tiešos savienojumus starp reģioniem, nevis netiešus lidojumus caur centrālajām lidostām, un mazāk sauszemes transporta emisiju, ja pasažieri izmanto savas vietējās lidostas. Reģionālo lidostu izaugsme, pēc ELFAA ieskatiem, ir jāveicina ar elastīgām valsts atbalsta pamatnostādņēm, kas balstītas uz tirgus ekonomikas ieguldītāja principu (MEIP), nevis sastingušiem noteikumiem, kas kavē izaugsmi tur, kur ir pieprasījums pēc izaugsmes.

4.2.2 AEA norāda, ka jauno pamatnostādņu mērķis būtu aizsargāt visus pārvaldātājus, kas darbojas šajā nozarē, pret diskriminējošu un neskaidru finansiālu atbalstu, ko aviosabiedrībām sniedz reģionālās lidostas un vietējās pašvaldības. Šādam atbalstam jābūt iespējamam tikai stingri noteiktos gadījumos un jāaprobežojas ar noteiktiem laika periodiem un intensitāti.

Turklāt šāds atbalsts būtu piešķirams tikai individuālā kārtā, ievērojot pārredzamības, vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas principus.

4.2.3 ACI EUROPE norāda, ka pamatprincipam valsts atbalsta pasākumu izvērtēšanā vajadzētu būt iespējamiem konkurences izkropļojumiem starp lidostām, ņemot vērā pārvaldājumu apjomu.

4.2.3.1 Atbrīvojums attiecībā uz D kategorijas lidostām (līdz 1 milj. pasažieru): ir plaši atzīts, ka lidostas zem noteikta apgrozījuma sliekšņa parasti nav komerciāli dzīvotspējīgas un ka tām var būt vajadzīgs publiskais finansējums. Turklāt šīs mazās lidostas bieži nodrošina reģionu un aglomerāciju teritoriālo savienojamību un, ņemot vērā to ierobežoto satiksmes apjomu, parasti nerada negatīvu ietekmi uz komercdarbības nosacījumiem ES. Tādēļ, kā norādījusi ACI, publiskā finansējuma izmantošana, lai attīstītu jaunu infrastruktūru un jaunus maršrutus, būtu jāatļauj bez iepriekšējas paziņošanas. Tomēr jebkuram publiskajam finansējumam būtu jābeidzas, tiklīdz ir sasniegts noteiktais sliekšnis — viens miljons pasažieru.

4.2.3.2 Infrastruktūras publiskajam finansējumam un darbības uzsākšanas atbalstam attiecībā uz lidostām ar apgrozījumu virs viena miliona pasažieru jāatbilst privātā ieguldītāja kritērijam (PIP), kas pielāgots lidostu nozares konkrētajām vajadzībām.

4.3 EESK atbalsta Komisijas pausto viedokli, ka, pārskatot vispārīgo pieeju valsts atbalstam, uz kuru attiecas pamatnostādnes, jānosaka šādi principi:

- nav pieļaujami konkurences kropļojumi;
- turpinot palielināt reģionālo gaisa satiksmi, jāuzlabo reģionu attīstība un pieejamība;
- jānovērš nerentablu lidostu darbības pārklāšanās;
- jānovērš jaudas pārpalikuma rašanās un saglabāšana.

4.4 Jāveicina tādu lidostu attīstība, kuras spēj segt savas izmaksas, un privāto ieguldītāju lielāka iesaistīšanās. No otras puses, EESK izprot un atbalsta sabiedrisko pakalpojumu saistības nodrošināt gaisa satiksmes pakalpojumus ar ekonomisku nozīmi, it īpaši, lai savienotu attālos reģionus un salas.

5. Ieteikumi

5.1 EESK atbalsta nepieciešamību nodrošināt standartizētu ES tiesisko regulējumu visai aviācijas nozarei, lai novērstu nekontrolētu subsīdiu praksi un nodrošinātu vienādus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem arī vietējā līmenī.

5.2 Principā privātu ieguldījumu nevar uzskatīt par valsts atbalstu. Tajā pašā laikā publiska struktūra var rīkoties kā privāts investors, ja ieguldījums ir komerciāli pamatots.

5.3 Komisijas ierosinātajām jaunajām pamatnostādnēm būtu jātiecas aizsargāt visus pārvaldātājus un lidostas pret diskrimināciju, neskaidru un konkurences apstākļus kropļojošu finansiālo atbalstu no reģionālo pašvaldību vai lidostu puses. Publiskais finansējums nedrīkst kropļot ne lidostu, ne aviokompāniju konkurenci. EESK uzskata, ka reģionālās attīstības veicināšanai nav nepieciešami grupveida atbrīvojumi dažu kategoriju lidostām vai aviokompānijām.

5.3.1 Ieguldījumiem lidostu infrastruktūrā un aviosabiedrību darbības uzsākšanai paredzētam valsts atbalstam jābūt iespējamam tikai stingri noteiktos gadījumos un jāaprobežojas ar noteiktiem laika periodiem un intensitāti. Turklāt šāds atbalsts būtu piešķirams tikai izņēmuma gadījumos, pienācīgi ievērojot pārredzamības, vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas principus.

5.3.2 Attiecībā uz pārredzamību, publiskā atbalsta pieejamības nosacījumi būtu jāpublicē. Būtu jāsniedz pilnīga informācija par lidostām un pārvaldātajiem pieejamo atbalstu un par atbalsta piešķiršanas nosacījumiem.

5.3.3 Jaunās pamatnostādnes būtu jānosaka kā skaidru un vienkāršu noteikumu kopums, lai panāktu juridisko noteiktību Eiropas aviācijas nozarē. EESK vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai pamatnostādnes tiktu pareizi īstenotas; īstenošanai ir ārkārtīgi liela nozīme.

5.4 Jaunajās pamatnostādnēs jāņem vērā darbinieku un ceļotāju intereses. Cilvēkresursi ir gaisa pārvaldājumu sistēmas kvalitātes nozīmīga daļa, ilgtspējīgai civilās aviācijas nozarei jāspēj nodrošināt kvalitatīvu nodarbinātību un labus darba apstākļus. Tādēļ svarīgi ir stimulēt sociālo dialogu un izvairīties no sociālā dempinga aviācijas nozarē.

5.5 EESK aicina veidot ilgtermiņa politiku reģionālo lidostu attīstībai. Aviācijas pamatnostādnes var sekmīgi īstenot tikai tad, ja ir panākta vienošanās par skaidrām reģionālo lidostu attīstības politikas prioritātēm. Komisijas uzdevums būtu bez turpmākas kavēšanās sagatavot šādu politisko darba kārtību.

5.6 EESK aicina dalībvalstis veicināt un atbalstīt jaunu pamatnostādņu izstrādi un īstenošanu. Valsts atbalsta sniegšanas gadījumos jāsniedz paziņojums.

5.7 Sīkāk jāizpēta un jāievieš dzelzceļa transporta un gaisa transporta efektīva komodalitāte, lai nodrošinātu piekļuvi noteiktām teritorijām un izpildītu vides aizsardzības prasības.

5.8 Tas ir īpaši svarīgi saistībā ar ES finansējuma piešķiršanu jaunajā DFS. Lai paveiktu vairāk ar mazākiem budžeta līdzekļiem, ir vajadzīgas skaidras prioritātes. Reģionālā attīstība ir ļoti nozīmīga, tomēr ar to turpmāk nebūtu jāattaisno to lidostu attīstība, kurās nav iespējas radīt pietiekamu pieprasījumu.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

482. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 11. UN 12. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārstrukturēšanās un pārmaiņu prognozēšana – kāda ir jaunākā pieredze?” (Zaļā grāmata)

COM(2012) 7 final

(2012/C 299/11)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Līdzziņotājs: **STUDENT kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 17. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Pārstrukturēšanās un pārmaiņu prognozēšana – kāda ir jaunākā pieredze?”

COM(2012) 7 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2012. gada 11. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 134 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pirmām kārtām vēlas uzsvērt, ka uzņēmumiem pēc definīcijas ir galvenā loma tirgus dalībnieku pielāgošanās stratēģijās. Tādēļ uzņēmumiem ir svarīga nozīme pārstrukturēšanās procesā.

1.2. Komiteja uzsver lielo nozīmi, kāda rūpniecības pārstrukturēšanas jomā ir bijusi un joprojām ir Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvajai komisijai (CCMI) kā forumam, kurā notiek konstruktīvs dialogs un tiek izstrādātas idejas un priekšlikumi Komisijai, Padomei un Eiropas Parlamentam.

1.3. EESK uzsver, ka kopumā pārstrukturēšanās ir sarežģīts process. Prognozēt pārmaiņas nozīmē sagatavot uzņēmumus un darba ņēmējus jaunu uzdevumu veikšanai, lai samazinātu

pārmaiņu sociālās sekas, palielinātu izdošanās izredzes, radītu savstarpējās uzticēšanās gaisotni un pārliecinoši iesaistītu sociālos partnerus un organizētu pilsonisko sabiedrību.

1.4. Darba ņēmējiem un uzņēmumiem Eiropas Savienībā jārisina šādi problēmjautājumi:

— attiecīgo iekšējo un starptautisko tirgu straujās pārmaiņas;

— jaunu starptautisku partneru ienākšana tirgū;

— jaunu tehnoloģisko pielietojumu ieviešana, kas paātrina nolietošanos;

- patērētāji, kas arvien labāk apzinās savu lomu patēriņa un ieguldījumu orientēšanā uz vides saudzēšanu un ilgtspējīgu attīstību;
- demogrāfiskās tendences, kas vēl vairāk pastiprina darbaspēka novecošanos;
- lielas pārmaiņas darba tirgos, kā arī ievērojams sociālais dempings;
- pašreizējās, ieilgušās problēmas saistībā ar ekonomikas un finanšu krīzi un ES acīmredzamo vājumu pasaules tirgos.

1.5. Tādēļ EESK uzskata, ka zaļā grāmata ir savlaicīgi un atbilstoši izstrādāta, tomēr cer, ka pēc pārdomām un debatēm, kas ir aizsāktas, sekos konkrēta un efektīva rīcība, pamatojoties uz integrētu pieeju visos ražošanas, patēriņa un pakalpojumu līmeņos. Tādēļ ir vajadzīga mijiedarbība un informācijas apmaiņa starp dažādiem ražošanas un izplatīšanas ķēdes līmeņiem, kā arī paraugprakses apmaiņa šajā jomā un precīzs izpildes grafiks, lai, pamatojoties uz ES tiesību aktiem un kopīgām vērtībām, īstenotu pamatnostādnes, standartus un atsaucē sistēmas.

1.6. EESK uzskata, ka prognozēšanas un pārstrukturēšanās procesos svarīgi ir palielināt sociālo partneru, organizētas pilsoniskās sabiedrības un patērētāju lomu Kopienas, valsts, reģionālajā, vietējā un uzņēmuma līmenī un iesaistīt reģionālos politikas veidotājus, kā arī zināšanu un kompetences tīklus.

1.7. EESK uzskata, ka sociālais dialogs, sarunas un iesaistīšanās ir ne vien Eiropas sociālā modeļa pamatvērtības, bet arī instrumenti, kas veiksmīgi atbalsta un veicina sociālo kohēziju, kvalitatīvu nodarbinātību, darba vietu veidošanu, kā arī inovācijas un Eiropas ekonomikas konkurētspējas pastiprināšanu.

1.8. EESK uzskata, ka ES struktūrpolitikai, kohēzijas politikai, kā arī inovācijas un pētniecības politikai vajadzētu būt vērstai uz pārstrukturēšanās prognozēšanas un papildpasākumu aktīvu atbalstu, lai pārstrukturēšanās kļūtu par izdevīgu instrumentu darba ņēmējiem un uzņēmumiem.

1.9. EESK uzskata, ka ir svarīga ekonomisko un sociālo partneru lielāka iesaistīšanās struktūrfondu pārraudzības struktūrās, lai nodrošinātu ES struktūrpolitikas panākumus.

1.10. EESK iesaka struktūrpolitikas pasākumus cieši saistīt un koordinēt ar atbalsta pasākumiem pētniecībai un inovācijai, kā arī, izmantojot ieguldījumus un rūpniecības politiku, veicināt pāreju uz ES ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni.

1.11. EESK uzskata, ka Kopienas izglītības, profesionālās apmācības un mūžizglītības programmām jābūt publisko iestāžu un uzņēmumu prioritāriem instrumentiem, lai līdztekus ekonomikas dalībnieku, jo sevišķi mazo un vidējo uzņēmumu (MVU), un darba ņēmēju pastāvīgajiem pūliņiem varētu proaktīvi prognozēt pārmaiņas.

1.12. EESK iesaka ES līmenī paredzēt ciešāku koordināciju starp Komisijas politiku, dienestiem, aģentūrām un daudzajiem novērotājiem, lai nepārprotami un saskaņoti varētu atbalstīt to uzņēmumu lēmumus, kuros notiek pārstrukturēšana. Atbilstoši atbalsta un konsultēšanas mehānismi būtu jo īpaši jāparedz MVU un mikrouzņēmumiem, kuriem ir acīmredzamas grūtības prognozēt pārstrukturēšanos.

1.13. EESK vēlreiz uzsver, ka valsts atbalsts, kas paredzēts nodarbinātības sekmēšanai globalizācijas skartajos uzņēmumos, būtu jāpieskir ar nosacījumu, ka tiek nodrošināta brīva un godīga konkurence.

1.14. Visbeidzot, EESK prasa pastiprināt ES atbalstu kopīgu (teritoriālo un nozaru) prognožu izvēšanai, lai īstenotu kopīgu un vispārpieņemtu redzējumu, pateicoties arī efektīvākai tādas teritorijas veicināšanai, kurā var radīt lielāku un labāku nodarbinātību stipros un konkurētspējīgos uzņēmumos.

1.15. Ņemot vērā ES demogrāfisko attīstību, EESK uzskata, ka īpaši svarīga ir aktīva politika attiecībā uz novecošanu un tā saucamo "senioru" ekonomiku, kā arī ražošanas un pakalpojumu pielāgošana šīm jaunajām iespējām.

2. Ievads

2.1. ES ekonomikas atveseļošana prasīs laiku, lai pārvarētu pēdējās desmitgadēs vissmagāko lejupslīdi, kas skārusi Eiropu. Krīze rada lielu spiedienu uz valstu budžetiem un valdībām un reālajā ekonomikā izraisa racionalizāciju, pārstrukturēšanos un uzņēmumu darbības pārtraukšanu, dramatiski ietekmējot nodarbinātību.

2.2. Pārstrukturēšanās noris kā sarežģīti, daudzdimensionāli procesi, kas izmaina uzņēmumu stratēģijas attiecībā uz uzņēmuma organizācijas, veida, lieluma un darbības aspektiem.

2.2.1. Pirmām kārtām nozares līmenī vajadzētu noteikt daudzpusīgus saimnieciskos un darbības mērķus, kas ir saistīti ar situāciju pasaules tirgos un nozarēs, kurās darbojas uzņēmums.

2.3. Ņemot pienācīgi vērā patērētāju intereses un attieksmi, šo procesu vajadzētu orientēt uz nodarbinātības iespēju prognozēšanu jaunajās nozarēs, īpašu uzmanību veltot MVU, kuri vissmagāk cieš no pašreizējās krīzes.

2.4. Prognozēt pārmaiņas nozīmē sagatavot uzņēmumus un darba ņēmējus uzdevumiem saistībā ar gaidāmajām pārmaiņām, kā arī paredzēt nepieciešamo pārstrukturēšanos, lai risinātu minētos uzdevumus, mazinot pārmaiņu sociālo ietekmi, nodrošinot stabilitāti un ierobežojot izmaksas, vienlaikus aizsargājot vidi un tiecoties uz ilgtspējīgu attīstību. Eiropas tehnoloģiskās platformas un to veiktie pētījumi var pavērt reālas perspektīvas gan darba ņēmējiem, gan uzņēmumiem.

2.5. Pēdējās divās desmitgadēs bija vērojama tādu parādību paātrināšanās kā pārkārtošanās tirgū, uzņēmuma pārvietošana, reorganizācija un/vai slēgšana, darbības apvienošana, pārņemšana un/vai ārpakalpojumu izmantošana. Tomēr sakarā ar pārmaiņu norises ātrumu un pārstrukturēšanās steidzamību, kas radās ekonomikas, finanšu un tirgu krīzes dēļ, pēdējos četros gados Eiropā ir aizvien palielinājusies nepieciešamība pastiprināt šo procesu prognozēšanas spējas. Arī tādas parādības kā interneta tirdzniecības apgrozījuma palielināšanās un pārrobežu tirdzniecība **ietekmē** tirgus dažādās valstīs.

2.6. Ekonomikas un finanšu krīze ne vien paātrināja pārstrukturēšanās procesus dažādos līmeņos, bet arī bija par iemeslu taupības un valsts izdevumu samazināšanas pasākumiem un ar tiem saistītiem ievērojamiem darba vietu zaudējumiem publiskajā sektorā. Turklāt daudzās valstīs krīze ir iedragājusi dažādas darba ņēmēju, vietējo kopienu un uzņēmumu sociālās aizsardzības sistēmas.

2.7. Attiecībā uz pārstrukturēšanos Komisijas mērķis ir palīdzēt nostiprināt un izplatīt prognozēšanas un inovāciju kultūru attiecībā uz veidu, kādā pārstrukturēšanās notiek. ES un dalībvalstis ir uzņēmušās kopīgu atbildību, lai sasniegtu mērķus, kas izvirzīti Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā (LESD 145. pants).

2.8. Jau 2005. gada paziņojumā par pārstrukturēšanos un nodarbinātību Komisija atzina problēmas saistībā ar pārstrukturēšanās sociālajām izmaksām ne vien pašiem darba ņēmējiem, kas izjūt pieaugošo nedrošību par darba nosacījumiem, bet arī dažādām ekonomikas nozarēm.

2.9. Lai gan pārstrukturēšanās ir galvenokārt valstu un reģionālā līmeņa kompetencē, ES ir lielā mērā atbildīga par pārstrukturēšanās pārvaldību, kontroli un paātrināšanu, jo tai ir gan jāuzrauga Kopienas regulējuma pareiza darbība kā informācijas un konsultāciju ziņā, tā darba ņēmēju aizsardzības jomā ⁽¹⁾, gan aktīvi jāiesaistās, pamatojoties pirmām kārtām uz stratēģiju "Eiropa 2020" un Līgumā noteiktajiem uzdevumiem.

2.10. Ja ES vēlas veiksmīgi atrisināt uzdevumus, kurus izvirzījusi finanšu un ekonomikas krīze, globalizācija, klimata pārmaiņas, demogrāfiskās tendences un pieaugošā nevienlīdzība, ko rada taupības programmu sociālās izmaksas, ir jāizstrādā un jāpastiprina aktīvas stratēģijas pārstrukturēšanās prognozēšanai un pārvaldībai, pamatojoties uz kopējām vērtībām un praksi, kura atbilst galvenajiem Līguma sociālajiem un ekonomiskajiem mērķiem.

2.11. Tāpēc saskaņā ar stratēģijas "Eiropa 2020" integrētajām pamatnostādņēm (Padome pieņēma 2010. gada 22. aprīlī) ES un dalībvalstīm, ņemot vērā patērētāju vajadzības un attieksmi,

būtu jāīsteno reformas, kuru mērķis ir uz zināšanām un inovāciju balstīta gudra izaugsme un lai veiktu šādus pasākumus:

- veicinātu koordinētas strukturālās reformas, kas efektīvi sekmē izaugsmi un nodarbinātību un stiprina ES konkurētspēju pasaules ekonomikā;
- nodrošinātu darba tirgu darbību, izmantojot ieguldījumus, kas vērsti uz pārmaiņu sekmīgu norisi, atbilstīgu prasmju apgūšanu, darba vietu kvalitātes paaugstināšanu un cīņu pret strukturālo bezdarbu, ilgtermiņa bezdarbu un saimniecisko pasivitāti;
- uzlabotu uzņēmējdarbības apstākļus un sekmētu jaunu uzņēmumu dibināšanu un jaunu darba vietu radīšanu, īpaši "zaļajā" ekonomikā un "senioru" ekonomikā;
- uzlabotu izglītības kvalitāti, nodrošinātu tās pieejamību visiem un pastiprinātu saikni starp apmācību, akadēmiskajām aprindām un darba tirgu;
- veicinātu proaktīvus paraugprakses modeļus, kas ļauj prognozēt uzņēmumu pārstrukturēšanos, kura ir nepieciešama pārmaiņu skartajā darba tirgū;
- pilnveidotu regulatīvo pamatu inovācijas un zināšanu nodrošināšanai visā ES;
- stimulētu uzņēmējdarbību un palīdzētu radošas idejas pārvērst produktos, pakalpojumos un procesos, kas var radīt kvalitatīvas darba vietas;
- veicinātu teritoriālo, ekonomisko un sociālo kohēziju;
- labāk risinātu Eiropas un visas pasaules mēroga sabiedrības problēmas.

2.12. Uzņēmumu un nozaru pārstrukturēšanas atbalstīšana notiek, izmantojot agrās brīdināšanas sistēmas uzņēmumos (Sk. Eiropas Uzņēmumu pārstrukturēšanas uzraudzības centrs (*European Restructuring Monitor — ERM*)). Tas ir priekšnoteikums efektīvai, visām ieinteresētajām pusēm pieņemamai pārstrukturēšanās procesu plānošanai, lai darba ņēmēji varētu atbilstoši profesionāli pārkvalificēties, kā arī lai varētu veidoties nozaru un starpnozaru tīkli, kuri, pateicoties profesionālajai orientācijai, kas garantē augstu nodarbinātības līmeni, ļauj integrēti pārvaldīt pārmaiņas.

2.13. Komisija 2012. gada 18. aprīlī Strasbūrā iepazīstināja ar jauno tiesību aktu kopumu nodarbinātības jomā (EESK par to izstrādās atzinumu), aicinot dalībvalstis pastiprināt valstu nodarbinātības politiku un paverot iespējas uzlabot nodarbinātības politikas koordinēšanu un uzraudzību.

⁽¹⁾ Direktīva 2009/38/EK par Eiropas Uzņēmumu padomēm, OV 2009., L 122; Direktīva 2002/14/EK, OV 2002., L 80; Direktīva 2001/23/EK, OV 2001., L 82; Direktīva 98/59/EK, OV 1998., L 225; Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000, OV 2000., L 160.

3. Komisijas zaļā grāmata

3.1. Komisija ir sākusī sabiedrisko apspriešanos par uzņēmumu pārstrukturēšanos un pārmaiņu prognozēšanu, “[lai] noteikt[u] veiksmīgu praksi un politiku saistībā ar pārstrukturizāciju un pielāgošanos pārmaiņām”.

3.2. Zaļajā grāmatā ir izvirzīti dažādi jautājumi attiecībā uz pieredzi, kas gūta no krīzes, iespējamo ekonomikas un rūpniecības pielāgošanu, uzņēmumu un darba ņēmēju pielāgošanās spējam, reģionālo un vietējo administrāciju lomu, profesionālās apmācības nozīmi cilvēkresursu vadībā un dialogā starp ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja uzskata, ka zaļā grāmata jāuzskata par turpinājumu 2005. gada paziņojumam, kurā runa bija par pārstrukturēšanu un nodarbinātību un kura uzdevums bija nodarbinātības veicināšanas nolūkā noteikt ES lomu pārstrukturēšanās prognozēšanas un pārvaldības jomā.

4.2. Komiteja uzskata, ka 2005. gada paziņojums pozitīvi ietekmēja dažādu pasākumu izvēšanu Kopienas līmenī un tādējādi veicināja Eiropas pieeju prognozēšanas un pārstrukturēšanās jomā, piemēram, daudzas augsta līmeņa tematiskas konferences un ekspertu semināri (“Pārstrukturēšanās forums”), iniciatīvas Eiropas Sociālā fonda (ESF) ietvaros, dažādi salīdzinošie pētījumi, instrumentu kopumu un pamatnostādņu izstrāde, kā arī dienestu darba dokuments “Pārstrukturēšanās Eiropā 2011. gadā” (*Restructuring in Europe 2011*), kas ir zaļās grāmatas pavaddokuments.

4.3. EESK ar bažām konstatē, ka zaļajā grāmatā nav iekļauti priekšlikumi pasākumiem ar precīzu un stingru izpildes grafiku reaģēšanai uz pašreizējo smago krīzi, bet ir izvēsta virkne atklātu jautājumu bez precīziem pasākumu īstenošanas termiņiem un veidiem. Tādēļ efektīvāki izrādās pasākumi, kas norādīti citos instrumentos, piemēram, 2012. gada maijā publicētajā tiesību aktu kopumā nodarbinātības jomā, par kuru EESK būs iespēja paust viedokli.

4.4. Uzņēmumiem pēc definīcijas ir galvenā loma tirgus dalībnieku pielāgošanās un pozicionēšanās stratēģijās. Tādējādi tiem ir arī svarīga nozīme pārstrukturēšanās procesos, kas izriet no šīm darbības stratēģijām, tomēr jāņem vērā šādi aspekti:

— ekonomikas globalizācijas apstākļi, tostarp jaunu valstu parādīšanās Eiropas un starptautiskajos tirgos ar aizvien daudzsoļīgākām un konkurētspējīgākām nozarēm;

— ES dalībvalstu un trešo valstu īpatnības;

— svarīgāko ES politikas jomu daudzdimensionālais satvars, kas tieši ietekmē uzņēmuma darbību un lēmumus saistībā gan ar piemērojamajiem noteikumiem, gan ar stratēģiskajām un darbības iespējām;

— valsts/reģionālā sistēma, ar ko pārvalda tehnisko uzņēmējdarbības vidi uzņēmumiem un darba ņēmējiem;

— teritoriālais satvars, kurā reāli noris pārstrukturēšanās un procesi, kas ļauj to prognozēt, veicot koordināciju starp ārējām ieinteresētajām personām un uzņēmumiem, un kurā praktiski tiek īstenoti vadības un atbalsta mehānismi, sevišķi attiecībā uz MVU;

— sociālais dialogs un kolektīvā vienošanās, kā arī sociālo partneru un uzņēmuma pārstāvju lomas palielināšana, kam ir būtiskāka nozīme nekā jebkad agrāk, lai, palaujoties uz labām sociālajām partnerattiecībām, pielāgotu ražošanu, darba organizāciju un darba apstākļus strauji mainīgajiem apstākļiem krīzes laikā.

4.5. Lai ES līmenī īstenotu attīstības stratēģiju, EESK atgādina iepriekš pausto ⁽²⁾: visiem organizētas pilsoniskās sabiedrības sociālajiem partneriem jācenšas iedibināt teritoriālo sociālo atbildību (TSA), kas ļautu īstenot tādas savstarpēji koordinētas saskaņotas stratēģijas kā

— izturības un izdzīvošanas stratēģija, kas paver iespēju darboties stabilā tirgū, pateicoties īpašai specializācijai vienā un tajā pašā tirgū, izmaksu samazināšanai vai izvērstai darbības dažādošanai blakusesošajos sektoros;

— procesu, produktu un pakalpojumu inovācijas stratēģija, kas paver iespēju apgūt jaunus tirgus un ieviest jaunas tehnoloģijas un materiālus, lai varētu ražot novatoriskus produktus;

— jaunas iniciatīvas, kas ļauj prognozēt jaunus, populārus produktus un pakalpojumus (piemēram, pirmsatgriešanos), kuros varētu veikt jaunus ieguldījumus;

— vietējā tirgvedība, kurā galvenā uzmanība pievērsta virzībai uz izcilību, kas panākta, izmantojot ar izpēti centriem noslēgtās vienošanās, lai sekmētu jaunu tehnoloģiju izplatību;

— finansiāls atbalsts, kas paredz līdzekļus attīstībai un ļauj izmantot arī Eiropas Investīciju fonda (EIF) aizdevuma garantijas un struktūrfondus;

— kredīti, lai nodarbinātības līmeņa saglabāšanas labad mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem piešķirtu maksājumu pagarinājumu;

— īstermiņa parādu konsolidācija, lai mikrouzņēmumiem un maziem uzņēmumiem ļautu pievērsties ražošanai, tirdzniecībai un savu preču garantijas pakalpojumiem;

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Globālās krīzes ietekme uz Eiropas ražošanu un pakalpojumu nozarēm”, OV 2009, C 318.

- atbalsts, kas paredzēts inovatīvu pakalpojumu nozarei ("zaļā" ekonomika) un individuāliem pakalpojumiem ("senioru" ekonomika) un kam izmanto Eiropas Sociālā fonda pārvērtās jaunās apmācības iespējas;
- kvalitatīvu individuālo pakalpojumu attīstīšana, tostarp nostiprinot sociālās un veselības aprūpes struktūras⁽³⁾;
- infrastruktūras politika, kas sekmē inovatīvākus risinājumus, lai īstenotu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni;
- energoefektivitātes un vides kritēriju nostiprināšana publiskā iepirkuma procedūrās;
- informācijas pieejamības uzlabošana;
- pārdomātas reģionu specializācijas stratēģijas, kurās piedalās organizēta pilsoniskā sabiedrība un visi ekonomikas un sociālās jomas dalībnieki.

4.6. EESK uzskata, ka ES struktūrpolitikai, kohēzijas politikai, kā arī inovāciju un pētniecības politikai vajadzētu būt vērstai uz pārstrukturēšanās prognozēšanas un papildpasākumu aktīvu atbalstu, lai pārstrukturēšanās kļūtu par izdevīgu instrumentu darba ņēmējiem un uzņēmumiem. Struktūrfondiem un jo īpaši Eiropas Sociālajam fondam, Eiropas Reģionālās attīstības fondam un Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondam var būt ievērojama nozīme, lai paaugstinātu darba ņēmēju nodarbinātības līmeni un līdz minimumam samazinātu sociālās sekas saistībā ar atlaišanu no darba.

4.7. EESK uzskata, ka partnerības un struktūrfondu pārraudzības struktūrās ir svarīga saimniecisko un sociālo partneru, kā arī organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieku lielāka iesaistīšanās, un uzsver, ka būtisks priekšnoteikums, lai nodrošinātu ES struktūrpolitikas panākumus, ir attiecīgajā teritorijā esošo ieinteresēto pušu īpašās prasmes.

4.8. EESK uzskata, ka jo sevišķi svarīga ir pārstrukturēšanās politikas saskaņošana ar rūpniecības politiku, kas vērsta uz pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, proti, ekonomiku, kura respektē klimata un vides prasības un, izmantojot atbilstīgu finansējumu, spēj radīt jaunas "zaļās" darba vietas un profesionālās prasmes. Tas atbilst Komitejas nostājai, kas bija uzsvērta iepriekšējos atzinumos⁽⁴⁾.

4.8.1. Tā kā 2012. gads tika pasludināts par Eiropas Aktīvu vecumdienu gadu, EESK uzskata, ka ir svarīgi attīstīt NVO, sociālās ekonomikas un uzņēmumu pakalpojumu profesionalitāti, lai atbalstītu veselīgu, aktīvu un cienīgu novecošanu, kā arī izstrādātu produktus un pakalpojumus, kas atbilst šādu patērētāju vajadzībām⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Sk. dokumentu COM(2007) 860 final un izklāstu par vadošo tirgu "e-veselība".

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā", (OV 2011., C 44.).

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas gadu aktīvām vecumdienām (2012. gads)", (OV 2011., C 51.).

4.9. Turklāt EESK uzskata, ka Kopienas izglītības, profesionālās apmācības un mūžizglītības programmām vajadzētu būt prioritāriem instrumentiem, kas līdztekus pastāvīgajiem uzņēmumu un darba ņēmēju pūļiem aktīvi prognozētu pārmaiņas. Kā norādīts *Businesseurope*, "72 % no ES uzņēmumiem norādīja uz vajadzību sistemātiski apmācīt savu personālu, bet 32 % no ES darba ņēmējiem 2010. gadā piedalījās apmācībasursos, kurus finansēja viņu darba devēji".

4.10. Valstu atveseļošanas paketes un līdzšinējie priekšlikumi krīzes sociālo seku pārvarēšanai ir izrādījušies nepiemēroti. Nav pietiekami ņemtas vērā darba vietu radīšanas iespējas vai pieprasījuma sekmēšanai nepieciešamie pasākumi (piemēram, saskaņotāku fiskālo stimulu paketes un algu politika).

4.10.1. Valsts atbalsts un struktūrfondu finansējums nodarbinātības sekmēšanai globalizācijas un kredītu krīzes skartajos uzņēmumos būtu jāpiešķir, ja tiek nodrošināts, ka minētais atbalsts nekavē brīvu konkurenci, uzņēmumi apņemas atbalstīt galvenokārt nodarbinātības līmeni un tiek respektēti kopīgumi. Šajā sakarā jāņem vērā situācija Nīderlandē, kur modelis "vienas personas uzņēmums" ir izrādījies izcils. Tas ļauj bezdarbniekiem pielietot savas prasmes un radīt pašiem savas darba vietas.

4.11. EESK uzsver, ka ES līmenī jāparedz ciešāka koordinācija starp Komisijas politiku un dienestiem, lai varētu viennozīmīgi un saskaņoti atbalstīt to uzņēmumu lēmumus, kuros notiek pārstrukturēšana:

1. ES nodarbinātības un apmācības politikā, pētniecības un inovāciju politikā, uzņēmējdarbības politikā un rūpniecības politikā, enerģētikas un vides politikā, "zaļās" ekonomikas un IKT jomā, tirdzniecības politikā un ārpolitikā vajadzētu sniegt kopīgu viennozīmīgu redzējumu, lai ES uzņēmumu un darba ņēmēju vadību atbalstītu lēmumu pieņemšanā attiecībā uz stratēģiju un prasmju pielāgošanu.
2. Eiropas aģentūrām, piemēram, Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centram (*Cedefop*) Salonikos un Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondam (*Eurofound*) Dublinā, Eiropas MVU novērošanas centram vai Eiropas Pārmaiņu novērošanas centram (*EMCC*), Kopīgā pētniecības centra institūtiem, piemēram, Seviļas Perspektīvo tehnoloģiju pētījumu institūtam (*IPTS*), prognozēšanas darbībām saskaņā ar programmu "Zinātne un sabiedrība", kas ietilpst Septītajā pamatprogrammā pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai, vajadzētu rast kopīgu pamatu un īstenot saskaņotus pasākumus, lai uzņēmumiem un darba devējiem nodrošinātu skaidru un saprotamu koncepciju saistībā ar pārmaiņām.

4.12. EESK uzskata, ka sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības lomu ir svarīgi veicināt visos līmeņos: sociālais dialogs, sarunas un iesaistīšanās ir ne vien Eiropas sociālā modeļa pamatvērtības, kuras EESK vienmēr ir atbalstījusi, bet arī instrumenti, kas veiksmīgi atbalsta un veicina sociālo kohēziju, kvalitatīvu nodarbinātību, darba vietu veidošanu, kā arī inovācijas un Eiropas ekonomikas konkurētspējas pastiprināšanu.

4.13. Šajā sakarā Komiteja uzsver nozīmi, kāda ir Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvajai komisijai (CCMI), kas, pateicoties kopš EOTK līguma parakstīšanas sekmīgi uzkrātajai pieredzei, darbojas kā vērtīgs forums, kurā notiek konstruktīvs dialogs un tiek izstrādātas idejas un priekšlikumi.

4.14. Daudzi pētījumi un paraugprakses analīze liecina, ka gan ES, gan valstu līmenī uzticības pilnas attiecības starp sociālajiem partneriem un efektīvs sociālais dialogs ir būtiski priekšnoteikumi, lai pārmaiņas prognozētu un pārvaldītu iespējami labākā veidā.

4.15. EESK uzskata, ka dialogs, viedokļu saskaņošana un sarunas ir galvenie nosacījumi reformu un elastdrošības īstenošanai. Pirmkārt, ir jārada pamatnosacījumi, kas, ņemot vērā valstu atšķirības, ļauj uzņēmumiem ātri un elastīgi pielāgoties jauninājumiem, tirgiem un lietotāju/patērētāju pieprasījumam. Otrkārt, ir jāatbalsta un jāatvieglo darba ņēmēju pielāgošanās un profesionālā izaugsme.

4.16. Turklāt EESK ir uzsvērusi, ka elastdrošība var būt sekmīga tikai tad, ja darba ņēmēji ir pienācīgi apmācīti. Jaunas iemaņas un jaunu darba vietu radīšana ir savstarpēji cieši saistītas. Pie tam EESK uzskata, ka pašlaik īpaši nozīmīgi ir ar drošības palielināšanu (visplašākajā nozīmē) un stabilām darba vietām saistītie elastdrošības pasākumi.

4.17. EESK uzskata, ka valstu iestādēm, izglītības un apmācības iestādēm un uzņēmumiem ir svarīgi apvienot pūliņus, lai nodarbinātības un apmācības piedāvājumu uzlabotu, attīstot jaunus daudzfunkcionālus profesionālus profilus un prasmes un atbalstot apmācības pasākumus visā darba dzīves laikā.

4.18. Šajā sakarā Komiteja uzsver, ka ir ļoti svarīgi nodrošināt piekļuves mehānismus izglītībai un mūžizglītībai, kuri apmierinātu vajadzības pēc jauniem profesionāliem profiliem

un jaunām kvalifikācijām, sevišķi jauniešiem, atbilstoši "Jaunu prasmju un darba vietu programmā" iezīmētajām perspektīvām, par ko EESK jau ir izstrādājusi atzinumu ⁽⁶⁾.

4.19. EESK uzsver, ka liela nozīme ir ciešākai sadarbībai starp dažādiem dalībniekiem vietējā līmenī, ņemot vērā to, ka jo īpaši šajā līmenī labs sociālais dialogs uzticības gaisotnē un pozitīva attieksme pret pārmaiņām ir svarīgi faktori, kas ļauj novērst vai ierobežot negatīvās sociālās sekas.

4.20. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta MVU. Pirmām kārtām vietējā un reģionālajā līmenī publiskajām un privātajām iestādēm, piemēram, darba devēju un profesionālajām apvienībām, tirdzniecības, rūpniecības un amatniecības kamerām un citām iestādēm, jāparedz MVU atbilstoši pasākumi, kas nodrošina prioritāru piekļuvi kredītiem un apmācībai, kā arī piemēroti pasākumi birokrātiskā un administratīvā sloga mazināšanai.

4.21. Turpmākas konsultācijas par paredzēšanas un pārstrukturēšanas politiku, kā arī tās izstrādi vajadzētu balstīt uz rezultātiem, kas iegūti ilgākā laika posmā nekā septiņos gados, ņemot vērā ES līmenī veiktos padziļinātos pētījumus un ziņojumus.

4.22. Lai gan **agrāk** uzmanība tika galvenokārt koncentrēta uz analīzi, kā arī paraugprakses ⁽⁷⁾ un inovatīvas pieredzes apmaiņu, **turpmāk** ES vajadzētu vairāk uzmanības pievērst konkrētiem pasākumiem, proti, attīstībai un izaugsmei, un veicināt tādu kopējo pamatnostādņu, standartu un atsaucēs sistēmu īstenošanu, kuru pamatā ir ES regulējums un kopīgas pamatvērtības.

4.23. EESK uzsver, ka ne mazāk svarīga ir arī **cilvēciskā aspekta nozīme**: cilvēki un ģimenes, kas ir nozares un uzņēmuma pārstrukturēšanās upuri, bieži vien pārdzīvo cilvēciskas drāmas, kuras ne vienmēr tiek pienācīgi ņemtas vērā. Būtu jāparedz ne tikai nepieciešamā ieguldījumu atjaunošana, atgriešanās pie izaugsmes un ilgtspējīgas darba vietu radīšanas, bet arī psiholoģiskā un sociālā atbalsta pasākumi.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jaunu prasmju un darba vietu programma: Eiropas ieguldījums ceļā uz pilnīgu nodarbinātību", (OV 2011., C 318.).

⁽⁷⁾ Sk. paraugprakses piemērus šeit: *The Restructuring Toolbox* <http://www.evta.net/restructuringtoolbox/toolbox/index.html>, projekts *Going Local to Respond Employment Challenges* http://www.evta.net/going_local/catalogue/index.html. Mērķi ir šādi: īstenot reģionālos pasākumus, pasākumus attiecībā uz politiku un pakalpojumiem, kas **paredz uzņēmumu krīzes tuvošanos**, izveidot dalībnieku kontaktus un izstrādāt metodes, lai veiktu **pastāvīgu salīdzinošu novērtēšanu** tajās mācību iestādēs, kuras iesaistās šajā projektā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par stabilitātes obligāciju ieviešanas iespējamību”

COM(2011) 818 final

(2012/C 299/12)

Ziņotājs: **DANTIN** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 23. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par stabilitātes obligāciju ieviešanas iespējamību”

COM(2011) 818 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 13. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 135 balsīm par, 33 balsīm pret un 25 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Lai pārvarētu pašreizējo krīzi, nepieļautu ilglaicīgu lejupslīdi un radītu apstākļus, kas veicina izaugsmi un nodarbinātību, vajag vairāk Eiropas, nevis mazāk. Tas nozīmē, ka nepieciešama Eiropas Komisijas stingra griba apstiprināt un piemērot **Kopienas metodi. No šā viedokļa zaļā grāmata vērtējama pozitīvi.**

1.2 Taču papildus tam Komisijai pilnībā jāīsteno savas iniciatīvas visās attiecīgajās jomās un jāsaģatavo priekšlikumi smagās krīzes pārvarēšanai, aizstājot starpvaldību līmenī pieņemtos pagaidu pasākumus.

1.3 Vairāk Eiropas nozīmē jaunu Eiropu, kurā solidaritāte, kopīga atbildība un savstarpēja uzticēšanās ir cieši saistītas. Savstarpējas uzticēšanās pamatā ir budžeta un nodokļu efektīvas un vajadzīgas saskaņošanas simetriska un līdzsvarota ekonomiskā pārvaldība. Vairāk Eiropas, lai nodrošinātu atbildību par budžeta izpildi un integrāciju; vairāk Eiropas, lai kopīgi pārvarētu ar valsts parādu saistīto risku, atjaunotu ilgtermiņa maksātspēju, sekmētu un īstenotu strukturālās reformas un piesaistītu ieguldījumus izaugsmes, konkurētspējas un nodarbinātības veicināšanai visā Eiropas Savienībā ar mērķi izveidot sociālu Eiropu un panākt vispārēju labklājību.

1.4 EESK pauž gandarījumu, ka sagatavota Zaļā grāmata par stabilitātes obligācijām. Tās saturs atbilst idejai par arvien integrētāku Eiropas Savienību, kurā izveidots vienotais tirgus un Eiropas kapitāla tirgus, un lietderīgi papildina eurozonas kopējo

monetāro politiku. Turklāt šādas eiroobligācijas varētu radīt potenciālo ieguldītāju uzticēšanos, tādējādi stabilizējot valsts obligāciju pieprasījumu un pazeminot procentu likmes.

1.5 Tomēr EESK uzskata, ka bezatbildīgas rīcības risks un tā iespējamā konkrētā izpausme, kas minēta zaļajā grāmatā, apskatīti neviennozīmīgi; tāpēc, pirms izdarīt apstrīdamus secinājumus, vajadzētu nopietni izvērtēt šo risku un tā izpausmi. Ja būtu pareiza zaļajā grāmatā izvirzītā tēze par to, ka procentu likmju vienādošanas dēļ pavājināsies tirgu noteiktā disciplīna un ka tas ļaus bezatbildīgi palielināt publiskos izdevumus vai budžeta deficītu, tad šādas norises būtu vērojamas jau kopš *euro* ieviešanas. Taču tas tā nebija.

1.6 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka stabilitātes obligācijām jābūt ar augstu kredītkvalitāti, lai ieguldītāji un eurozonas dalībvalstis tās pieņemtu. Taču nepārliecinošu un novēlotu politisko lēmumu dēļ nenoteiktība šobrīd ir tik liela, ka pieprasījums pēc eiroobligācijām, pat ja tām ir kopīgas un solidāras garantijas, diez vai būs tāds, kāds pirms dažiem mēnešiem.

1.6.1 Tāpēc EESK uzskata, ka krīzes pārvarēšanā aktīvāk jāiesaista ECB, piemēram, piešķirot bankas darbības licenci Eiropas Finanšu stabilitātes instrumentam (EFSI) vai Eiropas stabilizācijas mehānismam (ESM).

1.7 Attiecībā uz dažādām stabilitātes obligāciju emisijas iespējām Komiteja uzskata, ka vispiemērotākā un kopumā vispieņemamākā ir 2. pieeja — “Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām daļēji aizstāj valsts obligācijas”.

1.8 Protams, ka, kā to ir uzsvēris Eiropadomes priekšsēdētājs, šādu stabilitātes obligāciju emitēšanai jānotiek tad, “ja jau pastāv stabila budžeta disciplīnas sistēma un konkurence, lai izvairītos no morālā kaitējuma un lai veicinātu atbildību un noteikumu ievērošanu. [Šādam mehānismam] vajadzētu balstīties uz kritērijiem, un t[a]m vajadzētu būt pakāpenisk[a]m, tādējādi progress, kas saistīts ar budžeta lēmumu apvienošanu, tiktu papildināts ar atbilstošiem pasākumiem, virzoties uz risku apvienošanu.”⁽¹⁾ Komiteja atbalsta to, ka procesa pamatelementiem jābūt integrētiem finanšu, budžeta un ekonomikas politikas nosacījumiem. Tie būtu jāpapildina ar saskaņotu un atbilstīgu demokrātiskās leģitimitātes un atbildības pamatu ES līmenī, vienlaikus nesaasinot taupības politiku. Šajā sakarā EESK iesaka Komisijai rūpīgi pārbaudīt, vai nevar rasties bezatbildīgas rīcības risks, lai šīs sistēmas ietvaros atrastu piemērotus risinājumus.

2. Ievads

2.1 Izskatāmās zaļās grāmatas mērķis ir uzsākt plašu sabiedrisku apspriešanos ar visām ieinteresētajām pusēm par **stabilitātes obligācijām**⁽²⁾. Šo apspriešanos Eiropas Komisija izmantos par pamatu, lai ierosinātu politiku šajā jomā.

2.2 Valsts parāda krīzes saasināšanās eurozonā ir izraisījusi plašas debates par kopīgas emisijas iespējamību. Nereti izskanējusi doma, ka kopīga emisija varētu būt efektīvs instruments, lai risinātu likviditātes problēmas vairākās eurozonas dalībvalstīs. Šajā sakarā Eiropas Parlaments aicināja Komisiju eurozonas ekonomikas pārvaldības tiesību aktu paketes pieņemšanas kontekstā veikt izpēti par kopīgas emisijas iespējamību, un norādīja, ka stabilitātes obligāciju kopīga emisija nozīmē turpmāku virzību uz kopēju ekonomikas un budžeta politiku⁽³⁾.

2.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja šo tematiku apskatījusi un savu nostāju paudusi vairākos atzinumos, piemēram, pašiniciatīvas atzinumā “Atjaunot izaugsmi ES — ekonomikas pārvaldība un valsts parāds”⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Eiropadomes priekšsēdētāja Hermaņa Van Rompeja (*Herman Van Rompuy*) 2012. gada 26. jūnija ziņojums “Ceļā uz patiesu ekonomisko un monetāro savienību”, II daļa, 2. punkts, 3. rindkopa (EUCO 120/12).
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/LV/ec/131285.doc>

⁽²⁾ Publiskajās debatēs un materiālos parasti lietots termins “eiroobligācijas”. Komisija uzskatīja, ka šā instrumenta galvenais mērķis būtu stiprināt finanšu stabilitāti eurozonā. Tāpēc, atsaucoties uz Komisijas priekšsēdētāja 2011. gada 28. septembra runu par stāvokli Savienībā, šajā zaļajā grāmatā lietots termins “stabilitātes obligācijas”.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta 2011. gada 6. jūlija rezolūcija par finanšu, ekonomikas un sociālo krīzi (2010/2242 (INT)).

⁽⁴⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Atjaunot izaugsmi ES — ekonomikas pārvaldība un valsts parāds” (OV C 143, 22.5.2012., 10. lpp.), kā arī atzinumu par tematu “Stratēģijas pārdomātai nodokļu politikas konsolidēšanai — Eiropas izaugsmes virzītājspēku apzināšana. Kā pilnībā izmantot ES ekonomikas nozaru darbaspēka potenciālu budžeta konsolidācijas apstākļos” (OV C 248, 25.8.2011., 8. lpp.).

2.4 EESK pauž gandarījumu par zaļās grāmatas publicēšanu, paredzamajām publiskajām debatēm un izvēlēto pieeju, kas Komisijai pēc tam ļaus sagatavot priekšlikumus. Apskatot šo tematiku, Komisija beidzot atgriežas pie Kopienas metodes.

3. Zaļās grāmatas kopsavilkums

3.1 Zaļās grāmatas sākumā sniegta vispārīga informācija par attiecīgo tematu, bet turpinājumā izklāstīti un paskaidroti vairāki aspekti, kas saistīti ar Komisijas priekšlikumiem un to pamatojumu.

3.1.1. Zaļajā grāmatā sniegtais pamatojums

3.1.1.1 Stabilitātes obligāciju ieviešanas perspektīva varētu sekmēt pašreizējās valsts parāda krīzes mazināšanu, jo dalībvalstis ar augstu vērtspapīru ienesīgumu varētu gūt labumu no dalībvalstu ar zemu ienesīgumu lielākas kredībspējas. Lai šāda ietekme būtu ilgstoša, kopīgu obligāciju emisijas plānā jāietver attiecīgas saistības ar mērķi stiprināt ekonomikas pārvaldību, kas garantētu, ka ir veiktas vajadzīgās budžeta un strukturālās korekcijas valsts finanšu ilgtspējas nodrošināšanai un bezatbildīgas rīcības riska novēršanai.

3.1.1.2 Stabilitātes obligācijas uzlabotu eurozonas finanšu sistēmas noturību pret nelabvēlīgu ietekmi nākotnē un tādējādi nostiprinātu finanšu stabilitāti. Stabilitātes obligācijas nodrošinātu visām iesaistītajām dalībvalstīm stabilāku piekļuvi refinansēšanas avotiem un novērstu iespēju, ka tās pēkšņi zaudē piekļuvi tirgum. Vienlaikus banku sistēma varētu gūt labumu no stabilitātes obligāciju pieejamības.

3.1.1.3 Stabilitātes obligācijas stimulētu eurozonas monetārās politikas ieviešanu. Tajā pašā laikā stabilitātes obligācijas sekmētu valsts obligāciju tirgus un eurozonas finanšu sistēmas efektivitāti kopumā. Stabilitātes obligācijas veicinātu arī portfeļa ieguldījumus *euro* valūtā un līdzsvarotāku pasaules finanšu sistēmu.

3.1.2 Priekšnosacījumi

Lai arī stabilitātes obligācijas ievērojami uzlabotu finanšu stabilitāti un ekonomikas efektivitāti, zaļajā grāmatā uzskaitītas arī iespējamās negatīvās puses.

3.1.2.1 Komisijas priekšlikumā minēti šādi bezatbildīgas rīcības riska aspekti:

— zināma veida stabilitātes obligāciju ieviešana varētu vājināt budžeta disciplīnu vai likvidēt to pavisam, jo eurozonas dalībvalstis uzkrātu visa valsts parāda vai tā daļas kredītrisku.

Bezatlīdzības rīcības risks rodas tāpēc, ka visiem dalībniekiem būtu jāuzņemas kredītrisks, ko rada atsevišķu dalībnieku budžeta disciplīnas trūkums;

- tā kā stabilitātes obligāciju emisija var vājināt tirgus disciplīnu, būtu jāievieš būtiskas izmaiņas eurozonas ekonomikas pārvaldības sistēmā, bet tas savukārt ietekmēs fiskālo suverenitāti;
- stabilitātes obligāciju kredīt kvalitātei vajadzētu būt augstai, lai ieguldītāji tās akceptētu;
- augstas kredīt kvalitātes sasniegšana ir svarīga arī, lai nodrošinātu stabilitātes obligāciju akceptēšanu visās eurozonas dalībvalstīs;

stabilitātes obligāciju kredītreitings galvenokārt būtu atkarīgs no iesaistīto dalībvalstu kredīt kvalitātes un atbilstīgās garantiju struktūras.

3.1.2.2 Lai veiksmīgi ieviestu stabilitātes obligācijas, ir jānodrošina atbilstība Līgumam par ES. Atsevišķas iespējas varētu būt pretrunā LESD noteikumiem, tāpēc tajā būtu jāievieš izmaiņas, piemēram, 125. pantā, kurā noteikts, ka dalībvalsts nav atbildīga par citas dalībvalsts saistībām. Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām varētu radīt situāciju, kad *a priori* tiek pārkāpts izslēgšanas aizliegums. Turpretī stabilitātes obligāciju emisija ar solidārām, bet ne kopīgām garantijām atbilstu spēkā esošajiem Līguma noteikumiem.

3.2 Stabilitātes obligāciju emisijas iespējas

3.2.1 Papildus daudzajiem priekšlikumiem, kas ierosināti publiskajās debatēs par stabilitātes obligācijām, zaļajā grāmatā ierosinātas trīs pieejas atkarībā no pakāpes, kādā stabilitātes obligācijas aizstāj valsts obligāciju emisiju (pilnībā vai daļēji), un no attiecīgā garantiju veida (kopīgas un solidāras vai tikai solidāras). Trīs galvenās pieejas ir šādas:

3.2.1.1 1. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām pilnībā aizstāj valsts obligāciju emisiju.

Saskaņā ar šo pieeju stabilitātes obligāciju emisija pilnībā nodrošinātu publisko finansējumu eurozonā, un valsts obligācijas vairs netiktu emitētas. Lielāko eurozonas dalībvalstu kredītreitings, visticamāk, būtu galvenais, lai noteiktu stabilitātes obligāciju reitingu, pieņemot, ka šobrīd emitētajām stabilitātes obligācijām

varētu būt augsts kredītreitings. Ar šo risinājumu varētu visefektīvāk nodrošināt stabilitātes obligāciju emisijas sniegtās priekšrocības, bet vienlaikus šis risinājums ir saistīts ar visaugstāko bezatlīdzības rīcības risku. Attiecīgi šī pieeja būtu jāpapildina ar ļoti spēcīgu sistēmu, kas nodrošinātu budžeta disciplīnu, ekonomikas konkurētspēju un makroekonomiskās nelīdzsvarotības samazināšanu valstu līmenī.

3.2.1.2 2. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju.

Izmantojot šo pieeju, stabilitātes obligāciju emisijai tiktu piemērotas solidāras un kopīgas garantijas, bet tās aizstātu tikai zināmu daļu valsts obligāciju emisiju.

Emisijas daļai, kas nav stabilitātes obligācijas, tiktu piemērotas attiecīgo valstu garantijas. Tātad eurozonas valsts obligāciju tirgu veidotu divi atsevišķi segmenti: stabilitātes obligācijas un valsts obligācijas. Šīs pieejas galvenā problēma ir izstrādāt konkrētus kritērijus, lai noteiktu stabilitātes obligāciju un valsts obligāciju emisijas proporcijas.

3.2.1.3 3. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar solidārām, bet ne kopīgām garantijām daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju.

Arī izmantojot šo pieeju, stabilitātes obligācijas tikai daļēji aizstātu valsts obligāciju emisiju un tām tiktu piemērotas eurozonas dalībvalstu *pro-rata* garantijas. Šī pieeja atšķiras no 2. pieejas ar to, ka dalībvalstis saglabātu atbildību par attiecīgo stabilitātes obligāciju emisijas daļu, kā arī par valsts obligāciju emisiju.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Zaļās grāmatas saturs jāskata saistībā ar pašreizējo krīzi Eiropas Savienībā. Šī krīze vienlaikus ir gan finanšu, ekonomikas, maksājumu bilances, valsts parāda, gan sociālā (gandrīz 23 miljoni bezdarbnieku) un vides krīze, kas apdraud Eiropas integrācijas pamatus. Krīze ļāvusi noskaidrot dažus būtiskus konceptuālus Ekonomikas un monetārās savienības trūkumus. Ar centrālo banku un Stabilitātes un izaugsmes paktu vien nepietiek, lai pasargātu vienoto valūtu no krīzēm, ko rada konkurētspējas atšķirības, makroekonomiskā nelīdzsvarotība, nelīdzsvarota maksājumu bilance un valsts obligāciju augstās procentu likmes.

4.2 Lai pārvarētu pašreizējo krīzi, nepieļautu ilglaicīgu lejupslīdi un radītu apstākļus, kas veicina izaugsmi un nodarbinātību, vajag *vairāk labas Eiropas, nevis mazāk. Vairāk Eiropas*, lai nodrošinātu atbildību par budžeta izpildi un integrāciju; *vairāk Eiropas*, lai kopīgi pārvarētu ar valsts parādu saistīto risku, atjaunotu maksātspēju ilgtermiņā, sekmētu un īstenotu strukturālās reformas un piesaistītu ieguldījumus izaugsmes, konkurētspējas un nodarbinātības veicināšanai visā Eiropas Savienībā ar mērķi izveidot sociālu Eiropu un panākt vispārēju labklājību. Labāku Eiropu, kas var ilgtspējīgi sasniegt minētos mērķus un kam ir efektīvi mehānismi, lai izvairītos no bezatbildīgas rīcības.

4.2.1 Tas nozīmē, ka nepieciešama Eiropas Komisijas stingra griba apstiprināt un piemērot *Kopienas metodi*. No šā viedokļa zaļā grāmata vērtējama pozitīvi. Taču papildus tam Komisijai pilnībā jāīsteno savas iniciatīvas tiesības visās jomās un jā sagatavo priekšlikumi smagās krīzes pārvarēšanai, aizstājot starpvaldību līmenī pieņemtos pagaidu pasākumus, kuri, neraugoties uz to skaitu, vairumā gadījumu izrādījušies nepietiekami, needarbīgi, turklāt to īstenošana prasa ilgu laiku un to rezultāti nav prognozējami⁽⁵⁾.

4.2.2 Vairāk Eiropas, jauna Eiropa nozīmē resursu apvienošanu un kopīgu atbildību. Šī koncepcija, kura ietver solidaritāti un kopīgu atbildību, jāsaista arī ar savstarpējas uzticēšanās jēdzienu. Savstarpējas uzticēšanās pamatā ir budžeta un nodokļu efektīvas un neapejamas saskaņošanas simetriska un līdzsvarota ekonomiskā pārvaldība.

4.2.2.1 Šādai rīcībai ir priekšrocības salīdzinājumā ar situāciju, kad dalībvalstu valdības nespēj pašu spēkiem pārvarēt tirgu, kreditoru un privāto kredītreitinga aģentūru radīto spiedienu. Eiropas integrācijas jomā ir vajadzīgs būtisks progress, lai ne tikai izstrādātu parāda instrumentus un izaugsmes modeli, kuram uzticas ieguldītāji, bet arī — un tas ir svarīgākais — no jauna apstiprinātu demokrātisku pārvaldību.

4.2.2.2 Lai to panāktu, Eiropas Savienībai ir jānodrošina budžeta disciplīna visās dalībvalstīs, īpaši eurozonā, un tālab jāstiprina ekonomikas pārvaldība. Pienācīgi jāīsteno seši

⁽⁵⁾ Skatīt kredītreitinga aģentūras "Standard & Poor's" 2012. gada 13. janvāra pamatojumu valsts parādzīmju likmes samazināšanai 16 eurozonas dalībvalstīs: "the policy initiatives that have been taken by European policymakers in recent weeks may be insufficient to fully address ongoing systemic stresses in the eurozone" [politikas iniciatīvas, ko pieņemusi ES politiķi, var izrādīties nepietiekamas, lai efektīvi pārvarētu sistēmisko krīzi eurozonā]; sk. (angļu valodā) <http://www.standardandpoors.com/prot/ratings/articles/en/eu/?articleType=HTML&assetID=1245327399569>. "Standard & Poor's" arī norādīja: "We believe a reform process based on a pillar of fiscal austerity alone risks becoming self-defeating, as domestic demand falls in line with consumers' rising concerns about job security and disposable incomes, eroding national tax revenues" ("Mēs uzskatām, ka tāds reformu process, kura vienīgais pamats ir taupības pasākumi, var ciest sakāvi, jo, kritoties iekšzemes pieprasījumam un vienlaikus pieaugot patērētāju bažām par darbavietu drošību un izmantojamajiem ienākumiem, sarūk valstu ieņēmumi no nodokļiem").

reformas tiesību aktu priekšlikumi ("six-pack"), ko papildina jauni priekšlikumi regulējumam un Eiropas puse, kas orientēta uz budžeta politikas efektīvāku koordinēšanu un pastiprinātu ES uzraudzību, kaut arī minētie pasākumi nav pietiekami krīzes pārvarēšanai⁽⁶⁾. Attiecībā uz šādas politikas īstenošanu praksē minētais process tikai sākas un ir rūpīgi jāuzrauga. Izdarīt secinājumus par minēto reformu sekmēm būs iespējams, vienīgi balstoties uz makroekonomikas nelīdzsvarotības likvidēšanas faktiskajiem rezultātiem. Tikpat liela uzmanība jāpievērš makroekonomiskajai nelīdzsvarotībai, kas radījusi problēmas atsevišķās dalībvalstīs.

4.3 Tieši tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Zaļo grāmatu par stabilitātes obligāciju ieviešanas iespējamību. Komiteja uzskata, ka ar stingriem ekonomikas pārvaldības noteikumiem un visā eurozonā kopīgām garantijām, kuru mērķis ir kopīgi uzņemties atbildību, ko rada valstu parāda risks, varēs izklūt no taupības pasākumu un izaugsmes savstarpēji izslēdzošā strupceļā. Tas Eiropas Savienībā neapšaubāmi radītu dziļu recesiju.

4.4 Panākumi šajā jomā ļautu arī ECB pārtraukt programmu, kura paredz valsts obligāciju iegādi sekundārajos tirgos un kura patlaban ir vajadzīga, lai dalībvalstis varētu refinansēt valsts parādu. Šādas politikas vietā ECB varētu lemt par atbalstu jaunajām stabilitātes obligācijām, sniedzot papildu nodrošinājumu tirgus dalībniekiem, vismaz pārejas posmā⁽⁷⁾.

4.5 Šajā nolūkā varētu izsniegt licenci bankas darbības veikšanai EFSI un ESM, tādējādi atrisinot problēmu, ko rada monetārās un budžeta politikas apvienojums Eiropas Centrālajā bankā, un garantējot tās neatkarību.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK pauž gandarījumu, ka sagatavota Zaļā grāmata par stabilitātes obligācijām. Pirmkārt, Savienības obligāciju ieviešana eurozonā (t.s. "euroobligācijas")⁽⁸⁾ zaļajā grāmatā apzīmēta ar terminu "stabilitātes obligācijas" atbilst idejai par arvien integrētāku Eiropas Savienību, kurā izveidots vienotais tirgus un Eiropas kapitāla tirgus, un lietderīgi papildina eurozonas kopējo monetāro politiku. Euroobligācijas apgrūtina spekulāciju un veicina finanšu tirgu stabilitāti un monetārās politikas efektivitāti.

⁽⁶⁾ Skatīt 5.6. punktu.

⁽⁷⁾ ECB rīcības brīvība ir gandrīz neierobežota — no vienkārša paziņojuma par monetārās politikas turpmāko orientāciju līdz pat vērienīgiem pasākumiem, lai izpirktu valsts parādu, kas pakļauts spekulatīviem darījumiem.

⁽⁸⁾ Šajā dokumentā termins "euroobligācijas" lietots attiecībā uz mērķi, kas paredz politisku savienību papildus ekonomikas un monetārajai savienībai. Visos citos gadījumos lietots Komisijas ieviestais termins "stabilitātes obligācijas". Starp abiem terminiem *de facto* nav nekādu atšķirību.

5.2 Otrkārt, šādas eiroobligācijas, kurām noteikta kopīga atbildība, varētu radīt potenciālo ieguldītāju uzticēšanos tūlīt un īstermiņā un līdz ar to stabilizēt valsts obligāciju pieprasījumu un pazemināt tirgu procentu likmes tām valstīm, kuras saskaras ar smagām finansēšanas problēmām. Šajā saistībā EESK pauž gandarījumu, ka Komisija, lai arī ar novēlošanos, beidzot uzsāk debates par eiroobligācijām un pienācīgi izklāsta eiroobligāciju priekšrocības zaļajā grāmatā.

5.3 Budžeta disciplīnas priekšnosacījumi

5.3.1 Zaļajā grāmatā, tāpat kā vispārējās debatēs par risinājumiem pašreizējās krīzes pārvarēšanai vairākkārt uzsvērts, ka nedrīkst pieļaut nevēlamas sekas — *beztbildīgu rīcību*, un norādīts, ka tirgi varētu sekmēt dalībvalstu budžeta politikas disciplīnu. Norādīts arī, ka diemžēl pēc *euro* ieviešanas dalībvalstu īstenotā budžeta politika tirgus disciplīnas aspektā bijusi atšķirīga, un paustas bažas, ka kopīgas atbildības noteikšana stabilitātes obligācijām nekādi neietekmēs tirgu noteikto disciplīnu. Taču pat tām valstīm, kuras ievērojušas Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktās budžeta prasības, šobrīd ir lielas parādsaistības, ko radījusi nelīdzsvarotība, kas saistīta ar privātā sektora parādiem; šī nelīdzsvarotība ir jāuzrauga.

5.3.2 Kopumā pastāv bažas, ka kopīga atbildība un līdz ar to neiespējamība piemērot “sankcijas”, t.i., augstas procentu likmes tirgū, var radīt situāciju, kad valdības budžeta pārvaldību veic bezatbildīgi un rada būtisku budžeta deficītu. Ja valdības nebūs pakļautas spiedienam, ko rada pieaugošas tirgus procentu likmes, tās, iespējams, bezatbildīgi palielinās publisko izdevumu apjomu. Tomēr EESK uzskata, ka bezatbildīgas rīcības risks un tā iespējamā konkrētā izpausme, kas minēta zaļajā grāmatā, ir apskatīti neviennozīmīgi; tāpēc, pirms izdarīt apstrīdamus secinājumus, vajadzētu nopietni izvērtēt šo risku un tā izpausmi.

5.3.3 Beztbildīgas rīcības problēmas precīza analīze ļautu rast problēmai piemērotus risinājumus. Vairākos turpmāk aplūkotos aspektos ir pamatoti apšaubīt pārliecību par tirgus disciplīnas uzticamību un bezatbildīgas rīcības problēmas vērienīgumu.

5.3.3.1 Zaļajā grāmatā norādīts, ka publiskā budžeta izmaiņas ietekmē valsts obligāciju ienesīguma līmeni, un secināts: “Augsts eurozonas obligāciju ienesīguma konverģences līmenis pirmajā desmitgadē pēc *euro* ieviešanas, atskatoties pagātnē, nebija pamatots ar dalībvalstu budžeta rādītājiem.” Lai arī budžeta politikas netika saskaņotas, bija vērojama augsta obligāciju ienesīguma konverģence un augstas valsts obligāciju procentu likmes. Pēc *euro* ieviešanas visspēcīgāk kritās Grieķijas, Spānijas, Itālijas, Īrijas un Somijas valsts obligāciju ienesīgums. Piemēram, Somijas valsts obligāciju ar 10 gadu termiņu ienesīgums 1995. gadā bija ap 8,8 %, bet 2005. gadā — tikai 3,4 %, tikpat, cik Vācijas valsts obligāciju ienesīguma līmenis.

5.3.3.2 Tas izskaidrojams ar to, ka līdz ar eurozonas izveidi ieguldītāji uzskatīja, ka visas eurozonas dalībvalstu valsts obligācijas ir vienādi drošas. Tāpēc no eurozonas izveides 1999. gadā līdz “*Lehman Brothers*” krīzei 2008. gadā situācija bija līdzīga tai, ko var sagaidīt pēc eiroobligāciju ieviešanas. Arī pēc eurozonas izveides tirgi nenodrošināja budžeta politikas disciplīnu.

5.3.3.3 Ja būtu pareiza zaļajā grāmatā izvirzītā tēze par to, ka procentu likmju vienādošanas dēļ pavājināsies tirgu disciplīna un ka tas ļaus bezatbildīgi palielināt publiskos izdevumus vai budžeta deficītu, tad šādas norises būtu vērojamas jau kopš *euro* ieviešanas.

5.3.3.4 Taču tā tas nebija. Somijā, piemēram, pēc *euro* ieviešanas publiskie izdevumi salīdzinājumā ar iekšzemes kopproduktu (IKP) nedaudz samazinājās un bija zemāki par publisko ieņēmumu līmeni. Spānijā publisko izdevumu (bez procentu maksājumiem) un IKP attiecība bija nemainīga, savukārt ieņēmumu līmenis pat paaugstinājās. Itālijā publisko izdevumu līmenis kopumā pazeminājās, nedaudz samazinoties arī maksāto procentu summai. Bet vienlaikus samazinājās valsts ieņēmumu apjoms. Arī pēc Grieķijas pievienošanās eurozonai un obligāciju procentu likmes konverģences publisko izdevumu un IKP attiecība kopumā bija nemainīga, turklāt būtiski samazinājās procentu maksājumiem paredzētā izdevumu daļa. Savukārt publiskie ieņēmumi salīdzinājumā ar IKP Grieķijā samazinājās vairāk nekā Itālijā.

5.3.3.5 Jāsecina, ka “tirgus disciplīnas” trūkums un obligāciju procentu likmju augstais konverģences līmenis nav radījuši bezatbildīgu rīcību, jo ieguldītāji uzskatīja obligācijas par pilnīgi drošām. Publisko izdevumu apjoms salīdzinājumā ar IKP nepieauga, gluži pretēji — var apgalvot, ka vairākās valstīs zemās un saskaņotās procentu likmes stimulēja nodokļu ieņēmumu samazināšanos; vismaz abos iepriekšminētajos gadījumos ieņēmumu līmenis pazeminājās.

5.3.4 Tas norāda, ka bezatbildīgas rīcības apkarošana konkrēti jāorientē uz ieņēmumiem. Fiskālo politiku pastiprināta saskaņošana varētu novērst fiskālo dempingu. ES ekonomikas politikas pastiprinātas koordinēšanas un pārvaldības ietvaros turpmāk varētu piemērot sankcijas atsevišķiem nodokļu atlaistu gadījumiem. Tas garantētu ekonomikas pārvaldības pasākumu simetriju, kā EESK jau to prasījis iepriekšējos atzinumos ⁽⁹⁾.

⁽⁹⁾ Sk. uzskaitījumu EESK atzinumā par tematu “Gada izaugsmes pētījums: ES visaptverošās reakcijas uz krīzi izveide” (OV C 132, 3.5.2011., 26. lpp.) un EESK atzinumu “Jauno tiesību aktu par ekonomikas pārvaldību sociālās sekas”. OV C 143, 22.5.2012., 23. lpp.

5.3.5 Turklāt ir maz ticams, ka ieguldītāji prioritāri interesēsies par budžeta politikas stabilitāti valstīs, kurām tie vēlas aizdot līdzekļus. Patiesībā budžeta deficīta un valsts parāda ietekme uz tirgus procentu likmēm nav tik liela, kā minēts zaļajā grāmatā. Par to liecina tas, ka tieši Spānijai — budžeta politikas “paraugskolniekam” — pašreiz radušās refinansēšanas problēmas, bet Apvienotā Karaliste, kuras parāda līmenis ir tikpat augsts, atrod finansējumu ar ļoti zemām likmēm.

5.3.6 Tāpēc EESK uzskata, ka turpmākajos posmos pēc zaļās grāmatas Komisijai nekavējoties jāpārskata savi apgalvojumi par bezatbildīgu rīcību un tirgu disciplīnu. Šie apgalvojumi var būt par pamatu kļūdainiem secinājumiem, kuriem var būt postošas saimnieciskās sekas: ja iespējamās bezatbildīgās rīcības apkarošanas nolūkā Stabilitātes un izaugsmes paktā tiks paredzēti vēl stingrāki parāda noteikumi vai paredzētas automātiskas “parāda bremzes”, gaidāma nerezultatīva (un, pēc Komisijas domām, neefektīva) ietekme uz publiskajiem izdevumiem. Lai pārliecinātos, ka valsts izdevumu krasa samazināšana — pretēji Komisijas apgalvojumiem un gribai — var negatīvi ietekmēt obligāciju potenciālo pircēju uzticēšanos, jāpavēro, kas notiek krīzes skartajās valstīs, kur taupības politika vēl vairāk palielinājusi nenoteiktību un paaugstinājusi procentu likmes.

5.3.7 EESK arī uzskata, ka nopietni jāpārskata apgalvojums par to, ka “tirgi” ir tie, kas nosaka disciplīnu demokrātiski ievēlētām valdībām. Šajā gadījumā “tirgi” ir tas pats, kas “kapitāla turētāji”, kas vienlaikus ir arī valdību kreditori. Nav saprotams, kāpēc būtu jāpriecājas par to, ka skaitliski nelielai daļai kapitāla turētāju ir lielāka ietekme uz valsts budžetu nekā tautas ievēlētām parlamentam.

5.4 *Nosacījumi, kas jāievēro, lai tirgus akceptētu stabilitātes obligācijas kā ļoti drošus aktīvus*

5.4.1 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka stabilitātes obligācijām jābūt ar augstu kredītkvalitāti, lai tās piesaistītu ieguldītājus un eurozonas dalībvalstis, kurām jau ir visaugstākais kredītreitings. Augsta kredītkvalitāte būtu jānodrošina arī tādēļ, lai stabilitātes obligācijas kļūtu par atsauces vērtspapīru starptautiskā mērogā un atbalstītu finanšu instrumentu tirgu un ar to saistīto iespēju turpmāko attīstību un efektīvu darbību, kas nepieciešama, lai nodrošinātu pietiekamu likviditāti obligāciju tirgū.

5.4.2 EESK ir pārliecināta, ka eiroobligācijas ar vispārēju kopīgu atbildību piesaistīs potenciālos kreditorus, kuri vēlas veikt drošus ieguldījumus. Kopīgo obligāciju tirgus apjoms un likviditāte, iespējams, piesaistītu arī jaunus ieguldītājus ārpus Eiropas robežām. Komiteja piekrīt viedoklim, ka, ņemot vērā makroekonomisko nelīdzsvarotību pasaulē, jādara viss, lai milzīgais likviditātes apjoms no jaunietekmes valstīm tiktu virzīts uz

tādiem stabiliem finanšu ieguldījumiem, kāds varētu būt eiroobligācijas. Tās varētu būt nozīmīgs faktors finanšu tirgu stabilizēšanai arī ārpus Eiropas Savienības robežām.

5.4.3 Taču dalībvalstu valdību neizlēmīgās rīcības un nepareizu politisku lēmumu dēļ, kā arī tādēļ, ka pietrūkst gribas pārvarēt krīzi kopumā, Eiropas obligāciju tirgi kļuvuši daudz nedrošāki. Šobrīd nenoteiktība ir tik liela, ka pieprasījums pēc eiroobligācijām, pat ja tām ir kopīgas un solidāras garantijas (skatīt 1. pieeju atzinuma 3.2.1.1. punktā), diez vai būtu tikpat liels kā pirms dažiem mēnešiem. Tas varētu mazināt arī stabilitātes obligāciju spēju sekmēt krīzes pārvarēšanu, un, iespējams, netiktu sasniegts to sākotnējais mērķis, proti, stabilitāte.

5.4.4 Tāpēc EESK uzskata, ka krīzes pārvarēšanā aktīvāk jāiesaista Eiropas Centrālā banka, piemēram, piešķirot Eiropas Finanšu stabilitātes instrumentam un Eiropas stabilizācijas mehānismam bankas darbības veikšanas licenci, kas stāsies spēkā 2012. gada 1. jūlijā. Atšķirībā no ASV Federālo rezervju sistēmas, Japānas Bankas un Lielbritānijas Bankas Eiropas Centrālā banka nav dalībvalstu pēdējās instances kreditors. Tas lielā mērā izskaidro procentu likmju atšķirības starp eurozonas dalībvalstīm un valstīm ar daudz lielākām parādsaistībām un rada priekšstatu, ka krīze nekad nebeigsies.

5.4.5 Tomēr nebūtu pareizi uzskatīt, ka tikai ar visstingrāko taupības politiku un budžeta konsolidāciju varēs nodrošināt tirgus interesi par eiroobligācijām un zemas procentu likmes. Vairākos atzinumos EESK jau skaidri norādījusi, ka šāda politika negatīvi ietekmēs konjunktūru, un uzsvērusi, ka valsts budžeta konsolidācijas pamatā galvenokārt ir ekonomikas izaugsme ⁽¹⁰⁾.

5.5 Stabilitātes obligāciju emisijas iespējas

5.5.1 1. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām pilnībā aizstāj valsts obligāciju emisiju.

EESK uzskata, ka šī pieeja ilgtermiņā ir vispiemērotākā un ka tā visvairāk atbilst Eiropas Savienības mērķim izveidot ekonomikas un sociālo savienību. Vienlaikus tā varētu būt visefektīvākā arī īstermiņā, lai risinātu finansēšanas problēmas un līdz ar to pārvarētu krīzi. Taču šīs pieejas īstenošanai ir vajadzīga vispazīņātākā Eiropas integrācija. Tāpēc tās īstenošana varētu radīt visvairāk politiska rakstura problēmu, un līdz ar to šķiet, ka

⁽¹⁰⁾ Skatīt iepriekš 8. zemspējas piezīmi.

tuvākajā nākotnē nebūs iespējams valsts obligāciju emisiju aizstāt ar stabilitātes obligāciju emisiju ar kopīgām un solidārām garantijām.

5.5.2 2. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju.

5.5.2.1 Šī pieeja ir visreālāk īstenojama un vispieņemamākā, jo tā visvairāk atbilst iepriekš minētajai pieejai; vienīgā atšķirība ir tā, ka valstis varētu saglabāt zināmu rīcības brīvību attiecībā uz finanšu tirgiem. Līdz ar to katrai valstij tiktu piemēroti atšķirīgi tirgus un finansēšanas nosacījumi, kas varētu atspoguļot to atšķirīgos kredītreitingus. Šī pieeja neapšaubāmi var būt ļoti efektīva gan vidējā termiņā, gan īstermiņā. Turklāt tā būtiski vājina argumentus, kas balstīti uz iespējamo bezatbildīgas rīcības risku. Tāpēc EESK oficiāli atbalsta otro pieeju.

5.5.2.2 Kamēr vēl nav apstiprināta stabilitātes obligāciju emisija, ir jānosaka parāda nosacījumi un robežvērtība, lai faktiski atrisinātu sarežģīto problēmu valstīs, kurās ir finansēšanas grūtības. Šajā saistībā EESK uzskata, ka visas valsts obligācijas nevajadzētu uzreiz pārvērst stabilitātes obligācijās (kā norādīts izskatāmās zaļās grāmatas 17. lappusē), jo citādi ātri vien tiktu sasniegts stabilitātes obligācijām ("zilajām obligācijām") noteiktais ierobežojums un refinansēšanas nolūkā būtu nekavējoties jāemīt valsts obligācijas ("sarkanās obligācijas") ⁽¹¹⁾.

5.5.3 3. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju ar solidārām, bet ne kopīgām garantijām.

5.5.3.1 EESK piekrīt Komisijai, ka no trim pieejām šai ir visierobežotākā darbības joma, jo tā tikai daļēji nodrošinās dalībvalstu finansēšanas vajadzības (tāpat kā 2. pieeja), un tajā paredzētas vienīgi solidāras, bet ne kopīgas garantijas. Šai pieejai būs ierobežota ietekme uz stabilitāti un integrāciju. To varētu īstenot samērā ātri, jo tā, šķiet, pilnībā atbilst spēkā esošajam Līgumam par ES.

5.5.3.2 Lai šādi finansēšanas instrumenti varētu iegūt pietiekamu kredītreitingu, dalībvalstīm būtu jāsniedz papildu garantijas. Saskaņā ar 3. pieeju stabilitātes obligācijas būtu ļoti līdzīgas Eiropas Finanšu stabilitātes instrumenta (EFSI) emitētajām obligācijām, pat ja to iespējamā ietekme uz tirgu efektivitāti un integrāciju būtu nedaudz lielāka. Tā kā var prognozēt, ka šai pieejai nebūs lielas ietekmes, EESK uzskata, ka tā ir vismazāk piemērota.

5.6 Stabilitātes obligāciju fiskālā sistēma

5.6.1 EESK vēlreiz pauž pārliecību, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta stiprināšana sešu reformas tiesību aktu priekšlikumu ("six-pack") ietvaros, Padomes rezolūcija par "Euro plus" paktu un līdzsvarota budžeta normu (tā saukto "zelta likumu") vispārēja ieviešana tomēr nav pietiekami pasākumi krīzes pārvarēšanai un ka to sociālās sekas var izraisīt Eiropas Savienības sabrukumu ⁽¹²⁾.

5.6.2 Komisijas un Padomes pieņemtie papildu pasākumi, kā arī izskatāmās zaļās grāmatas priekšlikumi budžeta deficīta un valsts parāda samazināšanai nebūtu jābalsta vienīgi uz publiskā budžeta ierobežojumiem (taupību). Taupības pasākumiem parasti ir negatīva ietekme uz izaugsmi, nodarbinātību un labklājības valsti, tie nevajadzīgi ierobežo iespējas īstenot atbilstīgu pretciklisku budžeta politiku, un tāpēc tie nesniedz Komisijas gaidītos rezultātus.

5.6.3 Monetārās savienības dalībvalstīs jāveic pasākumi, lai panāktu valstu ekonomikas saskaņotu attīstību, samazinātu nelīdzsvarotību un pilnveidotu vienoto monetāro politiku. Turklāt nepieciešams koordinēt tādu ekonomikas politiku, kurai izvirzīti pareizi mērķi. No šā viedokļa zaļajā grāmatā vairākkārt minētais skatījums uz konkurētspējas stiprināšanu, ko paredzēts panākt, mazinot izmaksas un pastiprināti pieprasot samazināt algas, ir vienpusējs un tajā nav ņemta vērā pieprasījuma nozīme makroekonomikas mērogā.

5.6.4 Minēsim šādu piemēru: ienākumu samazināšana valstīs, kurās ir tekošā konta deficīts, var radīt pieprasījuma samazināšanos un importa lejupslīdi. Tādējādi tekošā konta balance eurozonā neapšaubāmi būtu līdzsvarota, bet samazinātos ražošanas apjoms un kopumā pazeminātos ekonomikas rādītāji. EESK vēlreiz pauž pārliecību, ka tikai ar līdzsvarotu ekonomikas politiku varēs sasniegt stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus.

⁽¹¹⁾ Delpla, J. un von Weizsäcker, J., "The Blue Bond Proposal" (Priekšlikums par zilajām obligācijām), *Breugel Policy Briefs* 420, Bruegel, Brisele, 2010. gads. Autori ierosina noteikt ierobežojumu zilo obligāciju emisijai 60 % apmērā no IKP; tas atbilst Māstrihtas līgumā sākotnēji paredzētajam kritērijam par kopējā valsts parāda robežvērtību. Ir sagatavoti vairāk vai mazāk detalizēti pētījumi un priekšlikumi; sk., piemēram, Vācijas valdības Ekonomikas ekspertu padomes priekšlikumus Eiropas glābšanas paktam (http://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/Pressemitteilungen/A_european_redemption_pact.pdf) vai Varoufakis, Y. un Holland, S. (2011. gads), "A modest proposal for overcoming the euro crisis", *Levy Economics Institute of Bard College Policy Note* 3/2011, http://www.levyinstitute.org/pubs/pn_11_03.pdf.

⁽¹²⁾ Skatīt šajā saistībā 5.3. punktu.

5.6.5 Šajā nolūkā ekonomikas politikas koordinācija jāorientē uz izaugsmes faktoru stiprināšanu un valstu ieņēmumu palielināšanu. Dalībvalstīm, kurās pēdējos gados publisko ieguldījumu līmenis ir bijis salīdzinoši zems un iekšējais pieprasījums nav būtiski pieaudzis, jāveic koriģējoši pasākumi pieprasījuma veicināšanai, savukārt dalībvalstīm, kurās tekošā konta un budžeta deficīts ir samērā augsts, vajadzētu efektīvāk līdzsvarot ieņēmumus un izdevumus. **EESK uzskata, ka stabilitātes obligāciju ieviešana Eiropas Savienībā atbilstīgi 2. pieejai var būt ilglaicīgs atbalsts ES makroekonomiskās nelīdzsvarotības tūlītējai un noteiktai samazināšanai.**

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

3. grozījums — 3.2.1.2. punkts

Grozīt šādi:

“2. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju.

Izmantojot šo pieeju, stabilitātes obligāciju emisijai tiktu piemērotas solidāras un kopīgas garantijas, bet tās aizstātu tikai zināmu daļu valsts obligāciju emisiju.

Emisijas daļai, kas nav stabilitātes obligācijas, tiktu piemērotas attiecīgo valstu garantijas. Tātad eurozonas valsts obligāciju tirgu veidotu divi atsevišķi segmenti: stabilitātes obligācijas un valsts obligācijas. Šīs pieejas galvenā problēma ir izstrādāt konkrētus kritērijus, lai noteiktu stabilitātes obligāciju un valsts obligāciju emisijas proporcijas, un tas, ka tā pietiekami nelikvidētu budžeta disciplīnas kropļojumu radīto bezatbildīgas rīcības risku.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsošanas rezultāti

Par: 117

Pret: 46

Atturas: 18

4. grozījums — 3.2.1.3. punkts

Grozīt šādi:

“3. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar solidārām, bet ne kopīgām garantijām daļēji aizstāj valsts obligāciju emisiju.

Arī izmantojot šo pieeju, stabilitātes obligācijas tikai daļēji aizstātu valsts obligāciju emisiju un tām tiktu piemērotas eurozonas dalībvalstu pro-rata garantijas. Šī pieeja atšķiras no 2. pieejas ar to, ka dalībvalstis saglabātu atbildību par attiecīgo stabilitātes obligāciju emisijas daļu, kā arī par valsts obligāciju emisiju. Tas ierobežotu bezatbildīgas rīcības risku fiskālās disciplīnas jomā un saglabātu likviditātes prēmiju samazināšanas priekšrocības.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsošanas rezultāti

Par: 127

Pret: 50

Atturas: 6

Par 2 nākamajiem grozījumiem balsoja kopā**7. grozījums — 4.3. punkts**

Grozīt šādi:

“Tieši tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Zaļo grāmatu par stabilitātes obligāciju ieviešanas iespējamību. Komiteja uzskata, ka ar stingriem ekonomikas pārvaldības noteikumiem un visā eurozonā kopīgām garantijām, kas paredzētas, lai taisnīgi sadalītu un pārvarētu no valsts parāda izrietošos riskus, varēs izklūst no taupības pasākumu un izaugsmes savstarpēji izslēdzošā strupceļā. Tas Eiropas Savienībā neapšaubāmi radītu dziļu recesiju. Komiteja uzskata, ka stabilitātes obligācijas var ieviest tikai tad, kad ir likvidēts zaļajā grāmatā norādītais bezatbildīgas rīcības risks, un ar noteikumu, ka ir pietiekamas garantijas, ka tas neradīsies saimnieciskajā dzīvē.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

1. grozījums — 1.5. punkts

Grozīt šādi:

"Tomēr EESK uzskata, ka morālā kaitējuma (visu piecu minēto veidu) risks un tā iespējamā konkrētā izpausme, kas minēta zaļajā grāmatā, apskatīti neviennozīmīgi; tāpēc, pirms izdarīt apstrīdamus secinājumus, vajadzētu nopietni izvērtēt šo risku un tā izpausmi. Ja būtu pareiza zaļajā grāmatā izvirzītā tēze par to, ka procentu likmju vienādošanas dēļ pavājināsies tirgu disciplīna un ka tas ļaus bezatbildīgi palielināt publiskos izdevumus vai budžeta deficītu, tad šādas norises būtu vērojamas jau kopš euro ieviešanas. Taču tas tā nebija. Komiteja uzskata, ka stabilitātes obligācijas var ieviest tikai tad, kad ir novērstas zaļajā grāmatā minētais morālā kaitējuma risks, un ar noteikumu, ka ir pietiekamas garantijas, ka tas neradīsies saimnieciskajā dzīvē."

Pamatojums

Zaļajā grāmatā uzmanība pievērsta t.s. stabilitātes obligāciju mehānisma ieviešanai uz nenoteiktu laiku, lai samazinātu parāda apkalpošanas izmaksas (obligāciju emitēšana) dalībvalstīm, kurās ir slikta budžeta disciplīna, kas kaitēs dalībvalstīm, kurās ir stingra budžeta disciplīna un kurām par šādām obligācijām būs jāmaksā lielāki procenti salīdzinājumā ar to parāda instrumentiem. Šādas shēmas izmantotāji gūs priekšrocību maksāt vienreizējus (un no viņu viedokļa mazākus) procentus par šādām obligācijām, kā arī izmantot eurozonas solidāro atbildību (garantiju). Komisija ir norādījusi 5 iespējamās "bezatbildīgas rīcības riskus" (viena puse pieņem lēmumu, cik lielu risku uzņemties, turpretī kāds cits sedz izmaksas neveiksmes gadījumā), ko rada šāda veida parādzīmju emitēšana.

Balsošanas rezultāti

Par: 131

Pret: 49

Atturas: 9

8. grozījums — 5.3.4. punkts

Grozīt šādi:

"Tas norāda, ka bezatbildīgas rīcības apkarošana konkrēti jāorientē uz ieņēmumiem. Fiskālo politiku pastiprināta saskaņošana varētu novērst fiskālo dumpingu. EESK atbalsta "fiskālās devalvācijas" ideju, ko ieteica šā gada Nodokļu forumā Briselē kā instrumentu, lai pārvarētu asimetriskos satricinājumus monetārajā savienībā. ⁽¹⁾ES ekonomikas politikas pastiprinātas koordinēšanas un pārvaldības ietvaros turpmāk varētu piemērot sankcijas atsevišķiem nodokļu atlaizu gadījumiem. Tas garantētu ekonomikas pārvaldības pasākumu simetriju, kā EESK jau to prasījusi iepriekšējos atzinumos ⁽²⁾."

Pamatojums

Atzinuma 5.3.4. punktu nevar apstiprināt. Apgalvojums, ka par nodokļu samazinājumiem turpmāk varētu piemērot disciplināras sankcijas, ir apšaubāms un to nevar pamatot nekāda analīze vai pētījumi. Iespējamie nodokļu samazinājumi un to ietekme nav šā atzinuma temats.

Balsošanas rezultāti

Par: 124

Pret: 54

Atturas: 9

Par 6 nākamajiem grozījumiem balsoja kopā

⁽¹⁾ Briseles Nodokļu forumā fiskālo devalvāciju definēja kā tiešo nodokļu samazinājumu (fiziskajām un juridiskajām personām, samazinot izmaksas un tādējādi palielinot vietējo ražotāju konkurētspēju) un vienlaikus netiešo nodokļu paaugstināšanu (tā kā PVN neietekmē eksportu). Šim fiskālajam manevram jābūt neitrālam attiecībā pret budžetu un arī devalvāciju. Tas ir instruments valstīm ar kopīgu valūtu, lai varētu absorbēt asimetriskos satricinājumus.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/tax_conferences/tax_forum/index_en.htm

⁽²⁾ Sk. uzskaitījumu EESK atzinumā par tematu "Gada izaugsmes pētījums: ES visaptverošās reakcijas uz krīzi izveide" (OV C 132, 3.5.2011., 26. lpp.) un EESK atzinumu "Jauno tiesību aktu par ekonomikas pārvaldību sociālās sekas". OV C 143, 22.5.2012., 23. lpp.

10. grozījums — 5.4.2. punkts

Grozīt šādi:

"EESK ir pārliecināta, ka eiroobligācijas ar ~~vispārēju kopīgu atbildību~~ atsevišķu, bet ne kopīgu atbildību piesaistīs potenciālos kreditorus, kuri vēlas veikt drošus ieguldījumus. Kopīgo obligāciju tirgus apjoms un likviditāte, iespējams, piesaistītu arī jaunus ieguldītājus ārpus Eiropas robežām. Komiteja piekrīt viedoklim, ka, ņemot vērā makroekonomisko nelīdzsvarotību pasaulē, jādara viss, lai milzīgais likviditātes apjoms no jauniestekmes valstīm tiktu virzīts uz tādiem stabiliem finanšu ieguldījumiem, kādas varētu būt eiroobligācijas. Tās varētu būt nozīmīgs faktors finanšu tirgu stabilizēšanai arī ārpus Eiropas Savienības robežām."

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

11. grozījums — 5.5.1. punkts

Grozīt šādi:

"1. pieeja: Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām garantijām pilnībā aizstāj valsts obligāciju emisiju.

~~EESK uzskata, ka šī pieeja ilgtermiņā ir vispiemērotākā un ka tā visvairāk atbilst Eiropas Savienības mērķim izveidot ekonomikas un sociālo savienību. Vienlaikus tā varētu būt visefektīvākā arī īstermiņā, lai risinātu finansēšanas problēmas un līdz ar to pārvarētu krīzi. Taču šīs pieejas īstenošanai ir vajadzīga padziļināta Eiropas integrācija, un tai ir vislielākais bezatbildīgas rīcības risks. Tā kā šīs pieejas īstenošana varētu radīt visvairāk politiska un juridiska rakstura problēmu, šķiet, ka tuvākajā nākotnē nebūs iespējams valsts obligāciju emisiju aizstāt ar stabilitātes obligāciju emisiju ar kopīgām un solidārām garantijām. Šādu obligāciju ieviešanu var apsvērt tikai tad, kad ir novērstas zaļajā grāmatā minētais bezatbildīgas rīcības risks, un ar noteikumu, ka ir pietiekamas garantijas, ka tas neradīsies saimnieciskajā dzīvē"~~

Pamatojums

Atzinumā ierosinātais variants, proti, **atbalstīt 2. pieeju** attiecībā uz stabilitātes obligāciju emitēšanu, kas balstās uz stabilitātes obligāciju emitēšanas daļēju aizstāšanu ar valsts obligāciju emitēšanu ar solidārām garantijām, būtu noraidāms. Mēs uzskatām, ka nav pieņemams, ka dažas dalībvalstis ir izšķērdīgas un, kā liecina pieredze, diemžēl atļaujas bezatbildīgi rīkoties ar savu naudu, bet izdevumi ir jāsedz citiem. Vienlaikus jāuzsver, ka **solidāras garantijas ir tiešā pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību normām, ar kurām saskaņā nevienai dalībvalstij nevajadzētu būt atbildīgai par citas dalībvalsts saistībām.** Turpretī 3. pieeja (kas atbalstīta grozījumā) samazina morālā kaitējuma risku, īstenojot ekonomikas un fiskālo politiku. Pretēji otrajai pieejai tā ietver "atsevišķas, bet ne kopīgas" valdības garantijas, un tāpēc to varētu ieviest salīdzinoši ātri, nemainot ES Līgumus.

12. grozījums — 5.5.2.1. punkts

Grozīt šādi:

~~"Šī pieeja ir visreālāk īstenojama un vispieņemamākā, jo tā visvairāk atbilst iepriekš minētajai pieejai; vienīgā atšķirība ir tā, ka valstīm būtu jādod zināma rīcības brīvība attiecībā uz finanšu tirgiem. Līdz ar to katrai valstij tiktu piemēroti atšķirīgi tirgus un finansēšanas nosacījumi, kas varētu atspoguļot to atšķirīgos kredītreitingus. Šī pieeja neapšaubāmi var būt ļoti efektīva gan vidējā termiņā, gan īstermiņā. Turklāt tā būtiski vājina argumentus, kas balstīti uz iespējamo morālā kaitējuma risku. Tāpēc EESK oficiāli atbalsta otro pieeju. Solidāras garantijas kopā ar stabilitātes obligāciju zemajiem procentiem joprojām rada fiskālās bezatbildības morālo kaitējumu augstā līmenī. Šādu obligāciju ieviešanu var apsvērt tikai tad, kad ir novērstas zaļajā grāmatā minētais morālā kaitējuma risks, un ar noteikumu, ka ir pietiekamas garantijas, ka tas neradīsies saimnieciskajā dzīvē."~~

Pamatojums

Atzinumā ierosinātais variants, proti, **atbalstīt 2. pieeju** attiecībā uz stabilitātes obligāciju emitēšanu, kas balstās uz stabilitātes obligāciju emitēšanas daļēju aizstāšanu ar valsts obligāciju emitēšanu ar solidārām garantijām, būtu noraidāms. Mēs uzskatām, ka nav pieņemams, ka dažas dalībvalstis ir izšķērdīgas un, kā liecina pieredze, diemžēl atļaujas bezatbildīgi rīkoties ar savu naudu, bet izdevumi ir jāsedz citiem. Vienlaikus jāuzsver, ka **solidāras garantijas ir tiešā pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību normām, ar kurām saskaņā nevienai dalībvalstij nevajadzētu būt atbildīgai par citas dalībvalsts saistībām.** Turpretī 3. pieeja (kas atbalstīta grozījumā) samazina morālā kaitējuma risku, īstenojot ekonomikas un fiskālo politiku. Pretēji otrajai pieejai tā ietver "atsevišķas, bet ne kopīgas" valdības garantijas, un tāpēc to varētu ieviest salīdzinoši ātri, nemainot ES Līgumus.

13. grozījums — 5.5.3.1. punkts

Grozīt šādi:

“EESK piekrīt Komisijai, ka no trim pieejām šai ir visierobežotākā darbības joma, jo tā tikai daļēji nodrošinās dalībvalstu finansēšanas vajadzības (tāpat kā 2. pieeja), un tajā paredzētas vienīgi solidāras, bet ne kopīgas garantijas. ~~Šai pieejai būs ierobežota ietekme uz stabilitāti un integrāciju. Šāda pieeja visvairāk ierobežotu budžeta disciplīnas pasliktināšanās radīto bezatbildīgas rīcības risku, vienlaikus samazinot likviditātes prēmijas.~~ To varētu īstenot pietiekami ātri, jo tā, šķiet, pilnībā atbilst spēkā esošajam Līgumam par ES.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

14. grozījums — 5.6.5. punkts

Grozīt šādi:

“Šajā nolūkā ekonomikas politikas koordinācija jāorientē uz izaugsmes faktoru stiprināšanu un valstu ieņēmumu palielināšanu. Dalībvalstīm, kurās pēdējos gados publisko ieguldījumu līmenis ir bijis salīdzinoši zems un iekšējais pieprasījums nav būtiski pieaudzis, jāveic korigējoši pasākumi pieprasījuma veicināšanai, savukārt dalībvalstīm, kurās tekošā konta un budžeta deficīts ir pietiekami augsts, vajadzētu efektīvāk līdzsvarot ieņēmumus un izdevumus. EESK uzskata, ka stabilitātes obligāciju ieviešana Eiropas Savienībā atbilstīgi ~~23. pieejai var būt ir dzīvotspējīgs risinājums, lai ilglaicīgi atbalstītu~~ ES makroekonomiskās nelīdzsvarotības ~~atbilstīgai~~ steidzamu un nepieciešamu izskīrošu samazināšanu.”

Pamatojums

Atzinumā ierosinātais variants, proti, **atbalstīt 2. pieeju** attiecībā uz stabilitātes obligāciju emitēšanu, kas balstās uz stabilitātes obligāciju emitēšanas daļēju aizstāšanu ar valsts obligāciju emitēšanu ar solidārām garantijām, būtu noraidāms. Mēs uzskatām, ka nav pieņemams, ka dažas dalībvalstis ir izšķērdīgas un, kā liecina pieredze, diemžēl atļaujas bezatbildīgi rīkoties ar savu naudu, bet izdevumi ir jāsedz citiem. Vienlaikus jāuzsver, **ka solidāras garantijas ir tiešā pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību normām, ar kurām saskaņā nevienai dalībvalstij nevajadzētu būt atbildīgai par citas dalībvalsts saistībām.** Turpretī 3. pieeja (kas atbalstīta grozījumā) samazina bezatbildīgas rīcības risku, īstenojot ekonomikas un fiskālo politiku. Pretēji otrajai pieejai tā ietver “atsevišķas, bet ne kopīgas” valdības garantijas, un tāpēc to varētu ieviest salīdzinoši ātri, nemainot ES Līgumus.

2. grozījums — 1.7. punkts

Grozīt šādi:

“Attiecībā uz dažādām stabilitātes obligāciju emisijas iespējām Komiteja uzskata, ka vispiemērotākā un kopumā vispieņemamākā ir ~~23. pieeja — “Stabilitātes obligāciju emisija ar kopīgām un solidārām, bet ne solidārām kopīgām garantijām daļēji aizstāj valsts obligācijas.”~~

Pamatojums

Atzinumā ierosinātais variants, proti, **atbalstīt 2. pieeju** attiecībā uz stabilitātes obligāciju emitēšanu, kas balstās uz stabilitātes obligāciju emitēšanas daļēju aizstāšanu ar valsts obligāciju emitēšanu ar solidārām garantijām, būtu noraidāms. Mēs uzskatām, ka nav pieņemams, ka dažas dalībvalstis ir izšķērdīgas un, kā liecina pieredze, diemžēl atļaujas bezatbildīgi rīkoties ar savu naudu, bet izdevumi ir jāsedz citiem. Vienlaikus jāuzsver, **ka solidāras garantijas ir tiešā pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību normām, ar kurām saskaņā nevienai dalībvalstij nevajadzētu būt atbildīgai par citas dalībvalsts saistībām.** Turpretī 3. pieeja (kas atbalstīta grozījumā) samazina bezatbildīgas rīcības risku, īstenojot ekonomikas un fiskālo politiku. Pretēji otrajai pieejai tā ietver “atsevišķas, bet ne kopīgas” valdības garantijas, un tāpēc to varētu ieviest salīdzinoši ātri, nemainot ES Līgumus.

Balsošanas rezultāti

Par: 129

Pret: 59

Atturas: 5

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Zemes novērošanas programmu (GMES) un tās darbībām (no 2014. gada)”

COM(2011) 831 final

(2012/C 299/13)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 30. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Zemes novērošanas programmu (GMES) un tās darbībām (no 2014. gada)”

COM(2011) 831 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 178 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pauž stingru atbalstu Eiropas kosmosa politikai un it īpaši liela mēroga ES projektiem *Galileo* un *GMES*, kurus uzskata par stratēģiskiem ES ekonomiskajai un zinātniskajai attīstībai. Visos iepriekš izstrādātajos atzinumos ⁽¹⁾ EESK ir atbalstījusi nepieciešamību lielāku uzmanību un resursus veltīt politikai kosmosa jomā, kurā ES ir jāsaglabā vadošā pozīcija.

1.2 EESK noteikti iebilst pret Komisijas priekšlikumu novirzīt uz ārpusi, uz *ad hoc* fondu, finansējumu, kas vajadzīgs *GMES* programmas izvērsšanai un pabeigšanai.

1.3 EESK norāda, ka programmai, kas ieiet darbības posmā, ir steidzami jānodrošina nepārtrauktība, jo pretējā gadījumā tā cietīs neveiksmi. Viss priekšlikums attiecībā uz inovatīviem finansēšanas, pārvaldības un vadības mehānismiem, kas atšķiras no ES ierastajiem un konsolidētajiem mehānismiem, šķiet novēlots, nepamatots un ļoti riskants. Jaunu struktūru un finansēšanas modeļu veidošana nozīmē nogurdinošas un nekonkrētas sarunas un pētījumus, kas neapšaubāmi aizņems gadus; tas ir pretrunā ar programmas *GMES* darbības uzsākšanu, kā arī nav lietderīgi, ņemot vērā to, ka Komisijai un citām ES aģentūrām ir visas nepieciešamās kompetences un pilnvaras, kas vajadzīgas programmas īstenošanai.

1.4 EESK pieprasa iekļaut programmas finansēšanu daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam un strukturēt pārvaldību tā, lai ņemtu vērā ES pašreizējās spējas un izvairītos kā no

pārvaldības sadrumstalošanas, tā no jaunu struktūru radīšanas, kas nav piemērotas, lai pārņemtu tādas programmas pārvaldību, kura tika izstrādāta pēdējos desmit gados. Šāda prasība jau tika izvirzīta iepriekšējā atzinumā ⁽²⁾.

1.5 Paziņojums, kas tika pieņemts šā atzinuma apspriešanas laikā, attiecībā uz priekšlikuma starpvaldību nolīgumam par *GMES* darbībām ⁽³⁾ īstenošanas kārtību negroza atzinumā paustos secinājumus; gluži pretēji, paziņojums tos pastiprina un liek EESK vēlreiz vērst uzmanību uz augsto risku saistībā ar jauna un nepārbaudīta finansēšanas un pārvaldības modeļa novēlotu ieviešanu ārpus daudzgadu finanšu shēmas un ES raksturīgiem konsolidētiem pārvaldības kanāliem.

1.6 EESK pauž dziļas bažas par konkrētiem riskiem, proti, ka *GMES* programma var saskarties ar virkni problēmu, tā padarot vēltīgus ieguldījumus vairāk nekā 3,2 miljardu *euro* apmērā. Ņemot vērā dalībvalstu diskusijas, šis risks šķiet gandrīz realitāte.

1.7 EESK norāda, ka *GMES* finansēšanas un pārvaldības kompleksā aparāta pārdefinēšana mazāk nekā gadu pirms paredzētās darbības uzsākšanas (2013. gadā ir paredzēts palaist *Sentinel-1*, *Sentinel-2* un *Sentinel-3* konstelāciju A satelītus) tā,

⁽¹⁾ OV C 43, 15.2.2012., 20. lpp.

⁽²⁾ OV C 43, 15.2.2012., 20. lpp.

⁽³⁾ COM(2012) 218 final, 2012. gada 11. maijs.

kā tas ir izklāstīts izskatāmajā paziņojumā, ir augstākajā mērā riskanta un nepamatota, ņemot arī vērā programmas stratēģisko nozīmi ES.

1.8 Paziņojumā nav ietverta īstenošanas iespēju analīze, kas ļautu, ņemot vērā efektivitāti un lietderību, izvērtēt iepriekš minētā īstenošanas iespējas. Nav skaidrs arī pamatojums, kāpēc vajadzīga jauna shēma.

1.9 EESK norāda uz atšķirīgu attieksmi pret abām Eiropas kosmosa plāna pamatprogrammām *Galileo* un *GMES*, proti, uz to, ka *Galileo* ir iekļauta daudzgadu finanšu shēmā (DFS), bet *GMES* — nav.

1.10 Attiecībā uz pārvaldību neizpratni rada tas, ka šajā sarežģītajā sistēmā Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA) ir atvēlēta nenozīmīga loma; līdz šim tā izstrādāja, pārvaldīja un izmantoja lielāko daļu no Eiropas satelītkārtām, kā arī sadarbībā ar Eiropas Komisiju gandrīz pilnībā nodrošināja finansējumu. Tās aizvietošana ar jaunām struktūrām vai tādām, kurām trūkst pieredzes satelītu sistēmu un to savākto datu pārvaldībā, ir visnotaļ nepamatota.

1.11 EESK uzskata, ka mazāk nekā gadu pirms *GMES* programmas finansēšanas modeļa stāšanās spēkā tik radikāla kompetenču maiņa programmas ietvaros, kā tas ir paredzēts paziņojumā, rada ļoti nopietnu risku sistēmas darbības uzsākšanai.

1.12 EESK norāda, ka Komisijas iesniegtais pārvaldības priekšlikums ir nekonkrēts un neskaidrs. Ierosinātā modeļa trūkumi ir acīmredzami: tehniskā koordinācija ir nodota struktūrām, kurām nav ne pieredzes ar kosmosa izpēti saistītajās darbībās, ne sadarbības kultūras ar citām aģentūrām. Turklāt vairāk nekā 80 % no *GMES* programmā paredzētajām darbībām attiecas uz kosmosa izpēti. EESK aicina Komisiju pārskatīt ierosināto modeli, saglabāt vienotu pārvaldību un arī turpmāk uzticēt EKA tehnisko atbildību par programmu, ko Komisija pārraudzītu un kontrolētu, kā tas bija sākotnēji paredzēts.

2. Ievads

2.1 Izskatāmajā 2011. gada 30. novembra paziņojumā ir izklāstīts Eiropas Komisijas ierosinātais risinājums attiecībā uz ārpus daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam ⁽⁴⁾ paredzēto finansējumu Zemes un drošības novērošanas stratēģiskās programmas (*GMES*) darbības posmam programmas īstenošanas beigu posmā. Paziņojumā ir iekļauts arī priekšlikums par pārvaldību. Tātad attiecībā uz *GMES* programmu tas ir ļoti svarīgs paziņojums.

2.2 Papildu paziņojums, kas tika pieņemts šā atzinuma apspriešanas laikā, attiecībā uz priekšlikuma starpvaldību nolīgumam par *GMES* darbībām ⁽⁵⁾ dažiem īstenošanas aspektiem,

negroza Komitejas piezīmes un secinājumus par izskatāmo paziņojumu, jo tas ir pielikums, kurā ir precizēti ierosinātā fonda finansiālie aspekti un ar kuru izveidota *GMES* padome. Minētā padome dublē līdz šim īstenotās kompetences ES kosmosa programmu pārvaldībā. Tas nepārprotami rada kompetenču konfliktus un lēmumu pieņemšanas struktūru pārklāšanos Eiropā.

2.3 Vides un drošības globālā monitoringa (*GMES*) programma ir viena no divām (kopā ar *Galileo*) Eiropas Savienības pamatprogrammām kosmosa nozarē. Tai ir būtiska nozīme Zemes novērošanā, jo tā nodrošina rīkus, lai izprastu un uzraudzītu klimata pārmaiņas, civilo aizsardzību un drošību, ilgtspējīgu attīstību, krīžu pārvaldību.

2.4 Zemes un drošības novērošanas stratēģiskās programmas *GMES* finansējuma neiekļaušana priekšlikumā daudzgadu finanšu shēmai 2014.–2020. gadam ir izraisījusi lielas bažas par konkrētu risku zaudēt Eiropai stratēģisku programmu, kas līdz šim maksājusi desmit darba gadus un ieguldījumus vairāk nekā 3 miljardu *euro* apmērā.

2.5 EESK 2011. gada decembra analīzē ⁽⁶⁾ jau paudusi dziļas bažas par šīs programmas nākotni finansējuma nepārtrauktības trūkuma dēļ.

2.6 Eiropas Parlaments 2012. gada februārī rezolūcijā par *GMES* nākotni ⁽⁷⁾ secināja, ka “*GMES* finansēšana ārpus daudzgadu finanšu shēmas (DFS) — ar finansējuma un pārvaldības struktūru, ko Komisija ierosināja savā paziņojumā — būtu dzīvotspējīgs variants”.

2.7 *GMES* kosmosa komponentes pamatā ir trīs satelītu konstelācijas (*Sentinel-1*, 2 un 3) un instrumenti (*Sentinel 4* un 5), kas atrodas citos satelītos. Triju konstelāciju pirmie satelīti tiks palaisti 2013. gadā. Tādēļ ir steidzami jānosaka finanšu sistēma, kas nodrošina nu jau nenovēršamu darbību finansēšanu.

2.8 Tā kā nebija izteikts nekāds priekšlikums, 2012. gada 9. janvāra preses konferencē EKA ģenerāldirektors vēlreiz apstiprināja, ka gadījumā, ja netiks pieņemts lēmums par *GMES* darbību finansēšanu, EKA atteiksies veikt paredzēto palaišanu ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ COM(2011) 500 final, I/II daļa, “Budžets stratēģijai “Eiropa 2020””.

⁽⁵⁾ COM(2012) 218 final, 2012. gada 11. maijs.

⁽⁶⁾ OV C 43, 15.2.2012., 20. lpp.

⁽⁷⁾ 2012/2509 (RSP).

⁽⁸⁾ <http://multimedia.esa.int/Videos/2012/01/ESA-Director-General-2012-Press-Briefing> (68:00).

2.9 Izskatāmajā paziņojumā Eiropas Komisija ierosina iegūt nepieciešamo finansējumu, lai radītu un nodotu ekspluatācijā visu infrastruktūru, izveidojot jaunu, īpašu GMES fondu. Lai šo fondu izveidotu, Padomē būs jāparaksta ES dalībvalstu starpvaldību nolīgums.

2.10 Paredzēts, ka visām 27 ES dalībvalstīm fondā būs jādod savs ieguldījums, ņemot vērā nacionālo kopienākumu (NKI). Paziņojumā ir iekļauts nolīguma paraugs, kas pēc tam tika papildus precizēts nākamajā paziņojumā ⁽⁹⁾.

2.11 Paziņojumā iekļautajā pārvaldības priekšlikumā, kas ir tikpat svarīgs kā finanšu priekšlikums, ir norādīti daudzi dalībnieki, kuri būtu atbildīgi par dažādiem GMES programmas aspektiem un jomām.

2.12 Jaunas un sarežģītas finansēšanas shēmas un kosmosa programmas jaunas pārvaldības struktūras (GMES padome) ieviešana gadu pirms pirmo satelītu palaišanas ir visnotaļ nepamatota un novēlota.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Zemes un drošības globālā monitoringa (GMES) programma un satelītu navigācijas programma *Galileo* ir Eiropas Savienības svarīgas stratēģiskas programmas, ar kuru palīdzību tā vēlas saglabāt savu neatkarību un vadošo lomu kosmosa nozarē.

3.2 Tiek uzskatīts, ka saglabāt izteiktu vadošo lomu un neatkarību kosmosa nozarē ir stratēģiski svarīgi Eiropas nākotnei, ņemot vērā šajā nozarē izvērsto darbību plašu un būtisku ietekmi uz ekonomikas, tehnoloģiju, ģeopolitikas un kultūras (plašā nozīmē) jomu.

3.3 GMES ir Eiropas Savienības stratēģiska programma, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 911/2010.

3.4 Paziņojumā vēlreiz ir apstiprināts: "Lai risinātu arvien pieaugošās pasaules līmeņa problēmas, Eiropai vajag savu labi koordinētu un uzticamu Zemes novērošanas sistēmu. Šī sistēma ir GMES."

3.5 Paziņojumā ir ierosināts jauns finansēšanas modelis ārpus ES budžeta konsolidētas pārvaldības sistēmas. Tas paredz, ka šajā mehānismā jāiesaistās un tas jāpieņem visām 27 dalībvalstīm. ņemot vērā pašreizējo ārkārtējo finansiālo situāciju (sk., piemēram, situāciju Grieķijā un iespējamo Francijas un Itālijas neiesaistīšanos, bet ne tikai), šā mehānisma nobloķēšana ir ļoti iespējama, ja ne pilnībā droša. Tas nozīmētu GMES programmas beigas.

4. Īpašas piezīmes

Finansējums:

4.1 Paziņojumā ir paredzēts izslēgt GMES no DFS 2014.–2020. gadam.

4.2 Tā vietā finansējumu paredzēts nodrošināt, pamatojoties uz dalībvalstu valdību pārstāvju iekšējo nolīgumu, kas tiktu parakstīts Padomē.

4.3 Nolīgumā paredzēts, ka katra ES dalībvalsts iepriekš veic procedūras, kas nepieciešamas, lai nolīgums stātos spēkā, un par to ziņo Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāram.

4.4 Lai nolīgums varētu stāties spēkā, tas ir jāratificē visām ES dalībvalstīm.

4.5 Nolīgums var stāties spēkā tikai pēc tam, kad to ir pieņēmusi pēdējā dalībvalsts. Sakarā ar pašreizējo finanšu situāciju Eiropā kopumā un dalībvalstīs jo īpaši šī klauzula vien šķiet pietiekama, lai GMES programma ciestu neveiksmi.

4.6 Pagaidām nav zināms ne minētās Padomes sasaukšanas datums, ne kārtība; arī tas ir risks, ņemot vērā to, ka satelītu *Sentinel 1-2-3* palaišana (2013. gadā) tuvojas.

4.7 Lai izstrādātu GMES fonda programmu, to pārvaldītu un īstenotu, paziņojumā ir paredzēts, ka Padome pēc Komisijas priekšlikuma pieņems regulu. Pagaidām šīs regulas projekts nav pieejams.

4.8 Attiecībā uz GMES fonda finanšu regulu, kas nosaka izveidošanas un īstenošanas, kā arī pārskatu sagatavošanas un revīzijas noteikumus, paziņojumā ir paredzēts, ka Padome pēc Komisijas priekšlikuma pieņems šādu regulu. Pagaidām šīs regulas projekts nav pieejams.

4.9 Līdz šim programmas izvēšanai ir iztērēti līdzekļi 3,2 miljardu *euro* apmērā, kurus gandrīz pilnībā sedza EKA (1 890 miljoni) un ES (1 300 miljoni).

4.10 Nepieciešamo līdzekļu aplēses laikam no 2014. līdz 2020. gadam programmas īstenošanai kopumā, ieskaitot tās uzturēšanu, izmaiņas un atjaunināšanu, veido 5,8 miljardus *euro*, proti, aptuveni 0,6 % no ES budžeta, kas DFS 2014.–2020. gadam noteikts 1 025 miljardu *euro* apmērā. Lietderīgi arī atgādināt to, ka ES budžets veido aptuveni 1 % no NKI.

⁽⁹⁾ COM(2012) 218 final, 2012. gada 11. maijs.

4.11 Nerodas priekšstats, ka priekšlikumam finansēt GMES ārpus ES budžeta ir finansiālas priekšrocības, jo jebkurā gadījumā 27 dalībvalstīm būtu jānodrošina finansējums, kaut arī izmantojot citu finansēšanas kanālu, kura pamatā būtu sarežģīts starpvaldību nolīgums. Tāpēc Komiteja neizprot izskatāmā priekšlikuma pamatojumu.

4.12 Attiecībā uz kosmosa komponentu EKA rīcībā ir budžets, kas vajadzīgs, lai palaistu visus trīs konstelāciju *Sentinel-1*, *2* un *3* A satelītus. *Sentinel-1* palaišanas izdevumi ir jau apmaksāti, bet pārējo divu satelītu palaišanai finansiālās problēmas nav paredzamas. Tātad budžets pēc 2013. gada tiks piešķirts visu konstelāciju izvēršanai, kā tas ir paredzēts, lai nodrošinātu tos pakalpojumus, kuriem šie satelīti bija projektēti.

Pārvaldība:

4.13 Lai pārvaldītu GMES darbības posmu, paziņojumā ir paredzētas daudzas struktūras.

4.14 Komisijas pārziņā būtu pārvaldība un politiskā uzraudzība.

4.15 Paziņojumā (COM(2012) 218 final, 2012. gada 11. maijs) par izskatāmā priekšlikuma īstenošanas aspektiem ir noteikts, ka GMES programmas pārvaldības struktūra būtu GMES padome. Tās kompetences ir tik plašas, ka aptver gan ES programmu tipiskajai pārvaldībai raksturīgās kompetences, gan tipiskās kosmosa aģentūras kompetences, tādējādi radot kompetenču un lēmumu pieņemšanas struktūru pārklāšanos. Tas nav saskaņā ar Kopienas jau tā ierobežotu resursu efektīvu pārvaldību.

4.16 Attiecībā uz pakalpojumiem Zemes novērošanas pakalpojumu tehniskā koordinācija būtu uzticēta Eiropas Vides aģentūrai (EVA), ārkārtas situāciju pārvaldības pakalpojumu tehniskā koordinācija — Eiropas Ārkārtas reaģēšanas centram (ERC), atmosfēras novērošanas pakalpojumu tehniskā koordinācija — Eiropas Vidēja termiņa laika prognožu centram (ECMWF). Attiecībā uz klimata pārmaiņām, jūras vides novērošanu un drošības

jomu atbildīgie vēl nav noteikti. Lai sniegtu citus pakalpojumus, kas ir nozīmīgi Komisijai un citām ES struktūrām, tiek ierosināts izmantot tādas struktūras kā Eiropas Jūras drošības aģentūra (EMSA), Eiropas Savienības Satelītcentrs (EUSC), Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām (FRONTEX) vai Eiropas Aizsardzības aģentūra (EDA).

4.17 Attiecībā uz kosmosa komponenti EKA (*ad interim*) tiktu uzticētas funkcionālās darbības zemes novērošanai un konkrētu mērķa teritoriju novērojumiem, izmantojot augstas izšķirtspējas attēlus, bet Eiropas Meteoroloģisko satelītu izmantošanas organizācijai (EUMETSAT) — atmosfēras un okeānu sistēmātiska un globāla novērošana. Kosmosa komponentes attīstības darbības tiktu uzticētas EKA un Komisijai.

4.18 Šādi noteikts pārejas periods atbilst visu konstelāciju (*Sentinel-1*, *Sentinel-2*) un *Sentinel-3* komponentes “*Land*” pārvaldībai. Skaidrs ir tas, ka pagaidu apstākļos būs grūti uzņemties tik lielu slogu, ņemot vērā organizāciju un resursus.

4.19 Attiecībā uz komponenti *in situ* tiek ierosināta EVA tehniskā koordinācija.

4.20 Nav skaidrs, kā šo struktūru īpašās kompetences un pārvaldības spējas var apmierināt tādas programmas kā GMES funkcionālās vajadzības. GMES programmā kosmosa komponente ir dominējošā, un tai vajadzīgas īpašās kompetences.

4.21 GMES padome, kuras izveide ir ierosināta GMES paziņojumā⁽¹⁰⁾, dublē daudzas kompetences, kas ir raksturīgas ES kosmosa programmu pārvaldībai, radot nepārprotamus kompetenču konfliktus un lēmumu pieņemšanas struktūru pārklāšanos Eiropā, un tādējādi tiek izveidota sava veida paralēla kosmosa aģentūra. Tas neatbilst Līgumam par Eiropas Savienības darbību.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ COM(2012) 218 final, 2012. gada 11. maijs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD) un grozījumiem Direktīvā 98/26/EK”

COM(2012) 73 final – 2012/0029 (COD)

(2012/C 299/14)

Ziņotājs: **MORGAN kgs**

Eiropas Parlaments 2012. gada 15. martā un Eiropas Savienības Padome 2012. gada 3. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vērtspapīru norēķinu uzlabošanu Eiropas Savienībā, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD) un grozījumiem Direktīvā 98/26/EK”

COM(2012) 73 final – 2012/0029 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 110 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē šo likumdošanas iniciatīvu. Līdz ar CVD regulu Komisija būs pabeigusi trīs pilārus jaunajā ES finanšu infrastruktūras regulējumā: CVD, EMIR un MiFID/MiFIR.

1.2 Euro ieviešana ir bijusi katalizators pārrobežu ieguldījumiem vērtspapīros, un pārrobežu ieguldījumu vienmērīga darbība ir balstīta uz kopīgiem standartiem visā Eiropas Savienībā. Augsta norēķinu disciplīna samazina darījuma partnera risku, jeb precīzāk — likviditātes risku un aizstāšanas risku. Vēl jo svarīgāk ir tas, ka tā veicina ieguldītāju aizsardzību, palīdzot nodrošināt, ka norēķini darījumos starp vērtspapīru pircējiem un pārdevējiem tiek veikti drošā veidā un savlaicīgi. Šajā ziņā regula ir svarīgs solis vienotā tirgus īstenošanā.

1.3 Būtiska izmaiņa, kas ir ierosināta CVD darbības jomā, ir aizliegums turēt ierobežotu banku darbības licenci. Tas skars divus lielus starptautiskos CVD, kas izmanto savas banku darbības iespējas, lai atbalstītu norēķinu un turēšanas procesus ļoti plašā mērogā. EESK atzīst, ka globālais viedoklis (G20, Eiropas Komisija, IOSCO u.c.) visnotaļ atbalsta kredītiestāžu sadalīšanu. EESK atbalsta Komisiju un uzskata, ka savrupa banka ir labākais risinājums.

1.4 Priekšlikums par vienotu T+2 norēķinu prasību ir ļoti svarīgs. Kaut gan šķiet, ka Eiropas Savienībā ir iespēja to panākt, būtu jāatrisina virkne jautājumu attiecībā uz globāliem darījumiem.

1.5 Priekšlikumos ir paredzēta tirgojamo vērtspapīru dematerializācija. Ir noteikts pārejas periods, kas beidzas 2020. gada

1. janvārī. Tomēr dalībvalstu veiktais progress šajā ziņā ir bijis nevienmērīgs, un varētu būt nepieciešams politisks kompromiss.

2. Ievads

2.1 Centrālie vērtspapīru depozitāriji (CVD) ir finanšu tirgiem sistēmiski nozīmīgas iestādes. Ikvienam vērtspapīru tirdzniecības darījumam, kas tiek veikts gan biržā, gan ārpus biržas, seko pēctirdzniecības procesi, un tad tiek veikts norēķins par šo darījumu, kas nozīmē vērtspapīru piegādi pret skaidro naudu. CVD ir svarīgākās iestādes, kuras dod iespēju veikt norēķinu, izmantojot tā sauktās vērtspapīru norēķinu sistēmas. CVD arī nodrošina vērtspapīru kontu sākotnējo reģistrēšanu un centralizētu uzturēšanu, veicot grāmatojumus par to, cik daudz vērtspapīru emitējis kāds emitents un kā mainās šo vērtspapīru turētāji.

2.2 CVD ir svarīga nozīme arī nodrošinājuma tirgū, īpaši monetārās politikas vajadzībām. Piemēram, gandrīz visi nodrošinājumi, kuri ir piemēroti centrālās bankas monetārās politikas operācijām ES teritorijā, jo īpaši eurozonā, iziet caur CVD pārvaldītām vērtspapīru norēķinu sistēmām.

2.3 Izmantojot vērtspapīru norēķinu sistēmas ES, 2010. gadā tika veikti norēķini par darījumiem apmēram EUR 920 triljonu vērtībā, un 2010. gada beigās tajās turēto vērtspapīru apjoms bija apmēram EUR 39 triljoni. ES ir vairāk nekā 30 CVD, parasti pa vienam katrā valstī, un divi “starptautiskie” CVD (*Clearstream Banking Luxembourg* un *Euroclear Bank*), kuri ir CVD apakškategorija un kuru specializācija ir starptautisko obligāciju jeb euroobligāciju emisija.

2.4 Lai gan vienas valsts ietvaros CVD kopumā darbojas droši un efektīvi, pārrobežu norēķini, lai apkalpotu pārrobežu ieguldījumus, ir daudz sarežģītāki un rada lielākas izmaksas nekā iekšzemes norēķini. Piemēram, neveiktu norēķinu skaits ir lielāks pārrobežu darījumiem nekā iekšzemes darījumiem, un pārrobežu izmaksas ir līdz pat četrām reizēm lielākas nekā izmaksas iekšzemes norēķiniem. Kopumā CVD izmaksas ir minimālas, ņemot vērā kopējās izmaksas saistībā ar visu infrastruktūras elementu lietošanu, lai gan tās ir nozīmīgas izmaksas emitentiem.

2.5 Šīs drošības problēmas rodas vairāku, tostarp šādu faktoru dēļ:

- norēķinu cikla ilgums. Laiks starp tirdzniecības darījumu un norēķinu nav saskaņots visā ES, tādējādi rodas traucējumi, veicot pārrobežu norēķinus par vērtspapīriem;
- neliela, bet ievērojama daļa vērtspapīru joprojām ir papīra formā. Par šādiem vērtspapīriem norēķinu veic daudz ilgākā norēķinu ciklā, kas palielina risku ieguldītājiem;
- neveikti norēķini, tas ir, situācijas, kad norēķins par darījumu netiek veikts plānotajā norēķina datumā; ne visos tirgos šādās situācijās piemēro preventīvas soda sankcijas, bet, ja piemēro, tad norēķinu disciplinārie pasākumi dažādos tirgos ir ļoti atšķirīgi;
- kaut gan Direktīva 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās (SFD)¹ ir samazinājusi traucējumus vērtspapīru norēķinu sistēmās, kurus rada pret sistēmas dalībnieku sāktā maksātnespējas procedūra, tā nepievēršas citiem sistēmas riskiem vai tā CVD izturēspējai, kurš pārvalda sistēmu. Uz dažiem CVD vēl attiecas arī kredītrisks un likviditātes risks, kas izriet no tādu banku pakalpojumiem līdzīgu papildpakalpojumu sniegšanas, kuri ir saistīti ar norēķiniem;
- nolīgumi par saikni starp CVD. Kaut gan tos uzskata par pirmo soli ceļā uz Eiropas norēķinu tirgu konsolidāciju, tomēr, nepastāvot konkrētiem konsultatīvas uzraudzības noteikumiem par šādu saikni, tie raisa bažas par drošību. Turklāt tie palielina CVD savstarpējās saiknes, un tas ir pietiekams iemesls kopīgas konsultatīvas uzraudzības sistēmas ieviešanai.

2.6 Nopietnas bažas raisa arī tas, ka nepastāv efektīvs vienots iekšējais tirgus norēķiniem. Eiropas pēctirdzniecības tirgū joprojām pastāv nozīmīgi šķēršļi, piemēram, ierobežojumi vērtspapīru emitentu piekļuvei CVD, dažādās Savienības dalībvalstīs atšķirīgi licencēšanas režīmi un noteikumi par CVD, kā arī ierobežotā konkurence starp valstu CVD. Šo šķēršļu dēļ tirgus ir ļoti sadrumstalots. Līdz ar to pārrobežu norēķini par darījumiem ir atkarīgi no pārmērīgi sarežģītām turēšanas "ķēdēm", kurās bieži iesaistīti vairāki CVD un vairāki citi starpnieki. Tas negatīvi ietekmē efektivitāti un arī riskus saistībā ar pārrobežu darījumiem.

2.7 Šīs problēmas ir svarīgas, jo pārrobežu darījumi Eiropā, sākot no parastas vērtspapīru pirkšanas/pārdošanas līdz nodro-

šinājumu pārveidumiem, turpina pieaugt, un CVD kļūst arvien vairāk savstarpēji saistīti. Šīs tendences varētu pastiprināties saistībā ar *Target2 Securities (T2S)* projekta attīstīšanos; šo projektu sāka Eurosistēma, lai nodrošinātu neierobežotu kopēju platformu vērtspapīru norēķiniem Eiropā, un tā plānotais sākums ir 2015. gads.

3. Priekšlikuma regulai kopsavilkums

3.1 Ierosinātajā regulā ir divas galvenās daļas: pasākumi, kas paredzēti visiem tirgus dalībniekiem vērtspapīru norēķinu kontekstā (II sadaļa), un pasākumi, kas īpaši paredzēti CVD (III, IV un V sadaļa).

Vērtspapīru norēķins

3.2 II sadaļā paredzēta t. s. vērtspapīru dematerializēšana/imobilizēšana, kas nozīmē vērtspapīru emitēšanu dematerializētā veidā. Šā pasākuma mērķis ir paaugstināt norēķinu efektivitāti, atvieglot norēķinu periodu saīsināšanu un nodrošināt vērtspapīru emisijas integritāti, atvieglot vērtspapīru turēšanas datu saskaņošanu. Ierosinātajā regulā paredzēts pietiekami ilgs pārejas periods (līdz 2020. gada 1. janvārim), lai ļautu panākt atbilstību šim pasākumam tirgus dalībniekiem no dalībvalstīm, kurās joprojām pastāv ievērojams apjoms uz papīra nodrukātu vērtspapīru.

3.3 Tajā tiek saskaņots norēķinu periods vērtspapīru darījumiem visā ES. Eiropā vairumā gadījumu norēķinu par vērtspapīru darījumu veic divas vai trīs dienas pēc tirdzniecības dienas atkarībā no konkrētā tirgus. Norēķinu periods tiks saskaņots, un tas būs divas dienas pēc tirdzniecības dienas, kaut gan būs atļauts norēķinu veikt ātrāk.

3.4 Tajā tiek saskaņoti norēķinu disciplīnas pasākumi ES. Tos veido *ex ante* pasākumi neveiktu norēķinu novēršanai un *ex post* pasākumi neveiktu norēķinu radīto problēmu risināšanai.

Atļauju izsniegšana CVD un CVD uzraudzība

3.5 Direktīvā 98/26/EK vērtspapīru norēķinu sistēma jau ir definēta kā oficiāla vienošanās, saskaņā ar kuru var veikt vērtspapīru pārveidumu starp dažādiem dalībniekiem. Tomēr minētā direktīva nepievēršas iestādēm, kuras atbild par šādu sistēmu darbību. Ņemot vērā šādu sistēmu arvien pieaugošo sarežģītību un ar norēķiniem saistītos riskus, ir svarīgi tiesību aktos definēt iestādes, kuras pārvalda vērtspapīru norēķinu sistēmu darbību, izsniegt atļaujas šādām iestādēm un tās uzraudzīt saskaņā ar kopējiem konsultatīvas uzraudzības standartiem.

3.6 Atļaujas CVD izsniegs un tos uzraudzīs reģistrācijas valsts kompetentās iestādes. Tomēr, ņemot vērā aizvien lielāku pārrobežu faktoru CVD darbībā, būs jāapspriežas ar citām iestādēm, kuras ir saistītas ar CVD nodrošināto vērtspapīru norēķinu sistēmu (vai vairākām sistēmām) un ar citiem grupas uzņēmumiem. EVTI būs nozīmīga loma tehnisko standartu projekta izstrādē, saskaņojot atļauju izsniegšanas procesu un nodrošinot iestāžu sadarbību.

3.7 Saskaņā ar priekšlikumu depozitārijiem, kuriem ir izsniegta atļauja, tiek piešķirta "pielaide", lai varētu sniegt pakalpojumus Savienībā, vai nu tieši sniedzot pakalpojumus citā dalībvalstī, vai atverot filiāli šajā dalībvalstī. Trešās valsts CVD var tikt piešķirta piekļuve Savienībā, ja EVTI atzīst šo iestādi.

Prasības CVD

3.8 Tā kā CVD ir sistēmiski svarīgi un veic vērtspapīru tirgum nozīmīgus pakalpojumus, uz tiem jāattiecinā augsti konsultatīvas uzraudzības standarti, lai spētu pastāvēt un nodrošinātu savu dalībnieku aizsardzību. Prasības attiecībā uz CVD ir apvienotas vairākās kategorijās: prasības saistībā ar organizatorisko struktūru, darījumu veikšanas noteikumi, prasības attiecībā uz CVD pakalpojumiem, konsultatīvas uzraudzības prasības un prasības attiecībā uz saikni starp CVD.

3.9 Darījumu veikšanas noteikumi prasa, lai darbības būtu nediskriminējošas, pārredzamas un stingri pamatotas uz risku un lai kompetentajām iestādēm tiktu nodrošināta pilnīga informācija par izmaksām un ieņēmumiem.

3.10 CVD pakalpojumu prasības ietver pienākumu nodrošināt diennakts kontu norēķinus un kontu nošķiršanu. Attiecībā uz skaidrās naudas norēķinu saskaņā ar priekšlikumu CVD jāveic norēķini centrālās bankas kontos, ja tas ir iespējams un šāda iespēja pastāv. Norēķins, izmantojot komercbanku naudas norēķinus, ir atļauts, tomēr, pretēji dažkārt pastāvošai praksei, norēķinu veic, izmantojot atsevišķu kredītiestādi, kura darbojas kā norēķinu iestāde.

3.11 Konsultatīvas uzraudzības prasības pašiem CVD ir ietverti svarīgi noteikumi par darbības riska mazināšanu. Tā kā CVD nebūs atļauts tieši veikt pakalpojumus, kas ir līdzīgi banku darbībai, CVD galvenokārt saskarsies ar darbības risku. Šie noteikumi paredz atbilstīgus pasākumus, lai pastāvīgi nodrošinātu darbību, tostarp norēķinu, nepārtrauktību. Kapitāla prasības arī tiek noteiktas, atsaucoties uz darbības izdevumiem: CVD turējumā jābūt kapitālam, nesadalītajai peļņai un rezervēm, lai segtu vismaz sešu mēnešu darbības izdevumus.

3.12 Prasības savstarpēji saistītiem CVD ietver identisku norēķina galīguma noteikumu izstrādi.

Piekļuve CVD

3.13 Tirgus atvēršana CVD pakalpojumiem un šķēršļu likvidēšana piekļuvei ir viens no šīs iniciatīvas mērķiem. Ir aplūkota triju veidu piekļuve: (a) starp emitentiem un CVD, b) starp pašiem CVD un c) starp CVD un citām tirgus infrastruktūrām.

3.14 Projekts paredz ieviest emitentu tiesības iegrāmatot savus vērtspapīrus ikvienā CVD, kas ir saņēmis atļauju, un CVD tiesības sniegt pakalpojumus attiecībā uz vērtspapīriem, kuri emitēti saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem.

3.15 CVD vajadzētu būt tiesībām no centrālajiem darījumu partneriem un tirdzniecības vietām saņemt darījumu datus, un šādām infrastruktūrām vajadzētu būt piekļuvei CVD pārvaldītajām vērtspapīru norēķinu sistēmām.

Kredītiestādes

3.16 Ja iespēja veikt norēķinu, izmantojot centrālo banku, nav praktiska vai pieejama, CVD var piedāvāt saviem dalībniekiem veikt naudas norēķinu komercbankās. Tomēr banku pakalpojumus papildus norēķinu pakalpojumiem depozitārijiem nevajadzētu sniegt pašiem, bet to kompetentajām iestādēm vajadzētu tos pilnvarot norīkot kredītiestādi, kura darbotos kā norēķinu iestāde, atverot skaidrās naudas kontus un piešķirot kredītus norēķinu veicināšanai.

3.17 CVD un norēķinu iestāžu nodalīšana ir nozīmīgs risināms pasākums, lai palielinātu CVD drošību. Banku pakalpojumi papildus norēķinu pakalpojumiem palielina riskus, kādiem CVD pakļauti, un attiecīgi palielina iespēju, ka CVD radīsies zaudējumi saistībā ar saistību nepildīšanu vai tie tiks pakļauti ievērojamam stresam.

3.18 Lai gan daži CVD banku pakalpojumus parasti sniedz dienas laikā (pilnībā nodrošina attiecīgās kredītpozīcijas, izmantojot nodrošinājumu un citus finanšu resursus) un šādi pakalpojumi aptver tikai ar norēķiniem saistītus papildpakalpojumus, apgrozītās summas tomēr ir nozīmīgas un, ja šāds CVD nepilda saistības, tas negatīvi ietekmētu vērtspapīru un maksājumu tirgu. Prasība, ka banku pakalpojumus sniedz juridiskā persona, kas nesniedz CVD pamatpakalpojumus, neļaus nodot ar banku pakalpojumiem saistītos riskus CVD pamatpakalpojumiem, īpaši maksātnespējas vai nopietna stresa gadījumā, ko rada banku pakalpojumi.

3.19 Tiem CVD, kuri patlaban sniedz banku pakalpojumus, izmaksas saistībā ar šo pasākumu galvenokārt būs saistītas ar atsevišķas juridiskās personas izveidošanu banku pakalpojumu sniegšanai. Komisija uzskata, ka mazāk stingra alternatīva banku pakalpojumu nodalīšanai pilnībā nenovērstu draudus nodot riskus no banku pakalpojumiem CVD pamatpakalpojumiem.

3.20 Lai nodrošinātu efektivitātes ieguvumus, kas saistīti ar CVD un banku pakalpojumu sniegšanu vienas uzņēmumu grupas ietvaros, prasība, ka banku pakalpojumi jāveic atsevišķai kredītiestādei, nedrīkstētu būt šķērslis tam, ka šī kredītiestāde pieder tai pašai uzņēmumu grupai kā CVD.

3.21 Kompetentajai iestādei katrā atsevišķā gadījumā būtu jāspēj pierādīt, ka nepastāv sistēmisks risks, kas radies, vienai un tai pašai juridiskajai personai sniedzot CVD un banku pakalpojumus. Šādā gadījumā varētu iesniegt pamatotu pieprasījumu Eiropas Komisijai, kas var atļaut piemērot atkāpi. Jebkurā gadījumā tāda CVD darbībām, kurām piešķirta atļauja darboties kā kredītiestādei, būtu jābūt ierobežotām, aptverot tikai banku pakalpojumus papildus norēķinu pakalpojumiem.

Sankcijas

3.22 Dažādās valstīs piemēroto uzraudzības režīmu novērtējumā, piemēram, atklājies, ka dalībvalstīs ievērojami atšķiras finansiālo sankciju līmeņi, ka dažām kompetentajām iestādēm nav konkrētu un svarīgu sankciju pilnvaru un ka dažas kompetentās iestādes nevar piemērot sankcijas fiziskām un juridiskām personām. Šim nolūkam Komisija ierosina, ka kompetento iestāžu rīcībā jābūt obligātam administratīvu sankciju un pasākumu kopumam, tostarp iespējai atsaukt atļauju, izteikt publisku brīdinājumu, atlaist vadību, atgūt peļņu, kas gūta, pārkāpjot regulu, ja šādus pārkāpumus var konstatēt, un piemērot administratīvu sodu.

4. EESK nostāja

4.1 EESK atzinīgi vērtē šo likumdošanas iniciatīvu. Līdz ar CVD regulu Komisija būs pabeigusi trīs pilārus jaunajā ES finanšu infrastruktūras regulējumā: CVD, EMIR un MiFID/MiFIR. Kopumā šie trīs instrumenti veido plašu un visaptverošu tirgus regulējumu. Komisijai jānodrošina, ka šie instrumenti savstarpēji atbilst bez pārkāšanās, kas varētu izraisīt dažādas interpretācijas par jaunajiem noteikumiem. Ir arī ļoti svarīgi, lai šīs dažādās likumdošanas iniciatīvas būtu saskaņotas un savstarpēji atbilstošas galvenajās jomās.

4.2 EVTI būs atbildīga par šiem jaunajiem tiesību aktiem, kā arī abiem pārējiem pilāriem paredzēto tehnisko standartu izstrādāšanu. Komiteja atzīmē EVTI paredzēto uzdevumu un pienākumu apjomu, kas jāveic salīdzinoši īsā laika posmā. Cita starpā tie ietver arī uzdevumus saistībā ar regulu par kredītvērtējuma aģentūrām, revīzijas sektora pārraudzību, īsās pozīcijas pārdošanu un kredītsaistību nepildīšanas mijmaiņas darījumiem, kā arī AIFP direktīvas īstenošanas uzraudzību. Ir svarīgi, lai EVTI rīcībā būtu vajadzīgais darbinieku skaits ar zināšanām un pieredzi, lai efektīvi veiktu paredzētos uzdevumus.

4.3 Līdz ar finanšu pakalpojumu uzņēmumu pakļaušanu jaunajai regulai, jaunai uzraudzībai, jaunām konsultatīvās uzraudzības prasībām u.c., CVD tiesiskais regulējums finanšu pakalpojumu nozarē radīs vēl vienu pārmaiņu kopumu. EESK atbalsta šo turpmāko pārmaiņu ieviešanu, taču aicina regulatorus un uzraugus, jo īpaši EVTI, vērst uzmanību uz iespējamām problēmām, ko varētu radīt regulatīvā pārslodze.

4.4 Euro ieviešana ir bijusi katalizators pārrobežu ieguldījumiem vērtspapīros, un pārrobežu ieguldījumu vienmērīga darbība ir balstīta uz kopīgiem standartiem visā Eiropas Savienībā. Augsta norēķinu disciplīna samazina darījuma partnera risku, jeb precīzāk — likviditātes risku un aizstāšanas risku. Vēl jo svarīgāk ir tas, ka tā veicina ieguldītāju aizsardzību, palīdzot nodrošināt, ka norēķini darījumos starp vērtspapīru pircējiem un pārdevējiem tiek veikti drošā veidā un savlaicīgi. Šajā ziņā regula ir svarīgs solis vienotā tirgus īstenošanā.

4.5 Arī vienotā tirgus kontekstā priekšlikums par "atļaujām" ir atzinīgi vērtējams, jo tas palīdzēs novērst piekļuves šķēršļus, emitentiem būs tiesības reģistrēt savus vērtspapīrus jebkurā ES apstiprinātā CVD. Turklāt šāda valstu monopoli sadalīšana ir atzinīgi vērtējama iekšējā tirgus kontekstā.

4.6 Zema riska pieeja CVD uzņēmējdarbības modeļa definīcijai, ņemot vērā, ka šis modelis faktiski būs ierobežots ar attiecīgo regulējumu, var radīt gan pozitīvas, gan negatīvas sekas attiecībā uz CVD konkurētspēju un jauninājumiem. Pārrobežu tirgus atvēršana būs neapstrīdams pluss. Turklāt CVD ir atļauts sniegt virkni pakalpojumu, ciktāl tie palīdz uzlabot vērtspapīru tirgu drošību, efektivitāti un pārredzamību. Papildus tam un nolūkā vēl vairāk veicināt jauninājumus, EESK ierosina, lai CVD būtu aizliegts turēt īpašumā ar CVD nesaistītus uzņēmumus tikai tad, ja šādas darbības negatīvi ietekmē CVD riska profilu.

4.7 Būtiska izmaiņa, kas ir ierosināta CVD darbības jomā, ir aizliegums CVD turēt ierobežotu banku darbības licenci. Tas skars divus lielus starptautiskus CVD — Euroclear un Clearstream —, kas izmanto savas banku darbības iespējas, lai atbalstītu norēķinu un turēšanas procesus ļoti plašā mērogā. Banku darbības joma ir ļoti ierobežota un saistībā ar neseno krīzi neradīja nekādas problēmas. Tomēr EESK atzīst, ka globālais viedoklis (G20, Eiropas Komisija, IOSCO u.c.) visnotaļ atbalsta kredītiestāžu sadalīšanu. CVD varēs izveidot grupas īpašumā esošu banku ar ierobežotu darbības jomu. Nav sagaidāms, ka tas varētu izraisīt CVD uzņēmējdarbības modeļa būtisku pārskatīšanu.

4.8 Neatkarīgi no Komisijas paustā viedokļa, ka nepastāv alternatīva banku darbības atdalīšanai no CVD pamatdarbības, iepriekšējā 3.21. punktā minētais noteikums paredz iespējamu atkāpi, ja to atbalsta valsts kompetentā iestāde. Kaut gan pastāv šādas atkāpes iespēja, EESK atbalsta Komisiju un uzskata, ka savrupa banka ir labākais risinājums.

4.9 Priekšlikumos ir paredzēta tirgojamo vērtspapīru dematerializācija. Ir noteikts pārejas periods, kas beidzas 2020. gadā. Tomēr dalībvalstu veiktais progress šajā ziņā ir bijis nevienmērīgs, un varētu būt nepieciešams politisks kompromiss.

4.10 Ļoti svarīgs ir arī priekšlikums par vienotu T+2 norēķinu prasību. Kaut gan ir sagaidāms, ka to varētu panākt vienotajā tirgū, būtu jārisina virkne jautājumu attiecībā uz globāliem darījumiem. Tie ietver sarežģījumus saistībā ar ārvalstu valūtu maiņu, parādsaistību iespēju, laika joslu neatbilstību, atšķirīgiem norēķinu cikliem citu reģionu tirgos un būtiskām izmaksām saistībā ar automatizētu sistēmu ieviešanu, lai nodrošinātu T+2.

4.11 Regula būtībā paredz visiem CVD ieviest režīmus, kam “jāsoda” dalībnieki, kuri nav savlaicīgi nokārtojuši norēķinus, taču režīms būtu jāpielāgo instrumentam. Sodīšanai par nelikvīdu vai MVU akciju novēlotu piegādi būtu negatīva ietekme uz tirgus likviditāti. Būtu jāapsver izņēmums attiecībā uz biržas sarakstā iekļautiem MVU. Regulas projektā nav norādīts iekasēto soda naudu izmantošanas galamērķis.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to pasākumu pārredzamību, ar kuriem reglamentē cilvēkiem paredzētu zāļu cenas, un par to iekļaušanu publisko veselības apdrošināšanas sistēmu tvērumā”

COM(2012) 84 final – 2012/0035 (COD)

(2012/C 299/15)

Ziņotāja: **KÖSSLER kdze**

Padome 2012. gada 14. martā un Eiropas Parlaments 2012. gada 13. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to pasākumu pārredzamību, ar kuriem reglamentē cilvēkiem paredzētu zāļu cenas, un par to iekļaušanu publisko veselības apdrošināšanas sistēmu tvērumā”

COM(2012) 84 final – 2012/0035(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 123 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK norāda, ka veselība ir Eiropas pilsoņu prioritāte ⁽¹⁾, un atkārtoti apstiprina, ka jebkurām ES atļautām zālēm ir jābūt pieejamām pacientiem visās dalībvalstīs.

1.2 EESK uzsver, ka piekļuve svarīgākajām zālēm ir daļa no tiesībām izmantot augstāko iespējamo veselības aprūpes līmeni un ka to paredz ES apņemšanās ievērot labklājības principu (Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. pants).

1.3 EESK uzsver: lai radītu līdzvērtīgu konkurenci un veidotu vienotu tirgu, direktīva nevar attiekties tikai uz zāļu tirgus vienu daļu, bet tai obligāti jāattiecas uz visu tirgu, tostarp privāto veselības apdrošināšanu un publiskām vai privātām iestādēm, kas ir lieli medikamentu pasūtītāji.

1.4 EESK norāda: tiek lēsts, ka nevienlīdzība veselības aprūpes jomā Eiropas Savienībai 2004. gadā izmaksāja apmēram 141 miljardu *euro* jeb 1,4 % no IKP ⁽²⁾.

1.5 EESK pauž bažas, ka Eiropas Savienības 27 dalībvalstīs neapmierinoši izprot jautājumu par zāļu cenu noteikšanu un kompensācijas noteikumiem zāļu pieejamības jomā.

1.6 EESK uzsver pašreizējās atšķirības ES dalībvalstīs attiecībā uz iedzīvotāju mirstību un saslimstību, it īpaši ar sirds un asinsvadu slimībām, vēzi un elpošanas ceļu saslimšanām ⁽³⁾.

1.7 EESK norāda, ka cenu veidošanas un kompensāciju procesi pārsniedz direktīvā noteiktos termiņus, tādējādi apdraudot novatorisku zāļu savlaicīgu laišanu tirgū ⁽⁴⁾.

1.8 EESK norāda, ka tas ietekmē pacientus ar smagām vai dzīvībai bīstamām slimībām, kurām nav alternatīvu ārstēšanas veidu, un ka novēlota zāļu pieejamība var ārkārtīgi smagi ietekmēt pacientu dzīves apstākļus un saīsināt paredzamo mūža ilgumu.

1.9 EESK norāda, ka tad, kad pacientam ir vajadzīgas zāles, viņam iepriekš jāzina, kādi noteikumi attiecas uz piekļuvi zālēm un kompensāciju. Tas ļautu pacientam izdarīt apzinātu izvēli un

⁽¹⁾ Neraugoties uz arvien pieaugošajām bažām par ekonomisko situāciju, Eurobarometra 2009. gada aptaujā Eiropas Savienības pilsoņi jautājumu par veselību un veselības aprūpi joprojām minēja kā vienu no pieciem būtiskākajiem jautājumiem (piemēram, Nr. 71, 2009. gada pavasaris, Nr. 72, 2009. gada rudens). Sk.http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb72/eb72_en.htm.

⁽²⁾ Mackenbach JP, Meerding WJ, Kunst AE.: “Economic implications of socioeconomic inequalities in health in the European Union”. Eiropas Komisija, 2007. g. jūlijs.

⁽³⁾ PVO uzskata, ka hronisko saslimšanu skaits ir sasniedzis epidēmijas mērogu, un lēš, ka to dēļ līdz 2030. gadam Eiropas reģionā dzīvību zaudēs 52 miljoni cilvēku. Avots: http://ec.europa.eu/health/interest_groups/docs/euhpf_answer_consultation_jan2012_en.pdf.

⁽⁴⁾ Ziņojums par farmācijas nozares pētījumu: <http://ec.europa.eu/competition/sectors/pharmaceuticals/inquiry/index.html>.

novērstu neskaidrības un pārpratumus. Turklāt tas varētu veicināt pacienta un veselības aprūpes sniedzēja savstarpējo uzticēšanos.

1.10 EESK ierosina, ka to varētu sasniegt, izveidojot atklātu un pārredzamu procedūru, kā to zināmā mērā ierosina Komisija.

1.11 EESK uzskata: sagatavojot un īstenojot ES pasākumus cenu veidošanas un kompensācijas pārredzamībai, ir vajadzīga cieša sadarbība ar specializētajām struktūrām un ieinteresēto pušu iesaistīšanās, un šim nolūkam ir jāizstrādā regulāru apspriežu sistēma.

1.11.1 Tādēļ EESK ierosina nodrošināt plašāku pārstāvību ekspertu grupā, t. s. Pārredzamības lietu komitejā, kura izveidota ar Direktīvu 89/105/EEK un kuras darbība ir paredzēta arī pašreizējā priekšlikumā.

1.11.2 EESK ierosina, ka šī ekspertu grupa, kas darbotos sabiedrības interesēs, varētu palīdzēt Komisijai izstrādāt un īstenot ES pasākumus pārredzamības procedūru jomā, kā arī sekmēt attiecīgās pieredzes, politikas un prakses apmaiņu starp dalībvalstīm un dažādajām iesaistītajām pusēm.

1.11.3 EESK uzsver, ka iedarbīga pārraudzība un atbalsts ES līmenī, kas izpaužas kā efektīva īstenošana un atbilstīga ES uzraudzība un vērtēšana, ir ļoti būtisks faktors, lai atklātu traucējumus tirgū un gadījumus, kad pacienti nevar savlaicīgi piekļūt zālēm. Tādēļ ir cieši jāsadarbjas un jākoordinē Komisijas, valstu iestāžu un ieinteresēto pušu darbība ⁽⁵⁾.

1.11.4 EESK uzsver, ka svarīgi būtu, lai Komisija ik gadu sagatavotu ziņojumu, kurā atspoguļotu Pārredzamības direktīvas faktisko piemērošanu, proti, apzinātu cenu veidošanas un kompensācijas procedūru mehānismus, kā arī sniegtu ziņas par direktīvā noteikto termiņu ievērošanu katrā dalībvalstī.

1.12 EESK uzsver, ka termiņi ne vienmēr tiek ievēroti, un faktiskā piekļuve tirgum un tā izmantošana starp dalībvalstīm un pašās dalībvalstīs būtiski atšķiras ⁽⁶⁾.

1.12.1 EESK uzskata, ka dalībvalstīs pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi nav pilnībā palīdzējuši nodrošināt termiņu ievērošanu, jo tiesu procesi bieži ir ilgi, un tas attur uzņēmumus sākt tiesvedību.

⁽⁵⁾ Kanavos P, Schurer WS, Vogler S., "Structure of medicines distribution in EU-27 and its impact on prices, availability and on the efficiency of medicines provision", Eiropas Komisija, Uzņēmējdarbības ĢD un EMINet, 2011. gada janvāris.

⁽⁶⁾ Farmācijas nozares apsekojums, nobeiguma ziņojums, 2009. gada 8. jūlijs. Dažādi pētījumi, piemēram, Alcimed pētījums vai ES farmācijas nozares apsekojums, apstiprina šīs atšķirības pieejamībā. Speciālo zināšanu centru Eiropas informācijas tīklu izveide ir iespēja, kā mazināt šīs atšķirības.

1.12.2 EESK uzskata, ka ir nepieciešami efektīvi mehānismi, ar ko kontrolēt un nodrošināt termiņu ievērošanu cenu veidošanas un kompensācijas lēmumu izpildē.

1.12.3 EESK aicina dalībvalstis nodrošināt procesuālās tiesības, kas attiecas uz visām iesaistītajām pusēm un ietver vismaz: i) tiesības tikt uzklautam, ii) tiesības piekļūt administratīvajiem materiāliem, tostarp būtiskiem zinātnes datiem un ziņojumiem, un iii) tiesības saņemt pamatotu lēmumu.

1.13 Attiecībā uz termiņu saīsināšanu EESK atgādina, ka augstākā prioritāte ir pacientu drošība. Cenas noteikšanas un kompensācijas procedūrā pirmām kārtām jāņem vērā visas jaunās atziņas un norādes, kas skar pacientu drošību, un attiecīgi jāpapildina veselības aprūpes tehnoloģijas novērtējums, un jāveic salīdzinājums ar citām ārstēšanas metodēm. Turklāt šajā sakarā ar katru uzņēmumu risināmās sarunas par cenu nekļūs vienkāršākas termiņa saīsināšanas dēļ, un tāpēc tās nevarēs ātrāk noslēgt.

1.13.1 EESK uzsver, ka jābūt saskaņotai novērtēšanai valstu līmenī, lai izvairītos no gadījumiem, kad reģionālie noteikumi kavē zāļu pieejamību pacientiem dažādos dalībvalsts reģionos. Valstu un reģionālajām iestādēm būtu jāpastiprina visu attiecīgo pasākumu saskaņošana, lai visiem dalībvalsts iedzīvotājiem atvieglotu vienlīdzīgu pieeju zālēm ⁽⁷⁾.

1.13.2 EESK uzsver, ka dalībvalstīs termiņu ievērošanu varētu optimizēt, ja noteiktu, ka valsts iestādes 10 dienu laikā apstiprina pieteikuma saņemšanu un piemērotā termiņā pēc tā saņemšanas pieprasa trūkstošo informāciju, lai nerastos nevajadzīga aizkavēšanās, pirms pieteikuma iesniedzējs var iesniegt pieprasīto papildu informāciju.

1.14 EESK uzskata, ka pacientu un patērētāju tiesību aizsardzības organizācijām jābūt tiesībām ierosināt zāļu iekļaušanu veselības apdrošināšanas sistēmās, kā arī saņemt informāciju par minētā procesa virzību.

1.14.1 EESK norāda, ka obligāto un privāto veselības apdrošināšanas sabiedrību nozīme un ietekme aizvien palielinās, piemēram, izmantojot ar zāļu tirgotājiem noslēgtos atlaizņu līgumus, un tādēļ ierosina dalībvalstīm vismaz reizi gadā izstrādāt pārskatu par šo sabiedrību darbību. Dalībvalstīm būtu regulāri jāpārbauda to zāļu cenas un kompensācija, kas veselības apdrošināšanas sistēmām un pacientiem rada nepamatoti augstas izmaksas.

⁽⁷⁾ Eiropas Savienības Tiesas praksē noteikts, ka termiņš ir obligāts, un valstu iestādēm nav tiesību to pārsniegt, - [1] Merck Sharp un Dohme B.V. pret Beļģiju (C-245/03).

1.15 EESK atbalsta kritēriju iekļaušanu, izmantojot pamatnostādnes un definīcijas, lai nodrošinātu priekšlikumā izvirzīto pamatmērķu sasniegšanu, taču uzsver, ka tam jānotiek saskaņā ar LESD 168. panta 7. punktu, kurā teikts, ka dalībvalstis atbild par veselības aizsardzības sistēmas un medicīniskās aprūpes organizēšanu, tostarp šajā sakarā paredzēto līdzekļu piešķiršanu.

1.15.1 EESK aicina dalībvalstis izstrādāt standartizētu pieeju, lai noteiktu šos kritērijus ar mērķi visā Eiropā ieviest uz vērtību balstītu cenu noteikšanas sistēmu. Šajos kritērijos jāiekļauj tādu aspektu kā "neapmierinātas medicīniskās vajadzības", "inovācija" un "sociāli ieguvumi" novērtējums.

1.15.2 EESK aicina Komisiju uzraudzīt standartizētu kritēriju ieviešanu un 2 gadus pēc direktīvas īstenošanas izstrādāt ziņojumu par cenu veidošanas un kompensācijas sistēmām dalībvalstīs.

1.16 EESK aicina lēmumus par cenu paaugstināšanu, iesaldēšanu, samazināšanu un cita veida apstiprināšanu balstīt uz pārredzamiem un objektīviem kritērijiem.

1.17 Priekšlikuma 14. pants ("Nepārklāšanās ar intelektuālā īpašuma tiesībām") ir noraidāms. Komisijai būtu jāatrod līdzsvaru starp kompensāciju atļaujām zāļu ražotājiem un trešo personu likumīgajām interesēm intelektuālā īpašuma tiesību jomā.

1.18 Saskaņā ar LES 3. panta 5. punktu EESK aicina Eiropas Komisiju starptautiskos, daudzpusējos un divpusējos nolīgumos piekrist jaunattīstības un jaunietekmes valstīm paredzētiem īpašiem noteikumiem par dzīvībai svarīgiem, dārgiem medikamentiem (piemēram, AIDS apkarošanai).

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Kopš Direktīvas 89/105/EEK pieņemšanas cenu veidošanas un kompensācijas procedūras ir attīstījušās, kļūdamas sarežģītākas. Direktīva kopš stāšanās spēkā nav grozīta.

2.2 Priekšlikumā izklāstīti vienoti noteikumi un reglamentējošas pamatnostādnes, lai nodrošinātu efektivitāti un pārredzamību cenu veidošanas, finansēšanas un kompensācijas procedūrās.

2.3 Pārskatīšana skar turpmāk minētās jomas, kas ietver

- a) farmācijas uzņēmumus (ieskaitot novatorisku zāļu un ģenerisko zāļu nozari), kuriem piekļuve tirgum ir patiesi svarīga, lai nodrošinātu nozares konkurētspēju un ienesīgumu;

- b) Eiropas iedzīvotājus un pacientus, kas cieš no sekām, kuras radījuši nepamatoti šķēršļi zāļu tirdzniecībai un aizkavēta piekļuve zālēm;

- c) sabiedrības veselības aprūpes budžetus, tostarp uz iemaksām balstītu obligāto veselības apdrošināšanu, jo cenu veidošanas un kompensācijas sistēmas ietekmē zāļu patēriņu un sociālās apdrošināšanas sistēmu iespējas radīt izdevumus un ietaupījumus.

2.3.1 Priekšlikumā nav iekļauta privātā veselības apdrošināšana, kā arī publiskas un privātas iestādes, piemēram, slimnīcas, lielās aptiekas un citi medicīnisko pakalpojumu sniedzēji. EESK uzsver: lai radītu līdzvērtīgu konkurenci un veidotu vienotu tirgu, direktīva nevar attiekties tikai uz zāļu tirgus vienu daļu, bet tai obligāti jāattiecas uz visu tirgu.

2.4 Direktīva attiecas vienīgi uz zālēm, savukārt medicīnas ierīcēm dalībvalstīs var piemērot cenu veidošanas noteikumus un/vai pieņemt lēmumus par to iekļaušanu veselības apdrošināšanas sistēmās.

3. Vispārīgās piezīmes

3.1 Ņemot vērā pašreizējās problēmas vairākās dalībvalstīs, EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu palielināt sadarbību ES līmenī, lai visiem pacientiem būtu vienādas iespējas piekļūt medikamentiem par pieejamām cenām un steidzami vajadzīgām zālēm, vienlaikus sekmējot jaunu zāļu izstrādi.

3.2 EESK tomēr norāda, ka par tiesisko pamatu būtu jānosaka ne tikai LESD 114. pants, bet arī LESD 168. panta 7. punkts, saskaņā ar kuru dalībvalstis ir atbildīgas par savas veselības aprūpes sistēmas organizēšanu un medicīnisko aprūpi, tostarp par tām atvēlēto resursu piešķiršanu.

3.3 EESK norāda, ka cenu veidošanas un kompensācijas procedūras bieži rada nevajadzīgu aizkavēšanos un ietver pārmērīgas administratīvās procedūras⁽⁸⁾ novatorisku, retu slimību ārstēšanai paredzētu zāļu un ģenerisko zāļu pieejamībai ES tirgos, it īpaši tajās dalībvalstīs, kurās valsts tirgus ir neliels un uzņēmumu ienākums no ieguldījumiem ir zems.

3.4 EESK atzinīgi vērtē Pārredzamības lietu komitejas saglabāšanu (20. pants), taču ierosina ekspertu grupā nodrošināt plašāku pārstāvību, kas dotu iespēju regulāri apspriesties ar ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu zāļu cenu veidošanas un kompensācijas procedūru efektivitāti.

⁽⁸⁾ Farmācijas tirgus apsekošanas pētījums, I sējums, 83. lpp.

3.5 EESK atzīst, ka veidojas kopīga izpratne par to, ka cenu veidošanas un kompensācijas politikā jārod līdzsvars starp 1) visu ES pacientu savlaicīgu un vienlīdzīgu piekļuvi zālēm, 2) farmācijas izdevumu kontroli dalībvalstīs un 3) konkurētspējīga un dinamiska tirgus atbildību par vērtīgu inovāciju, kas veicina arī pētniecību un attīstību.

3.5.1 EESK uzskata, ka ir nepieciešami efektīvi mehānismi, lai kontrolētu un ievērotu termiņus cenu veidošanas un kompensācijas lēmumos.

3.5.2 EESK uzsver, ka būtu jāizstrādā ikgadējs ziņojums, kurā tiktu atspoguļota Pārredzamības direktīvas faktiskā piemērošana, apzināti cenu veidošanas un kompensācijas procedūru mehānismi, kā arī sniegtas ziņas par direktīvā noteikto termiņu ievērošanu katrā dalībvalstī. EESK uzsver, ka šādam ziņojumam nepieciešamā informācija būtu jāvāc pēc standartizētas metodoloģijas, un atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu, ar ko paredz uzlikt dalībvalstīm pienākumu regulāri ziņot par termiņu īstenošanu (17. pants), jo tādā veidā būs nodrošināta labāka direktīvas piemērošana.

3.6 LES 3. panta 5. punktā noteikts, ka arī attiecībā ar citām pasaules daļām ES veicina nabadzības izskaušanu un cilvēktiesību ievērošanu. EESK tāpēc aicina Eiropas Komisiju starptautiskajos, daudzpusējos un divpusējos nolīgumos piekrist jaunattīstības un jaunietekmes valstīm paredzētiem īpašiem noteikumiem par dzīvībai svarīgiem, dārgiem medikamentiem (piemēram, AIDS apkarošanai).

4. Īpašas piezīmes

4.1 Definīcija

EESK vērš uzmanību uz Eiropas Savienības Tiesas praksi, kurā atzīta nepieciešamība plaši interpretēt direktīvas noteikumus, lai nodrošinātu, ka tās pamatmērķus neapdraud valstu sistēmas un politikas. Tādēļ EESK vēlētos piedāvāt savu redzējumu, kas izklāstīts turpmāk.

4.1.1 “Veselības aprūpes tehnoloģijas novērtējums”: EESK vērš uzmanību uz definīciju, kuru atbalsta Eiropas veselības aprūpes tehnoloģiju novērtējuma tīkls (EUnetHTA)⁽⁹⁾ un iesaka to pārņemt.

4.1.2 “Ieinteresēto pušu iesaistīšana” nozīmē ieinteresēto pušu, tostarp pacientu un patērētāju advokātu, tirdzniecības atļauju

turētāju un medicīnas ekspertu, arī neatkarīgu zinātnieku, savlaicīgu iesaistīšanu visā lēmumu pieņemšanas procesā, dodot tiesības tikt uzklausi gan saistībā ar novērtēšanas koncepciju, gan tās veikšanu.

4.1.3 “Pacientu un patērētāju iesaistīšana” nozīmē pacientu aktīvu līdzdalību tādos pasākumos vai tādu lēmumu pieņemšanā, kas ietekmēs pacientus kopumā, jo viņiem — pacientiem un veselības aprūpes pakalpojumu izmantotājiem — ir īpašas zināšanas un pieredze.

4.1.4 “Objektīvi un pārbaudāmi kritēriji” tiek noteikti to produktu atlasei, novērtēšanas metodēm un pierādījumu prasībām, kuri pakļauti veselības aprūpes tehnoloģijas novērtējumam (Health Technology Assessment, HTA); tas ietver izvairīšanos no nevajadzīgas darba dublēšanās, it īpaši saistībā ar tirdzniecības atļaujas procedūru un veselības aprūpes tehnoloģijas novērtējumu citās ES valstīs.

4.1.5 Termiņi ir skaidri jānosaka: ja veselības aprūpes tehnoloģiju novērtējums ir priekšnosacījums cenu kontrolei saskaņā ar 3. pantu un/vai iekļaušanu pozitīvajā sarakstā saskaņā ar 7. pantu, novērtējumā ir jāņem vērā šajos pantos norādītie termiņi.

4.2 Piemērošanas joma

4.2.1 EESK aicina precizēt, ka direktīva attiecas uz visiem pasākumiem, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanu veselības apdrošināšanas sistēmās, tostarp uz ieteikumiem, kuri var būt vajadzīgi.

4.2.2 EESK atbalsta direktīvas noteikumus attiecībā uz pasākumiem, kas paredzēti, lai noteiktu, uz kurām zālēm iespējams attiecināt līgumiskas vienošanās vai publiskā iepirkuma procedūras.

4.3 Uz pacientu vērsta pieeja procedūru pieejamības jomā

EESK aicina, nosakot procedūru pieejamību, īstenot uz pacientiem vērstu pieeju un mudina dalībvalstis ņemt vērā šādus kritērijus: iespēju iegūt zāles pacienta mītnes zemē; kompensāciju pacientam saistībā ar zāļu lietošanas izdevumiem; laika posmu starp reģistrācijas atļaujas iegūšanu un datumiem, kad produkts tiek laists tirgū un kad par to tiek nodrošināta kompensācija.

4.4 Zāļu izslēgšana no veselības apdrošināšanas sistēmām

4.4.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ka visi lēmumi par zāļu izslēgšanu no publiskās veselības apdrošināšanas sistēmas tvēruma vai par attiecīgā izstrādājuma apdrošināšanas seguma nosacījumu vai apjoma grozīšanu tiek pamatoti ar objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem, tostarp ekonomiskiem un finanšu kritērijiem.

⁽⁹⁾ EUnetHTA izmanto šādu definīciju: “Veselības aprūpes tehnoloģiju novērtējums ir daudznozaru process, kurā sistemātiskā, pārredzamā, objektīvā un konsekventā veidā apkopo informāciju par medicīnas, sociālajiem, ekonomikas un ētikas jautājumiem, kas saistīti ar medicīnas tehnoloģiju izmantošanu. Tā mērķis ir iegūt datus, kas vajadzīgi, lai veidotu drošu un efektīvu veselības aprūpes politiku, kas vērsta uz pacientu un cenšas sasniegt vislielāko pievienoto vērtību”; informācija pieejama tīmekļa vietnē http://www.eunetha.eu/Public/About_EUnetHTA/HTA/.

4.4.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu dalībvalstīm izstrādāt standartizētu pieeju, lai noteiktu šos kritērijus ar mērķi visā Eiropā ieviest uz vērtību balstītas cenu noteikšanas sistēmas.

4.4.2.1 EESK ierosina kritērijos iekļaut tādus aspektus kā “aktuāla medicīniska vajadzība” un “klīniskas priekšrocības”, kā arī nodrošināt, ka nav diskriminācijas ⁽¹⁰⁾.

4.5 Tiesiskās aizsardzības procedūra gadījumiem, kad nav ievēroti termiņi, kas saistīti ar zāļu iekļaušanu veselības apdrošināšanas sistēmās

4.5.1 EESK aicina dalībvalstis nodrošināt, ka priekšlikuma 7. pantā noteikto termiņu neievērošanas gadījumā pieteikuma iesniedzējam ir pieejama efektīva un ātra tiesiskā aizsardzība.

4.5.2 EESK aicina dalībvalstis apsvērt iespēju ciešā sadarbībā ar attiecīgajām Eiropas, reģionālajām un apakšreģionālajām organizācijām izstrādāt sistēmu, kas pacientiem un pieteikumu iesniedzējiem dotu iespēju neatkarīgā tiesu iestādē (parasti — tiesā) apstrīdēt nepareizi noteiktas cenas un lēmumus par kompensāciju.

4.5.2.1 EESK uzskata, ka šādas tiesu iestādes rīcībā jābūt efektīviem līdzekļiem un pilnvarām pārskatīt gan faktiskos, gan tiesiskos apstākļus, ieskaitot pilnvaras pieņemt oficiālus lēmumus saistībā ar pārkāpumiem un piemērot proporcionālas sankcijas.

4.6 “Ekspertu grupa direktīvas īstenošanai” — grupas sastāvs un mērķi

4.6.1 Ekspertu grupā iekļauj locekļus, kuri pārstāv

- a) dalībvalstu ministrijas vai valsts aģentūras;
- b) pacientu un patērētāju organizācijas;
- c) likumā noteiktās veselības apdrošināšanas sistēmas, kuras darbojas pēc iemaksu principa;
- d) personas, kuras veic iemaksas likumā noteiktajās veselības apdrošināšanas sistēmās (darba devēju un darba ņēmēju pārstāvji);
- e) farmaceitisko rūpniecību;
- f) Komisiju, Eiropas Zāļu aģentūru (EMA), kā arī attiecīgo aģentūru priekšsēdētājus vai priekšsēdētāja vietniekus;
- g) starptautiskās un profesionālās organizācijas un citas apvienības, kuras darbojas cenu noteikšanas, finansēšanas un kompensāciju procedūru jomā;
- h) neatkarīgus zinātniekus.

4.6.2 Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ekspertu grupa

- a) palīdz Komisijai uzraudzīt, novērtēt un izplatīt informāciju par ES un valstu līmenī īstenoto pasākumu rezultātiem;
- b) sekmē ES pasākumu īstenošanu minētajā jomā;
- c) izstrādā atzinumus, ieteikumus vai iesniedz ziņojumus Komisijai pēc tās ierosinājuma vai pēc pašas iniciatīvas;
- d) palīdz Komisijai izstrādāt pamatnostādnes, ieteikumus un jebkādu citus pasākumus;
- e) iesniedz Komisijai publisku gada pārskatu par savu darbību.

4.7 Zāļu klasifikācija saistībā ar to iekļaušanu veselības apdrošināšanas sistēmās

4.7.1 EESK aicina kompensējamo zāļu grupas noteikt, pamatojoties uz pārredzamiem un objektīviem kritērijiem, kas dod iespēju pieteikumu iesniedzējiem, pacientiem un patērētājiem izprast zāļu vērtēšanu.

4.7.2 EESK atzīst ieinteresēto pušu tiesības pieprasīt, lai kompetentas iestādes norādītu, uz kādu objektīvu datu pamata tās paredzējušas apdrošināšanas noteikumus konkrētām zālēm un kā piemērojušas kritērijus un metodiku.

4.7.3 EESK aicina tirdzniecības atļauju turētājiem un nozīmīgām pacientu un patērētāju organizācijām piešķirt tiesības vajadzības gadījumā savlaicīgi tikt uzklausītām pirms zāļu iekļaušanas konkrētā kompensācijas grupā un tiesības neatkarīgā struktūrā apstrīdēt kompensējamo zāļu grupas noteikšanu.

4.8 Ģeneriskās zāles

4.8.1 EESK uzsver: apstiprinot ģenerisku zāļu cenas un to segumu veselības apdrošināšanas sistēmā, ne vienmēr būtu jāpieprasa jauns vai sīki izstrādāts izvērtējums, ja references izstrādājuma cena jau ir noteikta un tas jau ir iekļauts veselības apdrošināšanas sistēmā, un ja izvērtēšanu veikusi Eiropas Zāļu aģentūra.

4.8.2 Komisijas priekšlikums ir līdz 30 dienām samazināt termiņu gan ģenerisko zāļu cenu veidošanai, gan to kompensācijas procesam; tādējādi dalībvalstu pacientiem būtu iespēja ātrāk piekļūt tirgum, un saprātīgā laikposmā pēc oriģinālo zāļu ekskluzivitātes zaudēšanas tiktu veicināta cenu konkurence patentbrīvo zāļu tirgū. EESK šajā saistībā norāda, ka ģenerisko

⁽¹⁰⁾ Lieta C-181/82 *Roussel Laboratoria* [1983], ECR 3849; Lieta 238/82 *Duphar un citi* [1984], ECR 523.

zāļu medicīniskā pārbaude gan neaizņem tik daudz laika kā jaunu zāļu pārbaude, tomēr cenu veidošana un šajā sakarā risināmās sarunas ir nepieciešamas.

4.9 Cenu apstiprināšana

EESK aicina kompetentās iestādes pieteikuma iesniedzējam izsniegt oficiālu apstiprinājumu par pieteikuma saņemšanu ne vēlāk kā 10 dienas pēc tam, kad saņemts pieteikums par zāļu cenas apstiprināšanu. Dalībvalstis nodrošina, ka pieteikumu var iesniegt uzreiz pēc tirdzniecības atļaujas piešķiršanas vai pēc tam, kad saņemta apstiprinoša atbilde no Eiropas Zāļu aģentūras vai no kompetentām valsts iestādēm.

4.10 Cenu iesaldēšana un samazināšana

4.10.1 EESK aicina dalībvalstis vismaz reizi gadā sagatavot pārskatu, lai pārlicinātos, vai makroekonomiskie nosacījumi attaisno to, ka cenu iesaldēšana saglabājas bez izmaiņām. 60 dienu laikā pēc šādas pārbaudes sākuma kompetentās iestādes paziņo par cenu paaugstināšanu vai pazemināšanu. Ja tāda notiek, tās publicē paziņojumu par šāda lēmuma iemesliem, balstoties uz objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem.

4.10.2 EESK arī aicina dalībvalstis regulāri pārbaudīt to zāļu cenas un kompensēšanu, kuras rada nepamatoti augstas izmaksas veselības apdrošināšanas sistēmām un pacientiem. Pienācīgā termiņā pēc minētās pārbaudes sākuma kompetentajām iestādēm jāpaziņo, vai un cik liela cenu pazemināšana tiek atļauta. Ja šādi gadījumi ir, kompetentās iestādes publicē uz objektīviem un pārbaudāmiem (tostarp ekonomiskiem un finanšu) kritērijiem balstītu pamatojumu.

4.10.3 EESK aicina Komisiju pievērst uzmanību situācijai, kad dalībvalstis saņem finanšu atbalstu, un raudzīties, lai tās nodrošinātu, ka zāles, kas paredzētas lietošanai attiecīgajā valstī, netiek eksportētas uz citām dalībvalstīm.

4.11 Cenu paaugstināšana

4.11.1 EESK uzsver, ka zāļu cenu paaugstināt atļauts tikai pēc tam, kad saņemts kompetento iestāžu apstiprinājums un notikušas konsultācijas ar iesaistītajām pusēm, tostarp pacientu organizācijām.

4.11.2 EESK norāda, ka visām iesaistītajām pusēm jānodrošina procesuālās tiesības, kas ietvertu vismaz i) tiesības tikt uzklautām, ii) tiesības piekļūt administratīvajiem materiāliem, tostarp būtiskiem zinātnes datiem un ziņojumiem, iii) tiesības saņemt pamatotu lēmumu.

4.11.3 EESK aicina kompetentās iestādes ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc tam, kad dalībvalsts saņēmusi pieteikumu par produkta cenas palielināšanu, pieteikuma iesniedzējiem izsniegt oficiālu apstiprinājumu par saņemšanu.

4.12 Ar pieprasījumu saistītie papildu pasākumi

EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu precizēt, ka uz pasākumiem, kuru mērķis ir kontrolēt vai veicināt konkrētu nosauktu zāļu parakstīšanu, attiecas Pārredzamības direktīva, un ierosina piemērot šīs procedūru garantijas visiem pasākumiem, kas paredzēti, lai kontrolētu vai veicinātu zāļu parakstīšanu.

4.13 Papildu pierādījumi par kvalitāti, drošumu un iedarbīgumu

Pieņemot lēmumus par cenām un kompensāciju, dalībvalstis parasti no jauna nevērtē elementus, ar kuriem pamatota Eiropas Zāļu aģentūras izsniegtā tirdzniecības atļauja, tostarp zāļu (arī retu slimību ārstēšanai paredzētu zāļu) kvalitāti, drošumu un iedarbīgumu, kā arī objektīvu informāciju, kas iegūta, Eiropas līmenī sadarbojoties veselības aprūpes tehnoloģijas novērtēšanā.

4.14 Intelektuālais īpašums

EESK uzsver, cik svarīgi ir aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības, kurām ir īpaša nozīme farmācijas jauninājumu veicināšanā un ES ekonomikas atbalstīšanā. Priekšlikuma 14. pants ("Nepārklāšanās ar intelektuālā īpašuma tiesībām"), kas paredz, ka "intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība nav uzskatāma par pietiekamu attaisnojumu atteikt, apturēt vai atcelt lēmumus, kas saistīti ar kādu zāļu cenu vai to iekļaušanu publiskās veselības apdrošināšanas sistēmā", ir noraidāms. Komisijai būtu jāatrod līdzsvars starp kompensāciju atļaujām zāļu ražotājiem un trešo personu likumīgajām interesēm intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Nebūtu jāiejaucas dalībvalstu kompetencē novērtēt inovāciju un nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību pareizu piemērošanu.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

1. Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 39. panta 2. punkts).

a) 4.5.2.1. punkts

Grozīt šādi:

“EESK uzskata, ka šādas tiesu iestādes rīcībā jābūt efektīviem līdzekļiem un pilnvarām pārskatīt gan faktiskos, gan tiesiskos apstākļus, ieskaitot pilnvaras pieņemt oficiālus lēmumus saistībā ar pārkāpumiem un piemērot proporcionālas sankcijas. Komiteja neatbalsta priekšlikuma 8. pantā ierosinātās iespējas termiņu neievērošanas gadījumā saņemt zaudējumu atlīdzību un noteikt lēmumu pieņemšanai iestādei soda maksājumu, balstoties uz kavēto dienu skaitu, jo uzskata tās par nepiemērotām un pārmērīgām. Tās varētu arī novest pie tā, ka iestādes galveno uzmanību nepievērstu pacientu drošībai.”

Pamatojums

Pašsaprotams.

Balsošanas rezultāts

Par:	71
Pret:	89
Atturas:	19

b) 1.11.2. punkts

Grozīt šādi:

“EESK uzskata, ka ir nepieciešami efektīvi piemēroti papildu mehānismi, ar ko kontrolēt un nodrošināt termiņu ievērošanu cenu veidošanas un kompensācijas lēmumu izpildē. Komisijas ierosinātās iespējas, proti, termiņu neievērošanas gadījumā piespriest zaudējumu atlīdzību, piespriest kompetentajai iestādei sodanaudu un automātiski apstiprināt cenas, ir noraidāmas kā nepiemērotas un pārmērīgas.”

Pamatojums

Sk. 4.5.2.1. punkta grozījuma pamatojumu.

Balsošanas rezultāts

Par:	71
Pret:	89
Atturas:	19

2. Turpmāk minētajos specializētās nodaļas atzinuma punktos tika ieviestas izmaiņas par labu pilnsapulcē pieņemtajiem grozījumiem, tomēr tie ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsīm (Reglamenta 54. panta 5. punkts):

a) 4.2.1. punkts

“EESK aicina precizēt, ka direktīvas piemērošanas joma attiecas uz visiem pasākumiem, kas saistīti ar lēmumu pieņemšanu par vakcīnu iekļaušanu veselības apdrošināšanas sistēmās.”

Balsošanas rezultāts

Par:	79
Pret:	61
Atturas:	47

b) 4.5.2.2. punkts

“EESK mudina izstrādāt automatisku kompensācijas apstiprināšanu termiņu neievērošanas gadījumā.”

Balsošanas rezultāts

Par: 90

Pret: 73

Atturas: 22

c) 4.14. punkts

“Intelektuālais īpašums

EESK uzsver, cik svarīgi ir aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības, kurām ir īpaša nozīme farmācijas jauninājumu veicināšanā un ES ekonomikas atbalstīšanā. Nebūtu jāiejaucas dalībvalstu kompetencē novērtēt inovāciju un nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību pareizu piemērošanu.”

Balsošanas rezultāts

Par: 53

Pret: 35

Atturas: 5

d) 1.12. punkts

“EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto 120 dienu termiņu un, lai vēl vairāk uzlabotu pacientu piekļuvi zālēm, aicina šo termiņu attiecināt arī uz visām novatoriskām zālēm neatkarīgi no tā, vai zāles vērtē valstu veselības aprūpes tehnoloģijas novērtēšanas iestādes.”

Balsošanas rezultāts

Par: 73

Pret: 41

Atturas: 6

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko vienkāršo citā dalībvalstī reģistrētu mehānisko transportlīdzekļu pārvietošanu vienotajā tirgū”

COM(2012) 164 final – 2012/0082 (COD)

(2012/C 299/16)

Galvenais ziņotājs: **PÁSZTOR kgs**

Padome 2012. gada 24. aprīlī un Eiropas Parlaments 2012. gada 18. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko vienkāršo citā dalībvalstī reģistrētu mehānisko transportlīdzekļu pārvietošanu vienotajā tirgū”

COM(2012) 164 final – 2012/0082 (COD).

Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2012. gada 24. aprīlī uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai izstrādāt atzinumu par šo tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē) iecēla PÁSZTOR kgu par galveno ziņotāju un vienprātīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas mērķus un izvēli pielietot regulu, lai noteiktu reģistrācijas noteikumus mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kas jau ir bijuši reģistrēti citā dalībvalstī. Tas atbilst gan subsidiaritātes principam, gan nostādnei par “pilsoņu Eiropu”. Tomēr EESK ir sarūgtināta, ka nav varēts ieviest vienotu ES reģistrāciju, kā tas sākumā bija paredzēts. Komiteja uzskata, ka ilgtermiņā bez tās nevarēs iztikt.

1.2 EESK plāno, ka līdz ar šīs regulas pieņemšanu transportlīdzekļu reģistrācija citā valstī kļūs tikpat vienkārša kā pārreģistrācija tajā pašā valstī — bez papildu izmaksām un nevajadzīgām pārbaudēm un dokumentiem. Izņemot gadījumus, kad informācija ir nepilnīga vai arī nav derīga, citas valstis nevar prasīt veikt papildu administratīvas, neefektīvas un dārgas procedūras, piemēram, tehnisko apskati. Turklāt pārrobežu reģistrācijas izmaksas nedrīkst pārsniegt reģistrācijas maksu tajā valstī.

1.3 EESK par lielu sasniegumu atzīst to, ka regulā datu apkopošana netiek prasīta no vienkāršajiem iedzīvotājiem. Mēs ceram, ka prasība par kompetento iestāžu datu apmaiņu sekmēs sadarbību arī citās, nozīmīgākās jomās un tādējādi efektīvi atbalstīs Eiropas vērtības un kopējās intereses.

1.4 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu veikt regulas ex post novērtējumu. Taču Komiteja mudina izvērtējumu veikt ātrāk — nevis pēc četriem, bet pēc diviem gadiem.

2. Komisijas regulas priekšlikums

2.1 Komisija ir uzņēmusies lielu darbu — ar regulu vienkāršot vienā dalībvalstī reģistrētu mehānisko transportlīdzekļu pārvietošanu uz citu dalībvalsti. Līdz šim vienīgais normatīvais akts, kas saskaņoja transportlīdzekļu reģistrācijas apliecību veidolu un saturu, bija direktīva (1999/37/EK). Citus saskaņošanas pasākumus — kas ir vēlami vienotā tirgus funkcionēšanai — formulēja kā paskaidrojošus noteikumus, un tāpēc tie ir tikai zināmā mērā ietekmējuši situāciju dalībvalstīs.

2.2 Izstrādājot regulas priekšlikumu, Komisijai bija jāņem vērā ne tikai iepriekš minētie apsvērumi, bet arī tiesību akti par personas datu aizsardzību⁽¹⁾ un pārrobežu noziegumu novēršanu⁽²⁾.

2.3 Ņemot vērā vienotā tirgus vajadzības, regulas priekšlikumā iekļauti šādi aspekti:

— izvirzīts uzdevums saskaņot noteikumus par mehāniskajiem transportlīdzekļiem (tostarp motocikliem un mopēdiem), kas reģistrēti vienā, bet regulāri tiek lietoti citā dalībvalstī.⁽³⁾ Regulas darbības jomā neietilpst tādi transportlīdzekļi, kas reģistrēti trešās valstīs;

⁽¹⁾ Direktīva 95/46/EK (OV L 281, 23.11.1995., 31.–50. lpp.) un Regula 45/2001/EK (OV L 8, 12.1.2001., 1.–22. lpp.).

⁽²⁾ Padomes Lēmums 2004/919/EK (OV L 389, 30.12.2004., 28. lpp.).

⁽³⁾ Direktīva 2002/24/EK (OV L 124, 9.5.2002., 1.–44. lpp.).

— noteikts, ka pārreģistrācija ir nepieciešama vienīgi tad, ja uzturēšanās ir ilgāka par sešiem mēnešiem. Tas ir saistīts ar nosacījumu par pastāvīgās dzīvesvietas — proti, galvenās uzņēmējdarbības vietas vai vietas, ar kuru ir personīgas saistības — maiņu;

— ja vien nav konkrēti iemesli, aizliegts prasīt veikt fiziskas pārbaudes (tehnisko apskati). Fizisku pārbaudi var pieprasīt tikai tad, ja reģistrācijas dati ir nepilnīgi vai pretrunīgi, ja ir aizdomas par noziegumu, ja nodarīti smagi bojājumi vai īpašnieku maiņas gadījumā. Izņemot minētos gadījumus, izcelsmes valstī veiktā tehniskā apskate jāatzīst par derīgu;

— iekļauti noteikumi, ar kuriem vienotajā tirgū ievieš vienotu pieeju pagaidu reģistrācijai un tā saucamajai profesionālajai reģistrācijai;

— saskaņoti noteikumi par pārrobežu tirdzniecību un īpašnieku maiņu lietotām automašīnām, neiekļaujot trešās valstis.

2.4 Regulas priekšlikumā noteikts, ka dati par iepriekšējo reģistrāciju no attiecīgās citas dalībvalsts iestādes jāiegūst iestādēm. Turklāt šajā saistībā norādīts uz jaunāko informātikas tehnoloģijas sasniegumu izmantošanu.

— Lai nodrošinātu netraucētu informācijas apmaiņu, regulā noteikts, ka valstu iestādēm jāizmanto lietojumprogramma, kas gan ļauj citu dalībvalstu iestādēm piekļūt datiem, gan arī nodrošina, izmantojot šifrētas XML datnes, ka nepiederošas personas nevar piekļūt datiem. Informācijas apmaiņai jānotiek reālajā laikā starp tiešsaistes platformām; lietojumprogrammas izstrādes izmaksas jāsedz attiecīgajai dalībvalstij.

— Komisija apņemas izveidot publiski pieejamu datubāzi ar valstu iestāžu kontaktinformāciju.

— Izmantojot tai oficiāli deleģētās pilnvaras, Komisija arī turpinās attīstīt šo IT sistēmu.

2.5 Regulas priekšlikumā noteikti stingri nosacījumi, kad reģistrāciju drīkst atteikt. Tādos gadījumos pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības viena mēneša laikā atteikumu pārsūdzēt.

2.6 Komisija regulas priekšlikumā apņemas izvērtēt regulas ietekmi pēc četriem gadiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atbalsta Komisijas mērķus un izvēli pielietot regulu, lai noteiktu reģistrācijas noteikumus mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kas jau ir bijuši reģistrēti citā dalībvalstī. Tas atbilst

gan subsidiaritātes principam, gan nostādnei par “pilsoņu Eiropu”. Vienlaikus priekšlikumā ir ņemta vērā praktiskā pieredze ar birokrātiju — tā pēc savas iedabas nesvarīgos jautājumos sliecas dot priekšroku ieradumiem un ērtībai, nevis cenšas pielāgoties stratēģiskiem mērķiem.

3.2 Tomēr EESK ir sarūgtināta, ka nav varēts ieviest vienotu ES reģistrāciju, kā tas sākumā bija paredzēts. Komiteja uzskata, ka ilgtermiņā bez tās nevarēs iztikt.

3.3 EESK uzskata, ka vienota reģistrācija neapdraud dalībvalstu ienākumus, jo reģistrācijas maksu iespējams atgūt sistēmas ietvaros. Savukārt vienota reģistrācija nodrošinātu labāku pārredzamību un atvieglotu izsekojamību.

3.4 Komiteja atzīmē, ka regulas priekšlikumā ir izvēlēta pareiza pieeja pamatproblēmām un ar to tiek ieviesti piemēroti procedurālie noteikumi, kā konstatēt un pārvarēt potenciālos draudus klientiem un iestādēm. Tādējādi pārmērīgas birokrātiskas piesardzības vietā ir izvēlēta līdzsvarota pieeja riska pārvaldībai.

3.5 Priekšlikumā atbilstīgā veidā ir risināts jautājums par pārrobežu noziegumu novēršanu un vienlaikus ņemtas vērā lietotu mehānisko transportlīdzekļu tirgus intereses.

3.6 EESK plāno, ka līdz ar šīs regulas pieņemšanu transportlīdzekļu reģistrācija citā valstī kļūs tikpat vienkārša kā pārreģistrācija tajā pašā valstī — bez papildu izmaksām un nevajadzīgām pārbaudēm un dokumentiem. Izņemot gadījumus, kad informācija ir nepilnīga vai arī nav derīga, citas valstis nevar prasīt veikt papildu administratīvas, neefektīvas un dārgas procedūras, piemēram, tehnisko apskati. Turklāt pārrobežu reģistrācijas izmaksas nedrīkst pārsniegt reģistrācijas maksu tajā valstī.

3.7 EESK par lielu sasniegumu atzīst to, ka regulā datu apkopošana netiek prasīta no vienkāršajiem iedzīvotājiem. Mēs ceram, ka prasība par kompetento iestāžu datu apmaiņu sekmēs sadarbību arī citās, nozīmīgākās jomās un tādējādi efektīvi atbalstīs Eiropas vērtības un kopējās intereses.

3.8 Komiteja norāda, ka ilgtermiņā nebūtu lietderīgi saglabāt pagaidu un tā saucamo profesionālo reģistrāciju. Profesionālā reģistrācija ir tikai pagaidu risinājums. Savukārt pretrunīgi ir tas, ka prasībām neatbilstošiem transportlīdzekļiem piešķir ierobežotas atļaujas un dažos gadījumos tiem atļauts braukt pat vēl lielākus attālumus no vienas valsts uz otru. Tā vietā tādi transportlīdzekļi būtu jātransportē vai arī, ja tehniskais stāvoklis to pieļauj, tiem varētu piešķirt pagaidu atļauju. Taču būtu loģiski aizliegt transportlīdzekļiem ar pagaidu reģistrāciju pārvadāt preces un pasažierus.

3.9 EESK atzinīgi vērtē 1,5 miljardus EUR lielos ietaupījumus iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Komiteja arī atzīst, ka regulas izmaksas — 1,5 miljoni EUR gadā — ļoti maz ietekmēs ES budžetu. Vienlaikus jānorāda, ka par regulas īstenošanu būs jāmaksā arī no valstu budžetiem, un skaidrības labad būtu lietderīgi sniegt aplēses par kopējo summu.

3.10 EESK piekrīt tam, ka Komisijai — kā tas noteikts regulas priekšlikumā — būtu jāpiesūta pilnvaras tehniskos un datu saturu jautājumos, kas saistīti ar sistēmas darbību Eiropas līmenī.

3.11 Komiteja vēlas ieteikt lēmējīestādēm — Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai — apsvērt iespēju, ka daļu vai visas no klienta sākotnējām reģistrācijas izmaksām ņemtu vērā transportlīdzekļa pārreģistrācijā, izņemot gadījumus, kad pārreģistrācija notiek īpašnieku maiņas dēļ.

3.12 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu veikt regulas *ex post* novērtējumu. Taču Komiteja mudina izvērtējumu veikt ātrāk — nevis pēc četriem, bet pēc diviem gadiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EEKS uzskata, ka pašreizējā redakcija — gan regulas priekšlikums kopumā, gan tā noteikumi atsevišķi skatīti — ir pietiekami laba.

4.2 EESK atbalsta to, ka Komisija vēlas reģistrācijas procedūrā izmantot gatava transportlīdzekļa tipa apstiprinājuma datus, ko ietver atbilstības sertifikātā. Lai gan šie dati ietver plašāku informāciju nekā prasīta I pielikumā, tie ir starptautiski atzīti un vairākās dalībvalstīs jau tiek izmantoti reģistrācijas procedūrās.

4.3 Papildus ražotāja norādītajiem tehniskajiem datiem būtu jāiekļauj arī aktuālās vērtības (piemēram, par kaitīgo vielu emisiju), kas iegūtas pēdējās oficiālās pārbaudēs.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par stiprinātu ES iekšējo solidaritāti patvēruma jomā – ES programma labākai atbildības sadalei un savstarpējās uzticēšanās vairošanai”

COM(2011) 835 final

(2012/C 299/17)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 2. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par stiprinātu ES iekšējo solidaritāti patvēruma jomā – ES programma labākai atbildības sadalei un savstarpējās uzticēšanās vairošanai”

COM(2011) 835 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 116 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka Eiropas patvēruma politika ir jāpārskata un jāpielāgo.

1.2 Komiteja uzskata, ka solidaritātes principam arī turpmāk ir jābūt šīs politikas stūrakmenim, neraugoties uz to, ka dalībvalstu skaits un lielums, kā arī bēgļu plūsmu nevienādā ietekme uz tām, rada nevienlīdzīgus apstākļus, kas sarežģī patvēruma politikas īstenošanu. Būtu jāuzskata, ka solidaritāte ir ne tikai princips, kas palielina politikas efektivitāti, bet arī pamatvērtība, kura attaisno un sekmē veiktos pasākumus.

1.3 Būtu jāvelta daudz vairāk pūļu, lai nodrošinātu, ka sabiedriskā doma, valstu, reģionālās un vietējās pārvaldes iestādes un lēmumu pieņēmēji atbalsta patvēruma politikas pamatvērtības: cilvēka pamattiesību ievērošanu, palīdzības sniegšanu kritiskā stāvoklī nonākušām personām, solidaritāti un dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos.

1.4 Komiteja uzskata, ka patvēruma politikas sekmīgu īstenošanu varētu panākt ar stimulējošu pieeju, apsverot, kādi stimuli būtu visatbilstošākie, un sniedzot pienācīgu atbalstu, tostarp finansiālu atbalstu.

1.5 Runājot par praktisko sadarbību, Komiteja uzsver, ka Eiropas Patvēruma atbalsta birojam (EASO — *European Asylum Support Office*) būtu ātrāk jāuzlabo tā darbības spēja. EASO veikspējas uzlabošana ir jāveic steidzami un būtu jākoordinē ar Patvēruma un migrācijas fonda izveidi un darbību.

1.6 Komiteja rosina arī pilnveidot bēgļu integrācijas pasākumus. Kaut arī Eiropas patvēruma sistēmas procedūras bēgļa statusa ātrai un pareizai piešķiršanai ir efektīvas, šī sistēma, ko cenšamies izveidot, integrācijas jomā varētu būt neefektīva.

1.7 Patvēruma politika ir jāanalizē, ņemot vērā ne tikai izveidoto horizontālo struktūru, bet arī visu patvēruma ciklu, un ar šo politiku galvenokārt jāpalīdz apdraudētajām personām. Tādējādi varēs apzināt trūkumus un neatbilstības.

1.8 Svarīgi ir atgādināt, ka solidaritātes princips attiecas ne tikai uz valstu attiecībām. Tas ir vispārējs princips, ko ievēro cilvēku un sabiedrības grupu mijiedarbībā. Cilvēku solidaritātes gars būtu jākopj un jāstiprina kā viena no ES pamatvērtībām arī ārpus imigrācijas un patvēruma politikas apsvērumiem un izraisītā spiediena.

1.9 Pilsoniskās sabiedrības organizāciju un Komitejas pieredze, kas uzkrāta šajā jomā, var sekmēt vispusīgāku un precīzāku patvēruma politikas novērtēšanu.

2. Ievads

2.1 Komisijas paziņojumā teikts: “Solidaritāte ir viena no Eiropas Savienības pamatvērtībām un viens no kopējās Eiropas patvēruma politikas vadošajiem principiem [...]. Tagad solidaritāte ir ietverta Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 80. pantā.”

2.2 Komisija paziņojumā norāda, ka patvēruma meklētāju plūsmu "apmērs ir bijis mainīgs no 425 000 pieteikumiem ES 27 dalībvalstīs 2001. gadā līdz 200 000 pieteikumiem 2006. gadā, savukārt 2011. gadā paredzams būtisks pieaugums".

2.3 Komisija ierosina nostiprināt ES iekšējo solidaritāti patvēruma jomā, pamatojoties uz četrām asīm: "praktisko sadarbību un tehnisko palīdzību", "finansiālo solidaritāti", "atbildības jomu sadalījumu", kā arī "patvēruma sistēmas pārvaldības instrumentu uzlabošanu".

2.4 Paziņojuma mērķis ir arī "veicināt "patvēruma tiesību aktu paketes" pabeigšanu, ņemot vērā to, ka nākamie daži mēneši būs izšķiroši, lai sasniegtu 2012. gada mērķi, kurā solidaritātes aspektam jābūt savai nozīmei".

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu un uzskata, ka Eiropas patvēruma politika ir padziļināti jāanalizē, lai, ievērojot tās mērķus, varētu veikt būtiskus pielāgojumus.

3.2 Pēc nesenajiem politiskajiem notikumiem Ziemeļāfrikā, Tuvajos Austrumos un Tālajos Austrumos pašlaik Eiropas Savienībā patvēruma politika tiek pārvērtēta. Lai sevi pasargātu, daudziem cilvēkiem nācies bēgt uz ES dalībvalstīm.

3.3 Komiteja uzskata, ka solidaritātes principam arī turpmāk ir jābūt šīs politikas stūrakmenim, neraugoties uz to, ka dalībvalstu skaits un lielums, kā arī bēgļu plūsmu nevienādā ietekme uz tām rada nevienlīdzīgus apstākļus, kas sarežģī solidaritātes principa ievērošanu un šo centienų koordināciju.

3.4 Patvēruma sistēmai jābūt elastīgai, lai tā spētu pielāgoties patvēruma meklētāju plūsmu svārstībām, bet tai jābūt arī stabīlai, lai iestāžu procedūras un turpmākie integrācijas pasākumi nodrošinātu konkrētus rezultātus.

3.5 Būtu arī jānorāda, ka solidaritātes princips neattiecas vienīgi uz valstu attiecībām. Tas ir vispārējs princips, ko ievēro cilvēku un sabiedrības grupu mijiedarbībā. Cilvēku solidaritātes gars — viena no ES pamatvērtībām — būtu jākopj un jāstiprina, neraugoties uz migrācijas un patvēruma politikas mērķiem un problēmām.

3.6 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē to, ka Komisija uzsvērusi uzticēšanās nozīmi. Solidaritātes princips papildināts ar uzticēšanās principu, tā panākot, ka dalībvalstis rīkosies atbildīgāk. Politikas veiksmīga īstenošana ir atkarīga no visu dalībvalstu centieniem uzņemties atbildību par veicamā darba daļu un atbalstīt citu valstu pūliņus. Vienas dalībvalsts rīcība ir atkarīga no pārējo dalībvalstu rīcības, un tāpēc drosmīgi jācenšas šo rīcību koordinēt un saskaņot.

3.7 Komiteja tomēr norāda, ka patvēruma politika nebūt nav saskaņota un efektīva. Joprojām atšķirīga ir dalībvalstu vēlme un gatavība uzņemt bēgļus un veidot ES patvēruma politiku. Būtu jāvelta daudz lielāki pūliņi, lai nodrošinātu, ka sabiedriskā doma, valstu, reģionālās un vietējās pārvaldes iestādes un lēmumu pieņēmēji atbalsta patvēruma politikas pamatvērtības: pamattiesību ievērošanu, palīdzības sniegšanu kritiskā stāvoklī nonākušām personām, solidaritāti un dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos. Lielāka uzmanība būtu jāvelta arī politikas īstenošanai. Konkrēti piemēri liecina, ka patvēruma meklētāji ir neaizsargāti gan to izcelsmes valstīs, gan patvēruma valstīs.

3.8 Organizēta pilsoniskā sabiedrība, kuras viedokli bieži pauž Komiteja, ir norādījusi uz patvēruma politikas trūkumiem, kas saistīti ar šīs politikas stratēģiju, struktūru un īstenošanu, un sniegusi daudzus ieteikumus, kā šo politiku pilnveidot. Līdz šim veiktās pārmaiņas tādās jomās kā saskaņošana, specializētu programmu finansēšana un iestāžu reforma nav bijušas pietiekamas, lai nostiprinātu kopējo patvēruma politiku. Šajā politikā vajadzīga reforma, un Komiteja atkārtoti apstiprina apņēmību sekmēt šo procesu.

3.9 Komiteja uzskata, ka pienācis brīdis daudz stingrāk ievērot solidaritātes un uzticēšanās principu. Konkrētāk runājot, tā ierosina papildus vēl divus rīcības virzienus. Pirmā virziena mērķis ir vidējā un ilgākā termiņā mainīt nostāju, it īpaši sabiedriskās domas, politikas veidotāju un ierēdņu, kas darbojas vietējā un valstu līmenī, nostāju un attieksmi pret patvērumu.

3.10 Otrā rīcības virziena mērķis daļēji saistīts ar jau pašlaik veikto darbu, bet tā struktūra un formulējums ir jāpilnveido. Tas saistīts ar solidaritātes un uzticēšanās principa stiprināšanu, izmantojot institucionālus mehānismus, kas veicina valstu, reģionālo un vietējo iestāžu iesaistīšanos. Patvēruma politikas netraucētu īstenošanu varētu panākt ar stimulējošu pieeju, apsverot, kādi stimuli būtu visatbilstošākie, un sniedzot pienācīgu atbalstu, tostarp finansiālu atbalstu.

3.11 Komiteja rosina pilnveidot arī bēgļu integrācijas pasākumus. Organizācijas, kas darbojas šajā jomā, sniegušas daudz pierādījumus, ka patvēruma meklētāji nav pasargāti no diskriminācijas, viņiem nav piekļuves publiskajiem pamatpakalpojumiem un viņi saskaras ar problēmām tādās jomās kā mājokļa nodrošināšana un personiskā drošība. Kaut arī Eiropas patvēruma sistēmas procedūras bēgļa statusa ātrai un pareizai piešķiršanai ir efektīvas, šī sistēma, ko cenšamies izveidot, varētu ciest neveiksmi integrācijas jomā.

3.12 Šajā sakarā Komiteja iesaka, ka patvēruma politika būtu jāanalizē, ņemot vērā ne tikai izveidoto horizontālo struktūru, bet arī visu patvēruma ciklu, kas sākas ar brīdi, kad riskam pakļautās personas ierodas Eiropas Savienībā, un turpinās ar

patvēruma piešķiršanas procedūrām, tostarp integrācijas pasākumiem, un izredzēm vidējā vai ilgākā termiņā integrēties vai attiecīgā gadījumā atgriešanos dzimtenē. Ja patvēruma politiku izstrādās, ņemot vērā patvēruma ciklu un pasākumu īstenošanā vislielāko uzmanību veltot apdraudētajām personām, varēs būtiski sekmēt trūkumu un neatbilstību apzināšanu.

3.13 Pilsoniskās sabiedrības un Komitejas pieredze, kas uzkrāta šajā jomā, var sekmēt centienus pilnīgāk un precīzāk novērtēt patvēruma politiku, kura pēc nesenajiem politiskajiem notikumiem valstīs, kas atrodas Eiropas Savienības tuvumā, pašlaik pamatoti tiek pārskatīta. Komiteja uzskata, ka Komisijas paziņojumā daudz skaidrāk ir jāatspoguļo pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīme.

3.14 Komiteja arī atzinīgi vērtē Reģionu komitejas un vietējo pašvaldību iesaistīšanos patvēruma politikas izstrādē un uzskata, ka vietējām un/vai reģionālajām pašvaldībām ir būtiska nozīme šīs politikas, it īpaši integrācijas pasākumu, veiksmīgā īstenošanā. Pašvaldības arī ar dažādiem finansēšanas pasākumiem ir jārosina aktīvāk iesaistīties bēgļu integrācijā.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē to, ka Komisija uzsvērusi praktiskās sadarbības nozīmi. Līdztekus (vajadzīgajām) pārmaiņām, kuras paredzēts veikt tiesību aktu kopumā, praktiskā sadarbība ļaus atrisināt problēmas, kas saistītas ar patvēruma piešķiršanas procedūrām. Par labākas praktiskās sadarbības mērķi būtu jānosaka ar patvēruma piešķiršanu saistītās birokrātijas samazināšana un šīm procedūrām nepieciešamā laika saīsināšana.

4.1.1 Eiropas Patvēruma atbalsta biroja (EASO) izveide vērtējama atzinīgi, un, kaut arī tā ir tikai nesen sākusies, tā liecina, ka dalībvalstu sadarbībai ir milzīgs potenciāls. EASO pirmie pasākumi saistīti ar atbalstu un apmācību. Komiteja uzsver, ka EASO būtu ātrāk jāuzlabo darbības spējas. EASO veikspējas uzlabošana ir jāveic steidzami un būtu jākoordinē ar Patvēruma un migrācijas fonda izveidi un darbību. Darbinieku norīkošana un neatliekamas palīdzības sniegšana varētu palielināt iestādes atpazīstamību un uzticēšanos tai. Paredzētais gada ziņojums varētu būt līdzeklis, lai iegūtu atbilstošus datus par patvēruma jautājumu. Komiteja iesaka ziņojumā iekļaut plašu informāciju, kuru varētu sniegt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas aktīvi darbojas šajā jomā.

4.1.2 Komiteja mudina EASO strauji attīstīt sistēmu informācijas apkopošanai no migrantu izcelsmes valstīm. Tādējādi dalībvalstīm rastos iespēja savlaicīgi saņemt uzticamu un salīdzināmu informāciju, lai procedūru atvieglotu, padarot to ātrāku un, iespējams, taisnīgāku. Lai minēto informāciju izvērtētu, nepieciešama arī neatkarīgu avotu izmantošana.

4.1.3 EASO veikspējas uzlabošana ir atzinīgi vērtējama ierosme, taču tas nenozīmē, ka dalībvalstīm nebūtu pašām jāveido iestādes un jāattīsta spējas risināt patvēruma jautājumus. Saskaņā ar stratēģiju, kas paredz dažādu stimulu ieviešanu, EASO darbības uzlabošana jāveic, vienlaikus veidojot mehānismus, kas nodrošinātu, ka valstu iestādes izrāda lielāku vēlmi iesaistīties Eiropas līmeņa sadarbībā, un efektīvi risinātu problēmas patvēruma jomā.

4.1.4 Krīzes situācijas ir iespēja pārbaudīt iestāžu piedāvāto risinājumu dzīvotspēju, un patvēruma politikā šiem risinājumiem ir dažādi rezultāti. Vispārīgi jāatzīmē, ka ES un dalībvalstis nav pietiekami sagatavojušās uzņemt ārkārtējas bēgļu plūsmas, taču analīze liecina, ka šīs plūsmas — vismaz bēgļu ierašanās vietas — var prognozēt. Komiteja iesaka veltīt vairāk pūļu, lai uzlabotu to valstu veikspēju, kuras visvairāk saskaras ar ierastām vai ļoti lielām bēgļu plūsmām.

4.1.5 EASO un citu ES aģentūru, piemēram, *Frontex*, sadarbības turpināšana un padziļināšana ir vērtējama atzinīgi. Komiteja uzsver, ka EASO īpaša uzmanība jāvelta to cilvēku pamattiesībām, ar kuriem birojam ir tieša vai netieša saskare. Sadarbībai ar Pamattiesību aģentūru ir ļoti liela nozīme, lai nodrošinātu patvēruma politikas instrumentu strukturālu un operatīvu līdzsvaru.

4.1.6 Komiteja atbalsta Civilās aizsardzības mehānisma izmantošanu ārkārtēju migrācijas plūsmu gadījumā. Šī iespēja tomēr nedrīkst mazināt valstu iestāžu apņēmību izveidot stabilas patvēruma sistēmas, lai varētu uzņemt mainīgas bēgļu plūsmas.

4.1.7 Jānosaka, ka prioritāte ir šīm finanšu gadam paredzēto finanšu līdzekļu izlietošana, lai efektīvi īstenotu atjaunināto tiesību aktu kopumu. Komiteja tomēr norāda, ka jāturpina uzlabot to dalībvalstu veikspēju, kuras saskaras ar bēgļu plūsmām. Tā kā ģeopolitisks stāvoklis šo plūsmu izcelsmes valstīs joprojām ir nestabils, paredzams, ka bēgļu skaits būtiski nesamazināsies. Tāpēc vienlaikus ar centieniem saskaņot un īstenot patvēruma jomā spēkā esošos tiesību aktus tajās valstīs, kas saskaras ar šādām plūsmām, ir jāturpina sistēmas pilnveidošana. Jāturpina un atbilstoši jāatbalsta sāktie projekti (daudzi no tiem ir novatoriski projekti). Ja šiem projektiem nebūs rezultātu, mazināsies dalībvalstu ticība Kopienas atbalstam un vēlme turpmāk iesaistīties.

4.1.8 Sākot no 2014. gada, dalībvalstu rīcībā būs jauns Patvēruma un migrācijas fonds. Komiteja mudina Komisiju sākt nopietnu dialogu ar dalībvalstīm, lai precīzi noteiktu valstu vajadzības un prioritātes. Šajā dialogā noteikti ir jāiesaista Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, kas ir organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju forums, Reģionu komiteja un vietējās pašvaldības. Fonda programmā skaidri jānorāda, kādas ir valstu vajadzības un prioritātes un kādi līdzekļi un instrumenti

ir pieejami. Komiteja arī uzskata, ka pienākums sniegt gada pārskatu par līdzekļu izmantošanu rosinās dalībvalstīs rīkoties apņēmīgāk, lai sasniegtu patvēruma politikas mērķus.

4.1.9 Komiteja norāda, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir grūtības saņemt nepieciešamo finansējumu tādu projektu īstenošanai, kuriem vietējā līmenī būtu ievērojama ietekme. Procedūras būtu jāvienkāršo, lai atvieglotu pilsoniskās sabiedrības un patvēruma meklētāju līdzdalību.

4.1.10 Komiteja atbalsta Komisijas ieceri piešķirt pieejamos līdzekļus galvenokārt tām valstīm, kas pašlaik saskaras ar bēgļu plūsmām. Šāda rīcība mudinās minētās valstis iesaistīties un uzlabot veikspēju, un šāds risinājums liecinās, ka praksē tiek ievērots solidaritātes princips, kas ir patvēruma politikas pamatprincips.

4.1.11 Šajā sakarā jānorāda, ka Komiteja arī pilnībā atbalsta dalībvalstīm paredzētos finanšu stimulus — līdzīgus tiem, ko pašlaik izmanto konkrētu bēgļu kategoriju pārcelšanās veicināšanai (neaizsargātas grupas un reģionālajās aizsardzības programmās iesaistītas personas), lai atlīdzinātu dalībvalstīm, kas piekritušas starptautiskās aizsardzības saņēmēju pārvietošanai no citas dalībvalsts.

4.1.12 Pieejamie līdzekļi jāizlieto tādā veidā, lai tie papildinātu līdzekļus no citiem finansējuma avotiem, piemēram, Eiropas Sociālā fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda, un Komiteja iesaka šajos projektos vairāk iesaistīt organizēto pilsonisko sabiedrību un vietējās un reģionālās pašvaldības.

4.2 Komiteja atbalsta pašreizējos centienus saistībā ar Dublīnas regulas reformu. Netrūkst pierādījumu (daudzus sniegušas pilsoniskās sabiedrības organizācijas), ka sistēma nenodrošina izvērzi to mērķu efektīvu sasniegšanu. Debatēs par minētās regulas reformu būtiska nozīme ir arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem un ieteikumiem, kas būs vajadzīgi gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā. Komiteja vienmēr ir gatava iesaistīties debatēs un atbalstīs visus pūliņus analizēt, novērtēt un noteikt vispiemērotākos noteikumus un instrumentus. Ļoti vēlams, lai galvenais kritērijs Dublīnas sistēmas novērtēšanā ir pamattiesību ievērošana.

4.3 Komiteja uzskata, ka starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju pārvietošana nav nepieciešama, ciktāl šīm personām nodrošināti pienācīgi apstākļi pieteikuma iesniegšanas valstīs un pieteikumus izskata ātri. Jāstiprina dalībvalstu spēja uzņemt bēgļus. Ja tas netiks izdarīts, rezultātus varētu sasniegt ar pieteikumu iesniedzēju pārvietošanas mehānismu, kuru izmantotu brīvprātīgi un kurš galvenokārt paredzētu dažādus stimulus.

4.3.1 Lai gan pastāv plaša vienprātība par starptautiskās aizsardzības saņēmēju pārvietošanas praktisko lietderību,

dalībvalstis sadarbojas nelabprāt. Komisijai, īstenojot izmēģinājuma projektu, nav izdevies izveidot efektīvu pārvietošanas mehānismu. Komiteja uzsver, ka Komisijai, EASO un dalībvalstīm būtu jāturpina sadarbība šā projekta īstenošanā, un uzskata, ka tas būtu jāpārveido par pastāvīgu programmu, kuras pamatā ir brīvprātības princips. Ļoti svarīgi ir apzināt un ieviest stimulus, lai sekmētu dalībvalstu iesaistīšanos šajā pastāvīgajā programmā. Paredzētajā novērtējumā, ko veiks Komisija, jāaplūko tāds svarīgs faktors kā stimulu un motivēšanas apmērs.

4.4 Patvēruma pieteikumu kopīgas apstrādes ieviešana varētu būt lietderīgs patvēruma politikas īstenošanas instruments. Komisija paredzējusi novērtēt šo gan juridiski, gan operatīvi sarežģīto jautājumu, un Komiteja ar lielu interesi gaida novērtējuma rezultātus. Komiteja uzskata, ka pieteikumu kopīgā apstrāde varētu būt atbilstošs līdzeklis, lai uzņemtu mainīgās patvēruma meklētāju plūsmas, un standarta procedūra, kuru dalībvalstis varētu izmantot. Komiteja uzskata: ja tiek ņemtas vērā ietekmes novērtējuma atziņas, pieteikumu kopīgā apstrāde būtu jāveicina līdztekus valstu veikspējas uzlabošanai. Šī veikspēja neaprobežojas tikai ar pieteikumu apstrādi, un dalībvalstis būtu jārosina arī turpmāk aktīvi rīkoties visās patvēruma politikas jomās.

4.5 Komiteja atbalsta pagaidu aizsardzības direktīvas mehānisma aktivizēšanu, ja tiek izpildīti nosacījumi. Ārkārtējas bēgļu plūsmas, kas gan nav vērojamas bieži, izraisa krīzes periodus, un Eiropas un valstu iestādēm jābūt gatavām tās pārvarēt. Komiteja vērš uzmanību arī uz metodēm un paņēmieniem, ko izmanto glābšanas operācijās, un vēlreiz uzsver, ka pilnībā jāievēro nerepatriēšanas princips.

4.6 Komiteja uzskata, ka Grieķijas piemērs liecina par patvēruma politikas briedumu un augsto attīstības līmeni. Instrumenti, ar kuriem piemēro sankcijas par ES tiesību normu pārkāpumiem, jālieto vienlaikus ar atbalsta pasākumiem. Komiteja uzsver, ka Komisijai un citām ES aģentūrām būtu jāizvēlas proaktīva un profilaktiska pieeja tām dalībvalstīm, kam jāuzlabo savas patvēruma sistēmas darbība. Grieķijai paredzētā atbalsta programma ir nozīmīgs solis uz priekšu, taču tā ir jāturpina un tai ir jāpiešķir vajadzīgais finansējums. Stāvoklis, kas izveidojies Grieķijā un Maltā, būs patvēruma politikas pārbaudījums. Ja dalībvalstīm un Eiropas iestādēm neizdosies patiesi solidarizēties ar valstīm, kas saskaras ar milzīgām bēgļu plūsmām, kopējā patvēruma politika būs cietusi neveiksmi, un šī neveiksme būtiski ietekmēs daudzas apdraudētās personas. Atbalsts ir atbilstoši jādažādo, jāpalielina un jākoordinē.

4.7 Komiteja aicina pilnveidot Dublīnas sistēmu, uzlabojot uzraudzību un izveidojot agrīnās brīdināšanas mehānismu. Šie instrumenti dalībvalstīm var palīdzēt labāk sagatavoties bēgļu plūsmu uzņemšanai un efektīvi koordinēt patvēruma politiku. Tiem noteikti jāatbilst dalībvalstu vajadzībām un jānodrošina bēgļu pamattiesību obligāta ievērošana.

4.8 Robežu pārvaldības un vīzu politikas uzlabošana varētu palīdzēt nostiprināt patvēruma politiku. Komiteja atzinīgi vērtē šajā jomā panākto progresu, bet uzskata, ka drošības klauzula, kas ļauj apturēt trešo valstu pilsoņu brīvu pārvietošanos bez vīzām, varētu būt problemātiska pat tad, ja būs dati, kas liecina, ka vīzu trūkums izraisījis patvēruma sistēmas ļaunprātīgu izmantošanu.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jaunatnes iespēju iniciatīva””

COM(2011) 933 final

(2012/C 299/18)

Ziņotājs: **Tomasz JASIŃSKI** kgs

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 20. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jaunatnes iespēju iniciatīva””

COM(2011) 933 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 212 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumu kopsavilkums

1.1. EESK uzsver Komisijas “Jaunatnes iespēju iniciatīvas” lietderību, jo tajā vienlaikus ir gan pievērsta uzmanība pašreizējām problēmām, gan uzsvērtas paziņojuma “Jaunatne kustībā” pamatnostādnes. EESK ir gatava iesaistīties iniciatīvas īstenošanā, sadarbojoties ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī kopā ar ieinteresētajām pusēm īstenojot pasākumus minētās iniciatīvas atbalstam.

1.2. EESK uzskata, ka taupības politika un tas, ka trūkst skaidras un vispārēji atzītas izaugsmes politikas, var negatīvi ietekmēt “Jaunatnes iespēju iniciatīvas” rezultātus. Šī svarīgā iniciatīva var kļūt par jaunu iespēju avotu jauniešiem, taču pati par sevi — skatīta atrauti no konteksta — tā nespēs radīt pat vienu jaunu darba vietu. Tāpēc, lai nodrošinātu iniciatīvas pienācīgu īstenošanu, jāatzīst nepieciešamība izveidot piemērotu tautsaimniecisko un finanšu vidi.

1.3. EESK atzīst, ka jāturpina īstenot pasākumus, kuru mērķis ir novērst mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu. Ļoti svarīgi ir saglabāt vai, ja tas ir iespējams, palielināt dalībvalstu resursus, kas paredzēti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanai.

1.4. Ņemot vērā jaunu vīriešu un jaunu sieviešu atšķirīgo situāciju, EESK uzsver, ka liela nozīme ir labai izglītībai, apmācībai un profesionālajai orientācijai, kam jāpalīdz jauniešiem ne tikai iegūt labāku izglītību, kvalifikāciju un prasmes, bet arī izvēlēties skolu (tostarp augstskolu vai apmācības iestādi), kura viņiem nodrošinātu iespējas atrast piemērotu darbu.

1.5. EESK atbalsta darba tirgum svarīgu prasmju attīstīšanu, kas tiek īstenota, izmantojot darba devēju un izglītības iestāžu aktīvu sadarbību. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija palielinājusi finansiālo atbalstu programmai “Tavs pirmais EURES darbs” un “Erasmus uzņēmējiem”, kā arī jauniešu mobilitātes veicināšanai.

1.6. EESK uzskata, ka būtu jāatbalsta iespējas gūt pirmo darba pieredzi un celt kvalifikāciju darba gaitā. Komiteja piekrīt, ka mācekļu vietas un stažēšanās, kā arī brīvprātīgā darba programmas, ir svarīgs instruments, ar kuru jaunieši var iegūt iemaņas un profesionālo pieredzi. Tomēr mācekļu vietas, stažēšanās un brīvprātīgā darba programmas nekādā gadījumā nevar aizvietot regulāru darbu. Šajā saistībā jāuzsver tādu uz stažēšanās kvalitātes uzlabošanu vērstu iniciatīvu nozīme kā Eiropas Stažēšanās un mācekļu vietu kvalitātes harta (*European Quality Charter on Internships and Apprenticeships*).

1.7. EESK uzsver, ka ir svarīgi izstrādāt mācekļu vietu un stažēšanās kvalitātes standartus. Šajā sakarā Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, t. i., 2012. gadā pieņemt kvalitātes vadlīnijas par augstas kvalitātes stažēšanās vietu piedāvājumu un to izmantošanu.

1.8. EESK norāda, ka paraugprakses apmaiņas, kā arī profesionālās prakses sistēmas izstrādes, īstenošanas un pārraudzības procesā vajadzētu iesaistīt sociālos partnerus.

1.9. EESK atzīst, ka tādu budžeta līdzekļu palielināšana, ko Komisija tieši piešķir Eiropas brīvprātīgo dienestam, ir lietderīga. Komiteja par interesantu atzīst nodomu izveidot Eiropas

brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu. Tomēr EESK ir norūpējies par to, ka nav pienācīgi izvērtēts pašreizējais izmēģinājuma projekts, kā arī par to, vai tā darbības pamatā patiešām būs brīvprātības princips.

1.10. Būtu jānodrošina, ka arī pirmajā darba vietā tiek ievērotas obligātās darba tiesības, kurām nevajadzētu atšķirties no normām, kas attiecas uz vecākiem darbiniekiem. Svarīgi ir aizliegt jebkādu diskrimināciju vecuma dēļ. EESK vēlreiz apliecina, ka būtiska nozīme ir tiem līdzekļiem, kas palīdz nodrošināt jauniešiem pastāvīgu, atbilstoši apmaksātu augstas kvalitātes darbu, garantējot sociālo nodrošinājumu jau pašā profesionālās karjeras sākumā.

1.11. EESK uzsver, ka iniciatīva “jaunatnes garantija” jāatbalsta ar aktīvu darba tirgus politiku, kas mazina atšķirības starp izglītības un apmācības sistēmu un darba tirgu, nodrošinot jauno sieviešu un jauno vīriešu līdztiesību.

1.12. EESK atkārti savā nesenajā atzinumā par nodarbinātības pamatnostādņēm izvirzītos konkrētos priekšlikumus par to, kā risināt jauniešu darba tirgus problēmas, kas daudzās dalībvalstīs krīzes dēļ ir katastrofāli saasinājušās:

- noteikt vērienīgus ES mērķus attiecībā uz jaunatnes nodarbinātību;
- konsekventi īstenot Eiropas “jaunatnes garantiju” visās ES valstīs;
- palielināt ES finansējumu, kā arī atvieglot tā pieejamību valstīs, ko jauniešu bezdarbs skāris visvairāk;
- jaunajā ES budžetā nodrošināt lielāku finansējumu, lai apkārotu jauniešu bezdarbu;
- uzlabot jauniešu piekļuvi bezdarbniekiem paredzētajam atbalstam;
- cīnīties pret nestabilām darba attiecībām un neregulētiem mācību/prakses veidiem;
- veicināt Eiropas Savienībā duālās profesionālās izglītības sistēmas modeli ⁽¹⁾.

1.13. EESK norāda, ka daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam plānošanā īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai Eiropas Sociālā fonda (ESF) ietvaros tiktu nodrošināti līdzekļi jauniešiem.

1.14. Arī turpmāk par prioritāti jāuzskata jaunu augstas kvalitātes darba vietu radīšana. EESK mudina nākamajā daudzgadu finanšu shēmā iekļaut Eiropas jauniešu nodarbinātības stratēģijas (*European Youth Employment Strategy*) pieņemšanu.

1.15. Par īpaši svarīgu jāuzskata Komisijas gatavība piešķirt līdzekļus tehniskam atbalstam, lai palīdzētu dalībvalstīm izmantot joprojām pieejamos ES finanšu līdzekļus, proti, runa ir par līdzekļiem no Eiropas Sociālā fonda, kurā daudzgadu finanšu shēmas 2007.–2013. gadam ietvaros dalībvalstu projektiem joprojām ir pieejami 30 miljardi *euro*.

2. Komisijas iniciatīvas kopsavilkums. Problēmas konteksts

2.1. Problēmas, ar kurām jaunieši saskaras darba tirgū, ir strukturālas, un tās jau pastāvēja daudzus gadus pirms pašreizējās krīzes. Ekonomikas krīze, kas sākās 2008. gadā, vēl vairāk izcēla jauniešu problēmas. Vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem bezdarbs ir vairāk nekā divas reizes lielāks nekā visu ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū un teju trīs reizes lielāks nekā ekonomiski aktīvo pieaugušo vidū. Laikposmā no 2008. gada līdz 2010. gadam jauniešu bezdarbnieku skaits Eiropas Savienībā pieauga par vienu miljonu, un pašlaik Eiropas Savienībā vairāk nekā 5 miljoni jauniešu ir bezdarbnieki. Satraucoši ir tas, ka patlaban katrs piektais cilvēks Eiropas Savienībā nevar atrast darbu. Turklāt īpašu satraukumu rada ilgtermiņa bezdarba pieaugums jauniešu vidū. Vecuma grupā līdz 25 gadiem vidēji 28 % no jauniešiem bezdarbniekiem ir bez darba ilgāk nekā 12 mēnešus.

2.2. Stratēģijā “Eiropa 2020” Eiropas Savienībai ir izvirzīti vērienīgi mērķi, un paredzēts, ka to īstenošana sekmēs gudru un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, kas veicinās ES sabiedrības integrāciju. Lai sasniegtu šos mērķus, būtiska nozīme ir jauniešiem. 2010. gada septembrī publicētajā dokumentā par iniciatīvu “Jaunatne kustībā” ir norādīts, ka galvenie faktori, kas palīdz “atraisīt jauniešu potenciālu” un sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, ir visiem pieejama augstas kvalitātes izglītība un apmācība, efektīva un pastāvīga integrācija darba tirgū, pienācīgas kvalitātes un atbilstoši apmaksātas darba vietas, kā arī lielākas mobilitātes iespējas. Taču būtiski ir stratēģijā paredzēto modeli īstenot.

2.3. Ekonomikas krīze izrādījās tik nopietna, ka mērķus, kas tika izvirzīti iniciatīvā “Jaunatne kustībā”, pagaidām nav iespējams īstenot. Vēl ļaunāk — jauniešu stāvoklis darba tirgū visu laiku pasliktinās. Eiropas Savienībai ir jāiegulda jauniešos un jāīsteno tūlītēji un efektīvi pasākumi, lai samazinātu lielo bezdarbu un novērstu tā rašanos, tostarp ilgtermiņa bezdarbu jauniešu vidū. Lai radītu jaunas darba vietas, jābūt pieejamiem līdzekļiem, kas sekmē ekonomisko izaugsmi, bet vien ar tiem nepietiek, lai atrisinātu jauniešu bezdarba problēmu.

2.4. Pēc 2011. gadā veiktā pirmā “Eiropas pusgada” novērtējuma par ekonomikas pārvaldību Komisija 2012. gada izaugsmes pētījumā norāda uz pirmajām pazīmēm, kas liecina, ka dalībvalstīs nereaģē pietiekami efektīvi uz saņemtajiem ieteikumiem.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinums OV C 143, 22.05.2012, 94. lpp., 5. punkts.

2.5. Ņemot vērā to, ka jauniešu stāvoklis nodarbinātības jomā pasliktinās, Komisija kārtējo reizi mēģina situāciju uzlabot un ierosina "Jaunatnes iespēju iniciatīvu", kas paredzēta galvenokārt jauniešiem, kuri nav nodarbināti, neizglītojas un nav iesaistīti apmācībā. Tās mērķis ir apvienot konkrētos dalībvalstu un ES pasākumus, kuru prioritātes ir noteiktas stratēģijā "Eiropa 2020", Padomes 2011. gada jūnija secinājumos attiecībā uz jauniešu nodarbinātību, kā arī Padomes ieteikumā attiecībā uz politiku priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas ierobežošanai.

2.6. Ņemot vērā situācijas nopietnību, Komisija uzskata, ka dalībvalstīm, sevišķi tām, kurās ir visaugstākais jauniešu bezdarba līmenis, nav jāgaida 2012. gada ieteikumi, bet jāveic stingrāki pasākumi šādās četrās galvenajās jomās:

- priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skaita mazināšana;
- darba tirgum atbilstīgu prasmju attīstīšana;
- pirmās darba pieredzes un praktiskās apmācības atbalstīšana;
- piekļuve darba tirgum: (pirmā) darba atrašana.

2.7. Komisija nodrošinās līdzekļus tehniskai palīdzībai, lai mudinātu dalībvalstis izmantot joprojām pieejamus ES finanšu līdzekļus, sevišķi Eiropas Sociālo fondu, kura rīcībā daudzgadu finanšu shēmas 2007.–2013. gadam ietvaros vēl ir 30 miljardi *euro*, ko varētu piešķirt projektiem.

2.8. "Jaunatnes iespēju iniciatīvā" ir paredzēta dalībvalstu un Komisijas cieša sadarbība, un tā rosina koordinēt darbības, kuru mērķis ir panākt, lai visas ieinteresētās puses pilnībā izmantotu finansālo atbalstu un ES instrumentus.

3. Komitejas vispārīgas piezīmes par Komisijas paziņojumu

3.1. Paziņojums "Jaunatnes iespēju iniciatīva" jāanalizē ciešā saistībā ar Komisijas ieteikumiem, kas ietverti stratēģijas "Eiropa 2020" iniciatīvās "Jaunatne kustībā" un "Jaunu prasmju un darba vietu programma", kā arī ar Padomes 2011. gada jūnija secinājumiem par jauniešu nodarbinātību un Padomes ieteikumu attiecībā uz politiku priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas ierobežošanai.

3.2. Komiteja ir sarūgtināta par to, ka, līdzīgi kā iniciatīvās "Jaunatne kustībā" gadījumā, arī šoreiz Komisija nav iekļāvusi darbības, kas nostiprina un attīsta Eiropas jauniešu jautājuma

sociālo un pilsonisko dimensiju. Iniciatīvai vajadzēja veidot sadarbību ar jauniešiem, nevis tikai nodrošināt informāciju par viņiem vai ierosināt pasākumus jauniešu interesēs. Tādēļ Komiteja vēlreiz aicina Komisiju iniciatīvā iekļaut attiecīgos pasākumus. EESK uzsver, ka jaunieši būtu jāiesaista iniciatīvas īstenošanā visos līmeņos.

3.3. Kopš paziņojuma "Jaunatne kustībā" publiskošanas jauniešu situācija ES darba tirgū nav uzlabojusies, tā ir pat pasliktinājusies. EESK uzskata, ka dalībvalstu makroekonomiskā taupības politika, ko īsteno saistībā ar jauno ekonomikas pārvaldību, un tas, ka trūkst skaidras un vispārēji atzītas izaugsmes politikas, var negatīvi ietekmēt "Jaunatnes iespēju iniciatīvas" rezultātus. Pasākumos, ko īsteno dalībvalstu stingrās budžeta politikas ietvaros, jāņem vērā to ietekme uz jauniešu situāciju darba tirgū. Tāpēc EESK uzskata, ka šī svarīgā iniciatīva var kļūt par jaunu iespēju avotu jauniešiem, taču pati par sevi — skatīta atrauti no plašāka ekonomikas konteksta — tā nespēs radīt pat vienu jaunu darba vietu. Tādēļ, lai nodrošinātu iniciatīvas sekmīgu īstenošanu, jāatzīst nepieciešamība izveidot piemērotu tautsaimniecisko un finanšu vidi. Visos pasākumos, kas virzīti uz ekonomiskās krīzes un valsts parāda problēmas pārvarēšanu, jānodrošina, ka tie nav pretrunā ar centieniem atdzīvināt pieprasījumu un nodarbinātību, kā arī mazināt sociālās problēmas krīzes laikā un pēc tās. Pirmām kārtām jānodrošina publiskie ieguldījumi aktīvas darba tirgus politikas, kā arī izglītības un apmācības īstenošanā.

3.4. EESK uzsver: ja netiks veikti tūlītēji un efektīvi pasākumi, lai uzlabotu situāciju ES darba tirgū, palielināsies ar darbaspēka migrāciju saistīta intelektuālā potenciāla izšķērdēšana (*brain waste*) un intelektuālā darbaspēka emigrācija (*brain drain*). Tas nozīmē ne tikai izglītībā ieguldīto publiskā sektora līdzekļu zaudējumus (kas bieži vien ir neatgriezeniski), bet arī cilvēkkapitāla zaudējumus dalībvalsts un visas ES mērogā.

3.5. Šajā kontekstā EESK pozitīvi vērtē jauno Komisijas iniciatīvu, kurā ir gan izceltas pašreizējās problēmas, gan uzsvērtas paziņojuma "Jaunatne kustībā" pamatnostādnes. Paziņojuma "Jaunatnes iespēju iniciatīva" pievienotā vērtība ir pievēršanās konkrētām dalībvalstu darbībām, kā arī norādes uz finansālā atbalsta iespējām, kuras, pēc Komitejas domām, varētu efektīvi uzlabot jauniešu situāciju izglītības jomā un darba tirgū.

3.6. Komisijas paziņojuma mērķis ir mobilizēt dalībvalstis sākt tūlītējus, konkrētus korektīvos pasākumus nodarbinātības jomā un izveidot saikni starp izglītības un apmācības sistēmām un jauniešu nodarbinātību (sevišķi to jauniešu, kas nav nodarbināti, neizglītojas un nav iesaistīti apmācībā (*NEET* — *Not in Employment, Education or Training*)), kā arī uzlabot un nostiprināt tiesību aktus, ņemot vērā to, ka *NEET* kā parādība bieži vien ir cieši saistīta ar ēnu ekonomiku.

3.7. Priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skaita mazināšana

3.7.1. EESK atzinīgi vērtē kārtējo iniciatīvu, kuras mērķis ir mazināt priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skaitu, un apliecina, ka to skolēnu skaita samazināšana, kuri priekšlaicīgi pamet skolu, ir sevišķi svarīgs jautājums it īpaši dažās dalībvalstīs. Tas ir arī viens no stratēģijas “Eiropa 2020” galvenajiem mērķiem ⁽²⁾. EESK uzskata, ka šo pasākumu īstenošana ir jāturpina, saglabājot vai, ja tas ir iespējams, palielinot dalībvalstu resursus, kas paredzēti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanai, kā arī cenšoties palielināt izglītības piedāvājuma pievilcību. EESK vienlaikus uzsver, ka izglītības sistēmām jāklūst vieglāk pieejamām visiem sabiedrības locekļiem.

3.7.2. EESK piekrīt Komisijai, ka bez kavēšanās jāīsteno reintegrācijas pasākumi, izmantojot apmācību, un tāpēc aicina dalībvalstis nekavējoties sākt efektīvus pasākumus, lai mācības priekšlaicīgi pārtraukušo skolēnu skaitu samazinātu līdz 10 %. Pašlaik ES valstīs šis rādītājs ir vidēji 14 %.

3.8. Darba tirgum atbilstīgu prasmju attīstīšana. Mobilitāte

3.8.1. EESK piekrīt tam, ka, runājot par jauniešu integrāciju darba tirgū, par nozīmīgu faktoru jāizvirza darba tirgum atbilstīgu prasmju attīstīšana. Darbavietu un izglītības iestāžu tuvināšanu vajadzētu atzīt par pašu būtiskāko, īpaši uzsverot duālās izglītības sistēmas lomu. EESK norāda, ka ļoti svarīgi ir atbalstīt uzņēmējdarbību, kā arī uzņēmēju (gan lauksaimniecības, gan rūpniecības un pakalpojumu nozarē) sadarbību ar izglītības sistēmu visos izglītības līmeņos. Vienlaikus EESK neaizmirst par izglītības nozīmi saistībā ar plašākām, ārpus tirgus esošām sabiedrības vajadzībām. Šajā ziņā ir svarīgi, lai izglītības programmās būtu iekļauti darba tiesību jautājumi un lai būtu nodrošināts, ka skolēni iegūst zināšanas par iespējām, kādas šajā jomā piedāvā Eiropas Savienība. Tādējādi tiktu nodrošināta jauniešu informētība, vēl pirms viņi ienāk darba tirgū, kā arī tiktu nostiprināta viņu piederības sajūta Eiropai.

3.8.2. EESK vērs uzmanību uz pamatnostādņem, kas noteiktas Briges paziņojumā par ciešāku Eiropas sadarbību izglītības un profesionālās apmācības jomā laikposmam no 2011. gada līdz 2020. gadam. Eiropai nepieciešamas elastīgas un kvalitatīvas izglītības un profesionālās apmācības sistēmas, kas spēj apmierināt pašreizējās un turpmākās vajadzības. Konsultācijas, kas visas dzīves garumā pieejamas izglītības, apmācības un nodarbinātības jomā, var būt lietderīgs instruments, kā pastiprināt iniciatīvas efektivitāti. Tas ir īpaši nozīmīgi, ņemot vērā intelektuālā darbaspēka emigrācijas problēmu.

3.8.3. Komiteja iesaka nostiprināt jauniešu mobilitātes instrumentus. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu, kas paredz ar Eiropas Parlamenta atbalstu izstrādāt darba mobilitātes plānu, kura mērķis ir palīdzēt jauniešiem atrast darbu citā ES dalībvalstī, bet uzņēmumiem — sameklēt darbiniekus grūti aizpildāmām vakancēm. EESK uzskata, ka būtiski ir atbalstīt svešvalodu, kā arī informācijas un sakaru tehnoloģiju apgušanu.

3.8.4. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu, ar ko paredz piešķirt finansiālu atbalstu programmas “Tavs pirmais EURES darbs” ietvaros. Programmas mērķis ir 2012.–2013. gadā finansiāli palīdzēt aptuveni 5 000 jauniešu sameklēt darbu citās dalībvalstīs. EESK sekos līdzi programmas izmēģinājuma posmam, domājot par programmas turpmāko attīstību.

3.8.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas pasākumus, kas paredz novirzīt 3 miljonus euro no ESF tehniskās palīdzības, lai palīdzētu dalībvalstīm izveidot atbalsta mehānismu jaunajiem uzņēmējdarbības uzsācējiem un sociālajiem uzņēmējiem. Liela nozīme ir arī tam, ka programmas “Erasmus uzņēmējiem” ietvaros 2012. gadā tiks finansētas aptuveni 600 apmaiņas.

3.8.6. No otras puses, EESK uzskata, ka Komisijas paziņojumā pienācīga uzmanība nav veltīta problēmai saistībā ar finanšu līdzekļiem, kas tiešu subsīdiju veidā paredzēti tiem jauniešiem, kuri vēlas sākt uzņēmējdarbību (šo līdzekļu nepietiekamības un pieejamības problēma). Runa ir par finanšu līdzekļiem ne vien no ES fondiem, bet arī no dalībvalstu budžetiem. Komiteja uzskata, ka atbalsts gados jauniem uzņēmējiem, kas nolēmuši sākt uzņēmējdarbību, var būt svarīgs instruments jauniešu bezdarba samazināšanai.

3.9. Pirmās darba pieredzes un praktiskās apmācības atbalstīšana

3.9.1. Komiteja piekrīt tam, ka mācekļu vietas un stažēšanās ir svarīgs instruments, ar kuru jaunieši var iegūt iemaņas un profesionālo pieredzi, un šim instrumentam jābūt ietvertam uzņēmumu sociālās atbildības stratēģijā. Pieeja, ka jaunajā darbiniekā tiek ieguldīts un ka viņš tiek uzskatīts par būtisku resursu, vainagosies ar to, ka ievērojami palielināsies viņa vēlme iesaistīties uzņēmuma darbībā.

3.9.2. EESK norāda, ka nozīmīga loma ir aktīvai darba tirgus politikai un darbā iekārtošanas pakalpojumu uzlabošanai šajā jomā. Jau skolas laikā jānodrošina, ka jauniešiem ir pieejami profesionālās orientācijas pakalpojumi par visām jomām — lauksaimniecību, rūpniecību un pakalpojumiem.

3.9.3. EESK atzīst par svarīgu to, ka Komisija 1,5 miljonus euro piešķirusi 2012. gadā plānotai kampaņai, lai uzņēmējus plašāk informētu par programmas “Erasmus” un “Leonardo da Vinci” ietvaros organizētajām prakses iespējām.

3.9.4. Vienlaikus EESK atzīmē, ka svarīgi ir izstrādāt mācekļu vietu un stažēšanās kvalitātes standartus. Jāpieņem vienoti ES noteikumi par stažēšanos. Šajā sakarā EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, t. i., 2012. gadā pieņemt kvalitātes vadlīnijas par augstas kvalitātes stažēšanās vietu piedāvājumu un to izmantošanu, tostarp ES pārskatu par stažēšanos — pārskatu, kas palielinās pārredzamību par visā Eiropas Savienībā stažieriem piedāvātajiem nosacījumiem.

3.9.5. Stažēšanās nevar aizvietot regulāru darbu. Tai jāsniedz stažieriem iespēja apgūt prasmes, kas vajadzīgas ātrai integrācijai darba tirgū. Stažieriem jāsaņem pienācīga finansiāla atlīdzība par

⁽²⁾ EESK atzinums par paziņojumu “Jaunatne kustībā”, OV C 132, 03.05.2011., 55. lpp.

faktisku uzdevumu izpildi darbā. Zems atalgojums vai tā neesamība rada darba tirgus segmentāciju. Lai stažēšanās būtu efektīva un atbilstu darba tirgus vajadzībām, tās izstrādē, organizēšanā, īstenošanā un finansēšanā jāiesaista sociālie partneri.

3.9.6. EESK modri sekos līdzi un atbalstīs uz stažēšanās kvalitātes uzlabošanu vērstas iniciatīvas, piemēram, Eiropas Stažēšanās un mācekļu vietu kvalitātes hartu (*European Quality Charter on Internships and Apprenticeships*), kuru ierosināja Eiropas Jaunatnes forums, lai pastiprinātu pilsonisko dialogu, kura mērķis ir izstrādāt atbilstošu regulējumu šajā jomā.

3.9.7. EESK atzinīgi vērtē to, ka 2010. gadā Eiropas sociālie partneri noslēdza pamat nolīgumu par iekļaujošiem darba tirgiem (*inclusive labour markets*). EESK uzsver, ka liela nozīme ir nolīgumā minētajiem faktoriem, kas ietekmē integrāciju darba tirgū: a) apkārtējās vides faktori (ar tautsaimniecisko vidi un darba tirgu saistīti faktori, kuri daudz kārt apgrūtina integrāciju), b) tieši ar darbu saistīti faktori un c) individuālie faktori (piemēram, prasmes, kvalifikācija, izglītības līmenis, motivācija, valodu zināšanas, veselības stāvoklis, tostarp invaliditāte, kā arī vairākkārtējs vai ilgtermiņa bezdarbs). EESK aicina dalībvalstu sociālos partnerus steidzami ieviest šo nolīgumu, jo sevišķi virzīties uz augstas kvalitātes stažēšanās un mācekļu vietu skaita palielināšanu.

3.9.8. EESK apstiprina, ka vajadzētu izstrādāt vienotu Eiropas kvalifikāciju apliecību, kas vienā instrumentā apvienotu kvalifikācijas un prasmes, kuras iegūtas formālās izglītības, neformālās mācīšanās un ikdienas izglītošanās ietvaros.

3.9.9. EESK uzsver, ka ir svarīgi apmainīties ar paraugpraksi jauniešu stažēšanās jomā, un pozitīvi vērtē ziņu, ka Komisija ESF ietvaros piešķirusi 1,3 miljonus *euro* mācekļu vietu veidošanas atbalstam.

3.9.10. Šajā sakarā sevišķi svarīga ir to dalībvalstu pieredze, kas ieviesušas duālās izglītības sistēmu. Tās priekšrocība ir tāda, ka tā apvieno tradicionālo skolas izglītību ar zināšanu praktisku pielietošanu uzņēmumos. Tas ļauj skolēnam apgūt darba tirgū pieprasītās prasmes un iemaņas. EESK uzsver, ka paraugprakses apmaiņas, kā arī profesionālās prakses sistēmas izstrādes, īstenošanas un pārraudzības procesā vajadzētu iesaistīt sociālos partnerus. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pamatnostādnes šajā jomā. Būtu jāizvērtē, vai duālā apmācības sistēma, ko veido vispārējās un profesionālās izglītības komponenti, ir pārnesama.

3.9.11. EESK atzīst, ka tādu budžeta līdzekļu palielināšana, ko Komisija tieši piešķir Eiropas brīvprātīgo dienestam, ir lietderīga, lai 2012. gadā varētu nodrošināt vismaz 10 000 brīvprātīgo vietas. Komiteja par interesantu atzīst nodomu izveidot

Eiropas brīvprātīgo humānās palīdzības korpusu. Tomēr EESK ir norūpējies par to, ka nav pienācīgi izvērtēts pašreizējais izmēģinājuma projekts, kā arī par to, vai tā darbības pamatā patiešām būs brīvprātības princips. Līdzīgi kā praktiskās apmācības gadījumā, uzmanība jāpievērš tam, lai brīvprātīgais darbs būtu augstas kvalitātes.

3.9.12. EESK atbalstīs pieredzes, kā arī informācijas apmaiņu un izplatīšanu saistībā ar ilgtermiņa brīvprātīgā darba valstu programmām, kas atvieglo profesionālo orientāciju un pirmās darba pieredzes iegūšanu un kas tiek sekmīgi īstenotas dažās dalībvalstīs.

3.10. Piekļuve darba tirgum: (pirmā) darba atrašana

3.10.1. Nav iespējams pārvērtēt pirmā darba nozīmi ne vien attiecībā uz turpmākajiem ienākumiem, bet arī saistībā ar profesionālās karjeras attīstību un turpmāko pensiju. Obligāto darba tiesību ievērošanai jābūt nodrošinātai jau pirmajā darba vietā. Šīs prasības nedrīkst atšķirties no normām, kas attiecas uz vecākiem darbiniekiem. Svarīgi ir aizliegt jebkādu diskrimināciju vecuma dēļ. EESK vēlreiz apliecina, ka būtiska nozīme ir pasākumiem, kas palīdz nodrošināt jauniešiem pastāvīgu, atbilstoši apmaksātu augstas kvalitātes darbu jau profesionālās karjeras pašā sākumā⁽³⁾. Jāapsver tādu programmu ieviešana, kas rada stimulus maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuri piedāvā pastāvīgu darbu jauniešiem, kam tā ir pirmā darba vieta.

3.10.2. Komisijas ieteikumos, kuru mērķis ir panākt lielāku elastību noteikumos par pastāvīga darba līgumiem, jāņem vērā riski, ko var radīt šāds pasākums. Tas, ka ar daudziem jauniešiem (sevišķi profesionālās karjeras sākumā) tiek noslēgti pagaidu darba līgumi, ir par iemeslu duālam (segmentos sadalītam) darba tirgum. Pagaidu darbinieki dzīvo nedrošā situācijā, viņus apdraud bezdarbs un vājas profesionālās karjeras perspektīvas. Duāls darba tirgus kļūst par sevišķi nopietnu problēmu jauniešiem un var radīt situāciju, ka viņiem nepārtraukti jābalansē tāda darbinieka lomā, kas ir pastāvīgi nedrošs par savu nākotni. Tas var negatīvi ietekmēt turpmāko karjeras gaitu. Darba tirgus segmentācija, kas jauniešus padara par otrās šķiras darbiniekiem, nozīmē arī sliktākus darba apstākļus un sliktākas profesionālās attīstības izredzes. EESK ieilst pret nepastāvīgiem un neperspektīviem risinājumiem attiecībā uz integrāciju darba vidē: nevis jāorientējas uz nestabilām darba attiecībām, bet gan būtu jāīsteno pasākumi, lai nodrošinātu, ka pagaidu nodarbinātība un darba vietas ar zemu atalgojumu un nepietiekamu sociālo aizsardzību nekļūst par normu jauniešu gadījumā.

3.10.3. Stabilitāte un drošība darba tirgū ir svarīga ne vien pašiem darba ņēmējiem, bet ir arī darba devēju interesēs, jo tās sekmē uzņēmumu, nozaru un jomu konkurētspēju un palielina produktivitāti. Tādēļ ikvienam vajadzētu apzināties, ka pagaidu darba līgumi, no darba vietas stabilitātes aspekta raugoties, darba devējam faktiski izmaksā dārgāk nekā pastāvīga darba līgumi.

⁽³⁾ EESK atzinums par paziņojumu "Jaunatne kustībā" OV C 132, 03.05.2011, 55. lpp.

3.10.4. EESK atkārtο savā nesenajā atzinumā par nodarbinātības pamatnostādņēm izvirzītos konkrētos priekšlikumus par to, kā risināt jauniešu darba tirgus problēmas, kas daudzās dalībvalstīs krīzes dēļ ir katastrofāli saasinājušās:

- noteikt vērienīgus ES mērķus attiecībā uz jaunatnes nodarbinātību;
- konsekventi īstenot Eiropas “jaunatnes garantiju” visās ES valstīs;
- palielināt ES finansējumu, kā arī atvieglot tā pieejamību valstīs, ko jauniešu bezdarbs skāris visvairāk;
- jaunajā ES budžetā nodrošināt lielāku finansējumu, lai apkārotu jauniešu bezdarbu;
- uzlabot jauniešu piekļuvi bezdarbniekiem paredzētajam atbalstam;
- cīnīties pret nestabilām darba attiecībām un neregulētiem mācību/prakses veidiem;
- veicināt Eiropas Savienībā duālās profesionālās izglītības sistēmas modeli.

3.11. Dalībvalstīm un darba tirgus dalībniekiem jāizrāda daudz lielāka iniciatīva, lai īstenotu “jaunatnes garantiju”, un jānodrošina, ka četru mēnešu laikā pēc skolas pamešanas jaunieši vai nu strādā, vai mācās, vai iegūst apmācību, vai pārkvalificējas, jo īpaši skolu un stažēšanos priekšlaicīgi pamekušie jaunieši, kā arī citi jaunieši, kas nonākuši grūtā situācijā. Eiropas Komisijai vajadzētu efektīvā veidā mudināt dalībvalstis steidzami ieviest šo iniciatīvu.

3.12. Līdzšinējie dalībvalstu un darba tirgus dalībnieku pasākumi nav uzlabojuši jauniešu situāciju. Tas ir skaidri redzams saistībā ar “jaunatnes garantijas” īstenošanu. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu iedalīt 4 miljonus *euro*, lai palīdzētu dalībvalstīm izveidot “jaunatnes garantiju” sistēmas. Šajā sakarā EESK vēlreiz aicina dalībvalstis apzināt visus šķēršļus, lai nodrošinātu “jaunatnes garantijas” īstenošanu un valstu reformu programmu ietvaros noteiktu konkrētus mērķus un pasākumus.

3.13. EESK uzsver, ka iniciatīva “jaunatnes garantija” jāatbalsta ar aktīvu darba tirgus politiku, kas mazina atšķirības starp izglītības un apmācības sistēmu un darba tirgu, nodrošinot jauno sieviešu un jauno vīriešu līdztiesību. Šajā politikā jāņem vērā arī migrantu, nacionālo un etnisko minoritāšu un personu ar invaliditāti situācija, kā arī gados vecāku darba ņēmēju un pensionāru zināšanas, prasmes, iemaņas un pieredze.

3.14. Pašreizējās ES nodarbinātības pamatnostādņēs joprojām trūkst konkrētu mērķu attiecībā uz jauniešu nodarbinātību. EESK atkārtoti aicina noteikt izmērāmus Eiropas mērķus, jo īpaši attiecībā uz jauniešu bezdarba ievērojamu samazināšanu un “jaunatnes garantiju”.

3.15. Par īpaši svarīgu jāuzskata Komisijas gatavība piešķirt līdzekļus tehniskam atbalstam, lai palīdzētu dalībvalstīm izmantot joprojām pieejamos ES finanšu līdzekļus, proti, runa ir par līdzekļiem no Eiropas Sociālā fonda, kurā daudzgadu finanšu shēmas 2007.–2013. gadam ietvaros dalībvalstu projektiem joprojām ir pieejami 30 miljardi *euro*. Eiropas Komisijai vajadzētu efektīvā veidā mudināt dalībvalstis steidzami un pilnībā izmantot šos līdzekļus.

3.16. EESK aicina Komisiju skaidri norādīt dalībvalstīm, ka šie līdzekļi jāizmanto galvenokārt projektiem, kas paredzēti jauniešiem. Komisijai vajadzētu vērst dalībvalstu uzmanību uz to, ka līdzekļu sadalē un to atbilstošā piešķiršanā vienmēr būtu jāiesaista sociālie partneri, to jauniešu organizācijas (ja tādas ir), kā arī jauniešus pārstāvošas NVO.

3.17. EESK norāda, ka daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam plānošanā īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai Eiropas Sociālā fonda ietvaros tiktu nodrošināti līdzekļi jauniešiem, sevišķi tiem jauniešiem, kas nav nodarbināti, neizglitojas un nav iesaistīti apmācībā (NEET). Turklāt īpaša uzmanība jāvelta faktam, ka NEET kā parādība bieži ir cieši saistīta ar ēnu ekonomiku. EESK uzsver, ka gan pašlaik, gan arī nākotnē ir vajadzīga ilgtermiņa, stabila un sistemātiska finansēšanas formula, kas ir pieejama plašai pilsoniskajai sabiedrībai.

3.18. Arī turpmāk par prioritāti jāuzskata jaunu augstas kvalitātes darba vietu radīšana. EESK mudina nākamajā daudzgadu finanšu shēmā iekļaut Eiropas jauniešu nodarbinātības stratēģijas pieņemšanu. Tādai stratēģijai piešķirtie līdzekļi būtu jāizmanto, lai atbalstītu uzņēmumus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, valsts pārvaldes iestādes un citus darba devējus, kas veido jaunas, kvalitatīvas darba vietas jauniešiem.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu “Tiesiskums” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam”

COM(2011) 759 final – 2011/0369 (COD)

(2012/C 299/19)

Ziņotājs: **DE LAMAZE kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 9. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu “Tiesiskums” laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam”

COM(2011) 759 final – 2011/0369 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 126 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē priekšlikuma mērķi panākt vienkāršošanu un racionalizēšanu un atbalsta to, ka Komisija izvēlējusies B risinājumu. Programmu “Civiltiesības” un “Krimināltiesības” apvienošana ir pamatota tāpēc, ka to mērķi, dalībnieki un finansējamo pasākumu veidi ir līdzīgi.

1.2 Savukārt, attiecībā konkrēti uz programmu “Tiesiskums” laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam un neraugoties uz priekšlikumā sniegto juridisko pamatojumu, EESK joprojām nav pārliecināta, vai ir lietderīgi diviem “konkrētajiem” mērķiem — pareizai Savienības tiesību aktu piemērošanai tiesu iestāžu sadarbībā civillietās un krimināllietās un tiesu pieejamības veicināšanai — pievienot trešo mērķi, kas saistīts ar narkotiku pieprasījuma un piedāvājuma novēršanu un samazināšanu. EESK vērš uzmanību ne vien uz to, ka šo trešo mērķi tā uztver kā pirmā mērķa variāciju, bet arī uz to, kādas sekas vēstījuma ziņā varētu izraisīt šāda mērķa iekļaušana normatīva rakstura dokumentā, kam tād ir saistoša, tūlītēja un tieša ietekme uz tiesvedības dalībniekiem, asociācijām, NVO un citiem iespējamiem dotāciju saņēmējiem: tā iekļaušana varētu radīt priekšstatu, ka citas tik pat smagas problēmas kā, piemēram, cilvēku tirdzniecības apkarošana, Komisijas skatījumā ir mazāk svarīgas.

1.3 Būtībā EESK raizējas par Komisijas vēstījumu un vēlreiz atgādina jau daudzas reizes pausto nostāju, ka narkotiku tirdzniecības apkarošanā uzsvars jāliek ir nevis uz represīviem pasākumiem, bet gan uz pieeju, kas virzīta uz izglītību, veselības aizsardzību un sociālo jomu (¹).

(¹) Sk. EESK atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Stingrāka Eiropas reakcija uz narkotiku izraisītajām problēmām”, pieņemts 2012. gada 24. maijā (OV C 229, 31.07.2012, 85. lpp.).

1.4 EESK atbalsta Komisijas vēlmi saglabāt pēc iespējas lielāku elastību programmas līdzekļu pārvaldībā, lai varētu pēc iespējas labāk pielāgoties pilsoniskās sabiedrības vajadzībām, iespējamiem kandidātiem dot pēc iespējas lielāku brīvību, veicināt radošu pieeju projektos un ņemt vērā vēlākās politiskās nostādnes.

1.5 Tomēr, ja nav iespējams iepriekš paredzēt konkrētu līdzekļu apmēru dažādām prioritātēm, EESK uzsver, ka ir svarīgi jau iepriekš iegūt pārskatu par vismaz orientējošu budžeta sadalījumu konkrētiem mērķiem.

1.6 EESK ņem vērā Komisijas vēlmi konkrētajam ar narkotikām saistītajam mērķim piešķirt tikai tam pienākošos budžeta daļu. Tā aicina stingri ievērot saistības un tādēļ ierosina, lai daļu no līdzekļiem, kas tiks iegūti, iesaldējot un konfiscējot ar narkotiku tirdzniecību iegūtos līdzekļus, — šādu iespēju radīs topošā direktīva par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju — būtu iespējams izmantot šā mērķa finansēšanai.

1.7 Lai gan spēkā esošā finanšu regula ir sarežģīta, EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai visiem ieinteresētajiem pilsoņiem visās Savienības valodās tiktu sniegta skaidrā un pedagoģiski pareizā veidā sagatavota informācija par finansējuma iegūšanas nosacījumiem. Tas nenoliedzami uzlabotu projektu lietderību, turklāt tie līdz ar to tiktu atbalstīti, arī dalībvalstīs, kas līdz šim atlasītajās programmās ir maz pārstāvētas. EESK izteikti uzsver nepieciešamību atbalstīt visu ES pilsoņu vienādu piekļuvi šīm programmām.

1.8 Komiteja uzskata, ka būtu arī precīzāk jānosaka programmu atlases galvenais kritērijs — Eiropas mēroga pievienotā vērtība. Ņemot vērā pēc būtības ierobežoto, lai gan pieaugošo (šādu pieaugumu EESK vērtē atzinīgi) programmai piešķirto līdzekļu apmēru, EESK uzsver, ka ir svarīgi par dotāciju mērķi stingrāk noteikt projektus ar skaidri apliecinātu Eiropas mēroga pievienoto vērtību. Ir jāatbalsta starpvalstu projekti.

1.9 Tā kā gada darba programmās būs jāprecizē noteikti būtiskākie programmas īstenošanas aspekti (piemēram, budžeta sadalījums), EESK uzskata, ka to pieņemšanai Komisijā īstenošanas aktu veidā būtu nepieciešama nevis priekšlikumā paredzētā konsultēšanās procedūra, bet gan pārbaudes procedūra. Līdz ar to būtu garantija, ka Komisija šīs programmas nepieņems, ja tās neatbilst atzinumam, ko sagatavojusi komisija, kas izveidota, balstoties uz Regulu Nr.182/2011 (tās locekļi ir dalībvalstu pārstāvji).

1.10 Izceļot nepieciešamību skaidrāk norādīt, kādas ir prioritātes to darbību vidū, kuras var saņemt finansējumu (6. pants), EESK, pirmām kārtām, uzskata, ka uzsvars būtu skaidrāk jāliek uz e-tiesiskumu, jo šajā jomā vēl daudz jādara, lai tas būtu vieglāk pieejams.

1.11 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumā manāmo jauno tendenci visu tieslietu personālu, īpaši advokātus, iekļaut Eiropas tiesiskās apmācības pasākumos: tāpat kā tiesneši viņi veicina Savienības tiesību pareizu piemērošanu. Viņi ir arī pirmais pieejamais posms apsūdzēto tiesību aizsardzībā. Viņi tie, kas ceļ prasību.

1.12 EESK uzsver arī, ka dažādi praktizējoši juristi ir steidzami jāiesaista pārrobežu tiesiskās sadarbības tīklos, sniedzot nepieciešamo finansiālo atbalstu. Lai panāktu saskaņu ar jaunāko aizstāvības tiesību stiprināšanas politisko tendenci, EESK īpaši aicina pēc iespējas ātrāk novērst stāvokli, ko tā uzskata par nepieņemamu — to, ka advokāti faktiski un juridiski nevar iesaistīties lielākajā daļā pārrobežu tiesiskās sadarbības tīklu.

1.13 EESK uzsver: lai izveidotu kopēju tiesiskuma telpu, un īpaši saistībā ar ģimenes tiesībām ir nepieciešama atsaucē uz Pamattiesību hartu kā saskaņošanas pamatu. Apstākļos, kurus vēl raksturo izteikta juridiskās kultūras un juridisko konceptu dažādība, EESK vairākkārt un vēl nesen — saistībā ar partnerattiecību sistēmām un to mantiskajām sekām ⁽²⁾ — ir uzsvērusi, ka būtu vēlams atbalstīt papildinošu un fakultatīvu ES regulējumu (tā saukto 28. regulējumu).

2. Priekšlikuma saturs

2.1 Vienkāršošanas un racionalizēšanas labad Komisija ir nolēmusi samazināt to finansēšanas programmu skaitu, kas paredzētas Eiropas brīvības un tiesiskuma telpas izveidei, lai

ikviens — pilsonis, partneris vai profesionāls jurists — zinātu savas tiesības un prastu tās izmantot vai piemērot. Līdztekus programmai “Tiesības un pilsonība” ⁽³⁾ pastāvēs programma “Tiesiskums” (2014–2020), kurā apvienotas programmas “Civiltiesības”, “Krimināltiesības” un “Narkomānijas novēršana un informēšana par narkomāniju”.

2.2 Pašreizējā regulas priekšlikumā programmai paredzēti finanšu līdzekļi 472 miljonu EUR apmērā, lai finansētu darbības, kurās Savienības dalība var radīt pievienoto vērtību salīdzinājumā ar dalībvalstu individuālu rīcību. Vispārīgais mērķis ir veidot Eiropas tiesiskuma telpu, sekmējot tiesu iestāžu sadarbību civillietās un krimināllietās. Šo vispārīgo mērķi veido konkrēti mērķi: veicināt Savienības tiesību aktu labu piemērošanu šajā jomā (pamatojoties uz LESD 81. un 82. pantu), veicināt tiesu pieejamību, kā arī novērst un samazināt narkotiku pieprasījumu — šis jautājums tiek skatīts nevis veselības aizsardzības, bet noziedzīgu nodarījumu apkarošanas aspektā (pamatojoties uz LESD 84. pantu).

2.3 Lai sasniegtu mērķus, jāatbalsta tiesnešu un tiesu iestāžu darbinieku, tostarp advokātu un notāru, apmācība, kā arī sadarbība ar tiklu palīdzību, izmantojot savstarpējas zināšanas un uzticēšanos, un sabiedrības izpratnes veidošanas pasākumi.

2.4 Piešķirto finansējumu izmantos arī, lai finansētu analītisku pamatu, kas ļauj atbalstīt un izstrādāt Savienības politikas nostādnes. Lai nodrošinātu lielāku elastību, priekšlikumā nav paredzēts konkrēts summu sadalījums pa darbības jomām.

2.5 Programmas gada prioritātes pieņem Komisija īstenošanas aktu veidā saskaņā ar konsultēšanās procedūru.

2.6 Priekšlikumā ir paredzēts uzraudzības un izvērtēšanas pienākums (tostarp starpposma izvērtējums).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Eiropas tiesiskuma telpas izveide ir ES sabiedriska labums, kura sniegtās priekšrocības varēs izmantot gan pilsoņi, gan partneri. Tas reāli skar būtiskus ikdienas dzīves un darbību aspektus (šķiršanos, tiesības uz pajumti un bērnu apmeklējumiem, mantojumu, aizbildnību, tirdzniecības strīdus, patērētāju strīdus u. c.), kā arī tiesību ievērošanu krimināltiesību jomā) un veicina drošības nostiprināšanu Eiropas teritorijā, stimulējot sadarbību kriminālnoziedzumu apkarošanas jomā.

3.2 Atgādinot, ka programmai “Tiesiskums” aun programmai “Tiesības un pilsonība” ir funkcionāli papildinošs raksturs, EESK uzskata, ka Eiropas tiesiskuma un brīvības telpai būs jēga tikai atkarībā no tā, vai ikviens ES pilsonis, neraugoties uz viņa atrašanās vietu, to varēs patiešām izmantot, un tāpēc programma būtu jāvērtē no minētā viedokļa.

⁽²⁾ OV C 376, 22.12.2011., 87.–91. lpp.

⁽³⁾ OV C 191, 29.6.2012., 108.–110. lpp.

3.3 EESK uzsver: lai izveidotu kopēju tiesiskuma telpu, un īpaši saistībā ar ģimenes tiesībām ir nepieciešama atsaucē uz Pamattiesību hartu kā saskaņošanas pamatu. Apstākļos, kurus raksturo izteikta juridiskās kultūras un juridisko konceptu dažādība, EESK vairākkārt un vēl nesen — saistībā ar partnerattiecību sistēmām un to mantiskajām sekām ⁽⁴⁾ — bija iespēja citstarp uzsvērt, ka būtu vēlams atbalstīt papildinošu un fakultatīvu ES regulējumu (tā saukto 28. regulējumu). Šāda regulējuma ieviešana dod iespēju panākt virzību ES pilsoņu tiesību atzīšanā, efektīvi apkarojot diskrimināciju, kas viņus var apdraudēt, ja viņu piederības dalībvalsts viņiem piešķir mazāk tiesību nekā būtu iespējams izmantot citās dalībvalstīs.

3.4 Tiesību, īpaši pamattiesību ievērošana ES, to sekmējot ar tiesu iestāžu sadarbību civillietās un krimināllietās, ir mērķis pats par sevi. Tomēr vienotajā tirgū tam var būt ievērojama rezonanse izaugsmes un nodarbinātības jomā, un tā ir sekmējama, jo īpaši atbalstot ar tiesu iestādēm saistīto speciālistu apmācību ⁽⁵⁾. EESK atgādina, ka no uzņēmumu viedokļa uzlabota sadarbība civillietās un līdz ar to ātrāka pārrobežu strīdu atrisināšana būtiski ietekmēs uzņēmumu pārrobežu darbības dinamiku.

3.5 Lai gan novērtēšanas gaitā ir apstiprinājusies iepriekšējo programmu efektivitāte ("Civiltiesības", "Krimināltiesības" un "Narkomānijas novēršana un informēšana par narkomāniju" laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam), to skaita un attiecīgi arī pārvaldības noteikumu skaita samazināšana ir vērtējama pozitīvi. Dažādi mērķi būs vieglāk sasniedzami. EESK uzsver, ka līdztekus procedūru saskaņošanai svarīgi ir samazināt tām piemēroto sarežģītību.

3.6 Īpaši atzinīgi EESK vērtē vienkāršošanas un racionalizēšanas pasākumu, ko iecerēts īstenot, apvienojot programmas "Civiltiesības" un "Krimināltiesības", un ko pamato atteikšanās no trešā pīlāra Lisabonas līgumā, kā arī mērķu, dalībnieku un finansējamo darbību veidu līdzība abās tiesību jomās (īpaši tiesiskuma un apmācības jautājumā).

3.7 EESK iesaka atbalstīt projektus krimināltiesību jomā, īpaši dalībvalstīs, kuras līdz šim ir maz izmantojušas pieejamo atbalstu. Tā kā šī ir samērā jauna ievirze, Eiropas pieeja vēl nav nostabilizējusies un tā būtu jāattīsta.

3.8 Savukārt EESK ir atturīgāka attiecībā uz programmu "Narkotiku apkarošana un informēšana par tām", kuras juridiskais pamats saistīts ar sabiedrības veselību. Paužot bažas par to, vai ar sabiedrības veselību saistītie aspekti arī turpmāk tiks aptverti kā prioritāte, Komiteja vērs uzmanību arī uz pārklāšanos ar pasākumiem, kurus finansēs no topošā iekšējās drošības fonda, priekšroku noteikti dodot pieejai, kas vērsta uz soda piemērošanu. Komiteja atgādina, ka narkotiku apkarošanas jomā vispirms ir svarīgi izmantot preventīvu pieeju un

narkomāniem dot iespēja saņemt palīdzību un ārstēties. Šajā nolūkā ir noteikti jārūpējas par tiesnešu un advokātu informētību.

3.9 Lai nodrošinātu, ka konkrētajam ar narkotikām saistītajam mērķim netiktu nodalīta nesamērīga kopējās summas daļa, EESK ierosina šo mērķi daļēji finansēt no līdzekļiem, kas tiks gūti, iesaldējot un konfiscējot ar narkotiku tirdzniecību iegūtos līdzekļus, — šādu iespēju radīs topošā direktīva par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju ⁽⁶⁾.

3.10 Lai gan joprojām nav skaidrs, tieši kādus pasākumus finansēs ar narkotiku nelikumīgu tirdzniecību saistītas noziedzības apkarošanas jomā, EESK ar gandarījumu konstatē, ka programmas īstenošanai paredzētais 472 miljonu euro lielais finansējums ir būtisks apliecinājums Komisijas atbalsta pieaugumam.

3.11 Lai ES budžets tiešām tiktu izmantots, "lai finansētu ES sabiedrisko labumu", kā arī "pasākumus (...), kad tas var dot labākus rezultātus" ⁽⁷⁾, EESK atgādina par nepieciešamību uzlabot resursu sasaisti ar tādiem projektiem, kuriem ir Eiropas mēroga pievienotā vērtība (3. pants), jo īpaši krimināllietās, jo šajā jomā dalībvalstu attieksmi pret ES tiesību piemērošanu joprojām raksturo atturība.

3.12 Lai nodrošinātu Eiropas budžeta līdzekļu efektīvu piešķiršanu, EESK uzsver arī to, ka ir svarīgi nodrošināt konsekvenci, papildināmību un sinerģiju ar dažādām finansēšanas programmām, īpaši ar programmu "Tiesības un pilsonība" 2014.–2020. gadam. Savukārt pastiprināta uzmanība jāvelta pārklāšanās riskam.

3.13 EESK atzinīgi vērtē to, ka projekti, kurus atlasa gada darba programmu ietvaros, var ilgt vairākus gadus, jo tādējādi ir pietiekami daudz laika to izvērsšanai un rezultātu sasniegšanai. Tā atbalsta līdzfinansēšanas principu, bet nav pārliecināta par tā iespējamās modulācijas pamatotību ⁽⁸⁾.

3.14 Lai gan spēkā esošā finanšu regula ir sarežģīta, EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai visiem ieinteresētajiem pilsoņiem visās Savienības valodās tiktu sniegta skaidrā un pedagoģiski pareizā veidā sagatavota informācija par finansējuma iegūšanas nosacījumiem. EESK uzskata, ka Eiropas mēroga pievienotās vērtības jēdziens būtu jānosaka precīzāk. Tas nenoliedzami uzlabotu projektu lietderību, jo tie līdz ar to tiktu atbalstīti, arī dalībvalstīs, kas līdz šim atlasītajās programmās ir maz pārstāvētas. EESK uzsver nepieciešamību sekmēt visu ES pilsoņu vienādu piekļuvi šīm programmām.

⁽⁴⁾ Sk. 2. zemsvēitras piezīmi.

⁽⁵⁾ Mario Monti ziņojumā "Jauna stratēģija vienotajam tirgum" (2010. gada 9. maijs) šajā jomā uzsvēra Savienības tiesību pareizas piemērošanas un prokuroru izglītošanas nozīmi iekšējā tirgus efektivitātes uzlabošanā.

⁽⁶⁾ EESK atzinums pieņemts (skatīt šī Oficiālā Vēstneša lappusi).

⁽⁷⁾ COM(2010) 700 final.

⁽⁸⁾ Pašlaik ir nepieciešams ieguldījums 20 % apmērā, lai atlikušos 80 % saņemtu dotāciju veidā.

3.15 EESK pauž izbrīnu arī par to, ka tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā nav iekļauts pat ne orientējošs budžeta sadalījums konkrētiem mērķiem. Neapšaubot pamatotu nepieciešamību līdzekļu pārvaldībā ievērot elastību, Komiteja uzsver, ka būtu nepieciešamas attiecīgas iepriekšējas aplēses.

4. Īpaši apsvērumi

4.1 Eiropas tiesiskā apmācība

4.1.1 Tā kā reālu virzību nav iespējams panākt bez savstarpējas uzticēšanās, EESK mudina atbalstīt pasākumus, kuru mērķis ir izveidot tādu kopēju Eiropas kultūru, kas patiešām būt vērsta uz tiesību praksi un īstenošanu un kas būtu balstīta uz zināšanām par valstu juridiskajām sistēmām un to izpratni. Lai ES darbotos savstarpējā palīdzība, ir jānodrošina to personu procesuālās tiesības, pret kurām uzsāka tiesvedība kādas citas valsts sistēmā.

4.1.2 EESK uzskata, ka ar tiesu iestādēm saistīto speciālistu Eiropas tiesiskā apmācība ir viens no jaunās programmas būtiskākajiem aspektiem, kas ir vairāk jāizceļ. Eiropas tiesību īstenošanu negatīvi ietekmē tas, ka dažādās dalībvalstīs tās joprojām tiek piemērotas pārāk atšķirīgi, jo bieži vien speciālistiem ir pārāk maza interese un izpratne par tām. Īpaši spilgti tas izpaužas muitas jomā. Tāpēc EESK atgādina, ka ir nepieciešams būtiski palielināt atbalstu Eiropas tiesiskajai apmācībai. Tas ir vēl jo svarīgāk, ņemot vērā Komisijas noteikto mērķi: līdz 2020. gadam sagatavot 20 000 tieslietu speciālistus gadā, lai to skaits kopumā sasniegtu 700 000 ⁽⁹⁾. Komisija arī pamatoti uzsver, ka Eiropas tiesiskuma un brīvības telpā lingvistiskā sagatavotība ir svarīgs tieslietu speciālistu pārrobežu saziņas uzlabošanas priekšnosacījums.

4.1.3 EESK uzskata, ka jo īpaši apmācību pasākumos jāiesaista advokāti. Turklāt zinot, ka dažās dalībvalstīs viņus sagatavo kopā ar tiesnešiem, tas ir īpaši pamatoti. Advokāti ir pirmie, pie kā var gūt tiesību aizsardzību. No viņu padomu kvalitātes ir atkarīga apsūdzēto personu saskarsme ar tiesnesi. Tāpat kā tiesnešiem un prokuroriem viņiem ir jābūt pieejamam ES iniciatīvu nodrošinātajam finanšu atbalstam. No viņiem ir atkarīga tiesu iestāžu pieejamība Eiropas tiesiskajā telpā. Lai uzlabotu līdzsvaru attiecībā uz aizstāvības tiesībām, šī līdzdalība ir neaizstājama.

4.1.4 Paužot nožēlu par neskaidrību, ko rada termins "tiesu iestāžu darbinieki" ⁽¹⁰⁾, Komiteja vēlas, lai Komisija regulas priekšlikumā precizē, ka minētais termins ietver visus tiesību jomas speciālistus, tostarp advokātus un notārus, kuri būtiski palīdz nodrošināt Savienības tiesību pareizu piemērošanu. EESK pauž atzinību Komisijai, kura ir apņēmusies ievērot šo pieeju izmēģinājuma projektā, kurš šogad tiks uzsākts Eiropas tiesiskās apmācības jomā.

⁽⁹⁾ COM(2011) 551 final.

⁽¹⁰⁾ Atbilstoši LESD 81. panta 2. punkta h) apakšpunktam un 82. panta 1. punkta c) apakšpunktam par tiesu iestāžu sadarbību civilīstās un kriminālīstās, kuros ir minēti termini "tiesneši un tiesu iestāžu darbinieki" un "tiesu iestāžu un tiesu personāls".

4.1.5 EESK uzskata, ka būtu vēlams noteikt dažus objektīvus kritērijus, kas būtu jāpiemēro tiesiskās apmācības programmām, lai varētu saņemt atbalstu. To vidū noteikti būtu jāiekļauj prasībai šajā izglītībā iekļaut atsauci uz Pamattiesību hartu. Programmu atbilstība noteiktajiem kritērijiem ir regulāri rūpīgi jāuzrauga un jāpārbauda. EESK uzstāj, ka dotācijas jāpiešķir, par nosacījumu izvirzot programmu kvalitāti, kura rūpīgi jāizvērtē.

4.1.6 EESK uzskata, ka ir īpaši svarīgi, lai tiesnešiem un advokātiem paredzētās programmas būtu vērstas uz konkrētiem ar narkomāniju saistītiem aspektiem un dotu iespēju veidot tādu juridisku pieeju, kas būtu saskaņota ar veselības aizsardzības un sociālo pieeju un vērsta uz recidīvu novēršanu.

4.2 Par tiesu iestāžu pārrobežu sadarbību

4.2.1 EESK aicina pēc iespējas ātrāk novērst nepieņemamo stāvokli, kas radies tāpēc, ka advokātiem nav iespēju iesaistīties tiesu iestāžu sadarbības tīklos. Lai gan tiesu iestāžu sadarbības tīkls kriminālīstās ir atkarīgs no *Eurojust* un nav saistīts ar skatāmo programmu, tomēr ir svarīgi tas, ka advokāti tajā iesaistīties nevar. Pašreizējie finansējuma ierobežojumi nevar attaisnot pastāvošo līdzsvara trūkumu par labu apsūdzībai. Kaut arī līdzekļi ir ierobežoti, tiem tomēr ir jānodrošina rīcības iespēju vienlīdzība pārrobežu lietās.

4.2.2 Lai izpildītu šādu prasību, īpaši piemērojot Eiropas apcietināšanas orderi, advokātiem ir jābūt iespējai bez liekas kavēšanās atrast kompetentu advokātu citā dalībvalstī, lai viņš varētu iesaistīties lietā un sniegt padomus par otras dalībvalsts procesuālo tiesību aspektiem un plašāk — par lietas vietējiem aspektiem. Jaunie noteikumi, kas ieviesti ar direktīvas priekšlikumu par tiesībām piekļūt advokātam kriminālprocesa ietvaros un tiesībām sazināties pēc aizturēšanas, ar kuru Eiropas apcietināšanas ordera kontekstā ievieš principu, kas nosaka piekļuvi diviem advokātiem (vienam — ordera izsniegšanas dalībvalstī, otram — izpildes dalībvalstī), ir papildarguments, ar kura palīdzību vajadzības gadījumā var pamatot nepieciešamību advokātiem pilntiesīgi iesaistīties Eiropas tiesu iestāžu sadarbībā. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē atbalstu, ko topošais advokātu pārrobežu tīkls varēs sniegt pārrobežu lietu risināšanā arvien lielākā skaitā iesaistīto advokātu darbā. Lai nodrošinātu konsekveni un efektīvi, Komiteja aicina Komisiju minētā mērķa atbalstam uzņemties atbilstošas finansiālas saistības.

4.2.3 Arī attiecībā uz Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civilīstās un komercīstās EESK pauž nožēlu par to, ka advokāti un notāri no tā būtībā ir izslēgti, lai gan tiesību aktos kopš 2011. gada 1. janvāra ir noteikta iespēja tajā iesaistīties minēto profesiju pārstāvjiem un tiesu izpildītājiem, kā arī citu profesiju pārstāvjiem, kuri ir tieši saistīti ar Kopienas tiesību aktu un starptautisko tiesību instrumentu piemērošanu. Arī šajā gadījumā tīklam ir nepieciešams pietiekams finansējums.

4.2.4 Ņemot vērā daudzās tieslietām saistīto profesiju pārstāvju iniciatīvas, kuras bieži vien izpaužas kā mazas un smagnējas struktūras, EESK iesaka uzlabot tīklu saskaņošanu un koordināciju, lai izveidotu "koherentus lokus" ⁽¹¹⁾, uz kuriem būs iespējams balstīt reālu Eiropas juridisko sistēmu.

4.3 E-tiesiskums

4.3.1 Tieslietu dematerializācija ir viens no būtiskākajiem aspektiem, kas pēc EESK domām šajā priekšlikumā nav pietiekami uzsvērts. Tā ietekme uz iespējām piekļūt tiesu iestādēm, tostarp to iedzīvotāju vidū, kur sociālais stāvoklis nav labvēlīgs vai kuriem ir invaliditāte, ir rūpīgi jāanalizē. Šajā jomā vēl ir daudz darāmā gan tiesvedībā iesaistīto personu, gan tieslietu speciālistu kopējās interesēs.

4.3.2 Tāpēc EESK vēlas, lai Komisija apliecina skaidru virzību, jo pagaidām e-tiesiskuma jomā pieejamie instrumenti ir vairāk paredzēti plašai sabiedrībai nekā speciālistiem. Tomēr, lai nodrošinātu tiesu nolēmumu kvalitāti un to atbilstību Eiropas tiesību aktiem, ir būtiski atvieglot un stimulēt šādu instrumentu izmantošanu no praktizējošu juristu puses, viņiem paredzot attiecīgu apmācību.

4.3.3 EESK atzinīgi vērtē, ka priekšlikumā paredzētais finansējums var veicināt IT tīklu uzlabošanu šajā jomā (8. panta 2. punkts). Komiteja jo īpaši norāda uz kāda advokāta meklēšanas rīku e-tiesiskuma tīklā un projektu e-CODEX, kura mērķis ir panākt valstu e-tiesiskuma sistēmu sadarbību. Tā vērš

uzmanību uz to, ka šādu tīklu drošības un efektivitātes nodrošināšanai advokātu asociācijām ir jāspēj apliecināt advokātu profesionālo identitāti.

4.4 Rādītāji

4.4.1 Rādītāji acīmredzot būs jāpārdomā sīkāk. EESK ir gandarīta par to, ka Komisija jau sākusi šādas pārdomas gan attiecībā uz ikgadējo uzraudzību, gan starpposma un noslēguma izvērtēšanu. Īpaši būtu jāpapildina pilnīgi subjektīvais kritērijs, kas saistīts ar tiesu pieejamību (tas, kā šī pieejamība tiek uztverta Eiropā). Apmācības jomā būtu lietderīgi izmantot publiskā un privātā sektora partnerības, tajās iesaistoties augstskolām, juridiskās izglītības iestādēm un advokātu asociācijām. Lai gan ir paredzēts, ka kontroles pasākumiem (plašā nozīmē) paredzētie izdevumi, kas tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā aplēsti 3 līdz 6 % apmērā no kopējā budžeta, programmas realizācijas gaitā samazināsies, EESK skatījumā tie tomēr būtu jāierobežo.

4.5 Gada darba programmu pieņemšanas kārtība

4.5.1 EESK nav pārliecināta par to, vai attiecībā uz gada darba programmām, ko Komisija pieņem īstenošanas aktu veidā, konsultēšanās procedūra ir atbilstoša izvēle. EESK par piemērotāku uzskata pārbaudes procedūru, kas nodrošinātu, ka Komisija programmas nepieņem, ja tās neatbilst atzinumam, ko sagatavojusi komisija, kas izveidota, balstoties uz Regulu Nr. 182/2011 (tās locekļi ir dalībvalstu pārstāvji).

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Sk. Eiropas Parlamenta 2012. gada 14. marta rezolūcija par apmācību tieslietu jomā (2012/2575(RSP)).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par šādiem priekšlikumiem: “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām”

COM(2011) 750 final – 2011/0365 (COD);

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Patvēruma un migrācijas fondu”

COM(2011) 751 final – 2011/0366 (COD);

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma un migrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai”

COM(2011) 752 final – 2011/0367 (COD);

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai”

COM(2011) 753 final – 2011/0368 (COD)

(2012/C 299/20)

Ziņotājs: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Eiropas Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 16. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par šādiem priekšlikumiem:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām”

COM(2011) 750 final – 2011/0365 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Patvēruma un migrācijas fondu”

COM(2011) 751 final – 2011/0366 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma un migrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai”

COM(2011) 752 final – 2011/0367 (COD)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai”

COM(2011) 753 final – 2011/0368 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 133 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Vispārīgas piezīmes

1.1 Eiropas Komisijas priekšlikumi par iekšlietu budžetu 2014.–2020. gadam ir būtiska nozīme drošības, brīvības un tiesiskuma telpas, kā arī atvērtākas, drošākas un solidārākas Eiropas veidošanā. EESK atbalsta Patvēruma un migrācijas fonda un Iekšējās drošības fonda nozīmes palielināšanu budžetā.

1.2 Komiteja uzskata, ka Eiropas Savienība šiem politikas pasākumiem sniedz nozīmīgu pievienoto vērtību, jo jautājumus, kas saistīti ar migrācijas plūsmām, patvērumu un drošības apdraudējumu, dalībvalstis vienas nevar atrisināt.

1.3 Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu par dalītu pārvaldību un uz rezultātiem orientētu pieeju un daudzgadu

programmu izstrādi augsta līmeņa politiskā dialoga ietvaros, lai valstu programmas būtu saskaņā ar ES politikas mērķiem un prioritātēm.

1.4 Būtiska nozīme ir tam, lai visu finansēto pasākumu pamatā būtu politikas pamatnostādnes (brīvības, drošības un tiesiskuma telpas mērķi), lai tiem būtu Eiropas pievienotā vērtība un lai tie palīdzētu īstenot ES politikas mērķus.

1.5 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus vienkāršot finanšu instrumentus, izveidojot divus fondus: Patvēruma un migrācijas fondu ⁽¹⁾ un Iekšējās drošības fondu ⁽²⁾, kurus papildina horizontāls regulējums un kopīgi noteikumi par plānošanu, informāciju, finanšu pārvaldību, kontroli un novērtēšanu ⁽³⁾.

1.6 EESK atbalsta kopīgo horizontālo sistēmu, kas ir daudz vienkāršāka par pašreizējo sistēmu un ļauj finanšu pārvaldību un tās īstenošanu padarīt elastīgāku, un ir arī pastiprināts uzraudzības un novērtēšanas instruments.

1.7 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu finanšu resursus sadalē dalībvalstīm noteikt pamatsummu un mainīgu vai elastīgu summu.

1.8 Rezultātu novērtēšanas sistēmas ir jāuzlabo, izmantojot atbilstošus rādītājus, tādēļ jāfinansē neatkarīgais darbs, ko veic pētniecības centri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

1.9 Komiteja piekrīt tam, ka valstu programmu pamatā jābūt partnerības principam, tomēr uzskata, ka ir jāuzlabo visu iesaistīto pušu, proti, valsts, reģionālo un vietējo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru, līdzdalības sistēmas. Partnerības principam jābūt skaidri minētam regulās, lai tā piemērošana nebūtu atkarīga no valstu normatīvajiem aktiem un prakses.

1.10 EESK, kas imigrācijas un patvēruma politikas pasākumu izstrādes jomā sadarbojas ar citām ES iestādēm, ir īpaši iesaistījies Eiropas Integrācijas foruma darbā. Tāpēc Komiteja uzsver Patvēruma un migrācijas fonda nozīmi imigrantu un bēgļu integrācijā un uzskata, ka integrācijas politika jāpapildina arī ar Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

1.11 Komiteja ierosina palielināt finansējumu "Savienības pasākumiem", jo tiem ir liela Eiropas pievienotā vērtība. Šādiem pasākumiem jāpārsniedz 20 % fonda līdzekļu, un Komisijai jāuzsāk dialogs ar EESK un Eiropas Integrācijas forumu, ņemot vērā, ka ar šo finanšu instrumentu jānostiprina foruma darbība un jāatbalsta Eiropas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru tīkli.

⁽¹⁾ COM(2011) 751 final.

⁽²⁾ COM(2011) 750 final., COM(2011) 753 final.

⁽³⁾ COM(2011)752 final.

1.12 EESK ir ierosinājusi veidot valstu, reģionālajā un vietējā līmeņa forumus un platformas, kuros iesaistītos imigrantu un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Šādi pasākumi finansējami no Patvēruma un migrācijas fonda līdzekļiem.

1.13 EESK uzskata, ka uz Eiropas iedzīvotāju, mazākumtautību un imigrantu sociālās atstumtības mazināšanu vērsta integrācijas politika jāatbalsta ar Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

1.14 Eiropai stingri jāreaģē uz rasisma un ksenofobijas izpausmēm, kas vērstas pret imigrantu izcelsmes cilvēkiem. Eiropas Savienības iestādēm ļoti aktīvi jāvērsas pret šādu ideoloģiju un uzvedību.

1.15 Visos pasākumos, kurus finansē no Patvēruma un migrācijas fonda un Iekšējās drošības fonda līdzekļiem, pilnībā jānodrošina Cilvēktiesību aizsardzība un Pamattiesību hartas ievērošana.

1.16 Komiteja vēlas, lai uzlabotos brīvības un drošības līdzsvars. Eiropas Savienībai arī turpmāk jābūt brīvai un atvērtai, uz tiesiskumu balstītai sabiedrībai, un tā nekādā gadījumā nedrīkst atkāpties no brīvības vērtībām un pamattiesību aizsardzības.

1.17 EESK uzskata, ka ar regulu organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai jānodrošina aktīvāka loma Eiropas iekšējās drošības stratēģijas iniciatīvu un pasākumu ietekmes, efektivitātes un pievienotās vērtības novērtēšanā.

2. Patvēruma un migrācijas fonds: pilsoniskās sabiedrības pieeja

2.1 Kopumā Komiteja Komisijas ierosinātās iniciatīvas un budžeta pozīcijas vērtē atzinīgi un atbalsta partnerības principa nostiprināšanu.

2.2 EESK apliecina īpašu interesi par priekšlikumiem Patvēruma un migrācijas fonda ietvaros un aicina dalībvalstis sarunās Padomē apstiprināt Komisijas ierosinātās summas, tās nesamazinot, jo patvēruma, migrācijas, integrācijas un cilvēku pamattiesību aizsardzības jautājumu risināšanai jābūt pieejamiem vajadzīgajiem resursiem, īpaši ekonomikas krīzes laikā.

2.3 Atšķirībā no pašreizējās budžeta pieņemšanas kārtības Eiropas Parlamentam būs izšķiroša nozīme, jo tas ir viens no likumdevējiem un varēs demokrātiski novērtēt visas iniciatīvas un nodrošināt Eiropas pievienoto vērtību.

2.4 EESK uzskata, ka EP jāpastiprina prioritāru politikas pasākumu, kuriem piešķirs finansējumu, Eiropas dimensija, arī valstu līmenī. Turklāt regulu pieņemšanas politiskajā procesā jāatvieglo arī organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalība, izmantojot partnerības principu un forumu un platformu izveidi, kā arī neatkarīgu novērtējumu izstrādi.

2.5 EESK atzinīgi vērtē regulās ietvertos jaunus noteikumus, kas pilsoniskajai sabiedrībai atvieglo piekļuvi subsīdijām, bet ierosina paredzēt elastīgākas procedūras un mazāku administratīvo un finanšu slogu, lai piedalīties varētu arī mazās organizācijas.

2.6 Pilsoniskā sabiedrība sniedz nozīmīgu pievienoto vērtību, ar neatkarīgu ziņojumu starpniecību palīdzot noteikt vajadzības un veicot pētījumus un politikas pasākumu novērtējumus. Tieši pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir plaša pieredze un zināšanas par vietējiem apstākļiem, tāpēc tām ir izpratne par to, kā pasākumi tiek īstenoti.

2.7 EESK uzskata, ka partnerības princips ir jaunās finanšu shēmas stūrkmens un tam ir jānodrošina plašāka visu iesaistīto pušu (valsts iestāžu, vietējo un reģionālo pašvaldību, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru) līdzdalība.

2.8 Partnerības princips jāizmanto visos posmos: no sagatavošanas un īstenošanas līdz piešķirtā finansējuma uzraudzības un novērtēšanas posmam, iekļaujot gan dalībvalstis, gan ES pasākumus⁽⁴⁾.

2.9 EESK atbalsta to, ka saskaņā ar Finanšu regulu dalībvalstīm valsts programmu izstrādei un īstenošanai ir jāveido partnerattiecības ar kompetentām iestādēm un struktūrām. Tādām iestādēm un struktūrām jābūt arī vietējām un reģionālajām pašvaldībām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām (NVO, imigrantu organizācijām un sociālie partneri) un starptautiskajām organizācijām (ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (UNHCR), Starptautiskā migrācijas organizācija (IOM) u.c.).

3. Prioritātes un politiskais dialogs

3.1 EESK norāda, ka valstu programmu prioritāšu noteikšanā būtiska nozīme ir politiskajam dialogam, tomēr uzskata, ka tajā jāpiedalās ne tikai Eiropas Komisijai un dalībvalstīm, bet arī visām Eiropas iestādēm (EP, EESK un RK).

3.2 Lai noteiktu prioritātes un finansējuma mērķus un novērstu šķēršļus, politiskajā dialogā jānodrošina konkrēta loma EESK un Eiropas Integrācijas forumam. Minētais forums un EESK var palielināt Patvēruma un migrācijas fonda Eiropas pievienoto vērtību katras dalībvalsts daudzgadu plānos.

3.3 Tāpat ar forumu un EESK jāapspriežas, lai noteiktu prioritātes starpvalstu pasākumos vai Eiropas Savienībai sevišķi svarīgos pasākumos, kā arī, veicot īpašu pasākumu termiņa vidusposma pārskatu. Arī "Savienības pasākumu" ietvaros Eiropas Komisijai jāveido partnerattiecības ar sociālajiem partneriem un NVO.

3.4 Tāpat EESK ierosina jaunajā finanšu shēmā garantēt, ka visas dalībvalstis organizē valsts līmeņa strukturētu un daudzpusēju dialogu ar sociālajiem partneriem un NVO, lai tām būtu nozīmīga loma valstu prioritāšu noteikšanā pirms dialoga ar Eiropas Komisiju.

4. Plānošana un pārvaldība

4.1 EESK uzskata, ka ir jāpalielina "Savienības pasākumu" finansiālā spēja, t.i., līdzekļi, kas paredzēti politiski prioritāriem pasākumiem (tiesību aktu un politiskās koordinācijas atbalstam), kā arī projektiem, kuros organizētai pilsoniskajai sabiedrībai un sociālajiem partneriem ir kāda loma. Tādēļ EESK atbalsta to, ka 20 % no visiem Patvēruma un migrācijas fonda līdzekļiem ir Komisijas rīcībā. Fonda pārvaldībai Komisijai jāuzsāk aktīvāks dialogs ar EESK, Eiropas Integrācijas forumu un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

4.2 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ka finanšu ieguldījums saskaņā ar valstu programmām ir 75 % no kopējiem attiecināmiem projekta izdevumiem, kurus var līdzfinansēt arī no publiskiem vai privātiem līdzekļiem.

4.3 Komiteja atbalsta arī iespēju iemaksas no Savienības budžeta palielināt līdz 90 %, ņemot vērā katrā atsevišķajā regulā definētās stratēģiskās prioritātes, vai "pienācīgi pamatotos apstākļos, jo īpaši, ja projektus citādi nebūtu iespējams īstenot un valsts programmas mērķi netiktu sasniegti". Mazu nevalstisko organizāciju īstenotajiem pasākumiem un projektiem vajadzētu būt prioritāriem.

4.4 EESK atbalsta mērķi vienkāršot un samazināt administratīvo slogu, kā arī to, ka programmu un projektu uzraudzība un novērtēšana tiek noteikta par prioritāti gan valstu, gan Eiropas līmenī. Sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kurām jāpiešķir pietiekami finanšu līdzekļi, ir būtiski nodrošināt neatkarīgu un visaugstākās kvalitātes novērtējumu.

⁽⁴⁾ Piezīmes par Komisijas priekšlikumiem saistībā ar ES turpmāko finansējumu patvēruma un migrācijas pasākumiem saskaņā ar daudzgadu finanšu shēmu, *Caritas Europa*, CCME, COMECE, *Eurodiaconia*, ICMC, JRS-Europe, QCEA, informācija pieejam http://www.caritas-europa.org/module/FileLib/MFF-Christiangroupstatement_April2012.pdf
Pilsoniskās sabiedrības paziņojums un ierosinājumi par ES turpmāko finansējumu patvēruma un migrācijas jomā 2014. -2020. gadā, ECRE un 40 citi, http://www.ecre.org/index.php?option=com_downloads&id=444

4.5 Pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem ziņojumiem (provizorisks ziņojums 2017. gadā un *ex post* ziņojums 2023. gadā), Komisija iesniegs Eiropas Parlamentam, Padomei, EESK un RK ziņojumu par regulu piemērošanu un ietekmi. EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai novērtējumā jāparedz konkrēta loma, un tādēļ izsaka Komisijai priekšlikumu izstrādāt strukturētu konsultāciju sistēmu un organizēt konferenci.

4.6 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu finanšu resursus sadalē dalībvalstīm noteikt pamatsummu un vēl vienu mainīgu vai elastīgu summu. Saistībā ar elastīgo summu EESK uzskata, ka ikvienai dalībvalstij gada programma ir jāizstrādā saskaņā ar ES prioritātēm un tajā jāparedz sadarbība ar citām dalībvalstīm.

4.7 EESK uzskata, ka Patvēruma un migrācijas fondā kā prioritārs pasākums, ko finansē ar mainīgu summu, izteikti jāparedz valstu, reģionālo un vietējo imigrācijas un integrācijas forumu un/vai platformu, kurās piedalās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izveide.

4.8 Jābūt arī lielākai pārredzamībai fonda līdzekļu procentuālās daļas piešķiršanā katram konkrētam mērķim, lai nodrošinātu līdzekļu līdzsvarotu izmantojumu valsts līmenī.

4.9 Finanšu resursi "Savienības pasākumiem" būtu jāpiešķir ne tikai ārkārtas palīdzībai, Eiropas migrācijas tīklam, tehniskajai palīdzībai un konkrētu operatīvo uzdevumu izpildei, ko veiks ES aģentūras, bet arī Eiropas Integrācijas foruma, Eiropas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru tīklu atbalstam.

4.10 EESK neatbalsta Komisijas priekšlikumu finansēt vienīgi tos pētniecības projektus, kurus uzskata par inovatīviem saistībā ar izmantošanas iespējām drošības spēkos un dienestos. Jā saglabā atbalsts pētniecības projektiem, kuros piedalās pilsoniskā sabiedrība, sociālie partneri un NVO un ir jāizvērtē drošības un imigrācijas politikas pasākumi un to ietekme uz pamattiesībām.

5. Patvēruma un migrācijas fonda labuma guvēji

5.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumā pausto elastīgo pieeju attiecībā uz labuma guvējiem un uzsver nepieciešamību nodrošināt, ka finansētos pasākumos var izmantot iespējami plašāks personu loks, ne tikai trešo valstu valstspiederīgie, kuri likumīgi uzturas ES. Šis jautājums plaši apspriests Eiropas Integrācijas forumā un EESK atzinumos.

5.2 EESK vēlas, lai Patvēruma un migrācijas fonda atbalstītos pasākumos varētu izmantot visas personas neatkarīgi no viņu statusa, tostarp arī imigranti bez dokumentiem, un tādēļ atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu paplašināt labuma guvēju loku, jo

tas ir vienīgais veids, kā finansēt darbību, ko integrācijas jomā īstenoto sociālie partneri un NVO, kuri risina personu bez dokumentiem integrācijas jautājumus.

5.3 EESK tomēr neatbalsta Komisijas priekšlikumu integrācijas pasākumus attiecināt arī uz tādu dalībvalsts imigrantu izcelsmes pilsoņu integrāciju, "kuriem vismaz viens no vecākiem ir trešās valsts valstspiederīgais", jo varētu rasties diskriminējošas situācijas, tā kā attiecībā uz dalībvalstu pilsoņiem nedrīkst izmantot integrācijas testu vai programmas kā nosacījumu, lai viņi varētu uzturēties valstī un brīvi pārvietoties, jo tas būtu pretrunā ar principu par vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšanu, pamatojoties uz Savienības pilsoņa statusu.

5.4 EESK uzskata, ka Patvēruma un migrācijas fonds ir instruments tādu personu integrācijas un uzņemšanas politikas finansēšanai, kuras nesen ieradušās Eiropā. Lai novērstu sociālo atstumtību un iespēju trūkumu, ar ko saskaras atsevišķi Eiropas imigrantu izcelsmes iedzīvotāji vai ES pilsoņi, kuri dzīvo citā, nevis tajā dalībvalstī, kuras pilsoņi viņi ir, ES rīcībā ir piemērotāki finanšu instrumenti, piemēram, Eiropas Sociālais fonds.

5.5 Īpaši neaizsargātu personu aizsardzībai paredzētu programmu finansēšanai ir jābūt prioritārai. Jo īpaši tas attiecas uz programmām nepilngadīgajiem bez pavadības, sievietēm grūtniecēm un cilvēku tirdzniecības un seksuālās vardarbības upuriem.

6. Informācija, pārredzamība un publicitāte

6.1 EESK uzskata, ka ar jaunās finanšu shēmas atbalstu jānodrošina labāka informācija, publicitāte un pārredzamība. Dalībvalstīm un atbildīgajām iestādēm jānodrošina piekļuve informācijai par valsts programmām (izmantojot interneta portāla izveidi).

6.2 Tomēr procedūru vienkāršošana nedrīkst nozīmēt ierobežotu pārredzamību. Jaunajai shēmai jābūt tādai, kas paaugstina programmu un valsts, reģionālajā un vietējā līmeņa pasākumu īstenošanas pārredzamības līmeni.

7. Pamattiesības

7.1 EESK uzskata, ka finanšu shēmai ir jāsekmē cilvēktiesību aizsardzība visos pasākumos, jo Pamattiesību harta pozitīvi ietekmē politiku iekšējās drošības, patvēruma un migrācijas jomā. Komiteja agrāk jau ir izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu⁽⁵⁾, aicinot imigrācijas, patvēruma, atgriešanas un robežu politikā aizsargāt cilvēktiesības.

⁽⁵⁾ Skatīt Komitejas atzinumu OV C 128, 18.5.2010., 29. lpp.

7.2 EESK ierosina regulās par Patvēruma un migrācijas un Iekšējās drošības fondu garantēt, ka visos ES finansētajos pasākumos un projektos stingri tiek ievērotas pamattiesības un efektīvi aizsargātas hartā paredzētās tiesības.

7.3 Pamattiesību aģentūrai (FRA), kas atrodas Vīnē, jābūt aktīvai un konkrētai lomai, kad jānovērtē, vai ES finansētā politika un pasākumi atbilst pamattiesībām. Novērtējot valstu, reģionālo un vietējo pasākumu ietekmi uz Pamattiesību hartas piemērošanu, īpaši svarīga nozīme var būt NVO.

7.4 Eiropas Integrācijas forums var novērtēt arī integrācijas politikas pasākumu savietojamību ar pamattiesību aizsardzību un nediskrimināciju.

8. Ārkārtas situācijas un tehniskā palīdzība

8.1 Jaunajā regulā īpaša uzmanība pievērsta ārkārtas un krīzes situācijām. EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu Eiropas līmenī nodrošināt spēju rīkoties elastīgi un pietiekamus līdzekļus pasākumiem ārkārtas gadījumos.

8.2 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu nodrošināt resursus, kurus iespējams ātri mobilizēt ar migrāciju saistītas krīzes gadījumā, vai risinātu steidzamas un konkrētas vajadzības ārkārtas situācijās. Komiteja atbalsta arī to, ka pieejamo resursu robežās atbalsts varētu sasniegt 100 % no attiecināmajiem izdevumiem.

8.3 Komiteja tomēr ierosina minētos līdzekļus paredzēt galvenokārt humanitāro krīžu gadījumiem, jo solidaritātei pirmām kārtām jābūt virzītai uz krīzes skarto cilvēku aizsardzību un drošību.

8.4 Tāpat jānodrošina, ka dalībvalstis un ES iestādes ievēro ES tiesību aktos noteiktās kopīgās garantijas, standartus un tiesības, arī ārkārtas situācijās.

8.5 EESK atbalsta arī tāda ātrās reaģēšanas mehānisma izveidi, kas dotu iespēju ES sadarbībā ar dalībvalstīm finansēt operatīvu darbību plaša mēroga katastrofu, teroristu uzbrukumu vai "kiberuzbrukumu" gadījumos.

9. Ārējā dimensija

9.1 EESK uzskata: tā kā skatāmo politikas pasākumu ārējā dimensija ir kļuvusi par prioritāti, pasākumi jāfinansē saskaņā ar ES iekšējām un ārējām prioritātēm minētajā jomā.

9.2 Ir jāuzlabo Iekšlietu ĢD un Eiropas Ārējās darbības dienesta sadarbība politisko prioritāšu saskaņošanā un noteikšanā. Tas palīdzētu nodrošināt, ka politikas pasākumi un projekti, kurus finansē saskaņā ar jauno budžeta struktūru, papildina ES attīstības politiku un ārpolitiku un nav pretrunā ar to. Sadarbība ir jāuzlabo, izmantojot ES un trešo valstu nolīgumus, bet palīdzība attīstības jomā nevar būt atkarīga no atpaļūzņemšanas vai robežkontroles nolīgumiem.

9.3 Šo politikas pasākumu ārējās dimensijas mērķim ir jābūt gan iekšējās drošības uzlabošanai, gan trešo valstu attīstībai. Ārpolitika un palīdzība attīstības jomā ir visloģiskākais satvars ārējai dimensijai patvēruma, migrācijas un iekšējās drošības politikā ⁽⁶⁾.

9.4 EESK ierosina Patvēruma un migrācijas fondu un Iekšējās drošības fondu izmantot arī tam, lai uzlabotu attīstību cilvēktiesību un tiesiskuma jomā, jo īpaši, lai trešās valstis nostiprinātu savas patvēruma sistēmas un starptautisko noteikumu ievērošanu.

9.5 Jāņem arī vērā, ka ES kaimiņvalstīm nav jāsedz visi izdevumi par patvēruma procedūrām, kas saistītas ar personām, kuras šķērso to teritoriju. ES ir jāsadarbojas, izmantojot attiecīgos fondus.

10. Integrācija

10.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu integrācijas politiku vietējā un reģionālajā līmenī īstenot, izmantojot, piemēram, valodu un pilsoniskās orientācijas kursus, līdzdalību sociālajā un sabiedriskajā dzīvē, tādējādi sekmējot starpkultūru dialogu un atvieglojot vienlīdzīgu piekļuvi precēm un pakalpojumiem. Ir svarīgi, lai šos pasākumus vadītu NVO un vietējās un reģionālās pašvaldības.

10.2 Komiteja ir izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu ⁽⁷⁾ ar tādu pašu priekšlikumu un organizējusi konferenci Valensijā ar dažādu vietējo un reģionālo pašvaldību un daudzu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību. Minēto pieeju ir atbalstījis arī Eiropas Integrācijas fonds.

10.3 Īpaša uzmanība jāvelti tādu pasākumu un projektu atbalstam, kuros ņemts vērā, ka integrācija ir divvirzienu un dinamisks sociāls savstarpējās pielāgošanās process.

⁽⁶⁾ UNHCR novērojumi par turpmākajiem pasākumiem saistībā ar ES finansējumu iekšlietu jomā, 2011. gada jūnijs, <http://www.unhcr.org/4df752779.pdf>

⁽⁷⁾ Skatīt Komitejas atzinumu, OV C 318, 29.10.2011., 69. -75. lpp.

10.4 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ka Eiropas fondi jāparedz konkrētiem mērķiem, un tos neizmanto tādu valsts līmeņa programmu finansēšanai, kuras nav saistītas ar Eiropas programmām⁽⁸⁾.

10.5 Komiteja iesaka noteikt, ka Patvēruma un migrācijas fonda līdzekļus nedrīkst izmantot, lai finansētu valstu programmas, kurās pārkāptas cilvēktiesības vai kuras ir pretrunā ar integrācijas kopīgajiem pamatprincipiem. EESK neatbalsta dažās dalībvalstīs izmantoto "integrācijas pārbaudi" uzturēšanās atļauju atjaunošanai, ģimenes atkalapvienošanās gadījumos vai piekļuvei precēm un pakalpojumiem.

10.6 Komiteja citos atzinumos⁽⁹⁾ ir norādījusi, ka atsevišķu programmu finansēšanā ir jāuzlabo Integrācijas fonda un Eiropas Sociālā fonda papildināmība.

11. Patvērums

11.1 EESK atbalsta kopējā Eiropas patvēruma sistēmā noteiktās (SECA) prioritātes un jo īpaši pasākumus, kuru mērķis ir atbalstīt uzņemšanas un integrācijas apstākļu, patvēruma procedūru uzlabošanu un stiprināt dalībvalstu veiktspēju.

11.2 Komiteja ierosina daļu no līdzekļiem paredzēt projektiem un pasākumiem, kas vērsti uz to, lai dalībvalstis ievērotu savas saistības starptautiskās aizsardzības jomā un piemērotu Eiropas tiesību aktus.

11.3 EESK uzskata, ka pirmām kārtām jāfinansē dalībvalstu patvēruma politikas novērtēšana, jo īpaši, ja šī politika vērsta uz procedūru un bēgļu un patvēruma pieprasītāju aizsardzības kvalitātes uzlabošanu.

11.4 EESK atbalsta to, ka jāizstrādā programma bēgļu pārvietošanai no valstīm ārpus ES un viņu izmitināšanai ES.

11.5 Komiteja arī atbalsta programmu pārvietošanai ES teritorijā, paredzot finansiālus stimulus dalībvalstīm, kas iesaistīsies šajā programmā.

11.6 Eiropas Patvēruma atbalsta birojam (EPAB), kas atrodas Maltā, jābūt nepārprotamām pilnvarām novērtēt dalībvalstu patvēruma sistēmas un to atbilstību Eiropas un starptautiskajām

tiesībām, kā arī pamattiesībām. Šis novērtējums jāveic sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību un ANO Augsto komisāru bēgļu jautājumos (UNHCR).

12. Uzņemšana

12.1 EESK atbalsta iespēju no Patvēruma un migrācijas fonda finansēt pasākumus veiktspējas uzlabošanai, piemēram, stratēģiju izstrādei legālās migrācijas veicināšanai ar elastīgu un pārredzamu uzņemšanas procedūru starpniecību un dalībvalstu spējas izstrādāt un novērtēt savus imigrācijas politikas pasākumus uzlabošanai.

13. Mobilitātes partnerības

13.1 EESK ir izstrādājusi īpašu atzinumu⁽¹⁰⁾, kurā minēts, ka mobilitātes un migrācijas partnerībās jābūt četriem pilāriem, proti: legālās migrācijas un mobilitātes organizēšana un veicināšana, nelegālās migrācijas un cilvēku tirdzniecības novēršana un samazināšana, starptautiskās aizsardzības veicināšana un patvēruma politikas ārējās dimensijas pilnveidošana, kā arī maksimāla migrācijas un mobilitātes ietekmes palielināšana attīstības jomā.

14. Atgriešanās

14.1 EESK uzskata, ka pirmām kārtām ir jāizmanto brīvprātīga atgriešanās un attiecīgas palīdzības sistēmas, un tādejā atbalsta Komisijas priekšlikumu valstu pasākumos iekļaut atbalstītas brīvprātīgas atgriešanās programmas.

14.2 Fonda līdzekļi ir jāizmanto tā, lai brīvprātīgu atgriešanos atbalstītu sistēmas, kas nodrošina, ka atgriešanās ir vēlama gan konkrētajām personām, gan izcelsmes valstij.

14.3 Ja ārkārtas gadījumā ir jāuzsāk piespiedu atgriešanas procedūra, pilnībā jābūt ievērotām cilvēktiesībām, ņemot vērā Eiropas Padomes rekomendācijas⁽¹¹⁾.

14.4 Tomēr Komiteja neatbalsta Eiropas fondu izmantošanu tam, lai finansētu piespiedu atgriešanas pasākumus, no kuriem dažus pilsoniskā sabiedrība uzskata par neatbilstošiem Pamattiesību hartai.

15. Iekšējā drošība un robežas

15.1 Atbalsts policijas sadarbībai pārrobežu noziegumu novēršanā un organizētās noziedzības apkarošanā ir prioritāte. EESK atzinīgi atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot drošības dienestu sadarbību un *Europol* darbu.

⁽⁸⁾ Ziņojums par ieinteresēto pušu konferenci "ES finansējuma nākotne iekšlietu jomā: jauns skatījums", Eiropas Komisija, Iekšlietu GD, Brisele, 2011. gada 8. aprīlis, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/event/docs/mff_conference_report_11-5-2011_final_participants.doc.pdf, kurā kā viens no secinājumiem norādīts: "Nav jāuzskata, ka ES finansējums aizstāj valstu finansējumu, t.i., arī turpmāk dalībvalstis ir atbildīgas par pietiekama finansējuma nodrošināšanu iekšlietu politikai". Lai pievienotu vērtību, ES izdevumiem būtu jāatspoguļo ES līmeņa prioritātes un politikas saistības, un jāatbalsta ES *acquis* ieviešana iekšlietu jomā".

⁽⁹⁾ Skatīt Komitejas atzinumu OV C 347, 18.12.2010., 19. lpp.

⁽¹⁰⁾ Skatīt Komitejas atzinumu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Vispārējā pieeja migrācijai un mobilitātei", ziņotājs: Luis Miguel Pariza Castaños, līdzziņotāja: Brenda King (OV C 191, 29.06.2012, 134. lpp.).

⁽¹¹⁾ "Divdesmit direktīvas par piespiedu izraidīšanu", COM(2005) 40 final.

15.2 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam uzlabot policijas dienestu sadarbību, pārrobežu noziedzības ES novēršanu un apkarošanu, jo īpaši pasākumus, kas virzīti uz drošības dienestu sadarbības nostiprināšanu organizētās noziedzības apkarošanā. Ir būtiski, lai visas prioritātes būtu vērstas uz drošības spēku savstarpējās uzticēšanās stiprināšanu, ietverot arī tiesiskuma aspektus.

15.3 Fondu līdzekļi būtu jāizmanto, lai uzlabotu un pilnveidotu tādu Eiropas līmenī lietoto kopīgo metožu kvalitāti un pārredzamību, kuru mērķis ir noteikt apdraudējumu un riskus Eiropas drošībai. Kā piemēru var minēt *Europol* darbību un tā ziņojumus par organizēto noziedzību (OCTA).

15.4 Eiropas Savienībai jāpastiprina cīņa ar noziedzīgiem cilvēku tirdzniecības tīkliem, ņemot vērā to, ka robežas Vidusjūras reģiona valstīs un Austrumeiropā ir īpaši apdraudētas.

15.5 EESK piekrīt Iekšējās drošības fonda līdzekļu izmantošanai dalībvalstu atbalstam robežkontroles veikšanā, lai tā būtu efektīvāka, ņemot vērā, ka robežkontrole ir sabiedriska pakalpojums, tomēr uzskata, ka minētajai sadarbībai, ieskaitot *Frontex* koordinētos pasākumus, ir jābūt pārredzamai un atbilstoši Šengenas Robežu kodeksam un Pamattiesību hartai.

15.6 EESK piekrīt, ka dalībvalstīm ir vajadzīgs atbalsts, lai labāk piemērotu Šengenas *acquis*, ieskaitot vīzu sistēmu un integrētas robežu pārvaldības sistēmas ieviešanu. Ir būtiski nodrošināt, ka visās dalībvalstīs tiek konsekventi piemēroti kopīgie robežkontroles noteikumi un ievērotas pamattiesības un personu brīvas pārvietošanās tiesības.

15.7 EESK uzskata, ka budžeta līdzekļu piešķiršana Eiropas iekšējās drošības aģentūrām, īpaši *Europol*, *Eurojust*, *Frontex* u.c., būtu jāsaista ar rūpīgāku to darbības demokrātisku izskatīšanu Eiropas Parlamentā, īpaši attiecībā uz to uzdevumiem, kuru izpilde varētu radīt visbūtiskākās problēmas saistībā ar Pamattiesību hartu, piemēram, minēto aģentūru darbības pilnvaras valstu līmenī, apmaiņa ar personu datiem un to izmantošana, apmaiņai ar dalībvalstu un trešo valstu iestādēm izmantotās informācijas kvalitāte un risku analīzes objektivitāte.

15.8 Jāuzsāk sabiedriska apspriešana ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem par pievienoto vērtību, ietekmi uz budžetu un pamattiesību aizsardzību saistībā ar *EUROSUR* (Eiropas Robežu uzraudzības sistēma). Ir svarīgi, lai šādu nozīmīgu politisku iniciatīvu raksturotu pilnīga pārredzamība un tiesiskā noteiktība gan tās mērķu, gan piemērošanas jomas ziņā.

15.9 EESK aicina Eiropas Parlamentu pievērst īpašu uzmanību *EUROSUR* proporcionalitātei un ieguldījumam cilvēktiesību aizsardzībā robežkontroles procesā un uzraudzībā Vidusjūras reģionā, ņemot vērā, ka robežsargu pirmais pienākums ir briesmās nokļuvušu cilvēku glābšana.

15.10 Komiteja ierosina visus politikas priekšlikumus, jo īpaši tos, kas tik būtiski ietekmē budžetu, apspriest demokrātiskās un pārredzamās debatēs, ievērojot proporcionalitātes un pamattiesību principus.

16. Liela mēroga IT sistēmas (VIS, SIS, Eurodac)

16.1 EESK uzskata, ka Eiropas Parlamentam jānovērtē pašreizējo liela mēroga informācijas sistēmu (Šengenas Informācijas sistēmas (SIS), Vīzu informācijas sistēmas (VIS) un *Eurodac*), kā arī to sistēmu, kuras tiek ieviestas (SIS II), lietderīgums, proporcionalitāte un efektivitāte.

16.2 Novērtējums ir jāveic pirms tiek pieņemts lēmums finansēt jaunas sistēmas, piemēram tās, ko Eiropas Komisijas ierosinājusi paziņojumā par "viedrobežām", jo īpaši ieeļošanas un izceļošanas reģistrēšanas sistēmu (*entry/exit system*, EES) un reģistrēto ceļotāju programmu (*registered traveller programme*, RTP), ar kurām Komisija plāno iepazīstināt 2012. gadā.

16.3 EESK uzsver jaunās IT sistēmu darbības pārvaldības aģentūras, kas atradīsies Tallinā, lielo atbildību brīvības, drošības un tiesiskuma telpas darbībā, jo tā koordinēs visas esošās un turpmākās sistēmas. Aģentūra ir lielākā mērā demokrātiski jākontrolē Eiropas Parlamentam, jo īpaši attiecībā uz tās darbības atbilstību noteikumiem par datu aizsardzību, privātumu un informācijas izmantošanas mērķa ierobežojuma principam (*purpose limitation principle*) un iespēju paplašināt tās pašreizējās kompetences, tajās ietverot turpmāko IT sistēmu izstrādi un koordinēšanu.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Baltā grāmata “Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma””

COM(2012) 55 final

(2012/C 299/21)

Ziņotājs: **Petru Sorin DANDEA**

Līdzziņotājs: **Krzysztof PATER**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 16. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Baltā grāmata “Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma””

COM(2012) 55 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 12. jūlija sēdē), ar 180 balsīm par, 27 balsīm pret un 19 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Tā kā pensijas ir pensionāru galvenais ienākumu avots, valsts pensiju sistēmas ir vienas no svarīgākajām sociālās drošības sistēmas sastāvdaļām gandrīz visās dalībvalstīs, kā arī Eiropas sociālā modeļa būtiska daļa. Komiteja pauž nožēlu, ka baltajā grāmatā Komisija galvenokārt velta uzmanību citiem pensiju sistēmu aspektiem un nemeklē risinājumus valsts pensiju sistēmas nostiprināšanai.

1.2 Pensiju sistēmas nefunkcionē nošķirti no valstu ekonomikas sistēmām, tādēļ Komiteja aicina dalībvalstis nodrošināt, lai to pensiju stratēģija būtu cieši piesaistīta darba tirgus, sociālās aizsardzības, fiskālajai un makroekonomikas stratēģijai (jo pensiju pamatā ir privātajās pensiju shēmās veiktās iemaksas vai uzkrājumi, kas veidojušies no iedzīvotāju darba algām viņu darba mūža laikā) un lai sociālie partneri un organizētā pilsoniskā sabiedrība būtu aktīvi iesaistītas stratēģiju veidošanā.

1.3 Nav viena visiem piemērota risinājuma problēmjautājumam, ko novecojoša sabiedrība rada pensiju sistēmām. Lielākā daļa dalībvalstu, kas pēdējo desmit gadu laikā ir reformējušas savas pensiju sistēmas, savu politiku ir īstenojušas izdevumu samazināšanas virzienā, paaugstinot likumā noteikto pensionēšanās vecumu un ieviešot ar cenu pieaugumu saistītu pensiju indeksācijas sistēmu. Komiteja jau ir minējusi, ka likumā noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšana neļauj pilnībā atrisināt problēmas saistībā ar sabiedrības novecošanu, un norāda, ka šāda pieeja ilgtermiņā varētu izrādīties apšaubāma sociālajā ziņā, jo varētu daudzus pensionārus pakļaut nabadzības riskam.

1.4 Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāveic ienākumu pārdale; tām būtu jāvērs nākamajās desmitgadēs paredzētās reformas uz savu pensiju sistēmu veidojošo ieņēmumu palielināšanu, attiecinot tos uz visām sabiedrības nodarbinātības kategorijām, veicinot nodarbinātību, uzlabojot iemaksu vākšanas mehānismu, kā arī apkarojot nelikumīgu nodarbinātību un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. EESK atzinīgi vērtē to, ka baltajā grāmatā — salīdzinājumā ar agrākajiem Komisijas dokumentiem — daudz vairāk ir uzsvērtā darba tirgus un augstāka nodarbinātības līmeņa nozīme demogrāfisko pārmaiņu sekmīgā pārvarēšanā un attiecīgi arī svarīgāko pensijas mērķu sasniegšanā. Komiteja tomēr pauž bažas, ka šīs norādes uz darba tirgus lielo nozīmi nav atspoguļotas svarīgākajos ar pensijām saistītajos ieteikumos, kas lielākoties pārņemti nemainīgi no iepriekšējiem dokumentiem.

1.5 Komiteja uzskata, ka valstu pensiju sistēmu reformās dalībvalstīm jāņem vērā, ka miljoniem nākamo pensionāru viņu pensija ir vienīgais aizsardzības veids pret nabadzības risku vecumdienās. Tāpēc Komiteja iesaka turpmākajos tiesību aktos iekļaut minimālo pensiju standartus vai pensiju ienākumu aizsardzības mehānismus, lai nodrošinātu ienākumus, kas pārsniedz nabadzības sliekšni.

1.6 Pensiju sistēmas pēc savas būtības darbojas ilgtermiņā, tāpēc dalībvalstīm jāparedz pietiekami ilgs laika posms pensiju reformai, pieskaņojot to attiecīgās valsts saimnieciskajai un sociālajai situācijai un nodrošinot plašu sabiedrības atbalstu. Komiteja aizstāv šādu pieeju, ņemot vērā, ka ir negodīgi prasīt, lai pensiju reformas izmaksas segtu tagadējā jauno darba ņēmēju paaudze vai tagadējie pensionāri. Komiteja atbalsta pieeju, kas

nodrošina godīgumu starp paaudzēm attiecībā uz sistēmas noturīgumu un atbilstošu ienākumu līmeni, kurš nodrošina apmierinošu dzīves standartu.

1.7 Komiteja mudina Komisiju un dalībvalstis popularizēt aktīvus pasākumus darba mūža paildzināšanai. Tiem vajadzētu būt virzītiem uz faktiskā pensionēšanās vecuma tuvināšanu likumā noteiktajam pensijas vecumam. Tas ir viens no veidiem, kā nodrošināt Eiropas pensiju sistēmas noturīgumu. Šajā sakarā vissvarīgākie veicamie pasākumi ir pievēršanās sociālo partneru sarunām par darba apstākļiem, piemēram, darba vietu piemērošana vecāka gadagājuma darbinieku prasmēm un veselības stāvoklim (ņemot vērā darba smagumu dažās profesijās), labāka piekļuve turpmākai apmācībai, spēcīgāka invaliditātes profilakse, kā arī darba un ģimenes dzīves saskaņošana un tiesisko šķēršļu novēršana attiecībā uz ilgāku darba mūžu. Reformā ir jāiekļauj arī darba devēju attieksmes maiņa pret šo vecuma grupu un pozitīvas attieksmes veidošana vecāka gadagājuma darbinieku vidū, ļaujot tiem izvēlēties strādāt ilgāk. Lai garāks darba mūžs kļūtu par realitāti, vajadzīgas darba tirgus reformas, kas rada uzņēmumiem iespēju piedāvāt kvalitatīvas darba vietas. Visi minētie pasākumi jāizstrādā un jāievieš ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem. Komiteja uzskata, ka priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas tomēr būtu jā saglabā, lai nodrošinātu pensionēšanās tiesības darba ņēmējiem, kas ilgu laiku strādājuši smagus vai bīstamus darbus vai kas sākuši savu karjeru ļoti agri, t. i., pirms 18 gadu vecuma.

1.8 Komiteja atzīmē, ka dalībvalstis jau sasniegušas progresu savās ar likumu noteiktajās reformās, tomēr ir arī pārliecināta, ka jāuzlabo papildpensiju shēmu tiesiskais regulējums, jo minētajām shēmām būs būtiska loma pensiju sistēmu atbilstīguma un noturīguma nodrošināšanā nākotnē. Tādēļ Komiteja pauž nopietnas bažas par dažiem priekšlikumiem attiecībā uz aroda pensijām. Tā kā pensiju shēmas būtiski atšķiras no dzīvības apdrošināšanas pakalpojumiem, Komiteja neatbalsta paredzēto PKUI direktīvas pārskatīšanu, kuras mērķis ir saglabāt vienlīdzīgus nosacījumus ar "Maksātspējas II" nosacījumiem, bet gan iesaka pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām pusēm ieviest īpaši izstrādātus pasākumus pensiju fondu noguldījumu nodrošināšanai.

1.9 Pensiju mērķis ir nodrošināt pensionāriem tādus ienākumus, kas aizstāj algu, kuru tie saņēma sava darba mūža laikā, un kas ir tai proporcionāli. Komiteja uzskata, ka nākotnē vajadzēs samazināt plaisu starp pensiju ienākumiem, ko saņem strādājošie vīrieši un sievietes, kā arī nodrošināt atbilstošu segumu riskiem, kuriem pakļauti vecāka gadagājuma darbinieki, kam bijusi netipiska profesija vai netipiska karjera. Darba tirgū joprojām pastāvošā atšķirība starp vīriešu un sieviešu atalgojumu nopietni ietekmē uzkrātās tiesības un attiecīgi arī sieviešu izredzes uz pensijas ienākumiem. Komiteja aicina dalībvalstis

sadarbībā ar sociālajiem partneriem meklēt risinājumus, lai pārvarētu darba tirgus noteikumu un prakses radīto plaisu starp sieviešu un vīriešu pensiju tiesībām.

1.10 Komiteja mudina Komisiju īstenot tās ieceri, proti, 2014.–2020. gada periodā izmantot daļu no ESF līdzekļiem, lai atbalstītu projektus, kuru mērķis ir vecāka gadagājuma darbinieku nodarbināšana vai ilgāka darba mūža popularizēšana. Būtu jāatbalsta arī izglītības projekti, kuru mērķis ir uzlabot darba ņēmēju zināšanas finanšu jomā, jo īpaši attiecībā uz pensiju plānošanu. Komiteja uzskata, ka sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām līdztekus citām valsts iestādēm ir galvenā loma šādu projektu popularizēšanā.

2. Ievads

2.1 Eiropas Komisija 16. februārī (vēlāk nekā plānots) — pēc apspriešanās, ko uzsāka 2010. gadā saistībā ar zaļās grāmatas izdošanu, — publicēja balto grāmatu "Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma". Kaut arī tā ņemusi vērā vairākus Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumā sniegtos ieteikumus, Komisija nav mainījusi savu nostāju attiecībā uz risinājumiem, kas dalībvalstīm būtu jāievieš, lai nodrošinātu noturīgas un drošas pensiju sistēmas sabiedrības novecošanas kontekstā, un ir uzsvērusi vajadzību samazināt pensiju izdevumus, nevis palielināt ieņēmumus, lai finansētu pensijas, un ir arī ieteikusi pensionēšanās vecumu piesaistīt paredzamajam dzīves ilgumam. Tie ir jautājumi, par kuriem Komiteja jau daudzkārt ir paudusi kritiku.

2.2 Lai pamatotu savu viedokli par pensiju reformu, Komisija izmanto statistikas datus, kas var radīt maldīgu iespaidu par sabiedrības novecošanas radītajām problēmām. Piemēram, baltās grāmatas 1. diagrammā salīdzinātas paredzamās tendences attiecībā uz cilvēkiem, kas vecāki par 60 gadiem, un uz 20–59 gadus vecu cilvēku grupu un parādīts, ka pirmajā vecuma grupā cilvēku skaits divu nākamo desmitgažu laikā pieaugs par diviem miljoniem katru gadu, bet otrajā vecuma grupā cilvēku skaits samazināsies vidēji par miljonu gadā. Likumā noteiktais pensionēšanās vecums 2020. gadā lielākajā daļā dalībvalstu būs 65 gadi vai vairāk, un tas nozīmē, ka par 60 gadiem vecāku iedzīvotāju grupā būs gan strādājošie cilvēki, gan pensionāri. Saskaņā ar iepriekšējiem ieteikumiem ⁽¹⁾ Komiteja uzskata, ka, lai novērtētu novecojošas sabiedrības ietekmi uz sociālā nodrošinājuma sistēmu finansējumu, jāizmanto ekonomiskās slodzes koeficients, jo tas precīzi attēlo faktisko vajadzību pēc finansējuma. Komisija baltajā grāmatā to atzīst. Šajā sakarā EESK atzinīgi vērtē, ka baltajā grāmatā — salīdzinājumā ar agrākajiem Komisijas dokumentiem — daudz vairāk ir ņemta vērā darba tirgus un augstāka nodarbinātības līmeņa nozīme demogrāfisko pārmaiņu sekmīgā pārvarēšanā un attiecīgi arī svarīgāko pensijas mērķu sasniegšanā. Komiteja tomēr pauž bažas, ka šīs norādes uz darba tirgus lielo nozīmi nav pietiekami atspoguļotas svarīgākajos ar pensijām saistītajos ieteikumos, kas lielākoties pārņemti nemainīgi no iepriekšējiem dokumentiem.

⁽¹⁾ OV C 318, 29.10.2011., 1.–8. lpp.

2.3 Komisija uzskata, ka sekmīgas pensiju reformas dalībvalstīs ir ekonomikas un monetārās savienības veiksmīgas funkcionēšanas galvenais faktors, kas ietekmēs arī ES spēju sasniegt divus no stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, t. i., paaugstināt nodarbinātības līmeni līdz 75 % un samazināt nabadzības riskam pakļauto cilvēku skaitu par vismaz 20 miljoniem. Tomēr Komiteja uzsvērusi arī to ⁽²⁾, ka daudziem dalībvalstu ieviestiem taupības pasākumiem, kas paredzēti finanšu un valsts parāda krīzes seku pārvarēšanai, var būt negatīva ietekme uz minēto mērķu sasniegšanu. Visi fiskālās stabilitātes pasākumi vienmēr jāpapildina ar nodarbinātību sekmējošiem ieguldījumiem, kā arī izaugsmi veicinošiem pasākumiem.

2.4 Komisija vēlas dalībvalstīm ierosināt stratēģiskas vadlīnijas un iniciatīvas, lai pievērstos reformu vajadzībām, kas Eiropas pusgada ietvaros noteiktas, citastarp, 2011. gada ieteikumos konkrētām valstīm. Komiteja pauž nožēlu, ka minētie ieteikumi galvenokārt attiecas uz likumā noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšanu un grozījumiem pensiju indeksācijas sistēmās. Attiecībā uz dažām dalībvalstīm, kas noslēgušas rezerves vienošanās ar SVF, Pasaules Banku un Eiropas Komisiju, ieteikumos iekļauti tādi risinājumi kā pensiju līmeņa pagaidu iesaldēšana vai pat samazināšana.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Pašreizējie problēmjautājumi pensiju jomā

3.1.1 Komiteja piekrīt Komisijai, ka pensiju noturīgums un atbilstīgums ir atkarīgs no tā, cik lielā mērā tās var balstīties uz iemaksām, nodokļiem un iekrājumiem. Tomēr to nenosaka tikai strādājošie cilvēki, bet arī pensionāri. Citiem vārdiem sakot, tas ir jāņem vērā jebkurā ilgtermiņa projektā, kas virzīts uz līdzsvara panākšanu starp aktīviem nodokļu maksātājiem un pensiju saņēmējiem.

3.1.2 Valsts pensiju sistēmas ir galvenais pensionāru ienākumu avots gandrīz visās dalībvalstīs, tāpēc ir absolūti nepieciešams veltīt visas pūles, lai nodrošinātu pensiju noturīgumu un pieejamību. Komiteja uzskata, ka valsts sistēmu finansēšanu vislabāk var nodrošināt ar augstu nodarbinātības līmeni un papildu finansēšanas pasākumiem, kas pieņemti dažās dalībvalstīs (piemēram, budžeta subsīdijas, papildu ieņēmumi, rezerves un stabilitātes fondi). Minēto pensiju sistēmu pamatā ir solidaritātes princips, un tās rada solidaritāti starp paaudzēm un to ietvaros, tādējādi labvēlīgi ietekmējot sociālo kohēziju. Dažās dalībvalstīs ir atļauts uzkrāt pensionēšanās tiesības bezdarba periodos vai tādos periodos, kad karjera pārtraukta ģimenes apstākļu vai slimības dēļ. Šīs sistēmas pierādījušas savu nozīmīgumu finanšu stabilizēšanā 2008. gada finanšu krīzes laikā pat gadījumos, kad dažās dalībvalstīs iedzīvotāju pensijas tika ietekmētas negatīvi. Turpretī dažas privāti finansētas pensiju shēmas, kas daļu no saviem aktīvu portfeļiem investēja dažos ļoti

riskantos finanšu darījumos, piedzīvoja smagus zaudējumus, kuru dēļ daudziem pensionāriem krasi samazinājās pensijas. Ņemot vērā, ka sociālie pabalsti nav tikai izmaksas, jo vienai trešdaļai eiropiešu tie nodrošina līdzekļus darbībai un patēriņam, lēmumu pieņēmējiem jāapsver, kāda būs taupības pasākumu ietekme uz vispārējo pieprasījumu.

3.2 Pensiju sistēmu finansiālā noturīguma nodrošināšana

3.2.1 Komisija apgalvo, ka līdz 2060. gadam pensijas visā ES varētu palielināties par vidēji 2,5 procentpunktiem no IKP. Kā norādīts iepriekšējos atzinumos, Komiteja ierosina dalībvalstīm būt piesardzīgām, izmantojot šādus skaitļus pensiju reformu popularizēšanai, jo daudzi no tiem ir balstīti ilgtermiņa pieņēmumos, kuri dažos gadījumos nesakrīt ar realitāti. Pašreiz atšķirība starp dalībvalstu pensiju izdevumiem ir 9 procentpunkti no IKP, un tie svārstās no 6 % Īrijā līdz 15 % Itālijā. Šis fakts apliecina, ka iespējams lielāks elastīgums valsts izdevumu veidošanā, būtiski neietekmējot dalībvalstu konkurētspēju, un šādi, no cikliskās perspektīvas raugoties, iespējams panākt lielākus izdevumus sociālās drošības sistēmām.

3.2.2 Pensiju sistēmu reforma, ko pēdējos desmit gados īstenojušas dalībvalstis, galvenokārt bijusi vērsta uz izdevumu samazināšanu, paaugstinot likumā noteikto pensionēšanās vecumu un pārejot uz pensiju indeksāciju sistēmu, kuras pamatā ir dominējošais vai vienīgais cenu indekss. Komiteja uzskata, ka pēdējās minētās izmaiņas var ilgtermiņā radīt pretēju efektu un būt par iemeslu radikālam pensiju samazinājumam. Saskaņā ar ILO pētījumu ⁽³⁾ tikai 1 procentpunkta atšķirība starp algu pieaugumu un pensiju pieaugumu 25 gadu periodā var radīt pensiju samazinājumu par 22 %.

3.2.3 Valstu pensiju sistēmas nefunkcionē nošķirti no valstu tautsaimniecībām. Tās ir efektīvas apakšsistēmas, kas mijiedarbojas ar citām sistēmām valsts un pasaules līmenī. Tāpēc Komiteja uzskata, ka, lai nodrošinātu pensiju sistēmu finansiālo stabilitāti, dalībvalstīm nākamajās desmitgadēs būtu jācenšas palielināt ieņēmumus. To nevar sasniegt, vienkārši palielinot strādājošo maksātāju skaitu un pagarinot darba mūžu, vajadzīga arī valsts finanšu labāka pārvaldība, kā arī cīņa pret nelikumīgu nodarbinātību un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Noturīga izaugsme un augsts nodarbinātības līmenis radītu pensiju sistēmai labvēlīgu vidi. Lai garāks darba mūžs kļūtu par realitāti, vajadzīgas darba tirgus reformas, kas rada uzņēmumiem iespēju piedāvāt kvalitatīvas darba vietas. Arī pienācīgi darba apstākļi, kas ļauj apvienot darba un ģimenes dzīvi, var palīdzēt veicināt dzimstības līmeni, šādi mazinot novecojošas sabiedrības radīto spiedienu uz pensiju sistēmām. Vienlaikus jāīsteno arī pasākumi ar mērķi palielināt iedzīvotāju vēlmi ilgāk strādāt algotu darbu, un tam vajadzīga arī pozitīva attieksme pret mūžizglītību un profilaktiska veselības aprūpe.

⁽³⁾ ILO: *Pension Reform in Central and Eastern Europe* (Pensiju reforma Centrālajā Eiropā un Austrumeiropā), 2011. gads, 16. lpp., ISBN 978-92-125640-3 (web pdf).

⁽²⁾ OV C 143, 22.5.2012., 23.–28. lpp.

3.2.4 Saskaņā ar savu iepriekšējo atzinumu EESK norāda, ka augstākā tiesā valsts parāda dēļ⁽⁴⁾ īstermiņā nedrīkst ciest pensiju reformas (ieskaitot pāreju no paaudžu solidaritātes pensiju shēmas uz jauktām pensiju sistēmām, ko veido gan obligātā paaudžu solidaritātes pensiju shēma, gan fondētās shēmas), kuras rada izmaiņas pensiju sistēmu finansējumā, palielinot valsts sektora tiešās saistības un samazinot netiešās saistības. Tādēļ būtu jāapsver Stabilitātes un izaugsmes pakta pārskatīšana.

3.3 Pensiju atbilstīguma uzturēšana

3.3.1 Komisija atzīst, ka lielākajā daļā dalībvalstu veikto pensiju reformu rezultāts būs zemāki pensiju sistēmas kompensācijas rādītāji. Tā kā pensijas ir vecāka gadagājuma eiropiešu galvenais ienākumu avots, Komiteja uzskata, ka dalībvalstu prioritātei vajadzētu būt pensiju uzturēšanai līmenī, kas nodrošina apmierinošus dzīves kvalitāti.

3.3.2 Valdības ir atbildīgas par to, ka katram vecāka gadagājuma eiropietim ir nodrošināta atbilstīga pensija, tāpēc Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm sadarbībā ar sociālajiem partneriem būtu jāapsver iespēja izstrādāt visaptverošu atbilstīgas pensijas definīciju.

3.3.3 Nākamajām pensionāru paaudzēm ienākumu atbilstīgums arvien vairāk būs atkarīgs no papildus finansētiem pensiju pilāriem. Tomēr Komiteja arī norāda, ka dažās dalībvalstīs, kas veicinājušas obligātās fondētās pensiju shēmas, kuru finansējums veidojas, pārskaitot daļu valsts pensiju sistēmā veikto iemaksu, izvēlējušās neturpināt šīs shēmas; šā lēmuma iemesls galvenokārt ir deficīts, ko minētās shēmas radījušas valsts sistēmas budžetā. Komiteja atbalsta darba devēju fondētās pensiju shēmas, ko izveido un pārvalda darba devēji un darba ņēmēju pārstāvji, un aicina Komisiju sniegt atbalstu sociālajiem partneriem, lai palielinātu viņu administratīvo spēju šajā jomā.

3.3.4 Ņemot vērā pakāpenisko pāreju uz papildus finansētām pensiju shēmām, jo īpaši pensiju shēmām, kas ir saistītas ar līdzdalību darba tirgū, ir ļoti svarīgi, ka dalībvalstis nodrošina atbilstīgas pensijas tiem cilvēkiem, kuri visā savas pieauguša cilvēka dzīves laikā nav bijuši iekļauti darba tirgū. Cilvēkiem, kas nav varējuši iekļauties darba tirgū, piemēram, smagas invaliditātes vai nopietnu un sarežģītu sociālo problēmu dēļ, jābūt garantētām pietiekamām pensijām, lai izvairītos no vēl lielākas sociālās nevienlīdzības vecumā.

3.4 Sieviešu un vecāka gadagājuma cilvēku nodarbinātības līmeņa paaugstināšana

3.4.1 Komisija norāda, ka tad, ja Eiropa sasniegtu stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto nodarbinātības mērķi — 75 % nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadu vecumam — un turpmākajās desmitgadēs tiktu sasniegti papildu uzlabojumi,

ekonomiskās slodzes koeficients varētu saglabāties zem 80 %. Tas nozīmē, ka novecojošās sabiedrības spiediens uz pensiju sistēmām joprojām būtu izturams.

3.4.2 Komiteja nepiekrīt Komisijas viedoklim, ka noteikts pensionēšanās vecums varētu radīt ievērojamu nesamērību starp aktīvajiem dzīves gadiem un pensijas gadiem. Pēdējos gados veiktajās pensiju reformās lielākā daļa dalībvalstu saistījušas priekšlaicīgas pensionēšanās iespēju ar darbā pavadītajiem gadiem, būtiski ierobežojot privilēģēto darbinieku skaitu. Komiteja uzskata, ka priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas jā saglabā, lai nodrošinātu priekšlaicīgas pensionēšanās tiesības darbiniekiem, kas ilgu laiku strādājuši smagus vai bīstamus darbus vai kas sākuši savu karjeru ļoti agri, t. i., pirms 18 gadu vecuma.

3.4.3 Komiteja savus uzskatus izklāstījusi vairākos atzinumos⁽⁵⁾ par galvenajiem faktoriem, kas jāievēro dalībvalstīm, ieviešot reformas darba mūža pagarināšanai, un atzinīgi vērtē to, ka Komisija vairākus no tiem iekļāvusi baltajā grāmatā. Tomēr Komiteja uzskata, ka dalībvalstu līmenī vēl jāveic daudz darba, lai nodrošinātu, ka darba vietas ir piemērotas vecāka gadagājuma darbinieku prasmēm un veselības stāvoklim.

3.5 Dalībvalstu un ES loma attiecībā uz pensiju sistēmu

3.5.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu izmantot visaptverošu pieeju pensiju reformai, ņemot vērā ar pensijām, kā arī savstarpēji saistītos makroekonomiskos, sociālos un nodarbinātības problēmjautājumus. Lai arī primāri par savas pensiju sistēmas izveidi atbildīga ir katra dalībvalsts, Komisijai ir radoši jāizmanto tai pieejamie līdzekļi, lai stingri atbalstītu dalībvalstis pensiju sistēmas reformēšanas procesā. Taču, tā kā parasti netiek veikts solis atpakaļ, minētais pasākums būtu jā īsteno tā, lai pašreizējās lejupejošās tendences netiktu negatīvi ietekmētas tiesības vai radīti jauni noteikumi, kas līdz ar ekonomikas atveseļošanu varētu izrādīties nelabvēlīgi iedzīvotājiem. Saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020" un jauno Eiropas pārvaldības struktūru Komisijai ir pietiekami plašas iespējas, lai sekmētu pensiju reformas risinājumus, ņemot vērā, ka pensijas nav ietaupījumi. Komiteja iedrošina Komisiju īstenot tās ieceri, proti, 2014.–2020. gada periodā izmantot daļu no ESF līdzekļiem, lai atbalstītu projektus, kuru mērķis ir vecāka gadagājuma darbinieku nodarbināšana vai ilgāka darba mūža veicināšana. Obligātam priekšnoteikumam ir jābūt sociālo partneru un organizāciju pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai šādu projektu īstenošanā.

3.5.2 Tā kā nodarbinātības un darbaspēka ražīguma pieaugumam jābūt galvenajiem mērķiem dalībvalstīs, kas saskaras ar novecojošās sabiedrības ietekmi uz pensiju sistēmu, Komiteja iesaka visus politikas virzienus, ko valdības plāno īstenot, iepriekš saskaņot ar sociālajiem partneriem un saņemt to atbalstu.

⁽⁴⁾ Šāda situācija ir dažās dalībvalstīs, kas izstrādājušas papildu pensiju shēmas, finansējot tās ar daļu no valsts pensiju fondiem.

⁽⁵⁾ OV C 318, 29.10.2011., 1.–8. lpp. OV C 161, 13.7.2007., 1.–8. lpp. OV C 44, 11.2.2011., 10.–16. lpp.

3.6 Pensiju reformu nepieciešamība

3.6.1 Ņemot vērā ieteikumus, ko Komisija sniegusi dalībvalstīm par pensiju reformu 2011. un 2012. gada izaugsmes pētījumu ietvaros, Komiteja uzskata, ka

- a. reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšanai ir jāsekmē ilgāka profesionālā darbība un ir jāizriet no stratēģiskajiem plāniem, par ko ir notikusi iepriekšēja vienošanās ar sociālajiem partneriem, nevis jārodas no automātiskiem pensionēšanās vecuma paaugstināšanas mehānismiem, kā to iesaka Komisija;
- b. ierobežojot piekļuvi priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām, būtu jāņem vērā atsevišķu darba ņēmēju kategorijas, it īpaši to, kas veic smagu vai kaitīgu darbu, un to, kuri savu darba mūžu uzsākuši sevišķi agri (pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas);
- c. vislabākais risinājums reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšanai ir darba mūža pagarināšana, veicinot labāku piekļuvi apmācības programmām, pielāgojot darba vietas aizvien daudzveidīgākajam darbaspēkam, attīstot nodarbinātības iespējas gados vecākiem darba ņēmējiem, atbalstot aktīvas un veselīgas vecumdienas, kā arī likvidējot tiesiskās un citas barjeras, kas kavē gados vecāku darba ņēmēju nodarbināšanu;
- d. likumā noteiktā vīriešu un sieviešu pensionēšanās vecuma izlīdzināšanai būtu jānotiek laika periodā, kurā ņemta vērā katras dalībvalsts darba tirgus specifiskā situācija; īpaša uzmanība būtu jāpievērš atšķirību izlīdzināšanai starp vīriešu un sieviešu pensijas tiesībām;
- e. ar sociālo partneru līdzdalību būtu jāsekmē papildu pensijas uzkrājumu veidošana, jo īpaši darbavietas pensiju shēmu veidā, ņemot vērā, ka finanšu krīzes laikā tās ir izrādījušās drošākas nekā citas fondētās shēmas, kā arī privāto uzkrājumu veidā ar mērķtiecīgiem nodokļu atvieglojumiem, it īpaši tiem, kas nevar atļauties šādus pakalpojumus.

3.7 Darba mūža ilguma un pensijas laika līdzsvarošana

3.7.1 Komiteja uzskata, ka dalībvalstis, izmantojot aktīvus pasākumus brīvprātīgai darba mūža pagarināšanai, var veicināt reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšanos, kas nozīmē ilgāku darba mūžu. Likumā noteiktā pensionēšanās vecuma automātiska paaugstināšana, kas notiek, pamatojoties uz prognozēto dzīves ilguma pagarināšanos, var radīt pretēju efektu, jo daudzi gados vecāki darba ņēmēji, it īpaši tie, kuriem ir veselības problēmas, vērstos pie citiem sociālās nodrošināšanas programmas plāniem⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ OV C 84, 17.3.2011., 38–44. lpp.

3.7.2 Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka pensiju reformas izmaksas nebūtu jāsedz jaunākajām darba ņēmēju paaudzēm vai tikai pašreizējiem pensionāriem. Dalībvalstīm pastāv iespēja īstenot reformas, kas neietekmētu darba ņēmēju vai pensionāru intereses.

3.7.3 Kad dalībvalstis īsteno pasākumus, kas paredzēti, lai ierobežotu piekļuvi priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām, būtu ieteicams pienācīgi ņemt vērā to darba ņēmēju intereses, kuri ilgstoši strādājuši smagu vai kaitīgu darbu vai kuri savu darba mūžu uzsākuši ļoti agri (pirms 18 gadu vecuma). Daudziem darba ņēmējiem, kas ietilpst šajās kategorijās, priekšlaicīgas pensionēšanās iespēju ierobežošana var nozīmēt pensijas tiesību atņemšanu. Komisija norāda, ka minētajiem darba ņēmējiem ir īsāks paredzamais dzīves ilgums un sliktāks veselības stāvoklis nekā citiem darba ņēmējiem. Minētajiem pasākumiem jāpaliek dalībvalstu ziņā atbilstoši šo valstu normām un nosacījumiem, kā arī saskaņā ar nolīgumiem, kas noslēgti ar sociālajiem partneriem.

3.7.4 Komiteja pieņem zināšanai Komisijas nostāju, ka dalībvalstīm jāīsteno reformas, kas virzītas uz darba mūža paildzināšanas veicināšanu. Likumā noteiktā pensijas vecuma paaugstināšana vai pensiju samazināšana, kas notiek, mainot indeksācijas sistēmu, varētu radīt situāciju, ka miljoniem pensionāru dzīvotu zem iztikas minimuma līmeņa.

3.7.5. Saskaņā ar Eurostat ziņojumu⁽⁷⁾ vairāk nekā 35 % darba ņēmēju vecumā no 50 līdz 69 gadiem būtu gatavi strādāt pēc 65 gadu sasniegšanas. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas uzskatu, ka viens no daudzajiem risinājumiem dalībvalstīs ir tādu šķēršļu novēršana, kas kavē darba mūža pagarināšanu.

3.7.6 Komisija atzīst, ka atšķirības starp vīriešu un sieviešu pensijām nav iespējams likvidēt, tikai vienādojot pensionēšanās vecumu, un iesaka dalībvalstīm minēto atšķirību novēršanai izstrādāt dažādu pensijas un nodarbinātības pasākumu stratēģiju. Kā daļu no ES pensiju tiesiskā regulējuma pārskatīšanas Komiteja aicina Komisiju apsvērt tādu noteikumu ieviešanu, kuru mērķis būtu nodrošināt dzimumu līdztiesību.

3.8 Papildu privāto pensiju uzkrājumu izveide

3.8.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu uzlabot ES tiesisko regulējumu pensiju jomā. Tomēr Komiteja uzskata, ka būtu jāpārdomā ne tikai pensiju fondu pārrobežu darbība un darba ņēmēju mobilitāte, bet arī jautājumi, kas saistīti ar pensiju iestāžu uzraudzību, administratīvajiem izdevumiem un patērētāju informāciju un aizsardzību.

⁽⁷⁾ "Aktīvas vecumdienas un paaudžu solidaritāte: Eiropas Savienības statistisks portrets", 2012. gads, 57. lpp.

3.8.2 Komiteja atbalsta Komisijas ierosinājumu izveidot ES pensiju izsekojamības dienestu sistēmu, savstarpēji saistot valsts līmeņa dienestus. Tas būtu liels ieguvums cilvēkiem, kas ir strādājuši vairākās dalībvalstīs.

3.8.3 Baltajā grāmatā nav izvēlēta pareizā pieeja, lai atbalstītu izmaksu ziņā efektīvu aroda pensiju nodrošināšanu, kā arī to turpmāku pieaugumu. Komiteja it īpaši neatbalsta uzstādīto mērķi pārskatīt PKUI direktīvu, lai saglabātu vienlīdzīgus nosacījumus ar "Maksātspējas II" nosacījumiem. Šādi pasākumi nav attaisnojami ar vajadzību radīt tādus pašus nosacījumus kā uz apdrošināšanas iemaksām balstītiem pensiju fondiem, jo tie darbojas citādāk. Vairumā gadījumu pensiju fondi nedarbojas mazumtirdzniecībā un/vai ir bezpeļņas organizācijas. Tos parasti nodrošina darba devējs vai kādas nozares darba devēju grupa, savukārt apdrošināšanas pensiju maksājumus var saņemt arī privātpersonas. Pensiju fondiem piemīt kolektīvs raksturs (uz tiem attiecas kolektīvais līgums). Taču Komiteja atbalsta Komisijas apņemšanos ieviest īpaši izstrādātus pasākumus, lai nodrošinātu pensiju fondu aktīvus.

3.8.4 Līdztekus valsts pensiju sistēmām ir izveidotas papildu kolektīvās sistēmas. Tā kā pēdējās no minētajām nodrošina papildu ienākumus pensionāriem, tās būtu jāattiecina uz visiem darba ņēmējiem. Taču tās nevar kļūt par alternatīvu valsts

pensijām un, tā kā to pamatā ir kolektīvie līgumi, pilnīgi noteikti nedrīkst būt pretrunā minētajiem līgumiem. Visiem darba ņēmējiem attiecīgajā nozarē vai uzņēmumā vajadzētu būt iespējai izmantot šīs papildu sistēmas; tām vienlīdzīgi jāattiecas gan uz vīriešiem, gan sievietēm. Turklāt ir svarīgi, lai šādu sistēmu ieviešanā un pārvaldības uzraudzībā būtu iesaistīti sociālie partneri. Sociālajiem partneriem ir jācenšas līdztekus papildu pensiju sistēmām, kas parasti darbojas kā investīciju fondi, rast risinājumus to risku noseģšanai, kuri bieži vien samazina turpmāko pensiju apjomu (tādu risku kā slimības periodi, bezdarbs vai darba kavēšana ģimenes apstākļu dēļ), lai nākotnē nodrošinātu atbilstīgu pensiju līmeni.

3.9 ES instrumentu izmantošana

3.9.1 Komiteja mudina Komisiju izmantot visus pieejamos tiesiskos, finansiālos un koordinēšanas instrumentus, lai atbalstītu dalībvalstu centienus nodrošināt atbilstīgas un drošas pensiju sistēmas. Turklāt, lai nodrošinātu šo mērķu sasniegšanu, ir ļoti svarīgi iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālos partnerus visos pensiju reformas posmos — konsultācijās, izstrādē un īstenošanā. Vienlaikus, kad tiek ierosināts jebkāds ES tiesību akts, kas nav tieši saistīts ar pensiju sistēmu, ir svarīgi iekļaut novērtējumu par tā ietekmi arī uz pensiju sistēmām (it īpaši uz to stabilitāti un pensiju līmeni nākotnē).

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

3.6.1. punkta b) apakšpunkts

Grozīt šādi:

"ierobežojot piekļuvi priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām, būtu jāņem vērā atsevišķu darba ņēmēju kategorijas, it īpaši to, kas veic smagu vai kaitīgu darbu, un to, kuri savu darba mūžu uzsākuši sevišķi agri (pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas);"

Balsošanas rezultāti

Par: 88

Pret: 124

Atturas: 14

3.7.1. punkts

Grozīt šādi:

"Komiteja uzskata, ka dalībvalstis, izmantojot aktīvus pasākumus, var sniegt ieguldījumu, lai veicinātu brīvprātīgu darba mūža pagarināšanu, kas pārsniedz likumā noteikto pensionēšanās vecumu brīvprātīgai darba mūža pagarināšanai, var veicināt reāla pensionēšanās vecuma paaugstināšanos, kas nozīmē ilgāku darba mūžu. Likumā noteiktā pensionēšanās vecuma automātiska paaugstināšana, kas notiek, pamatojoties uz prognozēto dzīves ilguma pagarināšanos, var radīt pretēju efektu, jo daudzi gados vecāki darba ņēmēji, it īpaši tie, kam ir veselības problēmas, vērstos pie citiem sociālās nodrošināšanas programmas pilāriem⁶."

Balsošanas rezultāti

Par: 80

Pret: 135

Atturas: 10

3.7.3. punkts

Grozīt šādi:

"Kad dalībvalstis īsteno pasākumus, kas paredzēti, lai ierobežotu piekļuvi priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām, būtu ieteicams pienācīgi ņemt vērā to darba ņēmēju intereses, kuri ilgstoši strādājuši smagu vai kaitīgu darbu vai kuri savu darba mūžu uzsākuši ļoti agri (pirms 18 gadu vecuma). Daudziem darba ņēmējiem, kas ietilpst šajās kategorijās, priekšlaicīgas pensionēšanās iespēju ierobežošana var nozīmēt pensijas tiesību atņemšanu. Komisija norāda, ka minētajiem darba ņēmējiem ir īsāks paredzamais dzīves ilgums un sliktāks veselības stāvoklis nekā citiem darba ņēmējiem. Šiem pasākumiem jāpaliek dalībvalstu ziņā atbilstoši šo valstu normām un nosacījumiem, kā arī saskaņā ar nolīgumiem, kas noslēgti ar sociālajiem partneriem."

Balsošanas rezultāti

Par: 88

Pret: 124

Atturas: 14

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam izveido programmu “Eiropa pilsoņiem””

COM(2011) 884 final – 2011/0436 (APP)

(2012/C 299/22)

Ziņotājs: **GOBIŅŠ kgs**

2012. gada 19. martā Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam izveido programmu “Eiropa pilsoņiem””

COM(2011) 884 final – 2011/0436 (APP).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 140 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) stingri atbalsta programmas “Eiropa pilsoņiem” turpināšanu un tās pamatbūtību — sekmēt un atbalstīt Eiropas pilsoņu aktīvu līdzdalību Eiropas politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, savstarpējo solidaritāti un sadarbību uz kopīgo vērtību un eiropeiskās identitātes pamata.

1.2 Aktīvs pilsoniskums ietver gan individuālu pilsoņu, pilsoņu grupu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju, t. sk. sociālo partneru, līdzdalību politikas veidošanā (vertikālais dialogs starp pilsonisko sabiedrību un pārvaldes iestādēm), gan to savstarpēju tīklošanos un sadarbību (horizontālais dialogs). EESK atzinīgi vērtē to, ka pašreizējā priekšlikumā ir paredzēts atbalsts abiem aspektiem, kaut horizontālo varētu izstrādāt precīzāk.

1.3 EESK galvenajos virzienos atbalsta Eiropas Komisijas (EK) priekšlikumu, bet atbalsta lielāku Eiropas Parlamenta, EESK, Reģionu komitejas un Strukturētā dialoga partneru līdzdalību programmas veidošanā, uzraudzībā un izvērtēšanā. Šajā atzinumā ir apkopoti ieteikumi un konkrēti grozījumi, kas ļaus tālāk pilnveidot programmu, padarot to vēl tuvāku pilsoņiem un atbilstošāku viņu vajadzībām.

1.4 Kā atzīst arī Eiropas Komisija, šobrīd Eiropas Savienības institūcijām ir nopietnas problēmas ar leģitimitāti. Pilsoņu zemā uzticēšanās, apātija un neiesaistīšanās lēmumu pieņemšanā

pašos pamatos grauj ES ideju, kavē kvalitatīvu lēmumu pieņemšanu un ES ilgtermiņa attīstību⁽¹⁾. No tā cieš pārvalde visos līmeņos, t. sk. vietējā, dalībvalstu, pārrobežu un ES. Piedāvātais programmas finansējums nepieciešamo darbu veikšanai ir nepietiekošs, un jādara viss iespējamais finansējuma palielināšanai.

1.5 Programmai “Eiropa pilsoņiem” jāatbilst Lisabonas līgumā panāktajām demokrātijas normām un jāsekmē to nostiprināšana Eiropā, it sevišķi Līguma par Eiropas Savienību (LES) 10. un 11. pantā paredzētie līdzdalības mehānismi un caurskatāmība. Tomēr programma tikai tad varēs pilnvērtīgi darboties, ja arī ES institūcijas veiks savus mājas darbus minēto pantu iedzīvināšanai, t. sk. ar zaļajām grāmatām. Tāpat programma nekādā veidā nedrīkst aizstāt katra EK ģenerāldirektorāta pienākumu no saviem finanšu un citiem līdzekļiem un plašāk nekā līdz šim atbalstīt sabiedrības līdzdalību, dialogu un partnerības savā darbības jomā.

1.6 EESK ir sadzirdējusi un daļa daudzu pilsoniskās sabiedrības organizāciju bažas par to, ka ikgadējās rīcības programmas potenciāli var pārmērīgi sašaurināt vai arī aizēnot programmas ilgtermiņa tēmas un/vai izslēgt sabiedrības iespēju savu prioritāšu definēšanā.

1.7 Programmas vēsturiskās atmiņas sadaļai jāveicina kopīga identitāte un vērtības. EESK atbalsta programmā piedāvāto paplašinājumu, ietverot tajā nacistisko un totalitārā komunisma

⁽¹⁾ OV C 181, 21.6.2012., 137.-142. lpp.

režīmu upuru piemiņu arī pēc 1953. gada un sabiedrības nozīmi ilgstoši dalītās Eiropas atkalapvienošanā.

1.8 EESK uzsver nepieciešamību atbalstīt ilgtspējīgu, saturīgu un pēc iespējas strukturētu sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā visos līmeņos un lēmumu pieņemšanas posmos.

Lai to nodrošinātu, EESK papildus augšminētajam ierosina sekojošo:

- Jānodrošina dotācijām, kas atbalsta strukturālas izmaiņas, līdzdalību un institucionālās atmiņas izmantošanu, kā arī jānodrošina, ka programmā nav pārrāvumu starp pašreizējo un nākamo budžeta periodu. Vajadzības gadījumā jāveido pārejas periods, kas nodrošinātu mērķu īstenošanu starpposmā.
- Programmas galvenajam atlases kritērijam jābūt eiropiskai dimensijai un sabiedrības līdzdalībai ES jautājumos, nevis īstenošanai ES līmenī. Jāparedz dotāciju iespēja arī līdzdalībai ES lēmumu pieņemšanā valsts līmenī.
- Jāiekļauj EESK, Reģionu komitejas, kā arī strukturētā dialoga partneru pārstāvji programmas vadības grupā, kā arī jāvienkāršo projektu administrēšanas, t. sk. vērtēšanas, sistēma, saglabājot nepieciešamo pārraudzību.
- Brīvprātīgais darbs jāatzīst kā līdzfinansējums. Papildus jāveido īpašs atbalsts vai atsevišķa mazo projektu kategorija dalībvalstīm, kurās ir sevišķi nelabvēlīga situācija pilsoniskās sabiedrības darbībai programmas mērķim atbilstošajās jomās vai arī kur līdzdalība ir zema.
- Gadījumos, kad projektu pieteicējs ir kāda pārvaldes iestāde, aģentūra vai cits veidojums, kas lielāko finansējuma daļu gūst no nodokļiem, nodevām vai līdzīgiem maksājumiem, tam jāparedz obligāta partnerība ar vismaz vienu pilsoniskās sabiedrības organizāciju. "Town-Twinning" un citos projektos īpaši jāveicina Austrumu-Rietumu sadarbība.

2. Vispārīgās piezīmes – programmas saturs

2.1 Programmai "Eiropa pilsoņiem" jāpalīdz praksē iedzīvināt Lisabonas līgumā ietvertās demokrātijas normas, sevišķi LES 10. un 11. pantu. Eiropas pilsoņu iniciatīva ir tikai viena līgumā paredzētā līdzdalības iespēja, citām steidzami jāseko. Arī šī programma būs veiksmīga, ja ES labāk veiks šos politiskos mājas darbus, kas detalizēti izklāstīti citos EESK atzinumos, — t. sk. nepieciešamība veidot zaļās grāmatas par sabiedrības līdzdalību.

2.2 Šobrīd kā vienīgais priekšlikuma juridiskais pamatojums tiek tieši minēts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 352. pants ⁽²⁾. EESK aicina norādīt, kuros līgumu pantos ir ietverti programmas sasniedzamie mērķi. Īpaši jāuzsver būtu LES 10., 11. pants, kā arī LESD 15. pants ⁽³⁾. Tāpat skaidrojošajā memorandā ir atsauce uz Pamattiesību hartas 39. pantu, kas paredz tiesības balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās, bet nav atsaucies uz citiem šīs hartas pantiem, tostarp 11. pantu (vārda un informācijas brīvība), 12. pantu (pulcēšanās un biedrošanās brīvība), 41. pantu (tiesības uz labu pārvaldību), 20. līdz 26. pantu, kas paredz indivīdu un dažādu sabiedrības grupu vienlīdzīgas tiesības un tiesību aizstāvību, un citiem ⁽⁴⁾. Tomēr programma nevar būt vienīgais vai galvenais instruments augšminēto mērķu sasniegšanai.

2.3 EESK uzsver, ka līdzdalība un pilsoniskā aktivitāte ir universāla un nedalāma vērtība, un visi pārvaldes līmeņi — vietējais, valsts, Eiropas Savienības — ir savstarpēji saistīti. Daudzi lēmumi saistībā ar Eiropas Savienību būtiski ietekmē vietējo un valsts līmeni. ES lēmumi savukārt tiek rosināti un līdzveidoti valsts un vietējā līmenī. Programmai jāatbilst šai realitātei, un tai jārod nepieciešamie līdzekļi, kā prioritāti atstājot eiropisko dimensiju neatkarīgi no tā, vai projekta īstenotājs darbojas valsts vai ES līmenī. Šādiem projektiem jābūt iespējamiem arī bez starptautiskiem partneriem. Paplašinoties finansējumam, vēlams atbalstīt arī vietējā līmenī darbojošos projektu īstenotājus, kas iesaistās ES lēmumu pieņemšanā.

2.4 EESK atzīmē, ka it sevišķi ekonomiskās krīzes laikā pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbībai ir īpaša nozīme, tomēr krīze un pieejamo līdzekļu trūkums tās bieži skārusi ļoti spēcīgi, tāpēc īpaša nozīme ir ilgtermiņa administratīvām dotācijām, kā arī strukturētā dialoga un tā saucamo "sargsuņa" organizāciju atbalstam, kā arī līdzdalībai aktuālo ES tēmu risināšanā. Programmai cita starpā jāatbalsta arī ES 2011.-2013. tematiskā gada iestrādes, atziņas un rezultāti, kā arī pilsoniskās sabiedrības, tai skaitā sociālo partneru, ieteikumi.

⁽²⁾ COM(2011) 884 final.

⁽³⁾ OV C 83, 30.3.2010.

⁽⁴⁾ OV C 83, 30.3.2010.

2.5 Pilsoniskā aktivitāte un līdzdalība ir loģiski saistīta ar darbībām, kas veicina informācijas un ideju apmaiņu, kā arī diskusijas par kopīgu identitāti, vērtībām un vēsturi. EESK atbalsta programmā piedāvāto paplašinājumu vēsturiskās atmiņas sadaļā, ietverot tajā nacistisko un totalitārā komunisma režīmu upuru piemiņu arī pēc 1953. gada. Ir jāatbalsta diskusijas sabiedrībā, kuras veicinātu pilnīgāku Eiropas vēstures izpratni un mācību nākotnei, uzsverot sabiedrības nozīmi ilgstoši dalītās Eiropas atkalapvienošanā. Jāpievērš īpaša uzmanība jauniešu vēsturiskajai apziņai, kas ir pamats kopīgai ES nākotnei, brīvībai un uzplaukumam.

2.6 EESK uzsver, ka projektos un aktivitātēs, kas notiek programmas “Eiropa pilsoņiem” ietvaros, it sevišķi “Town twinning”, plašāk jāiesaista sabiedrība, ne tikai institūciju darbinieki un amatpersonas. Ja projektu pieteicējs ir kāda pārvaldes iestāde, aģentūra vai cits veidojums, kas lielāko finansējuma daļu gūst no nodokļiem, nodevām vai līdzīgiem maksājumiem, tam jāparedz obligāta partnerība ar vismaz vienu pilsoniskās sabiedrības organizāciju. Īpašs atbalsts jāparedz jaunu partnerību, it sevišķi Austrumu-Rietumu, veidošanai.

3. Konkrētas piezīmes

Programmas “Eiropa pilsoņiem” koordinācija ar citām programmām

3.1 EESK apsveic labojumus sākotnējā priekšlikumā, kas paredz labāku sadarbību un koordināciju starp “Eiropa pilsoņiem” un citām, it sevišķi kaimiņattiecību, programmām. Atbilstoši priekšlikuma 11. pantam un stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanai būtu nepieciešama labāka koordinācija arī ar INTERREG, programmām mediju un jaunatnes jomā.

3.2 EESK aicina nekavējoties sākt darbu pie koordinētas informācijas sniegšanas par šo un citām ES programmām, lai ikvienam pilsonim būtu iespēja vienuviet uzzināt par visām viņam(-ai) pieejamajām iespējām. Kā redzams no Komisijas veiktās sabiedriskās konsultācijas,⁽⁵⁾ pilsoņiem ne vienmēr ir skaidra izpratne par to, kuras aktivitātes tiek galvenokārt atbalstītas kuras programmas ietvaros. Īpaša uzmanība jāpievērš jauniešiem.

3.3 Kā jau iepriekš prasīts EESK atzinumā, aicinām būtiski uzlabot koordināciju, piemēram, izveidojot pastāvīgu starpinstitucionālu vienību aktīvas pilsonības un līdzdalības jautājumos, kas vienotu pārstāvjus no dažādiem Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātiem un pārējām ES institūcijām⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisijas veiktās tiešsaistes konsultācijas (2010-2011) rezultāti.

⁽⁶⁾ OV C 28, 3.2.2006., 29.-34. lpp.

Finansiālie aspekti

3.4 Programmas finansējums ir absolūti nepietiekošs. EESK apzinās, ka šābrīža krīzes situācijā palielināt programmas “Eiropa pilsoņiem” budžetu ir finansiāls un politisks izaicinājums, tomēr uzsver šīs programmas absolūti fundamentālo nozīmi un norāda, ka principā tās finansējums būtu jāpalielina vairākkārt. Šobrīd tas nav adekvāts, lai sasniegtu taustāmus rezultātus Eiropas mērogā⁽⁷⁾, un pat rada vilšanos potenciālajos projektu iesniedzējos. Pašreizējais finansējuma apjoms var radīt jautājumus par sabiedrības līdzdalības nozīmi lēmumu pieņemšanā un lēmumu pieņēmēju apņēmību pildīt Lisabonas līgumu.

3.5 Aicinām apzināt veidus, kā programmai “Eiropa pilsoņiem” piešķirt papildu resursus, tai skaitā tādus, kas programmas perioda gaitā netiek izmantoti citās programmās.

3.6 Lai nodrošinātu plašu un iekļaujošu dalību programmā un nediskriminētu mazas un finansiāliem resursiem nabadzīgākas organizācijas, kā arī, lai uzlabotu programmas efektivitāti un redzamību Eiropā, EESK aicina paredzēt atbalstu arī maziem projektiem ar eiropeisku dimensiju. Īpaši pilsoniskās sabiedrības projektiem, salīdzinot ar pašreizējo programmu, jāsamazina minimālais projekta budžeta sliekšnis un līdzfinansējuma apjoms, jāpalielina priekšfinansējuma apjoms un jāatceļ obligātā prasība par ārvalstu partneru piesaisti, kā arī jāsamazina administratīvais slogs, vienlaikus saglabājot nepieciešamo uzraudzību tur, kur tā ir nepieciešama. Jaunajā programmas periodā jānodrošina iespēja iesniegt maza apjoma pilsoņu un pilsonisko organizāciju dotāciju pieprasījumus, lai pašai organizācijai vairs nebūtu jāiegulda desmitiem tūkstošu EUR liels līdzfinansējums. Pašreiz plānotais vidējais projekta apjoms — EUR 80 000 — rada bažas. Programmu plānojot, ir uzmanīgi jāizvērtē un jānovērs arī citi aspekti, kuros programmas noteikumi var diskriminēt atsevišķus projektu pieteicējus vai mērķa grupas.

3.7 EESK aicina Eiropas Komisiju apsvērt iespējas, kā sniegt īpašu atbalstu vai veidot atsevišķu mazo projektu kategoriju dalībvalstīs, kurās ir sevišķi nelabvēlīga situācija pilsoniskās sabiedrības darbībai programmas mērķim atbilstošās jomās vai arī kur līdzdalība ir zema.

3.8 Jaunajā programmas periodā jāatrod veids, kā efektīvi pieskaitīt brīvprātīgo darbu pie attiecināmā līdzfinansējuma⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Skat. 6. zemsvītras piezīmi.

⁽⁸⁾ OV C 325, 30.12.2006., 46.-52. lpp.

3.9 Pilsoniskās aktivitātes un pilsonisko vērtību stiprināšana jaunajās eiropiešu paaudzēs ir izšķirošs ES nākotnes izaicinājums un pienākums. Cita starpā EESK aicina Eiropas Komisiju apsvērt iespēju programmā plašāk iekļaut jauniešu projektus, kas jaunajā programmā “Erasmus for all” netiek turpināti, it sevišķi Jaunatnes iniciatīvas projektus. Vēl viens tematisks jaunievedums varētu būt projekti korporatīvās sociālās atbildības veicināšanai.

Programmas vadība un administrēšana

3.10 Vēlama programmas, it sevišķi 3.6. punktā minēto mazāko projektu, decentralizēta administrēšana. Jau šobrīd Komisija sola maksimāli iesaistīt programmas popularizēšanā Komisijas pārstāvniecības dalībvalstīs⁽⁹⁾, tomēr jāapsver iespējas paplašināt pārstāvniecību vai citu, valsts līmeņa struktūru izmantošanu arī programmas sadaļu administrēšanai. Sabiedrības informēšana un programmas administrēšana ir savstarpēji papildinošas darbības. Alternatīvs risinājums būtu nodrošināt iespēju vairāku mazo projektu īstenošanai, izmantojot globālās dotācijas.

3.11 Programmas administrēšanai jābūt maksimāli atvērtai un caurskatāmai. EESK apsveic Eiropas Komisiju ar tām konsultācijām, kas jau notiek programmas ietvaros. Tomēr, apzinoties programmas īpašo raksturu, ir jārod iespēja programmas vadības komitejas darbā iesaistīt Reģionu Komitejas, EESK un strukturētā dialoga partneru pārstāvjus, piešķirot tiem ekspertu, pilntiesīgu locekļu, novērotāju, aktīvu novērotāju vai līdzīgu statusu un/vai izveidojot formālu vai neformālu starpinstitucionālu ikgadējās programmas veidošanas darba grupu. Tas iedzivinās partnerības ideju un ļaus nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu jau agrīnā lēmumu pieņemšanas stadijā. Tāpat šiem pārstāvjiem jābūt cieši iesaistītiem visos programmas izvērtēšanas un nākamās programmas izstrādes posmos⁽¹⁰⁾.

3.12 Ir jānovērš pilsoniskās sabiedrības identificētie riski saistībā ar darba programmu ikgadējām prioritātēm, īstermiņa aktivitātēm vai kampaņveidīgiem pasākumiem. Tie nedrīkst aizēnot vai arī vienpusīgi sašaurināt programmas pamatmērķus. Pilsoniskajai sabiedrībai jādod iespēja pašai izvēlēties sev aktuālās projektu tēmas, kas atbilst programmas pamatmērķiem.

3.13 EESK uzstāj uz divu pakāpju projektu vērtēšanas sistēmas ieviešanu. Nepietiekamā finansējuma dēļ noraidīto pieteikumu skaits ir iespaidīgs, šobrīd atsevišķās programmas sadaļās tikai viens no aptuveni 20 projektiem tiek atbalstīts. Programma nedrīkst lieki izšķērdēt organizāciju resursus, tādējādi tām nodarot kaitējumu un nonākot pretrunā ar programmas pamatmērķiem. Papildus būtu jāievieš vairāki projektu iesniegšanas termiņi.

⁽⁹⁾ COM(2011) 884 final.

⁽¹⁰⁾ Skat. 6. zemsvītras piezīmi.

3.14 Plānojot programmas administrēšanas izmaksas, kas šķiet pārmērīgas ar aptuveni 11 % no visa programmai paredzētā budžeta, EESK aicina ņemt vērā izmaksu un ieguvumu analīzi⁽¹¹⁾ un šajā atzinumā piedāvātos risinājumus, kā šīs izmaksas mazināt, t. sk. ar globālo dotāciju, divpakāpju vērtēšanas sistēmas palīdzību utt.

3.15 EESK aicina nekavējoties izveidot programmas “Eiropa pilsoņiem” kontaktpunktus tajās programmas dalībvalstīs, kur to vēl nav, kā arī vairoto to aktivitāti un redzamību.

Efektivitāte, ilgtspēja un atdeve par ieguldītajiem resursiem

3.16 Kā atzīst gan Eiropas Komisija, gan ļoti daudzi tās aptaujātie pilsoniskās sabiedrības pārstāvji⁽¹²⁾, programmai nākotnē jābūt daudz ciešāk sasaistītai ar reālu un konkrētu lēmumu pieņemšanas procesu un ar Eiropas politisko dienas kārtību. EESK atzinīgi vērtē to, ka par vienu rezultatīvo kritēriju jaunajai programmai noteikts to politikas iniciatīvu skaits un kvalitāte, kas radušās programmas atbalstīto pasākumu rezultātā. Līdz ar to programma var veicināt LES 11. panta īstenošanu. Tāpat EESK atzinīgi vērtē Komisijas prasību pēc labas prakses apmaiņas un ideju apkopošanas sabiedrības līdzdalības jomā⁽¹³⁾.

3.17 Visām programmas atbalstītajām darbībām ir nepieciešami praktiski izmantojami, stabili, ilgtspējīgi un maksimāli redzami rezultāti. Tie jāpanāk arī gadījumos, kad tiek rīkotas diskusijas, īslaicīgas pilsoņu tikšanās un attīstīti savstarpējie kontakti. Piemēram, prezidentūras pasākumi daļēji var pārtapt par regulāriem apspriežu forumiem starp pilsonisko sabiedrību un ES institūcijām.

3.18 EESK aicina palielināt darbības dotāciju pieejamību, īpašu uzmanību pievēršot ES un arī valsts līmenim, jo tieši šīs dotācijas ļauj organizācijai attīstīt vispārējo kompetenci, spējas piedalīties politikas veidošanā un operatīvi reaģēt uz jaunajiem izaicinājumiem⁽¹⁴⁾. Turpretim projektu dotācijas bieži ir koncentrējas uz specifiskām darbībām un caur tām bieži ir grūtāk nodrošināt ilgtspēju, institucionālo atmiņu un darbības kvalitāti.

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar pašreizējo Eiropas Komisijas priekšlikumu programmas “Eiropa pilsoņiem” kopējais budžets 2014.-2020. gadā veidos EUR 229 milj., no kuriem EUR 206 milj. tiks atvēlēti tieši programmas pasākumiem, bet EUR 23 milj. – administratīvas dabas izdevumiem. Sk. COM(2011) 884 final, 2011/0436 (APP) pielikumu.

⁽¹²⁾ Eiropas Komisijas veiktās tiešsaistes konsultācijas (2010-2011) rezultāti.

⁽¹³⁾ COM(2011) 884 final.

⁽¹⁴⁾ Sk. arī Eiropas Parlamenta Iekšpolitikas ģenerāldirektorāta Budžeta jautājumu politikas departamenta pētījumu “Budžeta jautājumi. Nevalstisko organizāciju finansēšana no ES budžeta” (*Budgetary Affairs, Financing of Non-governmental Organisations (NGO) from the EU Budget [Study], Provisional Version*) [pētījums], provizorisksa versija, 2010.

Jāpārbauda pašreizējā priekšlikuma pielikumā paredzētās vidējās summas, projektu skaits un citi rādītāji. Tie nedrīkst diskriminēt finansāli un administratīvi vājākas organizācijas, uzliekot augstus līdzfinansējuma un citus sliekšņus. Lietderīgāk būtu nenoteikt nekādu vai noteikt zemu dotāciju summas minimālo apjomu, tādējādi palielinot saņēmēju skaitu un/vai atbalsta ilgumu.

3.19 Vēlams plaši izmantot ilgtermiņa strukturālo atbalstu uzticamajiem partneriem. Tāpat vēlams pagarināt pārējo projektu maksimālo ilgumu, ja to prasa konkrētā projekta specifikā.

4. Papildu priekšlikumi Eiropas Komisijas sagatavotajam priekšlikumam

Šajos grozījumos izteikts EESK viedoklis par vairākiem programmas pamataspektiem. Lai atspoguļotu 1. sadaļā norādīto un lai nodrošinātu teksta iekšējo loģiskumu, priekšlikuma, skaidrojošā memoranda un pielikuma tekstā var būt jāveic arī citi grozījumi.

4.1 EESK aicina papildināt vai izņemt no priekšlikuma preambulas 4. punkta norādi uz to, ka "Eiropas pilsoņu iniciatīva sniedz unikālu iespēju pilsoņiem tieši līdzdarboties ES likumdošanas attīstībā" ⁽¹⁵⁾, jo tas var radīt šaubas par citu Lisabonas līguma normu ieviešanu.

4.2 EESK aicina preambulas 4. punktā vārdus "starpvalstu un ES līmenī" aizvietot ar "starpvalstu un ES līmenī, kā arī, ievērojot eiropisko dimensiju, dalībvalstu līmenī" saskaņā ar šā atzinuma 2.3. un 3.6. punktu.

4.3 Aicinām preambulas 10. punktā vārdu "starpvalstiskos" aizvietot ar vārdu "programmas", saskaņā ar šā atzinuma 2.3. un 3.6. punktu.

4.4 Aicinām preambulas 14. punktu papildināt sekojoši: "sadarbībā ar Komisiju, dalībvalstīm, Reģionu Komiteju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, strukturētā dialoga pārstāvjiem, kā arī individuāliem Eiropas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem."

4.5 Aicinām preambulas 16. punktā vārdus "tieši saistīti ar ES politikām" aizvietot ar "tieši saistīti ar politikām ES jautājumos", kā arī vārdus "ES politiskās darba kārtības veidošanā" aizvietot ar "politiskās darba kārtības veidošanā ES jautājumos."

4.6 Lai sasniegtu šā atzinuma 3.13. punktā minēto, aicinām preambulas 16. punkta 2. teikumu papildināt ar "kā arī divpakāpju projektu pieteikumu atlasī."

4.7 Priekšlikuma 1. pantu aicinām grozīt sekojoši: globālais mērķis — "sekmēt eiropiskās vērtības un identitāti"; jēdziens "eiropiskās vērtības un identitāte" ir plašāks un iekļaujošāks. Šie grozījumi jāievēro arī citur priekšlikuma tekstā.

4.8 Papildus tam 1. pantā vārdus "ES līmenī" aicinām aizvietot ar vārdiem "ES lietās vai jautājumos" saskaņā ar iepriekš teikto, ka pilsoniskā līdzdalība ir nedalāma, un ES lietas tiek lemtas ne tikai ES līmenī.

4.9 Priekšlikuma 2. panta 2. punktā aicinām vārdus "Savienības līmenī" aizvietot ar vārdiem "Savienības lietās vai jautājumos", kā arī teikuma daļu "pilnveidojot pilsoņu izpratni par Savienības politikas veidošanas procesiem" grozīt kā "pilnveidojot pilsoņu izpratni un iesaisti politikas veidošanā ES jautājumos."

4.10 Priekšlikuma 3. panta 2. punktu aicinām papildināt un grozīt sekojoši:

- (3) atbalsts organizācijām, kuru darbība ir vispārējās Eiropas interesēs vai kuru darbībai piemīt skaidra Eiropas dimensija;
- (4) kopienas izveide un debates par pilsonības jautājumiem, sagatavotas mērķauditorijas iesaistot ar interneta un komunikācijas tehnoloģiju un/vai sociālo mediju palīdzību, kā arī stiprinot eiropisko dimensiju citos komunikācijas kanālos vai veidos;
- (5) atsevišķos un pamatotos gadījumos — Savienības līmeņa pasākumus. Pamatojums: Savienības līmeņa pasākumiem ne vienmēr ir pievienotā vērtība, jo bieži vien tie pulcē pilsoņus, kas jau ir informēti un aktīvi ES jautājumos, bet rezultāti nepamato augstās izmaksas;

⁽¹⁵⁾ Skat. 13. zemsivētras piezīmi.

(7) pārdomas/debates par kopējām vērtībām un ES pilsonības nākotni un līdzdalības iespējām;

(8) iniciatīvas, lai vairotu informētību par ES iestādēm un to darbību; par pilsoņu tiesībām, it īpaši demokrātiskajām tiesībām; kā arī par politikas, it īpaši ES politikas, veidošanas procesu valsts līmenī. Šīm iniciatīvām jāsekmē pilsoņu iesaiste politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā dažādos līmeņos un/vai posmos;

(11) atbalsts programmas informācijas/konsultāciju un administrēšanas struktūrām dalībvalstīs;

(12) jauns punkts: dotācijas īpašos atbalsta reģionos vai dalībvalstīs, kur citu resursu pieejamība darbībai, kas atbilst programmas mērķiem, ir zema vai arī kur sabiedrības līdzdalība ir zem vidējā.

4.11 Saistībā ar priekšlikuma 4. pantu EESK uzsver, ka Komisijai būtu cik vien iespējams jāatsakās no valsts iepirkuma līgumiem (**public procurement contracts**), kuru rezultātā visbiežāk tiek rīkotas vērienīgas un dārgas, bet no pilsoņiem tālas sabiedrisko attiecību kampaņas. Visas darbības jāpadara maksimāli atvērtas visiem programmas dalībniekiem.

4.12 6. pantu aicinām papildināt atbilstoši šim atzinumam, t. sk. 2.6. punktam.

4.13 Apsvērt iespēju no 8. panta svītrot nosacījumu, ka ik gadu programmai tiek noteiktas jaunas prioritātes, vai arī mīkstināt šī panta redakciju.

4.14 9. pantu aicinām papildināt sekojoši: "3. Ir jārod iespēja, kā programmas vadības komitejas aktīvā darbā iesaistīt Reģionu Komitejas, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas un strukturētā dialoga partneru pārstāvjus, piešķirot tiem ekspertu, pilntiesīgu locekļu, novērotāju, aktīvu novērotāju vai līdzīgu statusu un/vai izveidojot formālu vai neformālu starpinstitutionālu ikgadējās programmas veidošanas darba grupu."

4.15 10. pantu aicinām papildināt sekojoši: "Priekšlikuma 9. pantā minētajām pusēm jābūt cieši iesaistītām visos

programmas izvērtēšanas un nākamās programmas izstrādes posmos."

4.16 Aicinām papildināt priekšlikuma 14. panta 2. punktu sekojoši: "informē Eiropas Parlamentu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju." 14. panta 3. punkta sākumā aicinām pievienot vārdus "Tai skaitā,".

4.17 Aicinām papildināt pielikuma 2. sadaļu "Programmas vadīšana", norādot, ka atsevišķu programmas sadaļu administrēšanā iespējams un vēlams piesaistīt EK pārstāvniecības dalībvalstīs vai citas struktūras valstu līmenī, kuras Komisija atzīst par piemērotām.

4.18 Saistībā ar pielikumā minētajiem vērtēšanas kritērijiem EESK īpaši uzsver un atbalsta to, ka ir jāpanāk pastiprināta līdzekļu ieguldīšana valstīs un reģionos, kuros programmas mērķu sasniegšanai ir ierobežoti vai nav pieejami citi līdzekļi, vai arī kur ir zemi līdzdalības rādītāji.

4.19 EESK kategoriski noraida un aicina svītrot šobrīd pielikuma "Legislative Financial Statement for Proposals" 2.2.1. punktā noteikto, ka mazu un vidēju organizāciju dalība programmā rada risku tās administrēšanai. EESK norāda, ka saskaņā ar augstāk minēto šīs organizācijas ir īpaši labi piemērotas pilsoņu iesaistei, un to dalība programmā ir jāsekmē visos iespējamajos veidos, tostarp atvieglojot projektu iesniegšanu, projektu administrēšanu, samazinot minimālo projektu budžetu, atļaujot neiesaistīt ārvalstu partnerus, ja tam nav objektīvas nepieciešamības, kā arī samazinot līdzfinansējuma apjomu.

4.20 EESK aicina pārskatīt pielikumos noteikto projektu skaitu dažādās darbībās un šo projektu finansējuma rādītājus, lai atspoguļotu augstāk minētās prasības pēc labākas projektu pieejamības mazām un vidējām organizācijām un/vai atsevišķas(-u) mazo projektu kategorijas(-u) ieviešanas, pēc labākas darbības dotāciju pieejamības, projektu maksimālā termiņa pagarināšanas u.c.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā”

COM(2012) 85 final – 2012/0036 (COD)

(2012/C 299/23)

Ziņotājs: **DE LAMAZE kgs**

Eiropas Parlaments 2012. gada 15. martā un Padome 2012. gada 4. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā”

COM(2012) 85 final – 2012/0036 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 28. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 142 balsīm par, nevienam nebalsojot pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu, kuras mērķis ir nostiprināt esošos Eiropas tiesību aktus noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas jomā. Komiteja piekrīt Parlamenta un Padomes paustajām bažām un atgādina, ka organizētā noziedzība kļūst intensīvāka un kompleksāka, jo tā darbojas pāri robežām un tās rīcībā ir vērā ņemami līdzekļi. Ja saskaņošanas pasākumi netiek veikti Eiropas līmenī, organizētā noziedzība izmanto mazāk stingro valstu tiesību sistēmas. Tāpēc jāpastiprina darbs Eiropas līmenī. Uz spēles ir Eiropas Savienības iedzīvotāju drošība, un tas ir mērķis, kas pilnībā attaisno ES iejaukšanos saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 5. panta 3. punktu un 67. pantu.

1.2 Tomēr EESK vēlas uzsvērt, ka ES darbības būtu jāizstrādā un jāīsteno, pilnībā ievērojot valstu tradīcijas un praksi šajā jomā un ņemot vērā katras valsts īpašās problēmas, it īpaši apkarojamo noziedzības veidu īpatnības.

1.3 EESK gan uzsver, ka šajā jomā nepieciešama visaptveroša, operatīva un integrēta pieeja, tomēr vienlaikus pauž nožēlu, ka pašreizējā priekšlikumā nav iekļauts Kopienas tiesību kopums attiecībā uz tiesu iestāžu un izmeklēšanas dienestu sadarbību. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu identifikācijai un meklēšanai būtu jāparedz līdzekļu atguves dienestu un *Eurojust* pilnvaru stiprināšana. Turklāt, EESK aicina,

— uzlabot sadarbību starp iestādēm, kuras nodarbojas ar izsekošanas, represīvajiem un spriedumu jautājumiem liela mēroga nelikumīgā tirdzniecībā, kā arī uzlabot sadarbību attiecībā uz līdzekļu izmantošanu,

— visus ar konkrēto nozari saistītos speciālistus veidot kopīgu profesionālo kultūru,

— izmantot transversālu pieeju visos Komisijas ģenerāldirektorātos,

— saskaņot nodokļu jautājumus un procedūras — to varētu veicināt stratēģija “Eiropa 2020”.

1.3.1 EESK uzskata, ka nepieciešama ne vien koordinēšana un regulāra informācijas apmaiņa valstu līdzekļu atguves dienestu starpā, bet laika gaitā būtu arī plānojama Eiropas līmeņa centralizācija šajā jomā, vai nu šim mērķim veidojot jaunu īpašu struktūru, vai šo funkciju tieši uzticot *Eurojust*. Ņemot vērā esošās problēmas, cīņai pret organizēto noziedzību ar sadarbību vien nevar nepietikt.

1.4 Lai noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas pasākumi būtu efektīvi, ir jāpieņem holistiska pieeja, kas ļautu regulēt visas instrumenta dimensijas, lielāku uzmanību pievēršot konfiscēto līdzekļu izmantošanai galvenokārt sociāliem mērķiem.

Šajā sakarā jāuzsver vajadzība novērst risku, ko rada tieša īpašumu pārdošana, jo tādējādi kriminālajām organizācijām var rasties iespēja tos atgūt savā īpašumā.

1.5 EESK atgādina, ka efektīva cīņa pret organizēto noziedzību nekādā gadījumā nevar būt pamatojums pamattiesību pārkāpumiem, it īpaši tas attiecas uz Pamattiesību hartā iekļautajām tiesībām uz aizstāvību.

2. Komisijas priekšlikuma saturs

2.1 Priekšlikuma mērķis ir aizsargāt likumīgo ekonomiku pret noziedznieku iefiltrēšanos, tāpēc tajā ietverts dalībvalstīm paredzēts noteikumu minimums attiecībā uz noziedzīgi iegūtu aktīvu — noziedzīgi iegūtu līdzekļu, tostarp arī tādu, kas iegūti netieši, un nozieguma rīku iesaldēšanu un konfiskāciju. Tā kā galvenais šā priekšlikuma juridiskais pamats ir LESD 83. panta 1. punkts, tā darbības jomā ir “eironoziegi”, tostarp priekšlikums attiecas arī uz līdzdalību noziedzīgās organizācijās, taču tikai tajos gadījumos, kad par tiem Eiropas līmenī jau veikta saskaņošana.

2.2 Šis priekšlikums, aizstājot Padomes Vienoto rīcību 98/699/TI un daļēji arī Padomes Pamatlēmumus 2001/500/TI ⁽¹⁾ un 2005/212/TI ⁽²⁾:

- pārņem esošos noteikumus par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju pēc galīgā notiesājošā sprieduma pieņemšanas un par īpašumu konfiskāciju tādā apmērā, kas atbilst noziedzīgi iegūtu līdzekļu summai (3. pants),
- groza pašreizējos noteikumus par paplašināto konfiskāciju (4. pants), pašreizējās paplašinātās konfiskācijas alternatīvo noteikumu sistēmas vietā paredzot vienotu noteikumu minimumu; minētais neattiecas uz noilguma gadījumiem vai gadījumiem, kad tiek piemērots *ne bis in idem* princips.

2.3 Priekšlikumā iekļauti arī jauni noteikumi, proti,

- konfiskācija bez notiesājoša sprieduma (5. pants), ja aizdomās turētās personas nāves vai pastāvīgas slimības dēļ notiesājošs spriedums nav iespējams, vai arī — aizdomās turētās personas bēgulošanas vai slimības dēļ nav iespējama efektīva kriminālvajāšana pienācīgā termiņā un pastāv risks, ka tā būs jāizbeidz noilguma dēļ,
- to aktīvu konfiskācija, kas nodoti trešai personai, kurai būtu vajadzējis rasties aizdomām, ka tie ir noziedzīgi iegūti līdzekļi (6. pants),
- līdzekļu preventīva pagaidu iesaldēšana, ja pastāv risks, ka nekādu pasākumu neveikšanas gadījumā līdzekļi var iet zudībā; šādus pasākumus kompetentās iestādes var veikt ar tiesas apstiprinājumu (7. pants),

⁽¹⁾ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, ares-tēšanu un konfiskāciju.

⁽²⁾ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un citu īpašumu konfiskāciju.

— izmeklēšanas turpināšana par personas īpašumu, lai ļautu īstenot iepriekš neveiktus konfiskācijas lēmumus, pat pēc kriminālprocesa pabeigšanas (9. punkts),

— iesaldēta īpašuma pienācīga pārvaldība, lai tā vērtība pirms konfiskācijas nesamazinātos (10. punkts).

2.4 Šos pamattiesību ⁽³⁾ ierobežojumus kompensē ar aizsardzības pasākumu minimumu, kuru mērķis ir panākt, lai tiktu ievērota nevainīguma prezumpcija, tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesiskās aizsardzības līdzekļu izmantošanas tiesības un tiesības saņemt informāciju par to, kā šīs tiesības izmantot (8. pants).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Ņemot vērā gan to, ka organizētā noziedzība rada ierobežojumus iedzīvotāju un iekšējā tirgus dalībnieku tiesību un brīvību jomā, mazinot uzticēšanos, gan arī organizētās noziedzības izraisītās ievērojamās cilvēkresursu, sociālās, ekonomiskās un finanšu izmaksas, EESK uzsver konfiskācijas pasākumu būtisko lomu organizētās noziedzības apkarošanā, jo tas ir veids, kā vērsties pret tās pastāvēšanas svarīgāko mērķi, proti, peļņas gūšanu.

3.2 EESK atbalsta izskatāmās iniciatīvas mērķi stiprināt Eiropas tiesisko regulējumu šajā jomā un ieviest stingrākus noteikumus, turklāt šādu nepieciešamību jau ilgu laiku uzsvēris gan Eiropas Parlaments, gan Padome saskaņā ar Stokholmas programmu. Šajā sakarā Komiteja atbalsta Parlamenta ierosināto un nesen izveidoto Īpašo komiteju organizētās noziedzības, korupcijas un naudas atmazgāšanas jautājumos. Minētās komitejas izveidošana apstiprina apņemšanos cīņu pret šo postu noteikt par vienu no ES politikas svarīgākajām prioritātēm.

3.3 EESK aicina nopietni izvērtēt gan krīzes izraisīto kritisko situāciju, gan nelegālo darbību apjoma satraucošo palielināšanos Eiropas Savienībā. Komiteja vēlētos, lai dalībvalstis aktīvāk savstarpēji saskaņo rīcību attiecībā uz noziedzības tīkliem un to līdzekļiem.

3.4 Krīzes apstākļos būtu loģiski konfiscēt nelegāli iegūtos līdzekļus, kas bieži vien sasniedz milzīgas summas, un tos no jauna ieguldīt likumīgā tautsaimniecības aprītē, tāpēc EESK aicina apsvērt šo iespēju, kas gan no ekonomiskā, gan no sociālā viedokļa būtu vērā ņemama. Turklāt Komiteja uzsver, ka cīņā pret organizēto noziedzību šādai loģikai būtu jārod iespēja atbalstīt iekšēja tirgus labāku darbību un tādējādi samazināt konkurences izkropļojumus, no kuriem ciest nākas likumīgai uzņēmējdarbībai.

⁽³⁾ Vai šos principus.

3.5 Nepieciešamība pēc visaptverošas, operatīvas un integrētas pieejas

3.5.1 Lai cīņa pret organizēto noziedzību būtu efektīva, nepieciešama visaptveroša pieeja, tāpēc EESK pauž nožēlu, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas pasākumu saskaņošana nav saistīta ar visaptverošu instrumentu, kas pārņemtu saskaņā ar agrāko 3. pīlāru pieņemto *acquis communautaire* attiecībā uz tiesu iestāžu un izmeklēšanas dienestu sadarbību, jo šīs jomas ir papildinošs un neatņemams minētās politikas sadaļas.

3.5.2 EESK uzsver: lai noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanas un konfiskācijas pasākumi būtu efektīvi, ir jāpieņem holistiska pieeja, lai panāktu regulējumu, kurā būtu ņemti vērā visi saistīto problēmjautājumu aspekti, īpašu uzmanību veltot vajadzībai novērst risku, ka tieša īpašumu pārdošana radītu iespēju kriminālajām organizācijām tos atgūt savā īpašumā.

3.5.3 Konsekvences, lielākas tiesiskās noteiktības, labākas ES standartu pārņemšanas un piemērošanas nodrošināšanas nolūkā EESK ierosina direktīvā iekļaut atsauci gan uz Lēmumu 2006/783/TI par savstarpējas atzišanas principa piemērošanu konfiskācijas rīkojumiem, gan uz Lēmumu 2007/845/TI attiecībā uz sadarbību starp dalībvalstu līdzekļu atguves dienestiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citu īpašumu meklēšanas un identifikācijas jomā.

3.5.4 Faktiski iesaldēšanas un konfiskācijas pasākumus efektīvi var veikt vien tad, ja to pamatā ir efektīva noziedzīgi iegūtu līdzekļu — arī tad, ja tie legalizēti — meklēšanas un identifikācijas sistēma.

3.5.5 Attiecībā uz konfiscēto līdzekļu izmantošanu uzsver, ka ir svarīgi izveidot dalībvalstu sadarbības mehānismus, lai veicinātu labākās prakses apmaiņu starp kompetentajām valsts iestādēm.

3.5.6 Šajā sakarā EESK atgādina,

- ka līdzekļu atguves dienestiem nepieciešama vieglāka pieeja finanšu informācijai (it īpaši, datiem par bankas kontiem) ⁽⁴⁾,
- par priekšrocībām, kas dalībvalstīm rastos, ja tās pilnā mērā izmanto *Eurojust* sniegtās iespējas — tā pievienotā vērtība pārrobežu izmeklēšanas un vajāšanas jomā vairs nav jāpie-rāda, turklāt *Eurojust* būtiski atvieglo tu līdzekļu atguves dienestu un tiesībsardzības iestāžu sadarbību,
- ka *Eurojust* iniciatīvas pilnvaru stiprināšana ir steidzams jautājums. It īpaši tas attiecas uz pilnvarām uzsākt izmeklēšanu,
- ka svarīgi ir panākt sadarbību starp visām iestādēm, kuras nodarbojas ar izsekošanas, represīvajiem un spriedumu

⁽⁴⁾ Skatīt Komisijas ziņojumu, kas balstīts uz 2011. gada 12. aprīļa Lēmuma 2007/845/TI 8. pantu.

jautājumiem liela mēroga nelikumīgā tirdzniecībā, izmantojot visus to rīcībā esošos līdzekļus (digitalizētas datnes, izlūkdatu, šķērseniskas informācijas apmaiņu, cilvēkresursu, zināšanu un aprikojuma apmaiņu),

- ka steidzams jautājums ir kopīgas profesionālās kultūras veidošana Eiropā, īstenojot muitas, policijas, nodokļu un tiesu jomas darbinieku apmaiņas programmas,
- ka šādas kultūras atbalsta nolūkā ir jāveido vajadzīgās dažādu Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātu sinerģijas,
- ka nepieciešama nodokļu jautājumu un procedūru saskaņošana, lai organizētai noziedzībai Eiropā liegtu jebkādas patveršanās iespējas,
- ka cīņa pret organizēto noziedzību būtu jāsaista ar stratēģiju "Eiropa 2020".

3.5.7 Turklāt, dažu valstu līmenī ⁽⁵⁾ veikto konfiscēto līdzekļu centralizācijas pasākumu panākumi un efektivitāte liecina, ka šī pieredze būtu jāpārņem Eiropas līmenī. Tāpēc EESK ierosina, ka paralēli nepieciešamajai koordinācijai un sistemātiskai informācijas apmaiņai starp valstu līdzekļu atguves dienestiem, tiktu pētītas arī šīs jomas centralizācijas iespējas, kuras varētu īstenot, vai nu šim mērķim veidojot jaunu un īpašu struktūru, vai šo funkciju tieši uzticot *Eurojust*. Pat ja šāda centralizācija šobrīd skar valstīm jutīgus jautājumus attiecībā uz dažu datubāzu kopīgu izmantošanu, tā būtu jāuzskata par mērķi, lai arī ilgtermiņā, jo ar sadarbību vien mērķi efektīvi apkarot organizēto noziedzību sasniegt nevar.

3.5.8 Visbeidzot, EESK atgādina, ka Eiropas stratēģiju konfiskācijas jomā pilnā mērā un efektīvi var īstenot vienīgi tad, ja tā kļūst par daļu no pasaules mēroga pieejas problēmas risinājumam, tāpēc Komiteja pauž nožēlu, ka izskatāmajā priekšlikumā šā būtiskā aspekta jautājumi nav risināti.

4. Īpašas piezīmes

4.1 **Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 1. pantu:** aizstāt "uz īpašuma konfiskāciju krimināllietās" ar "uz tā īpašuma konfiskāciju, kas saistīts ar noziedzīgiem nodarījumiem".

4.2 **Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 2. panta 1. punktu:** par iesaldēšanas un konfiskācijas pasākumu mērķiem.

4.2.1 EESK atzinīgi vērtē, ka pasākumus plānots attiecināt arī uz netiešiem guvumiem. Tas ir vērā ņemams progress, salīdzinājumā ar Lēmumu 2005/212/TI.

⁽⁵⁾ It īpaši Francijā, izveidojot Atsavināto un konfiscēto līdzekļu pārvaldības un atgūšanas aģentūru (AGRASC) un Nīderlandē — BOOM.

4.3 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 3. panta 2. punktu: par vērtību konfiskāciju

4.3.1 EESK ierosina to attiecināt arī uz īpašumiem, kas izmantoti nozieguma izdarīšanai (saukti par "rīkiem"). Komiteja uzskata, ka nav iemesla, lai šā pasākuma piemērošanu ierobežotu un attiecinātu tikai uz noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. EESK uzsver, ka "rīku" definīcijā ietverti arī transporta līdzekļi, kas izmantoti, lai noziedzīgi iegūtos līdzekļus pārvadātu Eiropas Savienībā.

4.4 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 4. pantu: par paplašinātām konfiskācijas pilnvarām

4.4.1 EESK atzinīgi vērtē vienkāršošanas pasākumus, proti, paredzot vienotu minimuma standartu. Ar Lēmumu 2005/212/TI tika ieviesta alternatīvu sistēma, kas izraisīja pārāk lielu dažādību valstu pieejā, kas, savukārt, neveicina savstarpējās atzišanas principa pareizu piemērošanu šajā jomā.

4.4.2 Vienlaikus EESK pauž lielu nožēlu, ka priekšlikumā par primāru vairs nav noteikts īpašuma vērtības un likumīgo ienākumu nesamērīguma kritērijs ⁽⁶⁾ un ka tas vien netieši minēts starp "konkrētiem faktiem", uz kuriem tiesa balsta savu spriedumu (4. panta 1. punkts). Progresīvākajos valstu tiesību aktos attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību šim kritērijam ir izšķiroša nozīme. EESK ņem vērā Komisijas lēmumu atstāt atsauci uz šo aspektu valstu tiesu ziņā un aicina Eiropas Parlamentu un Padomi no jauna ieviest šo kritēriju direktīvas priekšlikumā, pēc vārdiem "par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu notiesātai personai" pievienojot ierakstu "proporcionāli tās legālajiem ienākumiem". Vienlaikus EESK mudina valstu iestādes šim kritērijam piešķirt vislielāko nozīmi.

4.5 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 5. pantu: par konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma

4.5.1 Lai gan principā var šķist sarežģīti konfiskāciju saistīt ar to, ka attiecīgā persona netiek saukta pie atbildības par darbībām, kuru dēļ pasākums ir piemērots, EESK tomēr atzīst šā pasākuma praktisko noderību un atbalsta to tā efektivitātes dēļ. Šis pasākums atvieglotu arī savstarpējo atzišanu ar tām valstīm, kurās spēkā ir anglosakšu tiesību sistēmas, jo šajās valstīs civiltiesiskas konfiskācijas procedūras jau tiek izmantotas.

4.5.2 EESK tomēr pauž bažas, ka "aizdomās turētās vai apsūdzētās personas pastāvīgas slimības" jēdziena ieviešana var pārvērtēt ceļu dažāda veida manipulācijām. Eiropas Savienības tiesību akti nosaka, ka katrai apsūdzētai personai ir tiesības prasīt, lai to pārstāv advokāts. EESK aicina paredzēt, ka slimība nav pietiekams iemesls, lai veiktu konfiskāciju bez notiesāšanas, un tāpēc prasa to svītrot no direktīvas priekšlikuma (5. pants).

⁽⁶⁾ Šis kritērijs bija viena no trijām alternatīvajām un/vai kumulatīvajām iespējām, kas bija paredzētas Pamatlēmumā 2005/212/TI (3. panta 2. punkta c) apakšpunkts).

4.6 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 7. pantu: par iesaldēšanu

4.6.1 EESK atgādina, ka procesuālos noteikumus un tiesības uz aizstāvību nevar izslēgt vienkārši tādēļ, ka no tā atkarīga soda efektivitāte.

4.6.2 EESK uzskata, ka visi iesaldēšanas pasākumi saprātīgā termiņā jāapstiprina tiesnesim, taču kompetentajām administratīvajām iestādēm ir jābūt pilnvarotām veikt tūlītējus aizsardzības pasākumus.

4.7 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 8. pantu: par aizsardzības pasākumu garantiju

4.7.1 Saskaņā ar pieeju, ko izstrādājusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa tādu dažādu pasākumu proporcionalitātes izvērtēšanai, kas katrā konkrētā gadījumā ierobežo pamattiesības uz īpašumu, proti, paplašinātā konfiskācija, konfiskācija bez notiesājoša sprieduma un konfiskācija, ko piemēro trešām personām, priekšlikums paredz minimālās procesuālās garantijas un tiesiskās aizsardzības līdzekļus atbildētājam. Lai gan var šķist, ka atgādināt par tiesībām uz taisnīgu tiesu ir lieki, tomēr lietderīgi būtu skaidri noteikt, ka visiem tiesas nolēmumiem par konfiskāciju ir jābūt pamatotiem un tie jāpaziņo visām attiecīgajām personām.

4.7.2 Saskaņā ar Eiropas standarts prasībām, kas noteiktas līdzekļu legalizācijas apkarošanas jomā, un saistībā ar minētās jomas topošo instrumentu, EESK uzsver: būtu jāparedz, ka personām, kuru īpašumi konfiscēti, jābūt tiesībām juridisku palīdzību saņemt pilnā mērā.

4.7.3 EESK uzskata, ka apsūdzētai personai nedrīkst būt mazāk tiesību nekā personai, kura iesaistīta kā trešā persona un saņēmusi attiecīgos īpašumus. Lai šajā ziņā novērstu jebkādas neskaidrības, EESK ierosina jaunu 1. punkta redakciju, proti: "Katra dalībvalsts veic nepieciešamos pasākumus, lai personai, uz kuru attiecas šajā direktīvā paredzētie noteikumi, būtu tiesības uz efektīvu apelāciju un pilnas tiesības juridisko palīdzību. Visiem tiesas nolēmumiem par konfiskāciju ir jābūt pamatotiem un par tiem jāpaziņo attiecīgajai personai".

4.8 Attiecībā uz Direktīvas priekšlikuma 9. pantu: par efektīvu izpildi

4.8.1 EESK uzskata: lai gan mērķis nodrošināt konfiskācijas rīkojumu efektīvu izpildi pats par sevi ir likumīgs, tomēr papildu pasākumu piemērošanu papildus tiesnešu lēmumam pēc galīgā notiesājošā sprieduma pieņemšanas ar to pamatot nevar. Šāda aizsardzība ir nepieciešama, ievērojot taisnīgas tiesas un sodu noteikšanas principus. Savukārt vienīgie pieņemamie ir "turpmākas izpētes pasākumi, turpinot tiesu iestādes piespriestā soda efektīvu izpildi".

4.8.2 Komiteja atgādina, ka konfiskāciju kā tādu var piemērot kopā ar naudassodu kā kriminālsodu, sodu par nenokārtotiem nodokļu parādiem vai sodu par muitas tiesību neievērošanu, lai valstij novērstu tādu zaudējumu risku, kas izriet no nelikumīgi iegūta īpašuma kopuma. Tāpēc EESK ierosina direktīvā paredzēt dalībvalstu savstarpējās sadarbības stiprināšanu, lai katra no tām varētu būt droša par attiecīgo spriedumu izpildi. Šāds noteikums būtu kriminālvajāšanas efektivitātes obligāts nosacījums.

4.9 Konfiscēto līdzekļu izmantošana un atdošana

4.9.1 Minēto līdzekļu izmantošanas jautājums ne būt nav otršķirīgs — tas tieši ietekmē konfiskācijas stratēģijas vispārējo efektivitāti. Tieša šādu īpašumu pārdošana bieži vien organizētai noziedzībai rada iespēju pa aplinkus ceļiem tos atgūt sava īpašumā. EESK uzsver, ka ir būtiski šos īpašumus izmantot galvenokārt sociāliem mērķiem, kā tas notiek Itālijā. Kā Eiropas Parlaments⁽⁷⁾ ir norādījis, tas būtu dubults labums — tiktu apkarota organizētā noziedzība, vienlaikus veicinot ekonomisko un sociālo attīstību.

4.9.2 Komiteja uzskata, ka Tieslietu ģenerāldirektorāta uzsāktais pārdomu process par noziedzīgi iegūto līdzekļu novirzīšanu sociālo jautājumu risināšanai ir būtisks. Šādu risinājumu īstenošanai ir vairākas iespējas. Procesā jāiesaistās dalībvalstu centrālajām iestādēm. Risinājumu iespējas būtu jāpēta un jāpiemēro, ņemot vērā cietušo un vispārējās intereses, kā arī iesaldēto līdzekļu veidu.

4.9.3 Vajadzība ievērot subsidiaritātes un proporcionālītātes principu nedrīkst kavēt ES ierosināt pat vispārēju tiesisko regulējumu šajā jomā. EESK neatlaidīgi aicina dalībvalstis apmainīties ar labāko praksi šajā jomā.

4.9.4 Tas nozīmē, ka līdzekļu atdošanas jomā vispirms jābūt skaidriem noteikumiem. Diezgan bieži praksē notiek tā, ka valsts, kurā īpašums tiek konfiscēts nav valsts, kurā tas atdodams atpakaļ. Taisnīguma labad un arī lai dalībvalstīs ieviestu saskaņotus noteikumus, EESK aicina ES par šo jautājumu sniegt skaidrojumus, jo īpaši attiecībā uz 2006. gada Pamatlēmumu, kas paredz, ka dalībvalstīm līdzekļi jādala vienādās daļās.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Ziņojums par organizēto noziedzību Eiropas Savienībā, 2011. gada oktobris.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu [ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006, Padomes Regulu (EK) Nr. 861/2006 un Padomes Regulu Nr. XXX/2011 par integrēto jūrlietu politiku]”

COM(2011) 804 final – 2011/0380 (COD)

(2012/C 299/24)

Ziņotājs: **Sarró IPARRAGUIRRE kgs**

Eiropas Parlaments 2011. gada 15. decembrī un Padome 2012. gada 16. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu [ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006, Padomes Regulu (EK) Nr. 861/2006 un Padomes Regulu Nr. XXX/2011 par integrēto jūrlietu politiku]”

COM(2011) 804 final – 2011/0380 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (2012. gada 11. jūlija sēdē), ar 150 balsīm par, 1 balsi pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu un atbalsta tās izvirzītos mērķus un prioritātes. Tomēr Komiteja uzskata: saistībā ar pirmo mērķi būtu jāprecizē, ka zvejniecībai un akvakultūrai jābūt ilgtspējīgai un konkurētspējīgai no ekonomiskā, sociālā un ekoloģiskā viedokļa. EESK arī pauž nožēlu, ka EJZF (Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds) mērķos trūkst īpašas atsauces uz zvejniecības un akvakultūras produktu pārstrādes un tirdzniecības nozari.

1.2 Attiecībā uz definīciju “mazapjoma piekrastes zveja” EESK atkārtoti atzinumā par KZP reformu izklāstīto un aicina Padomi un Eiropas Parlamentu attiecīgi paplašināt Komisijas priekšlikumu.

1.3 Komiteja atbalsta mērķi likvidēt pārmērīgu flotes jaudu, ja tāda vēl pastāv. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jā saglabā atbalsts zvejas kuģu darbības pilnīgai pārtraukšanai, ciktāl katrā segmentā iespējams īstenot faktiskus pielāgošanās pasākumus pašreizējām zvejas iespējām.

1.4 EESK arī uzskata, ka ir jā saglabā atbalsts zvejas darbību pagaidu pārtraukšanai.

1.5 Komiteja uzskata, ka ļoti svarīgs ir atbalsts zinātnieku un zvejnieku saiknes un partnerību sekmēšanai, cilvēkkapitāla stiprināšanai un sociālā dialoga veicināšanai, dažādošanas stimulēšanai, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai un drošības uzlabošanai uz kuģiem. EESK arī uzskata, ka ir jāparedz pasākumi

jauno speciālistu iesaistīšanai zivsaimniecības nozarē, lai palīdzētu mazināt ar paaudžu nomaiņu saistītās problēmas un velīt lielāku uzmanību darba vietu izveidei un nodarbinātības saglabāšanai.

1.6 EESK piekrīt atbalstam saglabāšanas pasākumu īstenošanai saskaņā ar KZP, lai ierobežotu zvejas ietekmi uz jūras vidi, inovācijai, bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un atjaunošanai, klimata pārmaiņu radītās ietekmes mazināšanai, nevēlamu nozveju izmantošanas uzlabošanai un energoefektivitātes paaugstināšanai.

1.7 Komiteja piekrīt atbalstam, kas paredzēts zvejai iekšzemes ūdeņos, tomēr uzskata, ka ir jāievieš atbalsta pasākumi, lai novērstu saldūdens akvakultūras un saldūdens zvejniecības mijiedarbību.

1.8 EESK atbalsta pasākumus akvakultūras un zivsaimniecības reģionu ilgtspējīgai attīstībai, atzinumā iekļaujot dažus uzlabojumus, kurus uzskata par būtiskiem.

1.9 Komiteja atzinīgi vērtē pasākumus pārstrādes un tirdzniecības jomā. Tomēr EESK uzskata, ka atbalsts, kurš paredzēts kompensācijām tām ražotāju organizācijām, kas uzglabā zivsaimniecības produktus, ir jā saglabā līdz EJZF izmantošanas beigām. Komiteja arī uzskata, ka ir ļoti svarīgi saglabāt kompensācijas par pārstrādei paredzētajām tunzivīm. Bez tam EESK norāda, ka īpašajos mērķos būtu jāiekļauj apstrādes rūpniecības konkurētspējas uzlabošana, sabiedrības veselības prasības un

ražojumu kvalitātes uzlabošana, negatīvās ietekmes uz vidi samazināšana, energoefektivitātes paaugstināšana, mazizmantotu sugu, blakusproduktu un atkritumu izmantošanas veicināšana, jaunu produktu izstrāde, ražošana un tirdzniecība, jaunu tehnoloģiju un inovatīvu ražošanas metožu izmantošana, tirgu atvēršana un attīstība, kā arī darba apstākļu uzlabošana un darba ņēmēju apmācība.

1.10 EESK atzinīgi vērtē visus priekšlikumus saistībā ar integrēto jūrlietu politiku (IJP).

2. Vispārīga informācija

2.1 KZP stāsies spēkā 2013. gada 1. janvārī ⁽¹⁾.

2.2 Spēkā esošās KZP finanšu pamats ir Regula (EK) Nr. 1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu (EZF), kuru plānots pārskatīt līdz 2014. gada 1. janvārim.

2.3 IJP 2008.–2010. gadā tika finansēta ar vairāku izmēģinājuma shēmu un sagatavošanas darbību palīdzību. 2012.–2013. gada periodam Komisija ir ierosinājusi jaunu finanšu instrumentu.

2.4 KZP reformu un IJP nostiprināšanu atbalstīs ar jaunā Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda starpniecību, kas sāks darboties spēkā 2014. gada 1. janvārī.

3. Priekšlikuma analīze

3.1 Mērķi un prioritātes

3.1.1 Priekšlikumā vispārīgā veidā izklāstīts, kā sadalāms atbalsts, kas paredzēts saskaņā ar “dalītās pārvaldības” koncepciju (galvenokārt KZP) un “tiešo pārvaldību” (ietver IJP un papildpasākumus gan attiecībā uz KZP, gan IJP), ieviešot ES finanšu pasākumus ar mērķi īstenot

a) KZP;

b) attiecīgos pasākumus jūras tiesību jomā;

c) zivsaimniecības reģionu un iekšzemes zvejas ilgtspējīgu attīstību;

d) IJP.

3.1.2 Attiecībā uz definīciju “mazapjoma piekrastes zveja” EESK atkārto atzinumā par reformu izklāstīto. Komiteja uzskata, ka nav ņemts vērā mazapjoma zvejas flotes reālais stāvoklis dažādās dalībvalstīs, un tiek noteikts viens patvaļīgs kritērijs, kas varētu radīt diskriminējošas situācijas. Tādēļ EESK aicina

noteikt papildkritērijus, izvērtējot, kurus no tiem varētu izmantot, lai raksturotu šo ļoti daudzveidīgo zvejas veidu. Piemēram, tas varētu būt jūrā pavadītais laiks, attālums līdz krastam, zvejas rīku veids vai saikne ar vietējo sabiedrību. Definīcijā “mazapjoma zveja” būtu jāiekļauj arī murdi.

3.1.3 EESK uzskata, ka būtu jāprecizē jēdzieni “pašnodarbinātie zvejnieki” un “zvejnieki — darba ņēmēji”, lai varētu precīzi noteikt ieguvējus no EJZF dažādajiem pasākumiem, jo formulējumu “zvejnieks” bieži vien attiecina gan uz zvejas kuģu īpašniekiem, gan pašnodarbinātiem zvejniekiem, kuri nav darba ņēmēji u.c.

3.1.4 EJZF mērķi:

a) veicināt ilgtspējīgu un konkurētspējīgu zvejniecību un akvakultūru;

b) sekmēt integrētās jūrlietu politikas izstrādi un īstenošanu tādā veidā, kas papildina kohēzijas politiku un kopējo zivsaimniecības politiku (KZP);

c) veicināt zivsaimniecības reģionu līdzsvarotu un iekļaujošu teritoriālo attīstību un

d) sekmēt KZP īstenošanu.

3.1.5 EESK uzskata, ka saistībā ar pirmo mērķi ir jāprecizē, ka zvejniecībai un akvakultūrai jābūt ilgtspējīgai un konkurētspējīgai gan no ekonomiskā, gan no sociālā un vides aspekta.

3.1.6 EESK pauž nožēlu, ka nedz minētajos mērķos, ne arī ES prioritātēs nav īpašas atsauces uz apstrādes un tirdzniecības nozari, lai gan arī šajās nozarēs ir paredzēts īstenot priekšlikumā minētos pasākumus. Tādēļ Komiteja pauž nožēlu, ka šajos mērķos nav iekļauta ieguldījumu finansēšana, lai garantētu produktu drošību un kvalitāti, uzlabotu darba apstākļus un darba vidi, kā arī atbalstītu stabila, inovatīva un ilgtspējīga rūpnieciska pamata izveidi, kas var radīt darba vietas un konkurēt pasaules tirgū.

3.1.7 Šo regulu piemēro darbībām, kuras veic Savienības teritorijā, ja vien regulā nav skaidri noteikts citādi.

3.2 Pieteikumu pieņemamība un neattiecināmas darbības

3.2.1 Noteiktu laikposmu nepieņem pieteikumus, ko iesnieguši operatori, kuri izdarījuši EZF vai EJZF noteikumu pārkāpumu, kuri izdarījuši smagu pārkāpumu saskaņā ar regulu par NNN zveju (nelegāla, nedeklarēta vai nereglamentēta zveja), kuri iekļauti NNN kuģu sarakstā vai ir pieļāvuši citus KZP noteikumu neievērošanas gadījumus, kas nopietni apdraud krājumu ilgtspējību.

⁽¹⁾ Atzinums CESE, OV C 181, 21.6.2012., 183.–195. lpp.

3.2.2 Darbības, par kurām nevar pretendēt uz EJZF atbalstu, ir:

- a) darbības, kas palielina kuģa zvejas kapacitāti;
- b) jaunu zvejas kuģu būve, zvejas kuģu ekspluatācijas pārtraukšana vai importēšana;
- c) zvejas darbību pagaidu pārtraukšana;
- d) izpētes zveja;
- e) uzņēmuma īpašumtiesību nodošana;
- f) tieša krājumu atjaunošana, izņemot gadījumus, kad tas ar Savienības tiesību aktu ir skaidri noteikts kā saglabāšanas pasākums vai tiek veikta krājumu eksperimentāla atjaunošana.

3.2.3 EESK uzskata, ka ir jāsaglabā atbalsts zvejas kuģu zvejas darbības pilnīgai izbeigšanai, lai varētu veikt pārdomātu un plašu ES flotes pārstrukturēšanu, ciktāl katrā segmentā iespējams īstenot faktiskus pielāgošanās pasākumus pašreizējām zvejas iespējām, ņemot vērā ilgtspējīgākos zvejas veidus saskaņā ar sociālajiem, ekonomiskajiem un vides faktoriem. Būtu jāiekļauj arī pasākumi, lai kompensētu profesionālās darbības pārtraukšanu, ja zvejas kuģi vairs netiek izmantoti. Šajā gadījumā varētu izmantot priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas vai vienotās likmes kompensācijas.

3.2.4 Balstoties uz Revīzijas palātas ziņojumu, kurā analizēts jautājums par to, vai pieņemtie pasākumi sekmējuši flotes jaudas pielāgošanu pašreizējām zvejas iespējām, Komisija uzskata, ka šāds atbalsts nav attaisnojies, jo nav izdevies atrisināt ES flotes pārmerīgās zvejas jaudas problēmu, un tādēļ tas ir jāatceļ.

3.2.5 Tomēr Komiteja norāda, ka minētajā paziņojumā netiek apšaubīts atbalsts zvejas darbības galīgas pārtraukšanas gadījumos, bet gan iekļauta virkne ieteikumu Komisijai un dalībvalstīm.

3.2.5.1 Komiteja iesaka Komisijai pieņemt atbilstošākus pasākumus, lai sasniegtu līdzsvaru starp zvejas jaudu un zvejas iespējām, noteikt faktiskus ierobežojumus zvejas flotes jaudai un nodrošināt, ka zvejas tiesību tālāknodošana sekmē zvejas jaudas pārpalikuma samazināšanos.

3.2.5.2 Komiteja ierosina Dalībvalstīm pārliecināties, vai atbalsta pasākumi ieguldījumiem kuģos neveicina zvejas jaudas palielināšanu, kā arī garantēt, lai ekspluatācijas pārtraukšanas shēmas labvēlīgi ietekmētu atsevišķu zivju sugu krājumu ilgtspējību, un izvairīties no publiskā atbalsta piešķiršanas neaktīvu zvejas kuģu ekspluatācijas pārtraukšanai.

3.2.6 Lai atrisinātu zvejas jaudas pārpalikuma problēmu, Komisija ierosina nododamu koncesiju sistēmu. EESK atzinumā par reformu ir noraidījusi šo sistēmu, jo atbalsts zvejas darbības galīgas pārtraukšanai ir jāsaglabā, lai novērstu iespējamo pārzveju.

3.2.7 EESK arī uzskata, ka ir jāsaglabā atbalsts zvejas pagaidu pārtraukšanai, ņemot vērā tās nozīmīgumu zivju krājumu stāvokļa uzlabošanā, jo īpaši slēgtajās sezonās, un vienlaikus daļēji kompensējot zvejniekiem zaudētos ienākumus zvejas darbības pagaidu pārtraukšanas dēļ,

3.2.8 Atbalsts zvejas darbības pagaidu pārtraukšanai ir pilnīgi pamatots šādos gadījumos:

- a) būtiska kvotu vai zvejas intensitātes samazināšana saskaņā ar zvejniecības daudzgadu pārvaldības plāniem,
- b) zvejniecības nolīgumu laušana vai pārtraukšana un
- c) vides katastrofas.

3.2.9 Komiteja uzskata, ka šis atbalsts ir īpaši svarīgs, lai saglabātu un attīstītu no zvejniecības ļoti atkarīgo reģionu sociālo un ekonomisko struktūru, jo atbalsts ir paredzēts gan kuģa apkopes locekļiem, gan tā īpašniekiem, un nodrošina zvejas darbības turpināšanu.

3.3 Budžeta līdzekļu dalītā un tiešā pārvaldībā

3.3.1 2014.-2020. gada periodā pieejamie budžeta līdzekļi dalītā pārvaldībā ir 5 520 miljoni *euro*, un tos piešķir dalībvalstīm, balstoties uz konkrētiem, objektīviem kritērijiem, kas izklāstīti priekšlikumā. Budžeta līdzekļi tiešā pārvaldībā, ieskaitot tehnisko palīdzību, ir 1 047 miljoni *euro*.

3.3.2 Lai saņemtu līdzfinansējumu no EJZF, katra dalībvalsts izstrādā vienotu darbības programmu ES prioritāšu īstenošanai. Dalībvalstu darbības programmas un grozījumus tajās Komisija apstiprina ar īstenošanas aktiem.

3.4 Dalītā pārvaldībā finansēti pasākumi

3.4.1 Zvejniecības ilgtspējīga attīstība

3.4.1.1 Šajā sadaļā paredzētais atbalsts palīdzēs sasniegt šādas ES prioritātes:

— veicināt novatorisku un konkurētspējīgu zvejniecību,

— veicināt ilgtspējīgu un resursefektīvu akvakultūru.

3.4.1.2 Tiek noteikta šāda vispārēja prasība: īpašnieki, kuri saņēmuši atbalstu mazapjoma piekrastes zvejas kuģu modernizācijai, lai tos nodotu izmantošanai citās jomās ārpus zvejniecības, vai atbalstu ieguldījumiem kuģos, kuru mērķis ir visoptimālākajā veidā izmantot nevēlamu nozveju no komerciāliem krājumiem un paaugstināt nozvejoto zivju pietiekami neizmantoto daļu vērtību, vismaz piecus gadus pēc dienas, kurā veikts faktiskais maksājums saņēmējam, nevar nodot šādu kuģi trešai valstij ārpus ES.

3.4.1.3 EESK uzskata, ka ir jāmaina punkta 3.4.1.2. formulējums, norādot, ka gadījumā, ja šādus kuģus eksportē piecu gadu laikā pēc atbalsta saņemšanas, tas ir jāatmaksā saskaņā ar *pro rata temporis* principu.

3.4.1.4 **Inovācija.** EJZF var atbalstīt projektus, kuru mērķis ir izstrādāt vai ieviest jaunus vai salīdzinājumā ar pašreizējo stāvokli ievērojami uzlabotus produktus, procesus un pārvaldības un organizācijas sistēmas.

3.4.1.5 EESK uzskata, ka ir jāprecizē formulējums “salīdzinājumā ar pašreizējo stāvokli ievērojami uzlabotus”, un norāda, ka inovācija ietver arī sociālo aspektu.

3.4.1.6 Darbības, ko finansē saistībā ar inovāciju, jāveic sadarbībā ar dalībvalsts atzītu zinātnisku vai tehnisku organizāciju, kas apstiprina šādu darbību rezultātus.

3.4.1.7 EESK neuzskata, ka visos pasākumos, kas saistīti ar inovāciju, ir jāsadarbjas ar zinātnisku vai tehnisku organizāciju. Zvejniecības uzņēmumu ekonomisko rezultātu uzlabošana šo pasākumu īstenošanas rezultātā būtu svarīgāka prasība.

3.4.1.8 Konsultāciju pakalpojumi. EJZF var atbalstīt:

- projektu dzīvotspējas izpēti;
- profesionālu konsultāciju sniegšanu par uzņēmējdarbības un tirdzniecības stratēģijām.

3.4.1.9 Komisija ierosina, ka priekšizpēti par projektu dzīvotspēju veic un profesionālas konsultācijas par uzņēmējdarbības un tirdzniecības stratēģijām sniedz atzītas zinātniskas vai tehniskas organizācijas, un atbalsta summa šiem pasākumiem nedrīkst pārsniegt 3 000 euro.

3.4.1.10 EESK uzskata, ka minētos pasākumus jādod iespēja veikt arī privāto uzņēmumu, kuri var izstrādāt un novērtēt plānus par uzņēmējdarbības un tirdzniecības stratēģijām, un maksimālā summa ir jāpalielina. Noteikti ir vajadzīga metode maksimālās atbalsta summas noteikšanai, un tā jāizstrādā, kad būs precizēti projektu atlases kritēriji.

3.4.1.11 Zinātnieku un zvejnieku partnerības. EJZF var atbalstīt:

- tāda tīkla veidošanu, kurā darbojas neatkarīgas zinātniskas organizācijas un zvejnieki vai zvejnieku organizācijas;
- tīkla īstenotos pasākumus.

3.4.1.12 EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi sekmēt zinātnieku un zvejnieku sadarbību.

3.4.1.13 Cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšana. EJZF var atbalstīt:

- mūžizglītību, zinātniskas informācijas un novatoriskas prakses izplatīšanu un jaunu profesionālo prasmju apguvi jo īpaši saistībā ar jūras ekosistēmas ilgtspējīgu pārvaldību, darbībām jūrlietu jomā, inovāciju un uzņēmējdarbību;
- tīklu veidošanu un pieredzes un labākās prakses piemēru apmaiņu starp ieinteresētajām personām, arī organizācijām, kas veicina sieviešu un vīriešu iespēju vienlīdzību;
- sociālā dialoga veicināšanu valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, iesaistot zvejniekus un citas attiecīgas ieinteresētās personas.

3.4.1.14 EESK atbalsta komisijas centienus iekļaut tādus pasākumus, kas paredzēti cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšanai, darba vietu izveidei, drošībai un veselībai uz zvejas kuģiem. Tomēr Komiteja uzskata, ka daži aspekti ir jāprecizē vai jāpapildina. Pirmkārt, EESK vēlas precizēt, ka sociālais dialogs ir process, kurā iesaistās sociālie partneri, t.i., darba devēju un darba ņēmēju organizācijas. Tādēļ saistībā ar sociālā dialoga veicināšanu ir jāsvīturo atsauce uz “citām ieinteresētajām pusēm”. Otrkārt, Komiteja uzskata, ka ne tikai “zvejnieki”, bet arī citi “operatori” ir jāiekļauj atbalsta saņēmēju vidū, lai atbalstu varētu izmantot citi zivsaimniecības nozares profesionāļi, kuri veic palīgdarbus, piemēram, zvejas rīku labošanu, izkraušanas darbus ostās u.c. EESK arī uzskata, ka būtu lietderīgi sekmēt līdzfinansējumu Eiropas pasākumiem, kurus īsteno Eiropas organizācijas zvejniecības nozarē, jo īpaši informatīviem semināriem par KZP attīstību, lai dotu iespēju sociālajiem partneriem labāk izprast tiesību aktus, veicināt atbilstību noteikumiem un optimizēt līdzekļu izmantošanu. Visbeidzot, EESK uzskata, ka EJZF jāiekļauj finansiāls atbalsts zvejnieku izglītībai un apmācībai, lai viņi spētu atrast darbu citās nozarēs. Minētajā finansiālajā atbalstā būtu jāiekļauj kompensācija par zaudētajiem ienākumiem izglītības vai apmācības posmā.

3.4.1.15 **Dažādošanas un darbvietu radīšanas veicināšana.** EJZF var atbalstīt:

- uzņēmējdarbības uzsākšanu citās jomās ārpus zvejniecības un
- mazapjoma piekrastes zvejas kuģu modernizāciju, lai tos nodotu izmantošanai citās jomās ārpus zvejniecības.

3.4.1.16 EESK uzskata, ka ir jāsvīturo atsauce uz mazapjoma piekrastes zveju, lai atbalstītu jebkura zvejas kuģa modernizāciju tā izmantošanai citās jomās ārpus zvejniecības.

3.4.1.17 Komiteja pievērš uzmanību tam, ka trūkst atbalsta darba vietu izveidei pašā zivsaimniecības nozarē. EESK uzskata, ka ir jāievieš kāds pasākums jauno speciālistu iesaistīšanai zvejniecības nozarē, lai varētu mazināt sarežģītās problēmas šajā nozarē, galvenokārt saistībā ar paaudžu nomaiņu.

3.4.1.18 **Veselība un drošība uz kuģa.** EJZF var piešķirt atbalstu zvejniekiem vai zvejas kuģu īpašniekiem, vienam un tam pašam zvejas kuģim vai saņēmējam to piešķirot ne vairāk kā vienu reizi plānošanas periodā, lai veiktu ieguldījumus zvejas kuģos vai individuālajā aprīkojumā, ja šie ieguldījumi pārsniedz valsts vai Savienības tiesību aktos paredzētos standartus.

3.4.1.19 EESK uzskata, ka jāatbalsta ne tikai ieguldījumi kuģos, lai ieguvēji būtu arī zvejnieki, kuri plūdmaiņu zonās vāc vēzveidīgos, un palīgstrādnieki. Šis atbalsts jānovirza arī pasākumiem, lai uzlabotu apstākļus uz kuģa, t.i., risku novēršanai darba vietā, darba apstākļu un higiēnas uzlabošanai u.c., kā arī pētījumiem par šādu ieguldījumu dzīvotspēju.

3.4.1.20 Nosacījums par šāda atbalsta piešķiršanu ne vairāk kā vienu reizi plānošanas periodā arī ir jāsvīturo.

3.4.1.21 Atbalsts KZP nododamu zvejas koncesiju sistēmām. Komisija ierosina atbalstīt KZP paredzēto nododamu zvejas koncesiju sistēmu izveidi vai pilnveidošanu. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi sniegt šādu atbalstu, ja KZP ietvaros tiek izveidota minētā sistēma.

3.4.1.22 EJZF paredzēts atbalsts saglabāšanas pasākumu īstenošanai saskaņā ar KZP, lai ierobežotu zvejas ietekmi uz jūras vidi, ar jūras bioloģisko resursu saglabāšanu saistītai inovācijai, kā arī jūras bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzībai un atjaunošanai ilgtspējīgu zvejas darbību ietvaros. EESK atbalsta iepriekš minēto pieeju, uzsverot, ka ir jāatzīst svarīgā loma, kāda var būt pašiem zvejniekiem saistībā ar jūras vides tīrību un saglabāšanu.

3.4.1.23 **Klimata pārmaiņu seku mazināšana.** Lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi, EJZF var atbalstīt ieguldījumus kuģos, kuru mērķis ir samazināt piesārņotāju vai siltumnīcefekta gāzu emisiju, kā arī energoefektivitātes auditus un programmas. Komisija savukārt ierosina atcelt atbalstu dzinēju nomaiņai vai modernizācijai.

3.4.1.24 EESK uzskata, ka ir jāatļauj atbalsts dzinēju nomaiņai vai modernizācijai, ja tādējādi nepalielinās kuģu jauda.

Pretējā gadījumā varētu rasties apdraudējums kuģu un apkalpes locekļu drošībai, neuzlabotos energoefektivitāte un nemazinātos piesārņojums.

3.4.1.25 **Produktu kvalitāte un nevēlamas nozvejas izmantošana.** EJZF var atbalstīt ieguldījumus kuģos, lai uzlabotu nozvejoto zivju kvalitāti un nevēlamu nozveju izmantošanu. Atbalstu tam pašam zvejas kuģim vai tam pašam saņēmējam nepiešķir vairāk kā vienu reizi plānošanas periodā. Atbalstu var piešķirt arī zvejas ostām, izkraušanas vietām un patvēruma vietām, lai uzlabotu energoefektivitāti, veicinātu vides aizsardzību, uzlabotu drošību un darba apstākļus, kā arī patvēruma vietu būvniecībai vai modernizācijai ar mērķi uzlabot zvejnieku drošību.

3.4.1.26 EESK uzskata, ka pasākumi, kas paredzēti zvejas ostām, izkraušanas vietām un patvēruma vietām, ir lietderīgi, bet atbalsts jāpaplašina arī attiecībā uz ieguldījumiem zivju produktu uzglabāšanas un izsoles jomā, saistībā ar degvielas uzpildi, kuģu apgādi (ūdens, ledus, elektrība u.c.), kā arī ar izsoļu tirgu datorizētu pārvaldību.

3.4.1.27 **Zveja iekšējos ūdeņos.** Lai samazinātu iekšējos ūdeņos veiktas zvejas ietekmi uz vidi, palielinātu energoefektivitāti, paaugstinātu izkrauto zivju kvalitāti vai uzlabotu drošību vai darba apstākļus, EJZF var atbalstīt ieguldījumus zvejas kuģos, kas darbojas iekšējos ūdeņos. EJZF var atbalstīt dažādošanu, ko īsteno zvejnieki, kuri zvejo iekšējos ūdeņos, kā arī iesaistās *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošanā, atjaunošanā un monitoringā. EESK atbalsta ierosinātos pasākumus, lai gan atzinumā par KZP reformu norāda, ka Komisijai būtu jāievieš atbalsta pasākumi, lai novērstu saldūdens akvakultūras un zivju audzēšanas un saldūdens zvejas mijiedarbību.

3.4.1.28 ES attālākajos ziemeļu reģionos, kur sezona ilgst gandrīz sešus mēnešus, zemledus zveja notiek gan ezeros, gan piekrastes teritorijās. EJZF atbalstu varētu piešķirt arī sniega motocikliem un īpašam aprīkojumam, kas paredzēts ziemas zvejai.

3.4.2 Akvakultūras ilgtspējīga attīstība

3.4.2.1 Šajā nodaļā paredzētais atbalsts palīdz sasniegt zemāk minētās ES prioritātes:

— veicināt novatorisku, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru,

— veicināt ilgtspējīgu un resursefektīvu akvakultūru.

3.4.2.2 EESK uzskata, ka ir pareizi piešķirt atbalstu akvakultūras uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma (mikrouzņēmumi, MVU vai lielle uzņēmumi), lai gan norāda, ka I pielikumā minētais atbalsta samazinājums lielajiem akvakultūras uzņēmumiem ir nepamatots.

3.4.2.3 Priekšlikumā paredzēts atbalsts inovācijai, ieguldījumiem akvakultūrā aiz piekrastes zonas un akvakultūrā nepārtikas vajadzībām, lai attīstītu akvakultūras veidus ar nozīmīgu izaugsmes potenciālu, produkcijas apstrādei, tirdzniecībai un tiešajai pārdošanai, pārvaldības, atbalsta un konsultāciju pakalpojumu izveidei akvakultūras saimniecībām, kā arī cilvēkkapitāla attīstības sekmēšanai un sadarbības tīkla izveidei.

3.4.2.4 Komiteja atbalsta minētos priekšlikumus. Tomēr attiecībā uz pēdējo minēto punktu un ar mērķi veicināt akvakultūras uzņēmumos strādājošo darba ražīgumu, EESK ierosina izveidot īpašu atbalsta instrumentu, lai uzlabotu akvakultūras saimniecībās nodarbināto veselības un drošības apstākļus neatkarīgi no tā, vai viņi strādā jūrā, veic palīgdarbus uz kuģa, vai arī nodarbināti saimniecībās uz sauszemes.

3.4.2.5 EESK ierosina atcelt ierobežojumus lieliem uzņēmumiem attiecībā uz mūžizglītību, zināšanu un inovatīvas prakses izplatīšanu u.c., jo visu šo pasākumu nozīmīgums attaisno to, ka netiek noteikti ierobežojumi atkarībā no uzņēmuma lieluma. Komiteja tomēr uzskata, ka mazajiem vai vidējiem uzņēmumiem ir jābūt prioritāriem.

3.4.2.6 Lai palielinātu akvakultūras audzētavu potenciālu, EJZF var piešķirt atbalstu vispiemērotāko teritoriju noteikšanai un kartēšanai, lai uzlabotu infrastruktūru un novērstu būtisku kaitējumu akvakultūrai.

3.4.2.7 EESK uzskata, ka ir jāpiešķir atbalsts ieguldījumiem, lai uzlabotu akvakultūrai aiz piekrastes zonas paredzēto galveno ostu vai izkraušanas vietu infrastruktūru, kā arī ieguldījumiem atkritumu un atlieku savākšanas iekārtās.

3.4.2.8 Jaunu akvakultūras audzētāju rosināšana. EJZF var atbalstīt jaunu akvakultūras audzētāju mikrouzņēmumu izveidi, ja viņiem ir atbilstošas profesionālās prasmes un kompetence, viņi pirmo reizi dibina akvakultūras mikrouzņēmumu kā šāda uzņēmuma vadītāji, un viņi iesniedz uzņēmējdarbības plānu par akvakultūras darbību attīstību.

3.4.2.9 EESK ierosina šāda veida atbalstu saistīt ar darba vietu skaita tīro (neto) pieaugumu jebkurā akvakultūras uzņēmumā neatkarīgi no tā, vai tie ir jaunizveidoti vai esoši uzņēmumi.

3.4.2.10 Lai veicinātu akvakultūru, kurā tiek nodrošināts augsts vides aizsardzības līmenis, EJZF var piešķirt atbalstu

atsevišķiem ieguldījumiem. EESK uzskata, ka, līdzīgi kā zivsaimniecības nozarē, ir jāiekļauj atbalsts ieguldījumiem piesārņotāju vai siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, kā arī energoefektivitātes auditā un sistēmās.

3.4.2.11 Atbalstu var piešķirt arī pārejai uz vides vadības un audita sistēmām un bioloģisko akvakultūru, vides pakalpojumiem, kurus sniedz akvakultūras nozare, kā arī sabiedrības veselības, dzīvnieku veselības un labturības pasākumiem.

3.4.2.12 EESK uzskata, ka dzīvnieku veselībai ir izšķiroša nozīme akvakultūras nozares ilgtspējībā, un tādēļ uzskata, ka ir jāpalielina EJZF atbalsts šajā jomā. Tādēļ Komiteja ierosina izveidot un attīstīt akvakultūras nozares dzīvnieku veselības aizsardzības apvienības līdzīgi tām, kas jau veiksmīgi darbojas lopkopības nozarē.

3.4.2.13 Priekšlikumā paredzēta iespēja piešķirt atbalstu akvakultūras krājuma apdrošināšanai, kas sedz konkrētus zaudējumus. EESK uzskata, ka ir jāiekļauj zaudējumi, kas rodas, akvakultūras audzētāvā savācot un iznīcinot dzīvniekus, kas nobeigušies dabisku apstākļu, negadījumu u.c. dēļ, kā arī tad, ja dzīvnieki ir jālikvidē un jāapbedī pašā audzētāvā ar dzīvnieku veselību saistītu iemeslu dēļ, iepriekš saņemot administratīvu atļauju.

3.4.3 Zivsaimniecības reģionu ilgtspējīga attīstība

3.4.3.1 Šajā nodaļā izskatītais atbalsts palīdzēs sasniegt ES prioritāti, proti, sekmēt zivsaimniecības reģionu līdzsvarotu un iekļaujošu teritoriālo attīstību, tādējādi veicinot nodarbinātības palielināšanos un sociālo kohēziju. Šo atbalstu var piešķirt zivsaimniecības reģioniem, kuri ir mazāki par kopējas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijas NUTS 3. līmeni⁽²⁾.

3.4.3.2 EESK uzskata par diskriminējošu aspektu to, ka šo atbalstu nevar saņemt piekrastes reģioniem ar vairāk nekā 100 000 iedzīvotājiem, jo flotes bāzējas zvejas ostās neatkarīgi no iedzīvotāju skaita šajos reģionos.

3.4.3.3 Komisija ierosina papildināt un pastiprināt zivsaimniecības vietējās rīcības grupas (ZVRG), kuras ierosinātu integrētu vietējās attīstības stratēģiju, tajā atspoguļojot attiecīgā reģiona sociāli ekonomisko sastāvu un līdzsvaroti pārstāvēt privāto un publisko sektoru, kā arī pilsonisko sabiedrību.

3.4.3.4 Lai varētu objektīvi novērtēt šo grupu līdz šim paveikto darbu, kura mērķis ir piekrastes reģionu attīstība, EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai Komisija veiktu šādu novērtējumu, pirms attiecīgo atbalstu iekļauj jaunajos fondos.

⁽²⁾ Skatīt Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1059/2003 (2003. gada 26. maijs) par kopējas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijas (NUTS) izveidi, OV L 154, 21.6.2003., 1. lpp.

3.4.4 Tirdzniecība un apstrāde

3.4.4.1 Komisija ierosina atsevišķus pasākumus saistībā ar tirdzniecību un apstrādi, kas paredzēti ražotāju organizāciju produkcijas sagatavošanas un tirdzniecības plānu izstrādei un īstenošanai.

3.4.4.2 Lai gan EESK atbalsta šos pasākumus, kas sekmētu resursu ilgtspējību un uzņēmumu konkurētspēju, plānos ir jāievieš arī elastīguma mehānisms, jo mēs darbojamies globalizētā tirgū, kur piedāvājuma un pieprasījuma apstākļi var mainīties jebkurā brīdī.

3.4.4.3 Priekšlikumā paredzēts atbalsts kompensācijām ražotāju organizācijām, kas uzglabā kopīgo tirgus organizāciju (KTO) noteikumu II pielikumā minētos zivsaimniecības produktus. Atbalstu pakāpeniski samazinās un pilnībā pārtrauks 2019. gadā.

3.4.4.4 EESK neuzskata, ka tas būtu pakāpeniski jāsamazina un jāpārtrauc 2019. gadā, ņemot vērā atbalsta īpašo nozīmi tirgu stabilizēšanā. Tādēļ Komiteja uzskata, ka atbalsts ir jāsaglabā līdz 2020. gadam.

3.4.4.5 Komiteja norādījusi, ka nav atrodams KTO paredzētais kompensāciju pabalstu mehānisms tunzivju apstrādes rūpniecībai.

3.4.4.6 Minētais mehānisms tika izveidots pēc pilnīgas un pastāvīgas kopējo muitas tarifu atcelšanas no trešām valstīm ievestu nesadalītu tunzivju apstrādei. Komiteja uzskata, ka šāda mehānisma atcelšana ES produkcijai neapšaubāmi būtu neizdevīga, jo vajadzētu konkurēt ar produktiem, attiecībā uz kuriem higiēnas un veselības prasības nav tik augstas kā ES. Tādēļ EESK aicina saglabāt minēto kompensāciju pabalstu mehānismu.

3.4.4.7 EESK uzskata, ka priekšlikumā paredzētais atbalsts privātai uzglabāšanai nenodrošina kompensācijas tunzivju ražotājiem un negarantē viņiem taisnīgu samaksu, ņemot vērā tunzivju cenu samazināšanos ES tirgū (tādēļ arī tika noteikti kompensāciju pabalsti).

3.4.4.8 Priekšlikumā noteikts, ka atbalstu var piešķirt tirdzniecības pasākumiem.

3.4.4.9 EESK uzskata, ka šāds atbalsts ir jāparedz arī informācijas kampaņu izstrādei un īstenošanai, lai uzlabotu zivsaimniecības un akvakultūras tēlu. EESK arī ierosina iekļaut jaunus aspektus, piemēram, tirdzniecības izstāžu un citu komerciālu pasākumu organizēšana un līdzdalība tajos, pasākumi ar mērķi uzlabot uzņēmumu piekļuvi inovācijai un apmācību pasākumi

par ievērojami uzlabotiem procesiem, jaunām vai uzlabotām organizācijas sistēmām.

3.4.4.10 Ņemot vērā starpnozaru organizāciju būtisko lomu produktu tirdzniecības uzlabošanā un veicināšanā, Komiteja uzskata, ka atbalsts būtu jāpiešķir ne tikai šādu organizāciju izveidei, bet arī darbībai, lai tās varētu veikt uzticētos pienākumus.

3.4.4.11 EJZF varētu atbalstīt arī konkrētus ieguldījumus produktu apstrādē. Komiteja uzskata, ka ir jāiekļauj šādi īpaši mērķi: apstrādes rūpniecības konkurētspējas uzlabošana, sabiedrības veselības aizsardzības prasību paaugstināšana un ražojumu kvalitātes uzlabošana, negatīvās ietekmes uz vidi samazināšana un energoefektivitātes paaugstināšana, mazizmanto tu sugu, blakusproduktu un atkritumu izmantošanas veicināšana, jaunu produktu izstrāde, ražošana un tirdzniecība, jaunu tehnoloģiju un inovatīvu ražošanas metožu izmantošana, jaunu tirgu atvēršana un attīstība, kā arī darba apstākļu uzlabošana un darba ņēmēju apmācība.

3.4.5 Tālākie reģioni

3.4.5.1 Priekšlikumā paredzēta kompensācijas piešķiršana par papildu izmaksām, kas tālākajos reģionos — Azoru salās, Madeirā, Kanāriju salās, Franču Gviānā un Reinjonā — rodas saistībā ar zvejas un akvakultūras produktiem. Komiteja uzskata, ka Komisijai būtu sīki jāizklāsta aprēķini par budžeta līdzekļu sadalījumu katram tālākajam reģionam, un būtu arī jāpaskaidro, kādēļ Kanāriju salām paredzētais budžets ir samazināts, savukārt citiem reģioniem tas ir palielināts.

3.4.6 KZP papildu pasākumi

3.4.6.1 EJZF var palīdzēt īstenot Savienības kontroles, inspekcijas un noteikumu izpildes sistēmu un primāro bioloģisko, tehnisko, vides un sociālekonomisko datu vākšanu, pārvaldību un izmantošanu saskaņā ar KZP regulu. EESK uzskata, ka šāds atbalsts ir svarīgs, lai nodrošinātu kontroli un datu savākšanu visā ES, ieskaitot datus par darba inspekcijām.

3.4.6.2 Priekšlikumā noteikts, ka daudziem iepriekš minētajiem pasākumiem atbalstu piešķir ne vairāk kā vienu reizi plānošanas periodā un vienam zvejas kuģim. Šis ierobežojums ir jāsvīturo.

3.4.6.3 EESK uzskata, ka būtu jāveido "krīzes fonds", kas dotu iespēju reaģēt uz ārkārtas vajadzībām nozarē, ļaujot īstenot elastīgus ārkārtas pasākumus atsevišķos ārkārtas gadījumos, piemēram, flotes pārorientēšana zivsaimniecības nolīgumu apturēšanas vai neatjaunošanas dēļ, pēkšņa darbības izmaksu palielināšanās, dabas katastrofas u.c.

3.5 *Saskaņā ar tiešās pārvaldības principu finansēti pasākumi*

3.5.1 *Integrētā jūrlietu politika*

3.5.1.1 Priekšlikumā paredzēti vairāki atbalsta pasākumi, lai palīdzētu īstenot jūrlietu un piekrastes jautājumu integrētu pārvaldību, veicināt starpnozaru iniciatīvu izstrādi, kas dod labumu dažādām jūrniecības nozarēm un nozaru politikām, atbalstīt ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi, nodarbinātību, inovāciju un jaunas tehnoloģijas jaunās un perspektīvās jūrniecības nozarēs piekrastes reģionos, veicināt jūras vides, jo īpaši tās bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo jūras teritoriju aizsardzību, un jūras un piekrastes resursu ilgtspējīgu izmantošanu. EESK atzinīgi vērtē ierosinātos pasākumus.

3.5.1.2 Paredzēti arī vairāki atbalsta pasākumi, lai atvieglotu KZP un IJP īstenošanu, jo sevišķi saistībā ar zinātnieku ieteikumiem atbilstīgi KZP, īpašiem kontroles un noteikumu izpildes pasākumiem atbilstīgi KZP, brīvprātīgām iemaksām starptautiskās organizācijās, konsultatīvām padomēm, tirgus izpētei un informācijas pasākumiem. Komiteja uzskata, ka šāda veida atbalsts ir atbilstošs.

3.5.1.3 Komiteja atzīst svarīgo lomu, kāda ir reģionālajām konsultatīvajām padomēm, kuras var sniegt ieteikumus Komisijai par vairākiem jautājumiem saistībā ar KZP, un kurās piedalās visas ieinteresētās puses. Tādēļ Komiteja uzskata, ka šim atbalstam jābūt pietiekamam, lai garantētu padomju pienācīgu darbību un nodrošinātu visu locekļu, tostarp arī zinātnieku, līdzdalību.

3.5.1.4 EESK uzskata, ka EJZF būtu jāfinansē nākamā Nozaru padome prasmju un nodarbinātības jautājumos, kas atbilst KZP reformas mērķiem, stratēģijai "Eiropa 2020" un paziņojumam

"Jaunas iemaņas jaunām darbavietām" ⁽³⁾. Būtu jāturpina finansēt arī ES Zivsaimniecības un akvakultūras konsultatīvā komiteja, un gadījumā, ja tā pārtrauktu darbību, EESK aicina izveidot konsultatīvo komiteju par rūpniecības, tirgus un vispārējiem jautājumiem.

3.5.1.5 Saistībā ar tirgu informāciju Komiteja uzskata, ka jebkurš atbalsts ar zivsaimniecības un akvakultūras produktu tirgu saistītas informācijas izplatīšanai un izstrādāšanai vērtējams pozitīvi.

3.5.2 *Tehniskā palīdzība*

3.5.2.1 Priekšlikumā noteikts, ka tehniskās palīdzības pasākumiem pēc Komisijas ierosmes atbalstu var piešķirt ilgtspējīgas zivsaimniecības nolīgumu īstenošanai un ES dalībai reģionālās zvejniecības pārvaldības organizācijās, kā arī ZVRG Eiropas tīkla izveidei. Komiteja uzskata, ka šāds atbalsts ir būtisks.

3.6 *Izpilde*

3.6.1 Visbeidzot, priekšlikumā ļoti detalizēti izklāstīta atbalsta programmu izpilde gan atbilstoši dalītās, gan tiešās pārvaldības principiem, nosakot īstenošanas mehānismus, dalībvalstu un Komisijas pārvaldības un kontroles sistēmas, kā arī to uzraudzību, novērtēšanu, informāciju un saziņu.

3.6.2 EESK atbalsta izpildes sistēmas gan atbilstoši dalītās, gan tiešās pārvaldības principiem, jo tajās atspoguļota Komisijas pieredze visu vajadzīgo procedūru jomā, lai uzsāktu, īstenotu, uzraudzītu un pabeigtu atbalsta programmas saskaņā ar KZP un IJP.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Jaunas prasmes jaunām darba vietām. Saskaņotu darba tirgus vajadzību un prasmju plānošana", COM(2008) 868 final OV C 128, 18.5.2010., 74. lpp..

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Veicināšanas un informācijas pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības ražojumiem – stratēģija ar augstu Eiropas pievienoto vērtību Eiropas garšu popularizēšanai" "

COM(2012) 148 final

(2012/C 299/25)

Ziņotājs: **Armands KRAUZES kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 30. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Veicināšanas un informācijas pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības ražojumiem – stratēģija ar augstu Eiropas pievienoto vērtību Eiropas garšu popularizēšanai" "

COM(2012) 148 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 136 balsīm par, 1 balsi pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Lai palīdzētu Eiropas ražotājiem un darba ņēmējiem gūt panākumus un nodrošināt spēcīgu pozīciju pasaules tirgū, kurā arvien saasinās konkurence, būtiska nozīme ir ES informācijas un veicināšanas programmām, kuru uzdevums ir skaidrot patērētājiem ES lauksaimniecības ražojumu augstos kvalitātes, dzīvnieku labturības un ražošanas standartus un stimulēt eksportu.

1.2 Kā minēts atzinumā par dokumentu COM(2011) 436 final⁽¹⁾, EESK atbalsta divus jaunās noietā veicināšanas politikas pamata mērķus, kas ir pielāgoti mērķa tirgum, pirmkārt, patērētāju informētības un izpratnes veicināšanu par ES tirgu, un, otrkārt, eksporta veicināšanu ārējā tirgū.

1.3 2014.–2020. gada finanšu shēmas ietvaros ir jāatrod jauni papildu resursi, lai liktu šķēršļus jaunām krīzēm un risinātu ārkārtas situācijas, kuras varētu skart šo nozari un kurām nepietiks ar līdzekļiem, kas KLP ir paredzēti informācijas un veicināšanas pasākumiem. EESK uzskata, ka izšķiroši svarīgi ir palielināt budžetu, kas paredzēts informācijas sniegšanas un veicināšanas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū un trešās valstīs.

1.4 EESK uzskata, ka Komisijai dalībvalstīm būtu jāizstrādā precīzas vadlīnijas programmu pieteikumiem no vienas

dalībvalsts, no vairākām dalībvalstīm un no trešām valstīm. Būtu jāuzlabo programmu novērtēšana, izmantojot stingru vērtēšanas sistēmu ar konkrētiem rādītājiem. Ir nepieciešams dalībvalstīs un ES līmenī būtiski palielināt programmu atlases un prioritāro programmu noteikšanas pārredzamību. Lai vienkāršotu procedūru, kandidāti varētu daudzvalstu programmas iesniegt tieši Komisijai. Vairākus produktus aptverošām daudzvalstu programmām būtu jādod prioritāte ar izdevīgāku finansēšanas sistēmu, nodrošinot līdz 60 % ES līdzfinansējuma.

1.5 Vajadzētu palielināt elastīgumu, lai programmas to īstenošanas laikā varētu pielāgot pārmaiņām tirgū. EESK atbalsta ar šo daudzgadu pamatprogrammu saistīto priekšlikumu, kurā paredzēts, ka tajos gadījumos, kad pirms programmām ir veikta tirgus analīze un ietekmes novērtējumi, detalizēta informācija ir jāsniedz tikai par pirmo gadu, lai nākamajos gados būtu iespējams plānus pielāgot.

1.6 EESK uzsver, ka tiesību aktos, kas attiecas uz veicināšanu, vajadzētu skaidrāk noteikt zīmolu lomu, kā arī paredzēt līdzsvaru starp vispārēju veicināšanu un konkrētu zīmolu veicināšanu. Būtu jāizskata pamatideja par ES produktu veicināšanas pasākumiem ar zīmolu palīdzību. Būtu jāatļauj izmantot produktu izcelsmes norādes, tostarp arī produktiem, kuriem nav piešķirts aizsargāts cilmes vietas nosaukums vai aizsargāta ģeogrāfiskā izcelsmes norāde. ES izcelsmes marķējuma koncepcija būtu jāizplata ar vispārīgu devīzu palīdzību, nepārkāpjot patērētāju tiesības saņemt pienācīgu informāciju.

⁽¹⁾ CESE, OV C 43, 15.2.2012., 59.–64. lpp.

1.7 Attiecībā uz vispārēju devīzi Eiropas ārējiem mārketinga pasākumiem būtu lietderīgi izmantot vienotu vēstījumu, kurš būtu paredzēts visām grupām kopā un attiektos uz visiem Eiropas produktiem. Ir svarīgi, lai patērētājiem tiktu adresēts skaidrs vēstījums, kuru ir viegli atpazīt.

1.8 Vēlēdamās panākt procedūru vienkāršošanu, EESK atbalsta vienotu to produktu sarakstu, uz kuriem attiecas atbalsts. Produktu saraksts jāpaplašina, lai būtu iespējams veicināt tādu produktu noietu, kas saistīti ar citām kvalitātes sistēmām — piemēram, ar valstu, reģionu un bioloģiskajām sistēmām —, kuras "vēstī" par Eiropas kvalitāti.

1.9 EESK uzskata, ka būtiski ir pilnveidot paraugprakses piemēru apmaiņas tīklu profesionāļiem, lai īstenotu labi strukturētas un efektīvi koordinētas daudzvalstu veicināšanas programmas un kampaņas, tostarp izmantojot jaunās tehnoloģijas. Turklāt būtu jāizskata iespēja jaunās tehnoloģijas izmantot, lai izveidotu saikni starp patērētājiem un ražotājiem. Ir jānodrošina, lai šie mehānismi neradītu tirgus vai konkurences kropļojumus.

2. Paziņojuma kopsavilkums

2.1 Lai pildītu stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītos mērķus, ir jāatbalsta tāda lauksaimniecība, kas nodrošina pārtikas nekaitīgumu, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un lauku apgabalu dinamismu, kā arī izaugsmi un nodarbinātību. Šo mērķu sasniegšanā svarīga nozīme ir efektīvai veicināšanas politikai.

2.2 Veicināšanas programmu maksimālais ES līdzfinansējums ir 50 %, vismaz 20 % nodrošina profesionālās organizācijas un pārējos līdzekļus sniedz dalībvalsts. Tomēr trešās valstīs iesniegtajām programmām bieži ir trūcis vēriena, to ietekme ir bijusi vājāka un novēlota.

2.3 Komisija apraksta pašreizējo veicināšanas pasākumu nepilnības, kuru vidū jāmin birokrātija un veikto pasākumu un progresu ierobežojošo šķēršļu nesamērība. Komisija sniedz arī ieteikumus šo problēmu novēršanai un Eiropas lauksaimniecības produktu tēla uzlabošanai.

2.4 Paziņojumā ir nosprausti turpmākās veicināšanas politikas mērķi:

— vairāk Eiropas pievienotās vērtības;

— pievilcīgāka un par savu ietekmi pārliecinātāka politika;

— vienkāršāka pārvaldība;

— vairāk sinerģijas starp dažādiem veicināšanas instrumentiem.

2.5 Komisija paziņojumā ir iezīmējusi galvenos veicināšanas politikas pamatnostādņu virzienus.

2.5.1 Plašāka piemērošanas joma

— Iniciatīvas varētu paplašināt un tās attiecināt ne tikai uz profesionālajām nozaru organizācijām, bet arī uz privātiem uzņēmumiem, ja tie ierosinās programmas ar augstu pievienoto vērtību Eiropas Savienībai.

— Ir ierosināts veidot tikai vienu to produktu sarakstu, uz kuriem attiecas atbalsts, pēc iespējas pieturoties pie saraksta, uz kuru attiecas kvalitātes politika. Pasākumu rezultāts varētu būt tematiski vēstījumi, un šajos pasākumos plaši varētu izmantot jaunās tehnoloģijas — sākot no paraugprakses apmaiņas un beidzot ar produktu pārdošanas veicināšanu.

— Lai veidotu lauksaimniecības pārtikas produktu Eiropas tēlu, ikviens informatīvais un konsultatīvais pasākums ir jāsaista ar norādi par produkta Eiropas izcelsmi. Joprojām būs iespējams ACVN un AĢIN produktu izcelsmes norādi izmantot kā galveno norādi.

— Ietekmes novērtējumā būtu jāizskata iespēja ārējā tirgū īstenot tādas jauktas programmas, kam būtu vispārīgā daļa un komerciālā daļa, kurā varētu piedalīties privātās preču zīmes.

— Pastiprināts atbalsts tiks sniegts tādu Eiropas pārtikas kvalitātes simbolu veicināšanai kā ACVN, AĢIN un GTĪ.

2.5.2 Paplašināta darbības joma

— Ir paredzēts jauns pasākums, kura mērķis ir sniegt tehnisko palīdzību, lai tirgus dalībniekiem kļūtu vieglāk piedalīties līdzfinansētās programmās, īstenojot efektīvas kampaņas vai attīstīt ar eksportu saistītu darbību.

2.5.3 Pārskatītas intervences metodes

— Šī pārskatīšana ir saistīta ar daudzvalstu programmām, kuras pašlaik nesniedz gaidītos rezultātus. Arī turpmāk notiks augsta līmeņa misijas trešās valstīs ar lauksaimniecības un lauku attīstības komisāra līdzdalību, un Komisija piedalīsies starptautiskos gadatirgos.

2.5.4 Veicināšana un krīze

— Ņemot vērā ierobežojumus 2014.–2020. gada finanšu shēmā, būs grūtāk iegūt papildu apropriācijas informācijas un veicināšanas pasākumiem, kuru mērķis ir reaģēt uz krīzēm. Ir nepieciešams pieņemt lēmumu par to, vai krīzes gadījumā Kopienas līmeņa risinājumi būtu jārod turpmākajā veicināšanas politikā, vai arī tos varētu gūt KLP horizontālajos pasākumos.

2.5.5 Vienkāršāka un efektīvāka pārvaldība

- Programmu uzraudzībai un pārvaldībai vajadzētu būt vienkāršākai, elastīgākai un operatīvākai.

2.5.6 Lielāka saskaņotība starp informācijas un veicināšanas pasākumiem

- Tiks nodrošināta lielāka saskaņotība starp informācijas un veicināšanas pasākumiem, kas veikti saistībā ar atbalsta shēmu, kā arī ar KLP.

3. Priekšlikuma analīze un Komitejas piezīmes

3.1 Iepriekšējos EESK atzinumos jau minēts, ka, ņemot vērā Eiropas lauksaimniecības politikas izaicinājumus, vēl jo svarīgāk ir veicināt ES lauksaimniecības un pārtikas produktu noietu, lai palīdzētu tiem gūt atzinību kā produktiem ar augstu pievienoto vērtību un saglabātu ES kā vadošās pārtikas piegādātājas pozīciju ⁽²⁾.

3.2 EESK uzsver Eiropas jaunās politikas šajā nozarē divus nozīmīgos mērķus, kas ir, pirmkārt, patērētāju informēšana un izpratnes veidošana par ES tirgū pieejamo produktu augstajiem kvalitātes standartiem un lielo pievienoto vērtību, uzsverot stingrākas ražošanas metožu garantijas, etiķetēšanu, izsekojamību un pārtikas nekaitīgumu, kā arī augstākas vides un dzīvnieku labturības prasības un strādājošo tiesību rūpīgu ievērošanu; un, otrkārt, Eiropas produktu eksporta veicināšana ārējā tirgū, uzsverot kvalitāti, uzturvērtību un garšas īpašības, ilgtspējību un drošumu.

3.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu pārskatīt Eiropas pašreizējo veicināšanas un informācijas pasākumu politiku, lai to padarītu efektīvāku, mērķtiecīgāku un aktīvāku.

3.4 Komiteja vispārēji atbalsta priekšlikumus un pamatnostādnes, kas Komisijas paziņojumā par lauksaimniecības produktu turpmāko veicināšanas politiku ietvertas ar mērķi uzlabot šīs nozares konkurētspēju un palielināt informētību par Eiropas lauksaimniecības pārtikas rūpniecības modeļa augstajiem standartiem.

3.5 EESK norāda, ka Komisijas dokumentā nav atsauces uz noteikumiem par automātisku vai pusautomātisku mehānismu, kas palīdzētu atveseļot tās ekonomikas, ko skārusi pārtikas krīze un kas būtu ātri, iedarbīgi, sistemātiski un efektīvi. Atzīstot pašreizējās finanšu krīzes radītos ierobežojumus, EESK uzskata, ka izšķiroši svarīgi ir palielināt budžetu, kas paredzēts informācijas sniegšanas un veicināšanas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū un trešās valstīs. 2014.–2020. gada finanšu shēmas ietvaros laikus ir jāatrod

jauni papildu resursi, lai liktu šķēršļus jaunām krīzēm un risinātu ārkārtas situācijas, kuras varētu skart šo nozari, bet kuru novēršanai nepietiks ar līdzekļiem, kas KLP ir paredzēti informācijas un veicināšanas pasākumiem.

3.6 EESK uzsver, ka programmām vajadzētu būt balstītām uz Eiropas un pievienotās vērtības redzējumu un ietvert orientāciju uz darba vieta radīšanu, turklāt Komiteja ir pārliecināta, ka Komisijai būtu jāizstrādā precīzas vadlīnijas, kas dalībvalstīs attiecināmas uz kandidātiem, kuri vēlas piedalīties vienas valsts, vairāku dalībvalstu un trešo valstu programmās. Būtu jāuzlabo programmu novērtēšana, izmantojot stingru vērtēšanas sistēmu ar konkrētiem rādītājiem. Ļoti svarīgi ir dalībvalstīs un ES līmenī būtiski palielināt programmu atlases un prioritāro programmu noteikšanas pārredzamību. Lai vienkāršotu procedūras, daudzvalstu programmas būtu jāiesniedz tieši Komisijai un atlases process būtu jāpaātrina gan valstu, gan ES līmenī.

3.7 Attiecībā uz iespēju paplašināt noieta veicināšanas programmu atbalsta saņēmēju loku EESK uzskata, ka priekšroka būtu dodama lauksaimniecības un pārtikas nozares profesionālām organizācijām, jo tās apvieno uzņēmumus un līdzfinansē pasākumus. Visi pārējie atbalsta saņēmēji būtu apstiprināmi, pamatojoties uz nozares profesionālo organizāciju ieteikumu.

3.8 Jebkurai profesionālai nozares organizācijai, kas ierosina kādu programmu, atkarībā no iniciatīvas mēroga un savas veikspējas un pieredzes būtu vajadzīga iespēja rīkoties kā projekta daļējai vai pilnīgai pārvaldītājai. Būtu jāapsver tas, ka mazākām nozares asociācijām no jaunajām dalībvalstīm vajadzētu dot iespēju pieteikties veicināšanas programmās kā atbalsta saņēmējam vai izpildiestādēm, jo tām ir vislabākās zināšanas par tradicionālajiem produktiem un par to, kā tos popularizēt.

3.9 Vēlēdamās panākt procedūru vienkāršošanu, EESK atbalsta vienotu sarakstu ar prasībām atbilstošajiem produktiem. Jāpaplašina tiesību aktu darbības jomā iekļauto produktu saraksts, lai būtu iespējams veicināt visu to produktu noietu, kuri liecina par Eiropas kvalitāti vai kuri to var stiprināt. Tas var būt izdevīgi produktiem ar izteiktu nacionālo identitāti, un būtu nepieciešama iespēja norādīt valstisko izcelsmi pat tad, ja produktam nav ACVN vai AĢIN norādes. Tomēr Komiteja uzskata, ka šo priekšlikumu ieviešanas nosacījumiem ir jābūt sabalansētiem ar ideju primāri veicināt ES produktus.

3.10 Komiteja atbalsta Eiropas platformu, kura paredzēta, lai speciālisti varētu apmainīties ar labu praksi par labi strukturētām un efektīvi koordinētām veicināšanas kampaņām, ko īsteno daudzas valstis, tostarp ar jauno tehnoloģiju palīdzību, kas šajā gadījumā būtu ļoti noderīgs instruments. Īpaši ir jārūpējas par to, lai šo mehānismu izmantošana neradītu tirgus vai konkurences kropļojumus.

⁽²⁾ CESE 1859/2011, OV C 43, 15.2.2012., 59.–64. lpp

3.11 Attiecībā uz kvalitātes programmu uzlabošanu un to pielāgošanu vairākām valstīm EESK piekrīt, ka šīs daudzvalstu programmas būtu jānosaka par prioritāti, jo tās piešķir patiesu Eiropas dimensiju un tām ir nepieciešams ES atbalsts. EESK iesaka, ka Komisijai būtu jāpalielina savs ieguldījums — īpaši tajos gadījumos, kad ir iesaistīti jaunie tirgi.

3.12 Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu, ka tajos gadījumos, kad pirms attiecīgajām programmām ir veikta tirgus analīze un ietekmes novērtējumi, lai varētu noteikt mērķu sasniegšanas potenciālu, programmu īstenotāji varētu sniegt detalizētu informāciju tikai par pirmo īstenošanas gadu, bet par nākamajiem gadiem sīkākas ziņas varētu sniegt vēlāk. Līdz ar to palielinātos programmu elastība un tās būtu spējīgas reaģēt uz tirgus signāliem.

3.13 Papildus paziņojumā minētajām pārtikas kvalitātes shēmām (aizsargāts cilmes vietas nosaukums (ACVN), aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde (AĢIN) un garantēta tradicionālā

īpatnība (GTĪ)) būtu nepieciešams izvērtēt arī citas kvalitātes shēmas, piemēram, bioloģisko lauksaimniecību un reģionālās kvalitātes shēmas.

3.14 EESK uzskata, ka tiesību aktos, kas attiecas uz veicināšanu, vajadzētu skaidrāk noteikt zīmolu lomu, kā arī paredzēt līdzsvaru starp vispārēju veicināšanu un konkrētu zīmolu veicināšanu, it īpaši valstīs, kas nav ES dalībvalstis. Tas uzlabotu veicināšanas kampaņu efektivitāti (palielinātos to ietekme importētāju un patērētāju vidū) un spēcīgāk mudinātu uzņēmumus iesaistīties, jo tie varētu līdzfinansēt šos pasākumus. Lai nodrošinātu pilnīgu un pārredzamu informāciju, būtu jāatļauj norādīt izcelsmi arī tiem produktiem, kuriem nav piešķirts aizsargāts cilmes vietas nosaukums vai aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde. ES izcelsmes marķējuma koncepcija būtu jāpopularizē, izmantojot vispārīgas devīzes, tomēr nepārkāpjot patērētāju tiesības saņemt pienācīgu informāciju.

3.15 No vienkāršošanas viedokļa atbalstāma ir ideja par dažādu veicināšanas programmu budžetu saskaņotību.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2007. gada 18. septembra Regulu (EK) Nr. 1098/2007, ar ko izveido daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem un zvejniecībām, kas šos krājumus izmanto”

COM(2012) 155 final – 2012/0077 (COD)

(2012/C 299/26)

Vienīgais ziņotājs: **Seppo KALLIO**

Eiropas Parlaments 2012. gada 18. aprīlī un Padome 2012. gada 24. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2007. gada 18. septembra Regulu (EK) Nr. 1098/2007, ar ko izveido daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem un zvejniecībām, kas šos krājumus izmanto”

COM(2012) 155 final – 2012/0077 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 141 balsi par un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ir ļoti gandarīta par to, ka plāns attiecībā uz Baltijas jūras mencu krājumiem ir izrādījies veiksmīgs, un uzskata, ka ir svarīgi turpināt šo plānu.

1.2 EESK uzskata, ka ierosinātie 4., 5. un 8. panta, kā arī 29. panta 2., 3. un 4. punkta grozījumi ir pieņemami un tie ir nepieciešamas tehniska rakstura izmaiņas LESD prasību izpildīšanai.

1.3 EESK neatbalsta priekšlikumu deleģēt Komisijai likumdošanas pilnvaras, lai tā noteiktu zvejas izraisītās mirstības rādītājus, kā ierosināts 27. pantā un 29. a pantā. EESK uzskata, ka saskaņā ar LESD 43. panta 3. punktu lēmumu pieņemšana šajā jomā ir Padomes prerogatīva.

2. Ievads

2.1 Saskaņā ar Starptautiskās Jūras pētniecības padomes (ICES) ziņojumiem Baltijas jūras mencu krājumi 2000. gada sākumā bija pārzvejoti. ICES 25.–32. apakšrajonā Baltijas jūras austrumdaļas mencu zvejas izraisītās mirstības dēļ krājumi samazinājās līdz tādām līmenim, kas liecināja par to izsīkumu draudu. Baltijas jūras rietumdaļas mencu krājumi ICES 22.–24. apakšrajonos bija nedaudz labākā stāvoklī, taču krājumu ražība bija acīmredzami zemāka par ilgtermiņa potenciālo līmeni. Tāpēc 2007. gada 18. septembrī tika pieņemts daudzgadu plāns Baltijas jūras mencu krājumiem un zvejniecībām, kas

šos krājumus izmanto. Plāna mērķis bija nodrošināt to, ka Baltijas jūras mencu krājumus var izmantot ilgtspējīgos ekonomiskajos, vides un sociālajos apstākļos.

2.2 Lai to panāktu, plānā bija izklāstīti noteikumi par to, kā nosakāmas šo krājumu ikgadējās zvejas iespējas, kas izpaužas kā kopējā pieļaujamā nozveja (KPN) un zvejas piepūle. Šie noteikumi ietver zvejas izraisītās mirstības kritēriju, kas balstīts uz ikgadējiem zinātniskiem ieteikumiem un ko izmanto, lai noteiktu krājumu dzīvotspēju. Turklāt regulas 27. pantā noteikts, ka Padome, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, ar kvalificētu balsu vairākumu nosaka zvejas izraisītās mirstības rādītāju, lai gādātu par plānā paredzēto pārvaldības mērķu sasniegšanu. Līdzīgi 26. pantā paredzēts, ka Padome var grozīt plānu, lai nodrošinātu tā mērķu sasniegšanu.

2.3 Plāna īstenošana bija sekmīga. Zvejas izraisītās mirstības rādītājs abiem Baltijas jūras mencu krājumiem ir zemāks nekā sasniedzamais līmenis pašreizējā plānā. Arī Baltijas jūras austrumdaļas mencu zvejas izraisītā mirstība ir zemāka par maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu (MSY), un nārstojošo zivju krājumi ir gandrīz četrkārsējušies, kopš plāns ir spēkā. Baltijas jūras rietumdaļas mencu krājumu attīstība ir bijusi pakāpeniskāka, taču acīmredzami ir vēsta pareizajā virzienā.

3. Komisijas priekšlikums

3.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir grozīt Padomes 2007. gada 18. septembra Regulu (EK) Nr. 1098/2007, ar ko izveido

daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem un zvejnecībām, kas šos krājumus izmanto. Minētais tiesību akts tika pieņemts pirms Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) stāšanās spēkā un tāpēc ir jāgroza atbilstīgi jaunajam Līgumam.

3.2 LESD 290. pantā paredzēts, ka ar leģislatīvu aktu Komisijai var deleģēt pilnvaras pieņemt vispārēji piemērojamus neleģislatīvus aktus, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus leģislatīvu aktu elementus. Komisija ir ierosinājusi pārveidot regulas 26. un 27. pantā paredzēto lēmumu pieņemšanas procedūru par sistēmu, kas ļautu deleģēt Komisijai pilnvaras, lai tā varētu uzraudzīt plāna īstenošanu un mērķus attiecībā uz zvejas izraisītās mirstības rādītājiem.

3.3 Plānā ir iekļauta prasība reizi trijos gados novērtēt pārvaldības pasākumu ietekmi uz attiecīgajiem krājumiem un attiecīgajām zvejnecībām. Šīs prasības izpilde ir saistīta ar ievērojamām grūtībām, jo pienācīga novērtējuma veikšanai vajadzīgie dati ir pieejami tikai ierobežotā mērā. Zinātniskajos ieteikumos norādīts, ka to, cik efektīva ir bijusi plāna īstenošana trīs gadu laikā, nevar pilnībā novērtēt, kamēr nav pagājuši pieci gadi no plāna uzsākšanas. Tātad būtu jāgroza plāna novērtēšanas termiņi.

3.4 Priekšlikumā ir arī ierosināts piešķirt Komisijai īstenošanas pilnvaras, lai tā varētu precizēt, vai šīs regulas 29. pantā paredzētie nosacījumi par atsevišķu Baltijas jūras apgabalu izslēgšanu no pasākumu piemērošanas jomas ir izpildīti.

3.5 Turklāt Komisija un dalībvalstis ir apņēmušās vēlākais 2015. gadā panākt, ka noplicināto krājumu izmantošana ir iespējama maksimālajā ilgtspējīgas ieguves apjomā (MSY), taču plānā šāds mērķis nav norādīts. Lai plānā novērstu neskaidrības, tajā vajadzētu iekļaut atsauci uz maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu (MSY).

3.6 Regulas 5. un 8. pants, kas nosaka kopējo pieļaujamo nozveju (KPN) mencu krājumiem un maksimālo dienu skaitu ārpus ostas, būtu attiecīgi jāgroza, lai precizētu, ka attiecīgā procedūra ir paredzēta Līgumā.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK ir ļoti gandarīta par to, ka plāns attiecībā uz Baltijas jūras mencu krājumiem ir izrādījies veiksmīgs, un uzskata, ka ir svarīgi turpināt šo plānu.

4.2 Komisijas priekšlikums paredz grozījumus attiecībā uz 4. pantā minētajiem plāna mērķiem. EESK uzskata, ka ierosinātā atsauce uz maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu (MSY) saskan ar vispārējo ES mērķi attiecībā uz zivju krājumiem.

4.3 Komisija ierosina grozīt plāna 5. un 8. pantu, lai Padomes lēmumu pieņemšanu, kas notiek, pamatojoties uz

kvalificētu balsu vairākumu, aizstātu ar procedūru, kura atbilst jaunajam Līgumam. Tie ir tehniski labojumi, kas atspoguļo izmaiņas, kuras lēmumu pieņemšanas procedūrā ieviestas ar LESD.

4.4 Attiecībā uz 26. pantu Komisija ierosina plāna novērtēšanu veikt reizi piecos gados. EESK piekrīt šim apsvērumam, taču norāda, ka mencu krājumu stāvoklis būtu jāpārbauga ik gadu, atsaucoties uz minēto plānu saistībā ar ICES zivju krājumu novērtēšanu.

4.5 Ņemot vērā pašreizējo lēmumu pieņemšanas procedūru, Komisija ierosina grozīt 29. panta 2., 3. un 4. punktu, lai ļautu tai piešķirt atbrīvojumus attiecībā uz nozvejas limitiem. Saskaņā ar šo priekšlikumu Komisija ik gadu ar īstenošanas aktiem apstiprinātu paredzētos atbrīvojumus, un dalībvalstu pārstāvju komiteja veiktu novērtējumu un sagatavotu ziņojumu šajā jautājumā. EESK atbalsta Komisijas pilnvaru paplašināšanu šajā jomā, taču uzsver, ka lēmumprojekti būtu jāiesniedz pietiekami savlaicīgi, lai veiktu novērtējumu pirms nākamā zvejas perioda.

4.6 Priekšlikums paredz grozīt regulas 27. un 29. pantu, lai dotu Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētos aktus. EESK savu viedokli šajā jautājumā ir paudusi iepriekšējos atzinumos⁽¹⁾. Šajos atzinumos ir norādīts, ka deleģētu aktu pieņemšanas pilnvaras jāpakļauj laika ierobežojumam. Turklāt tiem vajadzētu attiekties tikai uz jomām, kurās lēmumi ir jāpieņem ātri.

4.7 Priekšlikums attiecībā uz 29. a pantu, kas paredz piešķirt Komisijai pilnvaras pieņemt deleģētos aktus, pamatojoties uz 26. un 27. pantu, varētu būtiski mainīt ES zivsaimniecības politikas principus. Pilnvaru deleģēšanas pamatojums ir Komisijas un Parlamenta koplēmuma pieņemšanas lēnais temps. EESK uzskata, ka šī problēma būtu risināma, vispirms precizējot pilnvaru sadalījumu starp Parlamentu un Padomi saskaņā ar LESD 43. panta 2. un 3. punktu. Pēc EESK domām, zvejas izraisītās mirstības rādītājs, ko nosaka saskaņā ar plāna 27. pantu, ir tieši saistīts ar zvejas iespēju noteikšanu un piešķiršanu, tādējādi saskaņā ar LESD 43. panta 3. punktu šis jautājums ietilpst tikai un vienīgi Padomes kompetencē.

4.8 Plāns attiecībā uz Baltijas jūras mencu krājumiem paredz arī nodrošināt stabilas zvejas iespējas, uz kā pamata zivsaimniecības uzņēmumi var pārliecināti attīstīt savas zvejas darbības. EESK izsaka bažas: ja Komisijai tiek deleģētas pilnvaras mainīt mērķus attiecībā uz zvejas izraisītās mirstības līmeni, kas kalpo par pamatu nozvejas kvotu noteikšanai, īstermiņā varētu strauji mainīties nozvejas kvotas un tādējādi rasties kaitējumi zvejnecības nozarei.

⁽¹⁾ CESE, OV C 107, 6.4.2011., 33–36. lpp. un CESE, OV C 43, 15.2.2012., 56–59. lpp.

4.9 Vēl viens iemesls, kāpēc Padomei arī turpmāk jāpieņem lēmumi attiecībā uz plānā paredzētajiem zvejas izraisītās mirstības rādītājiem, ir zinātnisko ieteikumu izstrādāšanas principu mainīšanās no gada uz gadu. Zinātniskajos ieteikumos netiek ņemta vērā sociāli ekonomiskās stabilitātes nepieciešamība. Aprēķināšanas principu vai metožu izmaiņas var būtiski ietekmēt pētnieku ieteiktās mērķvērtības attiecībā uz zvejas izraisītās mirstības rādītājiem, taču tajā pašā laikā neradīt vērā ņemamas zivju krājumu izmaiņas.

4.10 EESK arī atzīmē pašreizējos centienus izveidot vienotu modeli attiecībā uz Baltijas mencu un pelaģisko sugu krājumu regulēšanu. Uz šo modeli balstītais plāns aizstās daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem, tāpēc nav pamata ieviest liekas izmaiņas pašreizējā plānā, kas sniedz pozitīvus rezultātus.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – augstas veiktspējas skaitļošana. Eiropas pozīcija pasaules mēroga sacensībā”

COM(2012) 45 final

(2012/C 299/27)

Ziņotāja: **Isabel CAÑO AGUILAR kdze**

2012. gada 18. aprīlī Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — augstas veiktspējas skaitļošana. Eiropas pozīcija pasaules mēroga sacensībā”

COM(2012) 45 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 143 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja kopumā atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un stingri atbalsta tā mērķus. Augstas veiktspējas skaitļošana (*High Performance Computing — HPC*) ir jaunu zināšanu priekšnosacījums un veido pamatu daudzu jaunu produktu, procesu un pakalpojumu izstrādei.

1.2 *HPC* ir arī viens no digitalizācijas programmas elementiem un kļuvusi par neaizstājamu instrumentu mūsdienu pētniecībā un valsts ekonomikā, tostarp enerģētikas, klimata, veselības aprūpes, ekonomikas, sociālajā un aizsardzības politikā. Augstas veiktspējas skaitļošanai ir stratēģiska nozīme stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā.

1.3 Komiteja atbalsta centienus attīstīt Eiropas *HPC* vidi un šim nolūkam jau izveidoto *PRACE* (partnerība mūsdienīgai skaitļošanai Eiropā) platformu, jo tām jānodrošina *HPC* resursu plaša pieejamība un vienlīdzīgi piekļuves nosacījumi visiem iespējamiem lietotājiem un dalībniekiem Eiropas Savienībā, jo īpaši augstskolām un maziem un vidējiem uzņēmumiem (*MVU*).

1.4 Līdztekus līgumtiesību un finanšu jautājumiem, kas risināmi saistībā ar efektīvu *HPC* sistēmu, *HPC* turpmākajai attīstībai nozīmīgi ir divi vienlīdz svarīgi uzdevumi; pirmkārt, nākamās paaudzes datoriem (tā dēvētajiem eksa-pakāpes datoriem) vajadzīgo tehnisko risinājumu izstrāde un, otrkārt, šo datoru izmantošanai nepieciešamo un ļoti sarežģīto instrumentu, proti, programmatūras izstrāde un izplatīšana. Centieniem paveikt šos abus uzdevumus jābūt līdzsvarotiem.

1.5 Tāpēc EESK atbalsta priekšlikumu divkārtot ES ieguldījumus *HPC* jomā, lai tie katru gadu sasniegtu 1,2 miljardus *euro*. Tas nozīmē, ka katru gadu papildus vajadzīgi 600 miljoni *euro*, kas būtu jāiegulda Eiropas Savienībai, dalībvalstīm un lietotājiem rūpniecības nozarēs. Tā izdotos sasniegt citiem pasaules reģioniem atbilstošu ieguldījumu līmeni. Aptuveni pusi no šiem papildu līdzekļiem piešķirtu *HPC* sistēmu un izmēģinājumu iekārtu publiskajiem iepirkumiem, vienu ceturto daļu piešķirtu darbinieku apmācībai, bet pēdējo ceturtdaļu — *HPC* programmatūras izstrādei un atjaunināšanai.

1.6 Pirmkārt, lai minētos mērķus sasniegtu, pētniecības iestādēm, augstskolām un uzņēmumiem ir jāsadarbojas. Komiteja uzskata, ka publiskā un privātā sektora partnerība ir šādas sadarbības veidošanai īpaši piemērots instruments, kas jau izmēģināts. Dažos gadījumos varētu izmantot citu instrumentu, proti, publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā, bet Komisijai nebūtu jāizvirza prasība, ka tas jādara obligāti.

1.7 Otrkārt, dalībvalstīm un Eiropas Savienībai arī jānodrošina pietiekami liels finansējums. Šie līdzekļi ir tieši vajadzīgi, lai paveiktu iepriekš minētos uzdevumus saistībā ar efektīvas *HPC* sistēmas izveidi, un netieši vajadzīgi, lai izglītotu augsti un vidēji kvalificētus speciālistus, piemēram, augstskolām un to personālam.

1.8 Tā kā saskaramies ar ekonomikas un finanšu krīzi, Komiteja rosina Padomi un dalībvalstis ņemt vērā *HPC* vajadzīgos pasākumus, kas ir nepieciešami, lai nostiprinātu tautsaimniecību un uzlabotu konkurētspēju. Ja tos neīstēnos, var sākties bīstama lejupslīde.

1.9 Komiteja uzskata, ka galvenā prioritāte ir konkurētspējīgas HPC sistēmas izveide Eiropā un Eiropas vajadzībām. Šis mērķis nenozīmē protekcionistisku rūpniecības politiku. Lai Eiropā attīstītu un izmantotu HPC, būtu jāpievēršas vajadzīgajai zinātnībai (*know how*), darba vietu saglabāšanai vai izveidei un lēmumu pieņemšanas līmeņiem. Turpmākā kopuzņēmumu izveide ar mūsdienu pasaules vadošajiem uzņēmumiem tehnoloģiju jomā, kas arī darbojas vai ir iesaistīti pētniecībā un izstrādē Eiropā, un ar tiem Eiropas uzņēmumiem, kuriem ir izcila zināšanas īpašos HPC segmentos, varētu radīt nepieciešamo kritisko masu, lai konkurētu ar Ķīnu, kas saskaņā ar prognozēm turpmāk dominēs pasaules tirgū.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1 Paziņojumā ir skaidrota augstas veiktspējas skaitļošanas (HPC) stratēģiskā nozīme. (Minētajā paziņojumā jēdziens “augstas veiktspējas skaitļošana” (HPC) lietots kā sinonīms jaunākās paaudzes skaitļošanai, superskaitļošanai, pasaules līmeņa skaitļošanai utt., tādējādi nošķirot to no dalītās skaitļošanas, mākoņdatošanas un skaitļošanas serveriem.) Minētais Paziņojums ir izstrādāts, pamatojoties uz paziņojumu “IST infrastruktūras ezinātnei” un Padomes secinājumiem, kuros pausts aicinājums turpmāk attīstīt datorizētas infrastruktūras, piemēram, PRACE (partnerība mūsdienīgai skaitļošanai Eiropā) (PRACE: www.prace-ri.eu) un minētās partnerības ietvaros veikt kopīgus ieguldījumus augstas veiktspējas skaitļošanā.

2.2 Paziņojumā pausts aicinājums dalībvalstīm, nozares pārstāvjiem un zinātnes aprindām sadarbībā ar Komisiju palielināt kopīgus centienus, lai līdz 2020. gadam panāktu, ka Eiropa kļūst par vienu no vadošajiem HPC sistēmu un pakalpojumu nodrošinātājiem un izmantotājiem.

2.3 HPC sistēmas tiek attīstītas, lai efektīvāk varētu risināt svarīgas sociālas un zinātniskas problēmas, piemēram, agrīni diagnosticēt un ārstēt slimības, izprast smadzeņu darbības mehānismu, prognozēt klimata pārmaiņas vai novērst plaša mēroga katastrofas, kā arī apmierināt uzņēmumu vajadzības, kas saistītas ar novatoriskiem produktiem un pakalpojumiem.

2.4 Pašreizējās problēmas saistībā ar vēl efektīvāku HPC sistēmu izstrādi nevar atrisināt vienīgi ar ekstrapolāciju; daudzas tehnoloģijas ir būtiski jāpilnveido. Tāpēc ES uzņēmumiem un pētniecības iestādēm paveras iespējas sākt darbību šajā jomā.

2.5 Salīdzinot ar citiem reģioniem, Eiropas Savienība jaunākās paaudzes skaitļošanas sistēmu iegādē iegulda krietni mazāk līdzekļu (tikai 50 % no līdzekļiem, ko iegulda ASV, lai gan IKP līmenis ir līdzīgs). Tādēļ ES pieejamo skaitļošanas sistēmu skaits un veiktspēja gluži vienkārši ir pārāk zema salīdzinājumā ar citiem pasaules reģioniem, turklāt no pētniecības un izstrādes budžeta HPC piešķirtie līdzekļi ir ļoti ierobežoti.

2.6 Pārējie paziņojumā aplūkoti jautājumi:

- partnerība mūsdienīgai skaitļošanai Eiropā (PRACE);
- Eiropas zināšanas par visiem piegādes ķēdes posmiem;
- Eiropas ieguvumi, ko sniedz atgriešanās HPC jomā;
- nākotnes uzdevumi;
- Eiropas rīcības plāns HPC jomā;
- pārvaldība ES līmenī;
- iepirkums pirmskomercializācijas posmā un resursu apvienošana;
- Eiropas HPC vides turpmāka attīstība.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Vispārējs atbalsts

3.1.1 Kopumā Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un stingri atbalsta tā mērķus. Augstas veiktspējas skaitļošana (HPC) ir pamatā daudzu jaunu produktu, procesu un pakalpojumu izstrādei. HPC ir ne tikai viena no svarīgākajām pamat tehnoloģijām, bet arī sarežģītu sistēmu izpētes priekšnoteikums. Tāpēc HPC ir nozīmīga stratēģijas “Eiropa 2020” sastāvdaļa.

3.1.2 Izstrādājot un izmantojot arvien jaudīgākus datorus, pēdējos gadu desmitos HPC ir kļuvusi par svarīgu pētniecības un izstrādes trešo pīlāru, kas ne vien papildina divus tradicionālos pīlārus — eksperimentus (tostarp paraugiekārtas un izmēģinājumu iekārtas) un teoriju —, bet arī kļūst par to neatņemamu sastāvdaļu. Šajā procesā ir radies jauns zinātnes novirziens — “simulācijas zinātne”. HPC ir arī svarīgs sarežģītu datu vākšanas, kā arī analīzes un prognozēšanas sistēmu instruments. HPC ir viena no digitalizācijas programmas sastāvdaļām, un kļuvusi par neaizstājamu instrumentu mūsdienu pētniecībā un valstu ekonomikā, tostarp enerģētikas, klimata, veselības aprūpes, ekonomikas, sociālajā un aizsardzības politikā.

3.2 “Superdatori”

Būtiskākais HPC tehniskais nodrošinājums ir tā dēvētie “superdatori”, kuriem ir divas raksturīgas iezīmes.

- To pilnu jaudu var sasniegt vienīgi tad, ja vienlaikus jeb paralēli izmanto ļoti daudzus atsevišķus datorus (procesorus). Pašlaik izstrādā “superdatorus”, kuros integrē līdz pat vienam miljonom atsevišķu procesoru. Lai šos tik sarežģītos datorus varētu iespējami labāk izmantot, ir jāizstrādā īpaši mūsdienīga un sarežģīta programmatūra, kas jānodod lietotājiem. Šis ir ļoti īpašs izstrādes uzdevums, kura nozīme līdz šim nav pietiekami novērtēta.

— Vēl jaudīgāko datoru elektroenerģijas patēriņš ir tik liels, ka to saskaņā ar pašreizējiem datiem nevar nodrošināt. Neizstrādājot pilnīgi jauna veida komponentus, kas enerģijas patēriņu samazinātu par 99 % (!), jaunās paaudzes “superdatora” (eksa-pakāpes datora) darbības nodrošināšanai būtu nepieciešama vismaz īpaša elektrostacija, kuras jauda ir 1 000 MW. Enerģijas patēriņa samazināšana līdz līmenim, kad to var nodrošināt, ir ļoti svarīgs uzdevums, kuru, šķiet, nebūs viegli paveikt.

3.3 ES atbalsta politikas aspekti

Komiteja norāda, ka Komisijas paziņojumā zinātniskām un tehniskām problēmām veltīta mazāka uzmanība nekā Eiropas atbalsta un attīstības politikai, kas, kā uzskata Komisija, ir vajadzīga šo problēmu risināšanai, un minēti priekšlikumi par instrumentiem, kuri būtu izmantojami, lai to paveiktu. Komiteja tomēr pauž šaubas un iesaka turpināt apspriešanos (skatīt 4. punkta 4. apakšpunktu).

3.4 Datoraparātūras un programmatūras līdzsvars

Viens no Komitejas svarīgākajiem ieteikumiem ir vairāk pievērsties jautājumiem par programmatūru kā vienlīdz būtisku problēmas daļu un sagatavot risinājumus, jo īpaši saistībā ar lietotājiem paredzēto programmu izstrādi, izmēģināšanu un izplatīšanu. Dažādos apmācības un lietotāju sistēmas līmeņos daudz vairāk uzmanības jāveltī pētniecībai, izstrādei, izglītībai un apmācībai. Tādēļ attiecīgajiem pasākumiem augstskolās, pētniecības centros un uzņēmumos ir vajadzīgs pietiekams atbalsts. Komiteja iesaka Komisijai novērst šo nepilnību.

3.5 Kvalificēti darbinieki — augstskolas un aprīkojums

Šajā jomā būtiskas problēmas saistītas ar pietiekami kvalificētu darbinieku (piemēram, http://www.hpcwire.com/hpcwire/2012-04-04/supercomputing_education_in_russia.html) apmācību un pieejamību ne vien nepieciešamo pētniecības un izstrādes uzdevumu veikšanai, bet arī HPC sistēmas efektīvai izmantošanai. Atbalsta pasākumos šie jautājumi būtu jāņem vērā. Lai atrisinātu šīs problēmas, būtisks priekšnoteikums ir pietiekami finanšu un cilvēkresursi augstskolās, kurās pietiekami daudzi starptautiski atzīti programmēšanas eksperti un izstrādes inženieri vada nodarbības, veic pētījumus, un kurās, pamatojoties uz pētniecības un izstrādes pieredzi, var iegūt augstu kvalifikāciju.

3.6 Eiropas HPC vide — PRACE

3.6.1 Kas ir PRACE?

Valstīs izveidoto HPC centru operatori un lietotāji 2005. gadā secināja, ka jāveido Eiropas HPC infrastruktūra, kuru varētu izmantot visi partneri. Sākotnēji 14 Eiropas valstu pārstāvji izveidoja PRACE partnerību, lai Eiropā veicinātu, izmantotu un pilnveidotu HPC.

Tādējādi HPC tika iekļauta pirmajā pētniecības infrastruktūru sarakstā (ESFRI sarakstā)⁽¹⁾. Kad bija izstrādāti tiesiskie,

finansālie, organizatoriskie un tehniskie priekšnosacījumi, 2010. gadā Briselē izveidoja PRACE AISBL (Starptautiska bezpeļņas apvienība), lai visiem lietotājiem, kas saistīti ar sadarbības partneriem, piedāvātu iespēju piekļūt piecām Eiropas jaudīgākajām un valstu finansētajām HPC sistēmām. PRACE pašlaik ir 24 dalībnieki, tostarp no Izraēlas un Turcijas. Septītajā pētniecības pamatprogrammā finansiāls atbalsts paredzēts trīs PRACE projektiem, jo īpaši darbam, kas saistīts ar lietojumu pārnēsāmību, optimizāciju un atjaunināšanu, kā arī intensīvai lietotāju apmācībai un izglītošanai. Pašlaik četras partnervalstis (Vācija, Francija, Itālija un Spānija) vienojušās, ka ikviens no šīm valstīm nodrošinās skaitļošanas jaudu 100 miljonu euro vērtībā. Neatkarīga Zinātniskās vadības komiteja (Scientific Steering Committee) nosaka lietošanas kvotu piešķiršanu, visā Eiropā veicot salīdzinošu izvērtējumu.

3.6.2 Komitejas viedoklis par PRACE

Komiteja atbalsta centienus attīstīt **Eiropas HPC vidi** un šim nolūkam **izveidoto pētniecības infrastruktūru**, kura nodrošina vai kurai būtu jānodrošina HPC resursu plaša pieejamība saskaņā ar vienlīdzīgiem piekļuves nosacījumiem. Vienlaikus jānodrošina, lai Eiropas Savienībā visi iespējamie lietotāji un dalībnieki, īpaši augstskolās un MVU, kuri nav tieši saistīti ar PRACE organizāciju, var sadarboties izstrādē un izmantot resursus uz tādiem pašiem noteikumiem kā visi pārējie partneri. Būtu tas ir jautājums ne tikai par skaidrāku un neapšaubāmi atrisināmu problēmu, proti, vienlīdzīgu pieejamības nosacījumu radīšanu pašreizējiem HPC resursiem, bet arī par pētniecību un izstrādi, lai izveidotu un attīstītu novatorisku, **vairākkārt efektīvāku HPC sistēmu ar eksa-pakāpes datoriem** (skatīt 4.1. punktu), kas būtu **tās svarīgākais instruments**, kā arī iekļaujot **HPC sistēmai atbilstošas mūsdienīgas programmatūras izstrādi**. Šajā sakarā Komiteja ierosina nesasteigt koncentrācijas procesus un lēmumus par īpašu kopējo sistēmu, lai dotu iespējas konkurēt un izmantot daudzveidīgas pieejas un idejas veiksmīgai minētās vides izveidei un ļoti tālejošā mērķa sasniegšanai. Turpmāk minētajās īpašajās piezīmēs ir skats delikātais jautājums par pētniecības, izstrādes un konkurences politikas līdzsvaru. Komiteja uzskata, ka ieinteresētajām personām būtu jāturpina debates par šo jautājumu.

3.7 Aicinājums Padomei un dalībvalstīm

3.7.1 Ekonomikas krīzes dēļ daudzās ES dalībvalstīs vērojami saprotami centieni taupīt līdzekļus izglītības, pētniecības un izstrādes jomā. Šāda rīcība tomēr varētu izraisīt nenovēršamu lejupslīdi, jo tieši jaunās tehnoloģijas, inovācija un ar to saistītās prasmes ir vajadzīgas, lai nodrošinātu ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju.

3.7.2 Tāpēc Komiteja stingri aicina Padomi un visas dalībvalstis neizvēlēties vienkāršākos risinājumus, bet gan ieguldīt līdzekļus jaunradē un tai nepieciešamo priekšnosacījumu radīšanā, kā arī nesamazināt finansējumu, bet gan ieguldīt vairāk līdzekļu, lai nodrošinātu turpmāko projektu īstenošanu.

⁽¹⁾ Sk. OV C 182, 4.8.2009, 40. lpp.

4. Komitejas īpašas piezīmes

4.1 Eksa-pakāpes projekts

Nākamās paaudzes superdatoru izstrādi dēvē par eksa-pakāpes projektu. Lai to paveiktu, ievērojami jāuzlabo, vai, iespējams, pilnībā jāpārstrādā tie komponenti, kas būtiski ietekmē elektroenerģijas patēriņu visos kopējās sistēmas līmeņos. Tas ir sarežģīts uzdevums, ja jāsadarbības pētniecības iestādēm un uzņēmumiem, kuru prasības ir atšķirīgas.

4.2 Pētniecības iestāžu un uzņēmumu sadarbība

Komiteja jau vairākkārt paudusi viedokli par šo sarežģīto jautājumu (piemēram, skatīt CESE 330/2009), ieskaitot neseno atzinumu (CESE 806/2012) par tematu "Apvārsnis 2020", kurā Komiteja izteikusi "apsvērt, kādi jauni risinājumi rūpniecības un konkurences politikā ir vajadzīgi."

Jāšaubās, vai "pirmskomercializācijas posma iepirkums" izrādīsies piemērots instruments pētniecības iestāžu un uzņēmumu sadarbībai. Tādēļ Komiteja ierosina ar dažādām ieinteresētajām personām apzināt, apspriest un precizēt atšķirīgos, reizēm pretinātos mērķus un pētniecības politikai, inovācijas politikai un rūpniecības politikai izvirzītās prasības. Iespējams, ka atsevišķos gadījumos ir jānosaka pat īpaša kārtība." (Skatīt arī atzinuma projekta 4.4. punktu).

4.3 Ar eksa-pakāpes projektu saistītā izstrāde

Īpaša eksa-pakāpes projekta iezīme ir tā, ka atbilstoši mūsdienu pētniecības un izstrādes modelim būs jāiesaista gan lieli, gan mazi uzņēmumi, ieskaitot visveiksmīgākos pasaules līmeņa uzņēmumus (skatīt arī 4.5. punktu) no dažādām jomām (piemēram, procesoru un daudzu citu komponentu ražotājus), veidojot pētniecības nozares un rūpniecības uzņēmumu partnerības un vienlaikus izvairoties no pārsteidzīgu lēmumu pieņemšanas. Optimizētu kopējās sistēmas projektu var izveidot tikai tad, ja ir zināms, kādi komponenti ir izstrādāti vai kādus varētu izstrādāt un kā tie darbosies. Diemžēl līdz šim minētais aspekts ne vienmēr ņemts vērā, un rezultāts ir bijis neveiksmīgs.

4.4 Atbalsta koncepcija — publiskā un privātā sektora partnerības

Nemot vērā to, cik svarīgi ir Eiropā izveidot HPC sistēmu Eiropas vajadzībām, Komiteja ierosina Komisijai sadarbībā ar daudzām ieinteresētajām personām (īpaši tām, kas iesaistītas PRACE partnerībā) pirms paziņojumā minēto iniciatīvu īstenošanas izstrādāt un kopīgi ierosināt vēlāmā atbalsta koncepciju. Komiteja uzskata, ka tieši publiskā un privātā sektora partnerības jau vairākkārt veiksmīgi izmantotas, un tās ir HPC attīstības mērķiem piemērots instruments. Tāpēc Komisijas priekšlikumā atbalstītais pirmskomercializācijas posma iepirkums atsevišķos gadījumos varētu būt piemērots, bet nebūtu jānosaka, ka tas vienmēr obligāti izmantojams.

4.5 Pasaules līmeņa dalībnieki

Šajā sakarā skaidri jānorāda galvenā prioritāte, proti, Eiropā izveidot jaudīgu, konkurētspējīgu HPC sistēmu Eiropas vajadzībām. Tā kā šajā nozarē līdz šim dominējuši pasaules līmeņa dalībnieki (kā IBM, CRAY vai INTEL), kuru uzņēmumi, ražotnes un pētniecības centri ir visā pasaulē, EESK uzskata, ka šajos apstākļos ir svarīgi HPC sistēmas izveidei un izmantošanai vajadzīgo zinātību (*know how*), attiecīgās darba vietas un lēmumu pieņemšanas līmeņus saglabāt vai arī izveidot arī Eiropā. Turpmākā sadarbība ar mūsdienu vadošajiem uzņēmumiem, kā arī ar jaunajiem uzņēmumiem, iespējamajiem līderiem nākotnē, arī varētu radīt vajadzīgo kritisko masu, lai konkurētu ar Ķīnu, kas saskaņā ar prognozēm dominēs pasaules tirgū.

4.6 Finansējuma palielināšana

EESK atbalsta priekšlikumu divkārtot pašreizējos ES ieguldījumus HPC jomā, lai to apmērs katru gadu sasniegtu 1,2 miljardus *euro*. Tas nozīmē, ka katru gadu papildus vajadzīgi 600 miljoni *euro*, kuri būtu jāiegulda galvenokārt Eiropas Savienībai, dalībvalstīm un lietotājiem rūpniecības nozarēs. Tā izdotos sasniegt citiem pasaules reģioniem līdzvērtīgu ieguldījumu līmeni. Aptuveni 50 % no šiem papildu līdzekļiem būtu jāparedz HPC sistēmu un izmēģinājumu iekārtu iepirkumam, 25 % — darbinieku apmācībai un 25 % — HPC programmatūras izstrādei un atjaunināšanai.

Vajadzība palielināt finansējumu ir saistīta ar HPC lielajām izmaksām. Augstas veiktspējas datora iegādei ir vajadzīga summa, kas pārsniedz 100 miljonus *euro*, savukārt tā apkope un ekspluatācija katru gadu izmaksā vismaz 20 miljonus *euro*. Tāpēc ir jāveido publiskā un privātā sektora partnerība, un valstīs, kuras ir līderes HPC jomā, šādas partnerības piemēri ir atrodam.

4.7 Vienlīdzīgas iespējas un intelektuālā īpašuma tiesības

Paziņojumā norādīts, ka Eiropas uzņēmumiem ir ļoti sarežģīti pārdot HPC produktus valsts sektoram trešās valstīs, kuras nav ES dalībvalstis un kurās darbojas vietējie ražotāji. Attiecībā uz HPC izmantošanu stratēģiski nozīmīgās jomās (piemēram, kodolenerģētikā, aizsardzības rūpniecībā, naftas un gāzes rūpniecībā) tiek izvirzītas drošības prasības, kas vienkārši nav izpildāmas. Tomēr Eiropas pētniecības projekti, kas izstrādāti saskaņā ar pamatprogrammu, netieši varētu sniegt labumu trešo valstu uzņēmumiem.

Tā kā valstīm, kas parakstījušas PTO Nolīgumu par valsts iepirkumu, ir jāievēro principi, kas attiecas uz valsts režīmu un nediskrimināciju (*III pants*), EESK atbalsta Komisijas ierosinājumu, ka tirdzniecības attiecībās ar trešām valstīm būtu jāpanāk vienlīdzīga piekļuve HPC tirgum.

Tāpēc Komiteja atbalsta arī Komisijas priekšlikumā (COM(2011) 809 final, 30.11.2011.) par programmu "Apvārsnis 2020" minēto ieceri precizēt un aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības.

4.8 HPC un enerģijas patēriņš

Aplūkojot turpmākos uzdevumus, īpaša uzmanība jāpievērš enerģijas patēriņam, jo tas ir faktors, kas kavē HPC attīstību (*"The Greening of HPC - Will Power Consumption Become the Limiting Factor for Future Growth in HPC?"*, Minhene, 2008. gada 10. oktobris, http://www.hpcuserforum.com/presentations/Germany/EnergyandComputing_Stgt.pdf) (skatīt arī 3.2. punktu). Izmantojot pašreizējās tehnoloģijas, eksa-pakāpes sistēmas patērēs ļoti daudz enerģijas, un tādēļ palielinās ekspluatācijas izmaksas (tiek lēsts, ka enerģija veidos 50 % no šīm izmaksām) un tiek radīts vides piesārņojums.

Izskanējuši dažādi priekšlikumi, kā izstrādāt tehnoloģijas ar zemu elektroenerģijas patēriņu, piemēram, hibrīddatorus, taču

tādējādi rodas arī citi jautājumi (*"Progress in lower-power devices may make it feasible to build future systems with Exascale performance (...) However (...) how do we exploit (...) this disruptive technology?"*; *"A Strategy for Research and Innovation Through High Performance Computing"*; Edinburgas Universitāte, 2011. gads). Saistībā ar datorsistēmu arhitektūru ir izstrādātas dažādas enerģijas patēriņa samazināšanas stratēģijas, piemēram, atmiņas apgabali ar dažādiem barošanas spriegumiem (tos pat var atslēgt) vai atmiņas apgabalu izmantošana enerģijas taupības režīmā (*drowsy cache cells*), kā arī iekārtu selektīva izslēgšana. Ar daudzkodolu procesoriem un vairākpavedienu un klasteru arhitektūru var nodrošināt skaitļošanas jaudu, vienlaikus samazinot enerģijas patēriņu un sakaršanu (*"Green IT: Tecnologías para la Eficiencia Energética en los Sistemas TI."*, Universidad Politécnica de Madrid, 2008. gads.).

Tāpēc EESK ierosina Eiropas Savienības HCP projektā paredzēt, ka būtisks aspekts ir atbalsts zema elektroenerģijas patēriņa tehnoloģijām.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/16/EK par ostas valsts kontroli”

COM(2012) 129 final – 2012/62 (COD)

un par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par karoga valsts atbildību attiecībā uz Padomes Direktīvas 2009/13/EK, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) Nolīgumu par 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecebā un groza Direktīvu 1999/63/EK, izpildi”

COM(2012) 134 final – 2012/65 (COD)

(2012/C 299/28)

Ziņotāja: **Dr. BREDIMA**

Eiropas Parlaments 2011. gada 29. martā un Padome 2011. gada 11. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 100. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/16/EK par ostas valsts kontroli”

COM(2012) 129 final – 2012/62 (COD)

un par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par karoga valsts atbildību attiecībā uz Padomes Direktīvas 2009/13/EK, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) Nolīgumu par 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecebā un groza Direktīvu 1999/63/EK, izpildi”

COM(2012) 134 final – 2012/65(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 141 balsi par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) 2006. gada Konvencija par darbu jūrniecebā (*Maritime Labour Convention* —MLC) ir pirmais jūrniecebā darba kodekss, kas pasaulē atzīts par galveno jūrniecebā konvenciju “ceturto pīlāru”. EESK atzina nācīgā priekšlikumus ar mērķi izstrādāt vajadzīgās procedūras, lai nodrošinātu efektīvu konvencijas īstenošanu ES dalībvalstīs, kuras darbojas gan kā karoga, gan kā ostas valstis.

1.2 MLC — jūrniecebā tiesību hartas — mērķis ir visā pasaulē nodrošināt jūrniecebā tiesību aizsardzību un izstrādāt līdzvērtīgus nosacījumus valstīm un kuģu īpašniekiem, kuri apņēmušies jūrniecebā nodrošināt pienācīgus darba un dzīves apstākļus, kā arī aizsargāt viņus no standartiem neatbilstošu kuģu radītās negodīgās konkurences.

1.3 EESK atkārtoti iepriekšējos aicinājumus Eiropas Savienībai — paātrināt MLC ratificēšanu dalībvalstīs. EESK atbalsta

visaptverošo pieeju, ka ES tiesību aktiem par darba apstākļiem jāatbilst starptautiskajiem noteikumiem, piemēram, MLC, neskarot augstākus standartus, kas, iespējams, ir Eiropas Savienībā.

1.4 EESK norāda: lai pārbaudītu jūrniecebā dzīves un darba apstākļus uz kuģiem, ir vajadzīgs pietiekami liels skaits inspektoru ar uzlabotām prasmēm. Eiropas Jūras drošības aģentūrai (EMSA) un Parīzes Saprašanās memorandam (SM) par ostas valsts kontroli būtu jāsekmē inspektoru apmācība, lai pēc konvencijas stāšanās spēkā viņi varētu veikt MLC paredzētās kontroles funkcijas.

1.5 Varētu būt jomas, kurās spēkā esošā ES Direktīva 2009/16 un MLC (arī attiecīgās SDO pamatnostādnes par ostas valsts kontroli) var atšķirties pēc apjoma vai procedūram.

EESK uzskata, ka būs jāsaskaņo abos dokumentos paredzētās kontroles un piemērošanas procedūras, paplašinot Eiropas Komisijai piešķirtās īstenošanas pilnvaras.

1.6 Strukturālo prasību izpilde un piemērošana attiecībā uz jūrnieku dzīvojamām telpām, jo īpaši specifiskās jūrniecības nozarēs, radīs būtiskas problēmas. Ostas valsts kontroles inspektoriem būtu jāatzīst karoga valsts noteikumi par līdzvērtīgiem noteikumiem un atļautām atkāpēm un izņēmumiem, kā atspoguļots jūras darbaspēka atbilstības deklarācijās.

1.7 Ir vajadzīga gan elastīgāka pieeja, pārbaudot mazākus kuģus vietējos reisos, — pretēji pārbaudēm uz lieliem kuģiem, kas veic starptautiskos reisos, — gan norādes attiecībā uz ierosinātajiem deleģētajiem aktiem, lai novērtētu nepilnības un attiecīgi pieņemtu lēmumu par turpmākiem pasākumiem.

1.8 EESK uzskata, ka ierosinātajās ostas valsts kontroles inspektoru procedūrās attiecībā uz sūdzībām, kuras saistītas ar MLC un kuras nevar atrisināt uz kuģa, jāiekļauj otrs posms, kurā sūdzības nodotu kuģa īpašniekam turpmākai rīcībai. Šāda darbība ir saskaņā ar MLC procedūram.

1.9 EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, ka turpmāko ES tiesību aktu par darbaspēka izcelsmes valstīm piemērošana trešās valstīs atbilst MLC nostājai un noteikumiem.

1.10 Jēdziena “jūrnieks” plašo definīciju varētu attiecināt uz dažādiem darbiniekiem uz kuģa, kurus uzskatītu par jūrniekiem. EESK uzskata, ka, īstenojot un piemērojot MLC, dalībvalstīm būtu jāatzīst SDO precizējums un attiecīgās pamatnostādnes un būtu jārespektē karoga valstu tiesības pieņemt lēmumu šajā jautājumā.

1.11 Tā kā ierosinātā direktīva par karoga valsts atbildību nav pietiekami precīza jautājumā par iespēju deleģēt pārbaucēju veikšanas vai sertifikātu izsniegšanas pienākumus atzītām organizācijām, Komiteja pieņem, ka dalībvalstis to varēs paveikt ar transponēšanas aktu starpniecību.

2. Ievads

2.1 Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) 2006. gada 23. februārī pieņemtās Konvencijas par darbu jūrniecībā (MLC) mērķis ir izveidot līdzvērtīgus konkurences apstākļus pasaules jūrniecības nozarē, nosakot kopējus obligātos standartus visiem karogiem un jūrniekiem.

2.2 Paredzams, ka minēto konvenciju, kuru dēvē par jūrnieku tiesību hartu, ratificēs gandrīz visas valstis, ņemot vērā gan tajā pausto stingro nostāju attiecībā uz tiesībām, gan

elastīgumu tehniskāku prasību īstenošanas jomā, kā arī priekšrocībām, kas tiek piešķirtas to valstu kuģiem, kuras konvenciju ratificējušas. Tā ir starptautiskā kvalitatīvas kuģniecības regulējuma režīma ceturtais pīlārs un papildina Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (*International Maritime Organization — IMO*) pamatkonvencijas, proti, 1974. gada Starptautisko konvenciju par cilvēku dzīvības aizsardzību uz jūras (SOLAS konvenciju), 1978. gada Starptautisko konvenciju par jūrnieku sagatavošanas, diplomēšanas un sardzes pildīšanas standartiem (STCW konvenciju) un 1973./1978. gada Starptautisko konvenciju par kuģu izraisīta piesārņojuma novēršanu (MARPOL konvenciju). Minētās konvencijas mērķis ir garantēt jūrnieku tiesību aizsardzību visā pasaulē un izveidot līdzvērtīgus nosacījumus valstīm un kuģu īpašniekiem, kuri apņēmušies jūrniekiem nodrošināt pienācīgus darba un dzīves apstākļus, aizsargājot viņus no standartiem neatbilstošu kuģu radītas netaisnīgas konkurences.

2.3 MLC obligātie standarti jāievieš visās valstīs, kas to ratificē, izmantojot valstu standartus vai prasības. Lai konvencijas piemērošanas un izpildes sistēma būtu efektīva, ir vajadzīga plaša starptautiska sadarbība. Tā kā konvencijā paredzētas vairākas saistības kuģu īpašniekiem un karoga valstīm, ir svarīgi, lai jūrniecībā ieinteresētās valstis to ratificētu.

3. Komisijas priekšlikumu kopsavilkums

3.1 Priekšlikumos uzsvērts, ka dalībvalstis un Komisija ir atbalstījušas SDO darbu MLC pieņemšanas jomā. ES ir ieinteresēta, lai konvencija stātos spēkā, un tas ir atspoguļots Lēmumā 2007/431/EK ⁽¹⁾, ar kuru dalībvalstis tiek pilnvarotas ratificēt konvenciju ES interesēs.

3.2 Komisija uzsver lielo nozīmi, kāda ir Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociācijas (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) nolīgumam par 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecībā, kas apstiprināts ar Direktīvu 2009/13/EK ⁽²⁾. Ar minētās direktīvas palīdzību Eiropas tiesību akti ir saskaņoti ar starptautiskajiem standartiem, kas noteikti MLC.

3.3 Priekšlikumi Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/16/EK par ostas valsts kontroli ⁽³⁾, un Direktīvai par karoga valsts atbildību attiecībā uz Padomes Direktīvas 2009/13/EK, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) Nolīgumu par 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecībā un groza Direktīvu 1999/63/EK ⁽⁴⁾, izpildi, cenšas sekmēt

⁽¹⁾ OV L 161, 22.6.2007., 63.-64. lpp.

⁽²⁾ OV L 124, 20.5.2009., 30.-50. lpp.

⁽³⁾ COM(2012) 129 final.

⁽⁴⁾ COM(2012) 134 final.

ES politiku attiecībā uz jūrniecības profesijām, īstenojot MLC. Pašreizējo iniciatīvu mērķis ir vajadzīgā mehānisma un procedūru izstrāde, lai nodrošinātu vispārēju un efektīvu MLC ieviešanu dalībvalstīs, kuras darbojas kā karoga un ostas valstis. Abas direktīvas stājas spēkā dienā, kad stājas spēkā 2006. gadā pieņemtā MLC, nosakot 12 mēnešus transponēšanai.

3.4 Priekšlikumi grozījumiem ostas valsts kontroles direktīvā (2009/16/EK):

- dokumentos, kurus pārbauda inspektori, iekļaut jūrniecības darba sertifikātu un jūras darbaspēka atbilstības deklarāciju;
- paplašināt pārbaudes, iekļaujot jaunus aspektus (piemēram, vai katram jūrniekam ir atbilstošs abu pušu parakstīts darba līgums ar tajā nepieciešamajiem nosacījumiem);
- sūdzību gadījumā paplašināt izmeklēšanu jomu un nodrošināt atbilstošu procedūru;
- ieviest jaunus noteikumus par deleģēšanas un īstenošanas pilnvarām pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā.

3.5 Ar ierosināto jauno direktīvu par karoga valsts atbildību

- nosaka pienākumu ES karoga valstīm izstrādāt mehānismus, lai izpildītu saistības Direktīvas 2009/13/EK piemērošanā,
- nosaka tā personāla, kas atbild par Direktīvā 2009/13/EK iekļauto jautājumu pārbaudēm, profesionālo kvalifikāciju un neatkarību,
- nosaka sūdzību risināšanas principus un kārtību uz ES karoga kuģiem, kāda jāievēro karoga valstu kompetentajam personālam.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 EESK atbalsta vispārējo politiku, ka ES tiesību aktiem par darba apstākļiem pilnībā jāatbilst starptautiskajiem tiesību aktiem, piemēram, MLC un STCW konvencijai, neskarot augstākus standartus, kas, iespējams, ir Eiropas Savienībā.

4.2 EESK norāda, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām 2006. gada MLC vēl nav juridiski saistoša un ir atkarīga no ieviešanas dalībvalstu tiesību aktos. SDO pamatnostādnēs karoga

valsts un ostas valsts inspekcijām norādīts, ka visos gadījumos attiecīgie valstu tiesību akti, noteikumi, darba koplīgumi vai citi pasākumi MLC piemērošanai karoga valstī uzskatāmi par karoga valsts prasību autoritatīvu apliecinājumu. Turklāt tajās ir norāde par elastīgumu MLC īstenošanā, galvenokārt ar būtiskas līdzvērtības principu un karoga valstij piešķirtajām pilnvarām attiecībā uz konkrētiem īstenošanas pasākumiem. Tādēļ ir vajadzīga kopīga pieeja MLC interpretācijā un piemērošanā ES dalībvalstīs un valstīs, kas nav Eiropas Savienībā.

4.3 EESK atzīst, ka Direktīvas 2009/13/EK, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) Nolīgumu par 2006. gada MLC, pieņemšana ir ļoti nozīmīgs nozares sociālā dialoga panākums, kam būtu jādod reāli rezultāti. Visbūtiskākais ir novērst jūrnieku noguruma cēloņus, kontrolējot darba un atpūtas stundas.

4.4 EESK jau sniegusi šādus atzinumus:

- atzinums par kuģošanas drošības kodeksa trešo paketi ⁽⁵⁾, kurā atbalstīti centieni noteikt labākos iespējamus veidus MLC transponēšanai ES tiesību aktos. EESK aicināja ES veicināt MLC ratifikāciju Eiropas Ekonomikas zonas valstīs un trešās valstīs, ar kurām ir noslēgti ekonomiskās sadarbības līgumi;
- atzinums par ES jūrlietu politiku līdz 2018. gadam ⁽⁶⁾, kurā pausts aicinājums dalībvalstīm "ratificēt 2006. gadā pieņemto SDO Konvenciju par darbu jūrniecībā, jo tā dos iespēju radīt visā pasaulē līdzvērtīgus darba apstākļus uz kuģa un veicinās jauniešu interesi par jūrniecības profesijām";
- atzinums par jūras darbaspēka standartu nostiprināšanu ⁽⁷⁾, kurā ES dalībvalstis aicinātas iespējami ātrāk ratificēt MLC un ierosināts izstrādāt darbības pamatnostādnes karoga valstīm un ostas valstīm.

4.5 EESK atgādina arī par savu atzinumu "Baltā grāmata par Eiropas vienoto transporta telpu" ⁽⁸⁾, kurā tā norādīja, ka "ES dalībvalstis ir aicinātas nekavējoties ratificēt Starptautiskās darba organizācijas (ILO) Konvenciju par darbu jūrniecībā (MLC), lai nodrošinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus starptautiskā mērogā, neskarot augstākus standartus, kas, iespējams, ir Eiropas Savienībā. Jāpatur, lai ES tiesību akti pilnībā atbilstu starptautiskajiem tiesību aktiem, tostarp ILO Konvencijai par darbu jūrniecībā un Starptautiskās jūrniecības organizācijas (IMO) konvencijai par jūrnieku apmācības un sertificēšanas standartiem (STCW)".

⁽⁵⁾ OV C 318, 23.12.2006., 195.-201. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 255, 22.9.2010., 103. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 97, 28.4.2007., 33. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146. lpp.

4.6 Priekšlikumos ņemta vērā ieinteresēto pušu vēlme pastiprināt kuģošanas drošību, uzlabot kuģniecības kvalitāti un veicināt godīgāku konkurenci starp ES un trešo valstu operatori un karogiem. Tādēļ EESK atbalsta principu, ka MLC piemērojama, uzlabojot ES tiesisko regulējumu. ES rīcība sekmēs to mērķu īstenošanu, kurus izvirzījusi priekšsēdētāja vietnieka *Siim Kallas* izveidotā Jūrnieceības nodarbinātības un konkurētspējas darba grupa, kas ieteikusi nodrošināt MLC izpildi (2011. gada jūnijs).

5. Īpašas piezīmes

Grozījumi Direktīvā 2009/16/EK par ostas valsts kontroli

5.1 EESK uzskata, ka Komisijai piešķirtās deleģētās un īstenošanas pilnvaras būtu gan jāpaplašina, lai sīki izklāstītu saskaņotu kontroles procedūru kārtību gadījumos, kad ostas valsts veic kuģu kontroli atbilstoši MLC noteikumiem pēc attiecīgajām SDO pamatnostādnēm, gan jāsaskaņo ar Direktīvas 2009/16 darbības jomu un procedūrām.

5.2 EESC atzinumā par kuģošanas drošības III paketi⁽⁹⁾ atzina, ka tiek ieviestas "darba apstākļu pārbaudes uz kuģa, jo bieži vien cilvēka faktoram ir liela nozīme jūras katastrofu gadījumos. Jūrnieku dzīves un darba apstākļu un viņu kvalifikāciju pārbaude uz kuģa pieprasa palielināt inspektoru skaitu, kuriem ir īpašas iemaņas šajā jomā". Tādēļ būs vajadzīga atbilstoša inspektoru apmācība, lai viņi varētu veikt MLC paredzēto kontroli, kad konvencija stāsies spēkā. EESK aicina Jūras drošības aģentūru (EMSA) un "Parīzes SM" (Saprašanās memorandum par ostas valsts kontroli) sekmēt inspektoru apmācību MLC mērķiem.

5.3 EESK norāda, ka Direktīvas Nr. 2009/16/EK par ostas valsts kontroli 13. panta c) apakšpunktā noteikts: "Katrā sākotnējā inspekcijā kompetentā iestādē nodrošina to, ka inspektors [...] pārliecinās par kuģa vispārējo stāvokli, tostarp higiēnas apstākļiem uz kuģa, tostarp mašīntelpās un dzīvojamās telpās". Tomēr atbilstoši SDO pamatnostādnēm par ostas valsts kontroli inspektori, kuri veic pārbaudes saskaņā ar 2006. gadā pieņemto MLC, sākotnējā un bieži vien arī vienīgajā pārbaudē pievēršas tikai jūrnieceības darba sertifikātam un jūras darbaspēka atbilstības deklarācijai. Minētie dokumenti ir *prima facie* apliecinājums, ka Konvencijā par jūrnieku darba un dzīves apstākļiem noteiktās prasības ir ievērotas norādītajā apjomā. Tomēr var būt gadījumi, kad jāveic detalizētāka pārbaude, lai pārliecinātos par dzīves un darba apstākļiem uz kuģa. Var būt arī citas jomas, kur spēkā esošā ES Direktīva 2009/16 un MLC, kā arī attiecīgās SDO pamatnostādes, var atšķirties pēc apjoma un procedūrām. Tādēļ ir jāsaskaņo abos dokumentos ietvertās kontroles un piemērošanas procedūras, paplašinot Komisijai piešķirtās īstenošanas pilnvaras, lai izstrādātu atbilstošus saskaņotus noteikumus.

5.4 Strukturālo prasību izpilde un ieviešana attiecībā uz jūrnieku dzīvojamām telpām, jo īpaši specifiskās jūrnieceības nozarēs, piemēram, uz lielām komerciālām jahtām vai mazākiem kuģiem, radīs būtiskas problēmas. EESK norāda, ka MLC dod iespēju karoga valstīm attiecīgā gadījumā, izmantojot normatīvos aktus un noteikumus vai citus pasākumus, kas pēc būtības atbilst noteikumiem un sankcijām attiecībā uz izņēmumiem, ieviest izņēmumus vai citādā veidā elastīgi piemērot konvencijas standartus, apspriežoties ar kuģu īpašniekiem un jūrnieku organizācijām. Tādēļ EESK cer, ka ostas valsts kontroles inspektori pamatos pieņemtos spriedumus, atzīstot karoga valsts lēmumus, kā norādīts jūras darbaspēka atbilstības deklarācijās.

5.5 MLC atzīst, ka SDO dalībniekiem ir jāizmanto elastīgāka pieeja īpašiem atsevišķu valstu apstākļiem, sevišķi attiecībā uz mazākiem kuģiem un kuģiem, kas neveic starptautiskos reisus, vai uz īpašu veidu kuģiem. Tādēļ regulārajām pārbaudēm uz nelieliem kuģiem, kas veic vietējos reisus, nav jābūt tādām pašām kā uz lieliem kuģiem, kas veic starptautiskos reisus. Turklāt EESK paredz, ka ostas valsts kontroles saskarsies ar svarīgiem operatīviem jautājumiem saistībā ar detalizētākām pārbaudēm un nepilnību novērtēšanu, lai pieņemtu lēmumu par turpmākiem pasākumiem. EESK uzskata, ka šādi jautājumi ir rūpīgi jāizskata un saprātīgā veidā jārisina, izmantojot ierosinātos deleģētos aktus, kuros būtu ņemti vērā noteicošie valsts tiesību akti MLC īstenošanai.

5.6 Ierosinātā jaunā 18. a panta ("Sūdzības saistībā ar Konvenciju par darbu jūrnieceībā") 1. punktā noteikts, ka gadījumā, ja sūdzība nav atrisināta kuģa līmenī, ostas valsts kontroles inspektors nodod jautājumu izskatīšanai karoga valstij, lai pieņemtu lēmumu par turpmākiem pasākumiem. EESK uzskata, ka ierosinātajās procedūrās būtu jāiekļauj otrs posms, proti, sūdzības nodošana kuģa īpašniekam turpmākai rīcībai. Tas atbilstu MLC procedūrām.

Jaunā direktīva par karoga valsts noteikto prasību ievērošanu

5.7 2006. gadā pieņemtās MLC ratificēšanas/īstenošanas procesā vairākās ES dalībvalstīs panākts ievērojams progress, vai arī process jau ir pabeigts. Būtiskus operatīvos problēmjautājumus radīs konvencijas prasību piemērošana attiecībā uz tādu jūrnieku pieņemšanu un iekārtošanu darbā un viņu sociālā nodrošinājuma aizsardzību, kuri ir darbaspēka valsts piederīgie, pastāvīgie iedzīvotāji vai nosūtīti darbā uz to. EESK aicina Eiropas Komisiju steidzami pievērsties šim jautājumam un nodrošināt, ka turpmāko ES tiesību aktu par darbaspēka izcelsmes valstīm piemērošana trešās valstīs atbilst MLC nostādnēm un noteikumiem.

5.8 Karoga valstis aicina kuģu īpašniekus izstrādāt pasākumus atbilstības nodrošināšanai. MLC II pantā iekļautajā definīcijā "jūrnieks" nozīmē jebkuru personu, kas nodarbināta vai

⁽⁹⁾ OV C 318, 23.12.2006., 195.-201. lpp.

iesaistīta darbā uz kuģa, uz kuru attiecas minētā konvencija. Atbilstoši šai plašajai definīcijai par jūrniekiem varētu uzskatīt personālu, piemēram, ģeologus un nirējus uz kuģiem, kas darbojas atklātā jūrā, vai darbiniekus, kurus tieši nenodarbina kuģu īpašnieki, vai apsargus uz kuģiem, kuri nodarbināti saskaņā ar līgumu, lai novērstu pirātu uzbrukumus. SDO ir atzinusi, ka var būt situācijas, kad dalībvalstīm rodas šaubas, vai atsevišķu kategoriju personas, kas konkrētos laikposmos nodarbinātas uz kuģa, būtu uzskatāmas par jūrniekiem saskaņā ar šo konvenciju, tāpēc tika sniegts precizējums (Starptautiskās darba konferences 94. sesija par jūrniecības jautājumiem, VII rezolūcija). Jebkurā gadījumā, un saskaņā ar II panta 3. punktu tad, ja ir šaubas par to, vai atsevišķas personu kategorijas šīs konvencijas izpratnē būtu uzskatāmas par jūrniekiem, jautājums jāizskata katras dalībvalsts kompetentajai iestādei pēc apspriešanās ar kuģu īpašniekiem un jūrnieku organizācijām, uz kurām konkrētais gadījums attiecas. EESK uzskata, ka, īstenojot un piemērojot MLC, dalībvalstīm būtu jāatzīst SDO rezolūcijas un attiecīgās pamatnostādnes un ka šis princips būtu stingri jāatbalsta.

5.9 Saistībā ar 4. pantu ("Personāls, kas atbild par atbilstības uzraudzību") EESK norāda, ka SDO pamatnostādnes par ostas valsts kontroli, kas veic pārbaudes atbilstoši 2006. gadā pieņemtajai MLC, ir izstrādātas, lai palīdzētu ostas valsts

administratīvajām iestādēm efektīvi veikt pienākumus atbilstoši MLC. Lielākoties pārbaudes veiks darbinieki, kuriem jau ir kvalifikācija atbilstoši ostas valsts kontroles noteikumiem, kas izstrādāti saskaņā ar SJO konvencijām un atbilstoši reģionālajam saprašanās memorandam par ostas valsts kontroli. Tas neapšaubāmi attiecas uz ES valstīm, kas darbojas saskaņā ar Parīzes Saprašanās memorandu par ostas valsts kontroli un Direktīvu 2009/16/EK.

5.10 Būtisks aspekts MLC piemērošanā būs jūras darbaspēka sertifikātu un jūras darbaspēka atbilstības deklarāciju izsniegšana, ko veic kara valsts administratīvās iestādes. Saskaņā ar Konvencijas 5. panta 1. punkta 1. apakšpunktu dalībnieki var pilnvarot organizācijas, piemēram, klasificēšanas sabiedrības, veikt pārbaudes, izsniegt sertifikātus vai veikt abas darbības. Šis princips ir atzīts ES tiesību aktos, proti, daļēji Direktīvā 2009/15/EK par kopīgiem noteikumiem un standartiem attiecībā uz organizācijām, kas pilnvarotas veikt kuģu pārbaudes un apsekojumus, un attiecīgajām darbībām, kuras veic valsts administrācijas jūras lietu jomā, un daļēji Direktīvā 2009/21/EK par kara valstij noteikto prasību ievērošanu. Tā kā ierosinātā direktīva par kara valsts atbildību nav pietiekami precīza attiecībā uz iespēju deleģēt uzdevumus atzītām organizācijām, EESK pieņem, ka dalībvalstis to varēs izdarīt, izmantojot transponēšanas aktus.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kuģu pārstrādi”

COM(2012) 118 final – 2012/0055 (COD)

(2012/C 299/29)

Ziņotājs: **SIECKER kgs**

Padome 2012. gada 10. aprīlī un Eiropas Parlaments 2012. gada 19. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kuģu pārstrādi”

COM(2012) 118 final – 2012/0055 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 122 balsīm par, 31 balsi pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Kuģu demontāža notiek bezatbildīgi. Lielākā daļa kuģu tiek demontēti uzdzenot tos uz sēkļa (“beaching” metode) Indijas, Bangladešas un Pakistānas pludmalēs. Pēc tam tos demontē nekvalificēti darba ņēmēji, to skaitā daudz bērnu, kuriem nav piemērotu darbarīku un kuri nav aizsargāti no pārstrādes procesā izdalītajām kaitīgajām vielām.

1.2 Nolietotus kuģus uzskata par bīstamiem atkritumiem, un uz tiem attiecas Bāzeles konvencija, ar kuru regulē bīstamas vielas saturošu atkritumu transportu. Tā kā minētās konvencijas noteikumi jau gadiem ilgi tiek sistemātiski un plaši apiet, Starptautiskā jūrniecības organizācija 2009. gadā pieņēma Honkongas starptautisko konvenciju par kuģu pārstrādi drošā un videi nekaitīgā veidā. ES un tās dalībvalstis ir atzinušas, ka abas konvencijas nodrošina līdzvērtīgu kontroles un izpildes līmeni attiecībā uz kuģiem, kas klasificēti kā atkritumi. Visas Āfrikas valstis un vairākas Latīņamerikas valstis iebilda pret šo secinājumu. Honkongas konvencijai būtu jāstājas spēkā aptuveni 2020. gadā, ja to būs ratificējušas pietiekami daudzas valstis.

1.3 Eiropas Savienībai šajā jomā ir milzīga atbildība, jo liela daļa pasaules flotes pieder kuģu īpašniekiem no ES dalībvalstīm. Komisija jau daudzus gadus pauž bažas par situācijas attīstību šajā nozarē. Tāpēc pirms vairākiem gadiem tā nolēma pievērsties šīs problēmas risināšanai. Pēdējo piecu gadu laikā Komisija par šo tematu publicējusi zaļo grāmatu, kurai sekoja stratēģijas dokuments un jaunākais dokuments – priekšlikums regulai. Ierosinātajā ES regulā paredzēts sākt agrāk piemērot vairākas Honkongas konvencijas prasības.

1.4 Jāsecina, ka priekšlikums regulai par kuģu pārstrādi un iepriekš par šo tematu sagatavotā zaļā grāmata un stratēģijas

dokuments būtiski neatšķiras. Abos dokumentos ar kuģu demontēšanu saistītās problēmas, īpaši Bangladešā, Indijā un Pakistānā tika nopietni analizētas un izdarīts secinājums, ka jāpieņem stingri noteikumi, lai mainītu nepieņemamo situāciju šajās valstīs. Taču priekšlikumā regulai paredzētie pasākumi nav pietiekami, lai atrisinātu problēmas. EESK atliek vien secināt, ka acīmredzami trūkst vajadzīgās politiskās gribas šā mērķa īstenošanai.

1.5 Priekšlikumā, piemēram, nav paredzēts saimnieciskais instruments, kas ļautu Komisijai pozitīvi ietekmēt situācijas attīstību. Kaut gan iepriekšējos dokumentos šāds instruments tika minēts, Komisija pasūtīja pētījumu par iespējam izveidot fondu, kurā iemaksas veiktu katrs kuģis, kas pietāj kādā no Eiropas ostām. Iemaksu summa būtu atkarīga gan no kuģa tonnāžas, gan toksiskuma. Turklāt šāda fonda izveide būtu liels piemērs principa “piesārņotājs maksā” īstenošanai. Daļu līdzekļu varētu izmantot, lai uzlabotu darba apstākļus D-A Āzijas valstīs, izglītojot darba ņēmējus par veselības un darba drošības jautājumiem, izskaidrojot vietējai sabiedrībai apdraudējumu, ko rada lielo jūras kuģu bezatbildīga demontēšana un pilnveidojot vietējo publisko infrastruktūru.

1.6 EESK rosina Eiropas Komisiju izpētīt iespēju izmantot šos līdzekļus demontēšanas kapacitātes palielināšanai un pārstrādes nozares izveidei Eiropā. Eiropas Savienībā ir pietiekama kapacitāte kuģu novietošanai dokos, kuri vairs netiek izmantoti vai arī netiek pietiekami izmantoti kuģubūves un remonta vajadzībām, bet piemēroti kuģu demontēšanai un pārstrādei. Šāda rīcība pilnībā atbilst ES tālproģekta mērķim izveidot ilgtspējīgu sabiedrību, kuras pamatā ir pārstrāde un kurā lielākā daļa atkritumu pārstrādāti izejvielās, izmantojot progresīvu un efektīvu pārstrādes sistēmu. Tādējādi varētu gūt

lielu saimniecisko labumu, jo lielu daļu vērtīgo materiālu varētu izmantot, lai nodrošinātu izejvielu pieprasījumu un radītu daudz jaunu darbavietu. Ņemot vērā izejvielu cenu pastāvīgu kāpumu un augsto bezdarba līmeni vairākās Savienības dalībvalstīs, šāds risinājums varētu būt ļoti izdevīgs visai Eiropai. Turklāt demontāžas nozare kuģu aprites cikla beigās radītu iespējas piejūras teritoriju attīstībai, jauniešu apmācībai jaunās profesijās, kā arī bezdarbniekiem.

1.7 Ja ES vēlas, lai kuģu demontāža būtu veikta atbildīgi, ir pamatoti prasīt, lai tā piedalītos vajadzīgās infrastruktūras būvniecības finansēšanā, lai demontēšana noritētu apmierinošos apstākļos. Tirgus ekonomikas apstākļos nekas nav bez maksas; visam ir sava cena. Ja demontēšana veikta atbildīgi, par to maksā naudā. Bet ja tā bijusi bezatbildīga, tās maksu veido arī tādi faktori kā vietējās vides piesārņojums un zaudētās cilvēku dzīvības. Tā kā mēs Eiropas Savienībā nevēlamies apstiprināt minētos faktorus kā likumīgu samaksu, mēs nedrīkstam pieļaut, ka šos faktorus izmanto norēķinos ar trešām valstīm. Komisija varētu pievērst šim jautājumam lielāku uzmanību. Tādēļ EESK uzskata, ka Komisijai bija jāiesniedz labāks, radošāks, tālējotāks un novatoriskāks priekšlikums, kas vairāk atbilstu iepriekšējo Komisijas dokumentu un par tiem sagatavoto Komitejas atzinumu mērķu vērienīgumam.

1.8 Tā kā paredzēts atļaut kuģus pārstrādāt rūpnīcās ārpus ESAO valstīm, ja vien šie uzņēmumi atbilst prasībām, lai tos iekļautu Eiropas sarakstā, EESK iesaka regulu stingri balstīt uz attiecīgo starptautisko organizāciju spēkā esošajām pamatnostādņēm⁽¹⁾, pašu Bāzeles konvenciju un tās tehniskajām vadlīnijām.

2. Ievads

2.1 Pagājušā gadsimta 80. gadu beigās starptautiskā sabiedrība pauda sašutumu par bīstamo atkritumu plūsmām no rūpnieciski attīstītām uz jaunattīstības valstīm. Avižu pirmajās lappusēs publicēja informāciju par 8 000 tvertņēm ar ķīmiskiem atkritumiem, kas izmestas Koko pludmalē Nigērijā, un tādiem kuģiem kā "Karin B", kas kuģoja no ostas uz ostu, cenšoties izkraut bīstamo atkritumu kravu; šie notikumi apliecināja, ka ir vajadzīgs stingrāks starptautiskais regulējums. Vēlāk, 1989. gadā, pieņēma ANO Bāzeles konvenciju, kuras mērķis bija ieviest bīstamo atkritumu pārrobežu pārvadājumu kontroles sistēmu.

2.2 Bāzeles konvencijā paredzēta iepriekšējas rakstiskas paziņošanas un atļaujas globālā sistēma atkritumu pārvadājumiem

⁽¹⁾ Tehniskās pamatnostādnes attiecībā uz pilnīgas vai daļējas kuģu demontāžas apsaimniekošanu videi drošā veidā, Bāzeles Konvencija par kontroli pār kaitīgo atkritumu robežšķērsojošo transportēšanu un to aizvākšanu, ANO Vides programma (UNEP); Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) pamatnostādnes attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību, veicot kuģu sadalīšanu lūžņos Āzijas valstīs un Turcijā; Starptautiskās Jūniecības organizācijas (IMO) pieņemtās pamatnostādnes Pamatnostādnes attiecībā uz kuģu pārstrādi.

starp valstīm. 1995. gadā pieņemts grozījums, ar ko aizliedz bīstamo atkritumu eksportu no Eiropas Savienības un ESAO dalībvalstīm uz valstīm, kuras nav ESAO dalībvalstis. Bāzeles konvenciju, kā arī grozījumu par eksporta aizliegumu Eiropas Savienība transponēja Kopienas tiesību aktos⁽²⁾.

2.3 Lai arī tiesību akti par atkritumu pārvadājumiem attiecas arī uz kuģiem un saskaņā ar Bāzeles konvenciju jau apstiprināts, ka zināmā aprites cikla posmā kuģi uzskatāmi par atkritumiem, tomēr saskaņā ar citiem starptautiskiem noteikumiem kuģi joprojām definēti kā kuģi. Tā kā gandrīz visos kuģos sastopams liels daudzums bīstamo vielu, piemēram, eļļas, naftas nosēdumi, azbests, stikla vate, PCB, TBT un smagie metāli, tostarp krāsu sastāvā, demontāžai paredzētie kuģi uzskatāmi par bīstamiem atkritumiem. Saskaņā ar Bāzeles konvenciju šādus kuģus ar ES dalībvalsts karogu, ja tie eksportēti no ESAO valstīm, var demontēt tikai ESAO dalībvalstīs.

2.4 Bet tā kā kuģi sistemātiski apiet noteikumus, gan starptautiskie, gan ES noteikumi faktiski netiek ievēroti. Lai stāvokli uzlabotu, Bāzeles konvencijas puses aicināja Starptautisko jūniecības organizāciju (SJO) izstrādāt saistošus noteikumus kuģu pārstrādes jomā. SJO 2006. gadā sagatavoja līguma projektu, ko 2009. gadā pieņēma ar nosaukumu "Honkongas starptautiskā konvencija par kuģu drošu un videi nekaitīgu pārstrādi" (turpmāk tekstā "Honkongas konvencija"). Taču tā stāties spēkā un dos rezultātus tikai tad, kad to ratificēs pietiekams skaits nozīmīgāko karaļa valstu un kuģu pārstrādes valstu.

2.5 Bāzeles konvencijas puses 2006. gadā pauda gandarījumu par SJO konvencijas projektu un sāka gatavot novērtējumu par to, vai Honkongas konvencija nodrošinās tādu kontroles un izpildes līmeni, kas līdzvērtīgs Bāzeles konvencijā noteiktajam. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis 2010. gadā pabeidza novērtējuma izstrādi un secināja, ka abas konvencijas, šķiet, nodrošina līdzvērtīgu kontroles un izpildes līmeni kuģiem, kas uzskatāmi par atkritumiem. Bāzeles konvencijas puses 2011. gada oktobrī aicināja ratificēt Honkongas konvenciju, lai tā varētu stāties spēkā. Tā varētu stāties spēkā ne ātrāk kā 2020. gadā. Pēc tās spēkā stāšanās puses varēs demontēt lielos tirdzniecības kuģus tikai konvenciju parakstījušajās valstīs.

2.6 Videi kaitīga un nedroša kuģu demontāža joprojām rada lielas bažas Eiropas Komisijai, kura vērigi seko līdzi situācijas attīstībai. Komisija 2007. gadā publicēja zaļo grāmatu par

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Regula (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu pārvadājumiem.

kuģu labāku demontāžu⁽³⁾, bet 2008. gadā — paziņojumu “ES stratēģija par kuģu labāku demontāžu”⁽⁴⁾. Par abiem minētajiem dokumentiem EESK sagatavoja atzinumus⁽⁵⁾. Šajā atzinumā pausta Komitejas nostāja attiecībā uz priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kuģu pārstrādi⁽⁶⁾.

3. Konteksts

3.1 Kuģu demontāžas nozari galvenokārt ietekmē tirgus faktori. Novecojošas flotes apkopes izmaksas, kravas pārvadājumu likmes un metāllūžņu cenas nosaka brīdi, kad kuģis tiks demontēts. Demontāžas vietas izvēle ir atkarīga no cenas, ko pārstrādes uzņēmums var piedāvāt par attiecīgo kuģi. Piedāvātā cena savukārt ir atkarīga no pārstrādāta tērauda pieprasījuma reģionā un izmaksām, kas saistītas ar darba ņēmēju un vides aizsardzības infrastruktūru. Šo faktoru ietekmē lielo jūras kuģu demontāža laika gaitā tika novirzīta uz D-A Āzijas valstīm.

3.2 Kopš 2004. gada no pasaulē aprites cikla beigās demontētajiem kuģiem 80 % demontēti Indijā, Pakistānā un Bangladešā, izmantojot to uzdzišanu uz sēkļa. Kuģi stāv pludmales smiltīs, lai vēlāk tos demontētu bez smagas tehnikas palīdzības. Turklāt šīm valstīm nav vajadzīgās infrastruktūras ļoti kaitīgu un toksisku atkritumu atbildīgai apstrādei. D-A Āzijas valstu valdības atsakās aizliegt šādu praksi, jo uzskata, ka kuģu pārstrāde ir svarīga saimnieciska darbība, kurai nedrīkst likt ne mazākos šķēršļus. Šī darbība nodrošina daudz darbavietu, taču tai ir katastrofālas sekas sociālajā un vides jomā.

3.3 Lielie kuģi, kurus demontēšanai sūta uz Āziju, veido vienu no galvenajām bīstamo atkritumu plūsmām no rūpnieciski attīstītajām uz jaunattīstības valstīm. Tajos ir tādas vielas kā azbests, eļļas, naftas nosēdumi, polihlorbifenili (PCB) un smagie metāli. Komisijas Enerģētikas un transporta ģenerāldirektorāta (DG TREN) 2004. gadā veiktajā pētījumā lēsts, ka katru gadu (līdz 2015. gadam) tiek pārstrādāts 1 000 – 3 000 tonnas azbesta, 170 – 540 tonnas PCB, 6 000 – 20 000 tonnas toksisku krāsu un 400 000 – 1,3 miljoni tonnu naftas nosēdumu. Kaut arī nav daudz sīki izstrādātu pētījumu par kuģu demontāžas ietekmi uz vidi, pieejamie dati liecina, ka tā būtiski kaitē jūras ūdens, piekrastes augsnes un nosēdumu kvalitātei. Jūras piesārņojums, ko rada demontāžas darbības Indijā un Bangladešā, ir skaidri redzams no gaisa uzņemtajās fotogrāfijās. NVO norāda, ka šajos reģionos iznīkst zemūdens augu un dzīvnieku valsts.

3.4 D-A Āzijas valstīs demontāžas darbos nodarbināto veselības un drošības apstākļi ir nedroši. Smagās tehnikas un drošības aprīkojuma trūkums būtiski palielina smagu negadījumu risku darba ņēmējiem. Indijas valdības ziņojumā norādīts,

ka no 1996. līdz 2003. gadam demontāžas darbos Alangā bijuši 434 negadījumi, kuros bojā gājuši 209 cilvēki. Dažādos Pakistānā sagatavotajos ziņojumos minēts, ka no 1986. līdz 2006. gadam šajā valstī bojā gājuši vairāk nekā 400 strādnieki un 6 000 smagi ievainoti. Darbojoties ar toksiskām vielām un ieelpojot tās, tūkstošiem strādnieku saslimuši ar neārstējamām slimībām, jo netiek ievēroti piesardzības vai aizsardzības noteikumi. Vairākums strādnieku ieradušies no nabadzīgākajiem reģioniem, viņiem nav ne kvalifikācijas, ne darba līgumu, ne veselības apdrošināšanas, ne arī apdrošināšanas pret nelaimes gadījumiem; turklāt viņi nav tiesīgi apvienoties arodbiedrībās. Kādā Indijā sagatavotajā ziņojumā norādīts, ka plaši tiek izmantots bērnu darbs. Ceturtā daļa darba ņēmēju nav sasnieguši 18 gadu vecumu. 10 % no viņiem nav pat 12 gadus veci.

4. Regulas kopsavilkums

4.1 Ierosinātās regulas mērķis ir būtiski samazināt negatīvo ietekmi, kas saistīta ar ES dalībvalstu karoga kuģu pārstrādi, īpaši D-A Āzijā, tajā pašā laikā neradot jaunu finansiālo slogu. Ar regulu paredzēts piemērot vairākas Honkongas konvencijas prasības, kaut arī tā vēl nav stājusies spēkā, tādējādi paātrinot tās stāšanos spēkā visā pasaulē.

4.2 Vēl pirms Honkongas konvencijas spēkā stāšanās tiks piemērotas turpmāk minētās prasības.

4.2.1 Uz kuģiem ar ES dalībvalsts karogu jābūt bīstamo vielu uzskaitījumam, kas kuģa aprites ciklā regulāri jāatjaunina. Šī prasība tūlītēji tiek piemērota jaunajiem kuģiem, bet ekspluatācijā esošiem kuģiem šis uzskaitījums jāsapilnina piecu gadu laikā. Pirms kuģa nosūtīšanas pārstrādei uzskaitījums ir jāatjaunina un tam jābūt pilnīgam, lai nodrošinātu, ka izraudzītā kuģu pārstrādes rūpnīca spēj apsaimniekot visus bīstamos materiālus un atkritumus uz kuģa.

4.2.2 Pamatojoties uz Honkongas konvencijas prasībām, ir izstrādāts saraksts ar prasībām, kas jāievēro kuģu pārstrādes rūpnīcām. Vides un sabiedrības veselības efektīvākas aizsardzības nolūkā sarakstā iekļautas papildu prasības. Kuģu pārstrādes rūpnīcas, kas atbilst šīm prasībām, tiks iekļautas kuģu pārstrādes rūpnīcu Eiropas sarakstā. Kuģus ar ES dalībvalstu karogu drīkstēs pārstrādāt tikai Eiropas sarakstā iekļautajās rūpnīcās.

4.2.3 Pirms kuģa nosūtīšanas pārstrādei uz kuģiem ar ES dalībvalsts karogu līdz minimumam jāsamazina bīstamo vielu apjoms. Attiecībā uz tankkuģiem kuģu īpašniekiem būs jānodrošina, ka tankkuģi pārstrādes rūpnīcā nonāk tādā stāvoklī, lai tos varētu sertificēt kā iekļūšanai drošus un ugunsbīstamiem darbiem drošus, lai novērstu sprādzienus un (letālus) negadījumus kuģu pārstrādes rūpnīcā nodarbinātajiem.

⁽³⁾ COM(2007) 269 galīgā redakcija.

⁽⁴⁾ COM(2008) 767 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ CESE 1701/2007, OV C 120, 16.5.2008., 33. lpp.; CESE 877/2009, OV C 277, 17.11.2009., 67. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2012) 118 final.

4.3 Pretstatā spēkā esošajiem tiesību aktiem ierosinātā regula balstīta uz Honkongas konvencijas kontroles un izpildes sistēmu, kas īpaši pielāgota kuģiem, kas veic starptautiskus pārvadājumus. Tas veicinātu Savienības tiesību aktu stingrāku ievērošanu. Galvenā problēma ir noteikt, kad kuģis kļūst par atkritumu. Ar jauno sistēmu dalībvalstis savlaicīgi saņems informāciju par pārstrādes plānoto uzsākšanu un pabeigšanu. Salīdzinot to kuģu sarakstu, kuriem izsniegts uzskaitījuma sertifikāts, ar apstiprinātās rūpnīcās pārstrādāto kuģu sarakstu, būs vienkāršāk noskaidrot nelikumīgas pārstrādes gadījumus.

4.4 Jautājums par kuģu pārstrādes jaudu Eiropā saistīts ne tikai ar saimnieciskajiem faktoriem, bet arī ar atbildīgas pārstrādes ieviešanas iespējām. Jauda ir tik tikko pietiekama, lai pārstrādātu ES dalībvalstu kara flotes un citus valsts īpašumā esošos kuģus. Ar atļauju kuģus pārstrādāt rūpnīcās ārpus ESAO valstīm, ja vien šie uzņēmumi atbilst prasībām un iekļauti Eiropas sarakstā, šī regula palīdzētu risināt pašreizējo problēmu ar kuģu īpašniekiem legāli pieejamo pārstrādes jaudu nepietiekamību. Vēl jo svarīgāk tas ir tāpēc, ka turpmākajos desmit gados gaidāms pārstrādei paredzēto kuģu skaita straujš pieaugums.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Kuģu demontāža notiek bezatbildīgi. Lielākā daļa kuģu tiek demontēti uzdzenot tos uz sēkļa (*"beaching"* metode) Indijas, Bangladešas un Pakistānas pludmalēs. Pēc tam tos demontē nekvalificēti darba ņēmēji, to skaitā daudz bērnu, kuriem nav piemērotu darbarīku un kuri nav aizsargāti no pārstrādes procesā izdalītajām kaitīgajām vielām. Darba ņēmējus ekspluatē, bet viņi nevar aizstāvēt savas tiesības, jo arodbiedrības šajā nozarē, īpaši Bangladešā un Pakistānā, parasti ir aizliegtas. Valdības nedara neko, lai šo situāciju uzlabotu. Šī ir svarīga saimnieciska darbība minētajās valstīs, kurām raksturīga vāja un korumpēta pārvaldība un ietekmīgi uzņēmumi, kuriem maz rūp profesionālā ētika.

5.2 Šīs darbības saimnieciskais izdevīgums nav saistīts vienīgi ar radītajām darbavietām, bet galvenokārt ar izejvielu ieguvī. Kuģu pārstrāde nodrošina lielāko daļu tērauda pieprasījuma šajās valstīs. Nozīmīgas ir arī šajā jomā izveidotās darbavietas, bet no sociālā viedokļa to var apstrīdēt. Demontāžas darbos galvenokārt nodarbināti nekvalificēti darba ņēmēji no vistrucīgākajām iedzīvotāju grupām. Viņi ir nodarbināti, bet stabilas darbavietas viņiem nav, jo viņu darbaspēku izmanto no dienas dienā. Eiropā un pasaulē uzskata, ka darbs (ILO: pasaules pakts pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai, 2009. gads) nodrošina iztiku un ģimenes uzturēšanu. Taču darbs, ko piedāvā šajos demontāžas uzņēmumos D-A Āzijas piekrastē, nenodrošina darba ņēmējiem iztiku, vienīgi izdzīvošanu zināmu laiku. Patiesībā šajā darbā daudzi zaudē dzīvību vai nu pēkšņi, pēc daudziem nelaimes gadījumiem darbā, vai arī lēni, saslimstot ar ļaundabīgām un neārstējamām slimībām, kuru cēlonis meklējams darba vietā.

5.3 Eiropas Savienībai šajā jomā ir milzīga atbildība, jo liela daļa pasaules flotes pieder kuģu īpašniekiem no ES dalībvalstīm.

Komisija jau daudzus gadus pauž bažas par norisēm šajā nozarē, bet īpaši par Bāzeles konvencijas noteikumu neievērošanu plašā mērogā. Tāpēc pirms vairākiem gadiem tā nolēma pievērsties šīs problēmas risināšanai. Pēdējo piecu gadu laikā Komisija par šo tematu publiskojusi zaļo grāmatu, kurai sekoja stratēģijas dokuments un jaunākais – priekšlikums regulai.

5.4 Jāsecina, ka priekšlikums regulai par kuģu pārstrādi un iepriekš par šo tematu sagatavotā zaļā grāmatā un stratēģijas dokuments būtiski neatšķiras. Abos dokumentos ar kuģu demontēšanu saistītās problēmas, īpaši Bangladešā, Indijā un Pakistānā tika nopietni analizētas un izdarīts secinājums, ka jāpieņem stingri noteikumi, lai mainītu nepieļaujamo situāciju šajās valstīs. Taču priekšlikumā regulai paredzētie pasākumi nav pietiekami, lai atrisinātu problēmas. EESK atliek vien secināt, ka acīmredzami trūkst vajadzīgās politiskās gribas šā mērķa īstenošanai. Par to jāpauž ne vien nožēla, bet arī izbrīns. Līdzīgās jomās Komisija apliecinājusi vajadzīgo politisko gribu.

5.5 Izskatāmajā priekšlikumā nav iekļautas iepriekšējos dokumentos paredzētās ieceres, kuru mērķis bija, piemēram, noteikt atsevišķas obligātas prasības kuģu īpašniekiem, būvētajiem un izkraušanas uzņēmumiem, lai panāktu, ka saimnieciskās aprites beigu posmā kuģu demontāža un pārstrāde tiktu veikta atbildīgi. Ierosinātie pasākumi ir nepietiekami un tajos ir daudz juridisku nepilnību.

5.6 Pēc Honkongas konvencijas priekšlikumu īstenošanas Bāzeles konvencijas puses mēģināja noskaidrot, vai abu konvenciju kontroles un izpildes līmenis ir līdzvērtīgs. Tām neizdevās panākt vienprātību šajā jautājumā. SJO un ES dalībvalstu atbilde uz šo jautājumu bija pozitīva. Viens no iemesliem, kāpēc domas dalījās, varētu būt tas, ka Honkongas konvencija attiecas tikai uz kuģu demontāžu, bet Bāzeles konvencija galvenokārt attiecas uz bīstamo vielu atbildīgu pārstrādi, un tajā noteiktas prasības arī turpmākajiem ķēdes posmiem. Honkongas konvencijā šis aspekts praktiski nav apskatīts. EESK norāda, ka Komisijas priekšlikumā šis aspekts ir apskatīts, bet ļoti vispārīgi, un tā kā paredzēts atļaut kuģus pārstrādāt rūpnīcās ārpus ESAO valstīm, ja vien šie uzņēmumi atbilst prasībām, lai tos iekļautu Eiropas sarakstā, EESK iesaka regulu stingri balstīt uz attiecīgo starptautisko organizāciju spēkā esošajām pamatnostādņēm⁽⁷⁾, pašu konvenciju un tās tehniskajām vadlīnijām.

5.7 Izskatāmais priekšlikums ir plašāks nekā Honkongas konvencijas noteikumi, bet ne tik plašs kā Bāzeles konvencija. Komisija norāda, ka nevēlas noteikt pārāk augstas prasības, lai valstīs, kurās kuģu demontāžai izmanto cilvēkam un videi

⁽⁷⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

kaitīgas metodes, neatteiktos pievienoties Honkongas konvencijai, jo pretējā gadījumā regulas mērķis netiktu sasniegts. Šādu domu gājienu var apstrīdēt: ja attiecīgais tiesību akts vai regulējums (Bāzeles konvencija) daudzos gadījumos tiek pārkāpts, tā aizstāšana ar jaunu tiesisku sistēmu ar zemāku izpildes līmeni (Honkongas konvencija), šķiet, nebūtu pareizākais veids, kā šo problēmu atrisināt. Komisijai varēja pievērst vairāk uzmanības augstākam izpildes līmenim.

5.8 Karoga nomaiņa (no ES dalībvalsts karoga uz trešās valsts karogu) un kuģa pārdošana tālākpārdošanas pārstāvim ir metodes, ko bieži izmanto, lai apietu Bāzeles konvencijas prasības. Ja pārdošana notikusi Eiropas ūdeņos – tāpat uz kuģi attiecas Bāzeles konvencijas noteikumi, pircējs nevar eksportēt kuģi pārstrādes nolūkā uz valstīm, kas nav ESAO dalībvalstis. Tādā gadījumā pircējs iesniedz deklarāciju, kurā apstiprina, ka kuģis nav pirksts pārstrādes, bet gan uzņēmējdarbības nolūkā. Taču tiklīdz kuģis pamet Eiropas ūdeņus, kuģis bieži vien taisnā ceļā dodas uz D-A Āzijas piekrasti, un deklarācija, izrādās, ir nepatiesa.

5.9 EESK atzīmē, ka Komisijas priekšlikumā ietverti Honkongas konvencijas galvenie aspekti; konvencijā atbildība sadalīta šādi: karoga valstis, pārstrādes valstis un ostas valstis, no vienas puses, un kuģu īpašnieki, būvētāji un pārstrādes uzņēmumi, no otras puses. Taču Komiteja apšauba šāda sadalījuma līdzsvarotību un vēlētos, lai atbildības sadalījumā būtu iekļauti arī iepriekšējie/pašreizējie kuģu īpašnieki.

5.10 Priekšlikumā, piemēram, nav paredzēts saimniecisks instruments, kas ļautu Komisijai pozitīvi ietekmēt situācijas attīstību. Kaut gan iepriekšējos dokumentos šāds instruments tika minēts. Komisija pasūtīja pētījumu par iespējām izveidot fondu, kurā iemaksas veiktu katrs kuģis, kas pietāj kādā no Eiropas ostām. Iemaksu summa būtu jānosaka atkarībā no kuģa tonnāžas un toksiskuma. Turklāt šāda fonda izveide būtu lielisks piemērs principa "piesārņotājs maksā" īstenošanai. Daļu līdzekļu varētu izmantot, lai uzlabotu darba apstākļus D-A Āzijas valstīs, izglītojot darba ņēmējus par veselības un darba drošības jautājumiem, izskaidrojot vietējai sabiedrībai apdraudējumu, ko rada lielo jūras kuģu bezatbildīga demontāža un pilnveidojot vietējo publisko infrastruktūru.

5.11 EESK rosina Eiropas Komisiju izpētīt iespēju izmantot šos līdzekļus demontēšanas kapacitātes palielināšanai un pārstrādes nozares izveidei Eiropā. Eiropas Savienībā ir pietiekama kapacitāte kuģu novietošanai dokos, kuri vairs netiek izmantoti vai arī netiek pietiekami izmantoti kuģubūves un remonta vajadzībām, bet piemēroti kuģu demontēšanai un pārstrādei. Šāda rīcība pilnībā atbilst ES tālējošajam mērķim izveidot ilgtspējīgu sabiedrību, kuras pamatā ir pārstrāde un kurā lielākā daļa atkritumu pārstrādāti izejvielās, izmantojot progresīvu un efektīvu pārstrādes sistēmu. Tādējādi varētu gūt

lielu saimniecisku labumu, jo lielu daļu vērtīgo materiālu varētu izmantot, lai nodrošinātu izejvielu pieprasījumu un radītu daudz jaunu darbavietu. Ņemot vērā izejvielu cenu pastāvīgu kāpumu un augsto bezdarba līmeni vairākās Savienības dalībvalstīs, šāds risinājums varētu būt ļoti izdevīgs visai Eiropai.

5.12 Ja ES vēlas, lai kuģu demontēšana būtu veikta atbildīgi, ir pamati prasīt, lai tā piedalītos vajadzīgās infrastruktūras būvniecības finansēšanā, lai demontēšana noritētu apmierinošos apstākļos. Tirgus ekonomikas apstākļos nekas nav bez maksas; visam ir sava cena. Ja demontēšana veikta atbildīgi, par to maksā naudā. Bet ja tā bijusi bezatbildīga, daļu no maksas veido arī tādi faktori kā vietējās vides piesārņojums un zaudētās cilvēku dzīvības. Tā kā mēs Eiropas Savienībā nevēlamies apstiprināt minētos faktorus kā likumīgu samaksu, mēs nedrīkstam pieļaut, ka tos izmanto norēķinos ar trešām valstīm. Komisija varētu pievērst šim jautājumam lielāku uzmanību. Tādēļ EESK uzskata, ka Komisijai bija jāiesniedz labāks, radošāks, tālējošāks un novatoriskāks priekšlikums, kas vairāk atbilstu iepriekšējo Komisijas dokumentu un par tiem sagatavoto Komitejas atzinumu mērķu vērienīgumam.

6. Īpašas piezīmes

6.1 EESK atbalsta priekšlikuma mērķi saistībā ar kuģu pārstrādi, kā arī Komisijas izvēlēto vispārējo pieeju, taču ļoti atturīgi vērtē tā īstenošanas efektivitāti. Komiteja kritiski vērtē turpmāk minētos noteikumus.

6.2 Regulas 15. pantā paredzēta iespēja, ka pārstrādes rūpnīcas, kas atrodas ārpus Savienības, var tikt iekļauti Eiropas sarakstā, ja vien tās atbilst ES noteiktajām prasībām kuģu atbildīgas pārstrādes jomā. Taču apstiprinājumu par minēto prasību ievērošanu iesniedz paši uzņēmumi. Inspekcijas uz vietas, ko veic Komisija vai pārstāvji, kas rīkojas Komisijas vārdā, ierosinātajā regulā ir iekļautas tikai kā fakultatīva iespēja. EESK aicina Komisiju izveidot skaidru un efektīvu mehānismu attiecībā uz pārbaudēm un uzraudzību, ko veic neatkarīgas trešās personas, lai nodrošinātu atbilstību 12. pantā noteiktajām prasībām.

6.3 Regulas 12. pantā uzskaitītas prasības, kas izvirzītas tām pārstrādes rūpnīcām, kuras vēlas tikt iekļautas Eiropas sarakstā. Komitejai nav iebildumu pret šīm prasībām. Taču Komiteja norāda, ka saskaņā ar 28. pantā minēto pārejas noteikumu dalībvalstis pirms Eiropas saraksta publicēšanas var atļaut nodot kuģus pārstrādei rūpnīcās, kas atrodas ārpus Savienības, ar nosacījumu, ka tiek pārbaudīts, ka kuģu pārstrādes rūpnīca atbilst 12. panta prasībām, pamatojoties uz informāciju, ko sniedzis kuģa īpašnieks vai kuģu pārstrādes rūpnīca vai kas iegūta citā ceļā. Arī šajā gadījumā EESK aicina Komisiju izveidot skaidru un efektīvu mehānismu attiecībā uz pārbaudēm un uzraudzību, ko veic neatkarīgas trešās personas, lai nodrošinātu atbilstību 12. pantā noteiktajām prasībām.

6.4 Regulas noteikumu pārkāpumu gadījumā 23. pantā ierosināts piemērot efektīvus, iedarbīgus un preventīvus civiltiesiskos vai administratīvos sodus. Neviena konkrēta sankcija nav minēta. Tajā pašā pantā paredzēta soda uzlikšana arī kuģa priekšpēdējam īpašniekam, ja kuģis tiek pārdots un mazāk nekā sešu mēnešu laikā pēc pārdošanas nosūtīts pārstrādei uz rūpnīcu, kas nav iekļauta Eiropas sarakstā. Komiteja uzsver, ka salīdzinājumā ar kuģa aprites cikla vidējo ilgumu seši mēneši ir ļoti īss laika periods. Komiteja arī norāda, ka lai izvairītos no paredzēto sankciju piemērošanas, piemēram, gadījumos, kad kuģa īpašnieks var apliecināt, ka viņš nav kuģi pārdevis pārstrādes nolūkā, pietiek iesniegt deklarāciju. Šāda situācija Bāzeles konvencijas prasību izpildes jomā bija vērojama vairākkārt.

6.5 Regulas 30. pantā Komisija ierosina pārskatīt regulu ne vēlāk kā divus gadus pēc tam, kad spēkā stājusies Honkongas konvencija. Tā kā regulas spēkā stāšanās paredzēta 2020. gadā, tās pārskatīšana būtu jāveic 2022. gadā. Pārskatīšanā Komisija apsvērs iespēju kuģu pārstrādes rūpnīcu Eiropas sarakstā iekļaut

rūpnīcas, kam atļauju izsniegušas Honkongas konvencijas puses, lai izvairītos no divkāŗša darba un administratīvā sloga. Taču pastāv liela varbūtība, ka šīs rūpnīcas un jo īpaši ķēde, kurai pēc kuģa demontāžas uzticēta bīstamo vielu atbildīga apstrāde, neatbilst Eiropas sarakstā noteiktajām prasībām. Tas var arī kaitēt pašreizējai praksei.

6.6 EESK vērš uzmanību tam, ka valstīs, kur kuģus pārstrādā uzliekot tos uz sēkļa, vērojams ļoti zems darba drošības līmenis, darbaspēka ekspluatēšana un kaitīga ietekme uz vidi. Kuģus demontē ar rokām turpat pludmalē. Visas kaitīgās vielas (ogļūdeņraži, naftas nosēdumi, PCB u.c.), kas atrodas uz kuģa, brīvi ietek jūrā vai uzsūcas smiltīs. Uz vietas veiktajos pētījumos noskaidrots, ka pludmalēs, kur notiek kuģu demontāža, un to apkārtnē ir pilnībā izzudusi augu un dzīvnieku valsts. Tā kā Eiropas Savienība pieņēmusi ilgtspējīgas attīstības programmu, Komisija būtu varējusi nepārprotami norādīt, ka Eiropas sarakstā netiek iekļautas pārstrādes rūpnīcas, kurās izmanto šādu metodi. Pašreizējā regulas teksta redakcijā šādas skaidras norādes nav.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinuma

Šādi grozījumi ieguva vismaz ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debašu laikā:

5.5. punkts

Grozīt šādi:

"Izskatāmajā priekšlikumā nav iekļautas iepriekšējos dokumentos paredzētās ieceres, kuru mērķis bija, piemēram, noteikt atsevišķas obligātas prasības kuģu īpašniekiem, būvētājiem un izkraušanas uzņēmumiem, lai panāktu, ka saimnieciskās aprites beigu posmā kuģu demontāža un pārstrāde tiktu veikta atbildīgi. Ierosinātie pasākumi ir nepietiekami un tajos ir daudz juridisku nepilnību varētu būt stingrāki un bez juridiskām neskaidrībām."

Balsošanas rezultāti

Par: 70
Pret: 72
Atturas: 0

5.7. punkts

Grozīt šādi:

"Izskatāmais priekšlikums ir plašāks nekā Honkongas konvencijas noteikumi, bet ne tik plašs kā Bāzeles konvencija. Komisija norāda, ka nevēlas noteikt pārāk augstas prasības, lai valstis, kurās kuģu demontāžai izmanto cilvēkam un videi kaitīgas metodes, neatteiktos pievienoties Honkongas konvencijai, jo pretējā gadījumā regulas mērķis netiktu sasniegts. Šādu domu gājienu var apstrīdēt: ja attiecīgais tiesību akts vai regulējums (Bāzeles konvencija) daudzos gadījumos tiek pārkāpts, tā aizstāšana ar jaunu tiesisku sistēmu ar zemāku izpildes līmeni (Honkongas konvencija), šķiet, nebūtu pareizākais veids, kā šo problēmu atrisināt. Komisijai varēja pievērst vairāk uzmanības augstākam izpildes līmenim."

Balsošanas rezultāti

Par: 65
Pret: 86
Atturas: 0

5.10. punkts un 1.5. punkts (balsoti kopā)

Svītrot punktu

"Priekšlikumā, piemēram, nav paredzēts saimnieciskais instruments, kas ļautu Komisijai pozitīvi ietekmēt situācijas attīstību. Kaut gan iepriekšējos dokumentos šāds instruments tika minēts, Komisija pasūtīja pētījumu par iespējām izveidot fondu, kurā iemaksas veiktu katrs kuģis, kas pietāj kādā no Eiropas ostām. Iemaksu summa būtu jānosaka atkarībā no kuģa tonnāžas un toksiskuma. Turklāt šāda fonda izveide būtu lielisks piemērs principa "piesārņotājs maksā" īstenošanai. Daļu līdzekļu varētu izmantot, lai uzlabotu darba apstākļus D-A Āzijas valstīs, izglītojot darba ņēmējus par veselības un darba drošības jautājumiem, izskaidrojot vietējai sabiedrībai apdraudējumu, ko rada lielo jūras kuģu bezatbildīga demontāža un pilnveidojot vietējo publisko infrastruktūru."

Balsošanas rezultāti

Par: 69
Pret: 80
Atturas: 2

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Svarīgākie pasākumi ceļā uz Vienotā tirgus aktu II” (izpētes atzinums)

(2012/C 299/30)

Galvenais ziņotājs: **VOLEŠ kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 27. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Svarīgākie pasākumi ceļā uz Vienotā tirgus aktu II”

(izpētes atzinums).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2012. gada 28. jūnijā uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai izstrādāt atzinumu par šo tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārsesijā 2012. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē) iecēla Voleš kgu par galveno ziņotāju un ar 176 balsīm par, 5 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Līdz 2011. gada beigām Komisija bija iesniegusi priekšlikumus par desmit no Divpadsmit mehānismiem (Akts par vienoto tirgu – Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairost izaugsmi), bet 2012. gada pirmajā pusē — par diviem atlikušajiem mehānismiem. Turklāt Komisija ir arī iesniegusi priekšlikumus par 28 no 50 Vienotā tirgus aktā paredzētajiem pasākumiem vai arī tos jau īstenojusi.

1.2 Ar vienotā tirgus pārvaldību saistītie priekšlikumi attiecas uz iedzīvotāju un uzņēmēju informēšanu par vienotā tirgus sniegtajām iespējām, par iekšējā tirgus noteikumu labāku ieviešanu dalībvalstīs un par šo noteikumu efektīvas īstenošanas nodrošināšanu. Šajā jomā ir gūti tikai nelieli panākumi, neraugoties uz to, ka iedzīvotāji un uzņēmēji to uzskata par vienu no visnepilnīgākajām.

1.3 Koncentrējot uzmanību uz Divpadsmit mehānismiem, Komisija progresu panāca ātrāk nekā tas būtu izdevies, rīkojoties citādi. Eiropas Parlaments un Padome ir aicināti tiesību aktu priekšlikumus pieņemt līdz 2013. gada beigām, lai 2014. gadā varētu tos īstenot. Pieņemto tiesību aktu ātra, pilnīga un pareiza transponēšana un īstenošana būs svarīgākais dalībvalstu uzdevums.

1.4 Komisija atzīmēs Vienotā tirgus akta 20. gadskārtu, visā Eiropā rīkojot Vienotā tirgus nedēļu un 2012. gada oktobrī organizējot pasākumus visās 27 dalībvalstīs. Vienotā tirgus otrais forums izmantos Vienotā tirgus akta radīto politisko impulsu, pārskatīs tā īstenošanā gūtos panākumus, kā arī noteiks turpmākās prioritātes izaugsmes veicināšanai un izaugsmes vairošanai.

1.5 Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks *Maroš Šefčovič* savā 27. jūnija vēstulē lūdz Komiteju sniegt ieguldījumu pašreiz

notiekošajās debatēs, jo Komitejas locekļi pārstāv sociālās un ekonomikas jomas dažādas ieinteresētās puses un pašreizējā darbā spēj sniegt būtisku pievienoto vērtību.

2. Vispārīgas piezīmes un ieteikumi

2.1 Priekšlikumos Vienotā tirgus aktam II nedrīkst ņemt vērā sarežģīto situāciju Eiropas Savienībā. Tās iemesls ir dažu dalībvalstu nespēja atrisināt budžeta deficīta, IKP stagnācijas un augošā bezdarba jautājumus. Tāpēc priekšlikumos būtu jāiekļauj ne vien īstermiņa pasākumi ar tūlītēju ietekmi izaugsmes un nodarbinātības jomā, bet arī vidēja un ilga termiņa pasākumi, kas nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un visiem ES iedzīvotājiem dotu labumu arī nākotnē.

2.2 Pārskatīto un atjaunināto stratēģiju “Eiropa 2020” vajadzētu izmantot kā Vienotā tirgus attīstības vispārējās pamatnostādnes. Vienotais tirgus būtu gan Eiropas integrācijas lielākais sasniegums, gan līdzeklis šīs stratēģijas mērķu sasniegšanai.

2.3 Gatavojot jauno priekšlikumu kopumu Vienotā tirgus pilnveidei, būtu jāņem vērā visu ieinteresēto pušu, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālo partneru, viedoklis.

2.4 Lai uzņēmēji, patērētāji, iedzīvotāji un citas ieinteresētās puses varētu izmantot Vienotā tirgus potenciālu, pasākumi galvenokārt būtu jāveic attiecībā uz pakalpojumu jomu, piekļuvi finansējumam, administratīvā sloga mazināšanu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, elektronisko tirdzniecību, digitālo vienoto tirgu un mobilitāti. Minētie pasākumi būtu jāpapildina ar tādām darbībām, kuru mērķis pirmkārt, ir, patērētāju aizsardzības un uzticēšanās stiprināšana un, otrkārt, atbilstošas uzmanības nodrošināšana Vienotā tirgus sociālajam aspektam — tas panākams, atbalstot sociālā tirgus ekonomiku un atzīstot sociālās kohēzijas nepieciešamību, kā arī iedzīvotāju tiesības un intereses.

2.5 Vairākus svarīgus aspektus EESK jau uzsvērusi iepriekš pieņemtajos atzinumos par Vienotā tirgus aktu⁽¹⁾ un Divpadsmit mehānismiem⁽²⁾. Komiteja arvien vēl tos uzskata par būtiskiem, un tie ir šādi:

— ārkārtīgi svarīgi ir sniegt informāciju par Vienotā tirgus priekšrocībām iedzīvotājiem un uzņēmējiem, turklāt vidutājiem — politiskām partijām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, plašsaziņas līdzekļiem un izglītības iestādēm — ir jāuzņemas atbildība par to, lai eiropiešiem būtu skaidrs priekšstats par šā jautājuma nozīmi;

— Eiropas Komisijai ar tīklu, aģentūru un citu tās rīcībā esošo mehānismu⁽³⁾ palīdzību jāveido un jāveicina iedzīvotāju izpratne par Vienotā tirgus jautājumiem.

2.6 Šā gada laikā Komiteja izstrādās pašiniciatīvas atzinumu par pasākumiem, kas Vienotā tirgus aktā nav iekļauti. Tie attiecas uz autortiesību nodevām (uz tām attiecas Vienotā tirgus akts II), autortiesību direktīvas pārskatīšanu, tīkla neitralitāti, datu aizsardzību, investoru aizsardzību, sociālā progresā protokolu, Eiropas privātuzņēmumu statūtiem, e-iepirkumu, Eiropas krediteitingu aģentūrām, dzimumu līdztiesību, mikrouzņēmumiem un ģimenes uzņēmumiem, pasākumiem jaunu uzņēmumu veidošanas un esošo uzņēmumu paplašināšanas atbalstam, kredītkartēm un debetkartēm, elektroniskajiem maksājumiem, patēriņa kredītiem un pārlietu lielām parādsaistībām, starpbanku norēķiniem, jauniešiem un arī tādiem pasākumiem, kuru mērķis ir pabeigt *euro* ieviešanu un konsolidēt vienotās *euro* maksājumu telpas (SEPA) darbību.

2.7 EESK pauž cerību, ka tai būs iespēja iesaistīties Komisijas caurviju programmas likumdošanas un nelegislatīvo pasākumu apspriešanā — minētā programma būs Vienotā tirgus akta II sastāvdaļa. Turklāt tad, kad Komisijas atsevišķie pasākumi pārtaps likumdošanas priekšlikumos, Komiteja izstrādās attiecīgus detalizētus ieteikumus.

3. Mehānismi un svarīgākie pasākumi

3.1 Pakalpojumi

3.1.1 Pamatmaksājumu kontiem jābūt pieejamiem visiem ES iedzīvotājiem un šāda iespēja jārada nekavējoties. Komiteja regulatīvus pasākumus aicina veikt gan šajā jomā, gan arī attiecībā uz banku maksājumu pārredzamību un bankas kontu maiņu.

3.1.2 Par prioritāti — un it īpaši tas attiecināms uz elektronisko tirdzniecību⁽⁴⁾ — būtu nosakāmi ar paku piegādi un pārrobežu maksātspējas procedūrām saistīti jautājumi.

⁽¹⁾ OV C 132, 3. 5.2011., 47. lpp.

⁽²⁾ OV C 24, 28.1.2012, 99. lpp.

⁽³⁾ Iekšējā tirgus problēmu risināšanas tīkls (SOLVIT), Eiropas Biznesa atbalsta tīkls, Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības centru tīkls, Eurocentres u. c.

⁽⁴⁾ Piemērs redzams kādā no DG MARKT rīkotā konkursa "Izstāstī mums savu stāstu" videoklipā. Jautājumi par pasākumiem, kas veikti saistībā ar iedzīvotāju nofilmētajos videoklipos uzsvērtajām problēmām, risināti 2012. gada 1. jūnijā Tallinā notikušajā Vienotā tirgus novērošanas centra atklātajā sanāksmē.

3.1.3 EESK ierosina veikt pasākumus vienotās *euro* maksājumu telpas (SEPA) darbības konsolidēšanai.

3.1.4 Komiteja atkārtoti pauž atbalstu standartu noteikšanai arī pakalpojumiem, taču norāda, ka ir jāņem vērā gan pakalpojumu specifika, gan arī tirgus un sabiedrības vajadzības.

3.2 Digitālais vienotais tirgus

3.2.1 Komiteja uzskata, ka digitālā vienotā tirgus izveides pabeigšana būs svarīgākais faktors Vienotā tirgus aktivitātes atjaunošanai. Iepriekš izstrādātajā atzinumā Komiteja jau norādījusi, ka Vienotā tirgus sadrumstalotība kavē elektronisko tirdzniecību, piegādātājiem un patērētājiem traucējot pilnvērtīgi izmantot iespējas, ko piedāvā tiešsaistes pārrobežu tirdzniecība. Lai minētās problēmas novērstu, vairākās jomās būtu jāveic pasākumi, kas papildinātu Komisijas iecerētos un jau sagatavotos pasākumus, proti, augsti standarti datu aizsardzībai, interneta pieejamība un tīkla neitralitātes nodrošināšana, to šķēršļu novēršana, kas saistīti ar valstspiederību/uzturēšanās vietu, e-paraksta un e-maksājumu izmantošana, ieguldījumi platjoslas pakalpojumos, universālā piekļuve, datortehnikas un programmatūru pieejamība ikvienam iedzīvotājam, kā arī tiesību akti par tiešsaistes pakalpojumiem, tos papildinot ar atbilstošu patērētāju aizsardzības politiku.

3.2.2 EESK uzskata, ka būtiski ir nodrošināt gan dalībvalstu administratīvo sadarbību, gan e-pārvaldības pakalpojumus. To varētu sekmēt Iekšējā tirgus informācijas sistēmas vispārēja izmantošana.

3.2.3 EESK uzsver, ka īpaši būtu jāņem vērā priekšrocības, kas varētu rasties no vispārējas e-rēķinu izmantošanas, taču vienlaikus tā uzskata, ka arī turpmāk ir jābūt tādām pašām tiesībām izmantot papīra rēķinus, jo noteikti jāizvairās no jebkāda papildu sloga mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3.3 Tīkli

3.3.1 Īpašu uzmanību Komiteja velta (transporta, enerģētikas, komunikāciju) tīkliem, kam ir būtiska loma Eiropas infrastruktūras savienošanā. Attiecībā uz dzelzceļa tīkliem EESK atbalsta vienotās dzelzceļa telpas izveidošanu, kas spētu konkurēt ar citiem transporta veidiem. Komiteja ierosina izskatīt iespēju veidot tādu pašu kompensācijas fondu, kāds jau izveidots dažādās tīklu nozarēs. Par neapšaubāmu prioritāti būtu jāizvirza Eiropas signalizācijas un satiksmes vadības sistēmas (ERTMS) vispārēja ieviešana kopā ar Eiropas vilcienu kontroles sistēmu (ETCS).

3.3.2 Lai nodrošinātu ES aviācijas nozares konkurētspēju pasaules tirgū, ļoti svarīga ir Eiropas vienotās gaisa telpas izveide. Saistībā ar SESAR ieviešanu ir jāpievēršas šādiem jautājumiem: a) kā nodrošināt infrastruktūras atjauninājumu sinhronizētu ieviešanu gaisā un uz zemes, b) kā savlaicīgi nodrošināt

pienācīgus finanšu resursus SESAR ieviešanai, c) kā izveidot pareizu SESAR ieviešanas pārvaldību. Sistēmai vajadzētu būt pieejamai arī mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3.3.3 Komiteja aicina nekavējoties pārskatīt Regulu (EK) Nr. 261/2004⁽⁵⁾, lai aktualizētu pasažieru tiesības gadījumā, kad, rezervējot biļetes, pārsniegts faktiskais vietu skaits, lidojuma kavēšanās gadījumā un arī attiecībā uz kompleksām brīvdienām.

3.3.4 Veidojot Eiropas **jūras ostu politiku**, būtu jāpievēršas šādiem jautājumiem:

- a) ostu un ar tām saistītu struktūru ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana,
- b) skaidras un pārredzamas sistēmas izveide ostu jomai paredzēto investīciju finansēšanai,
- c) procedūru precizēšana saistībā ar ostu pakalpojumu tirgus pieejamību,
- d) tādu funkcionālo trūkumu novēršana, kas kavē ostu darbības efektivitāti,
- e) labu un drošu darba nosacījumu un apstākļu nodrošināšana, kā arī konstruktīvu darba attiecību veicināšana ostās,
- f) ostu vispārējās konkurētspējas un pozitīvā tēla veicināšana.

3.3.5 Eiropas jūras ostu politikas izveide nenozīmē, ka katrā ziņā ir jāizstrādā jauni tiesību akti. Noderīga alternatīva tiesību aktiem, pirmkārt, varētu būt tiesiski nesaistoši noteikumi ("soft law") un, otrkārt, — individuāla pieeja.

3.3.6 **Enerģētikas tīklu** jomā EESK atbalsta Eiropas Komisijas nesenās iniciatīvas, kuru mērķis ir turpināt veidot savstarpējos savienojumus un pabeigt enerģētikas iekšējā tirgus izveidi.

3.3.7 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Enerģētikas kopienas (EEK) izveidi un piekrīt, ka ir vajadzīgi tādi pārejas posmi kā Eiropas reģionālie enerģētikas tīkli, atjaunojamo energoresursu attīstības fonds un dabasgāzes iegādes grupa.

3.3.8 Komiteja uzskata, ka ir pienācis laiks kritiski novērtēt enerģētikas tirgus liberalizāciju, jo tā iedzīvotājiem un uzņēmumiem nav nesusi gaidīto cenu pazemināšanos.

3.4 Finansējuma pieejamība

3.4.1 Finanšu krīzes dēļ uzņēmumiem, bet īpaši MVU, daudzās dalībvalstīs ir grūti iegūt kredītu, un tas negatīvi

ietekmē šādu uzņēmumu darbību. Lai privātais sektors, MVU un sociālie uzņēmumi varētu attīstīties un veidot jaunas darba vietas, ir ļoti svarīgi, lai būtu iespējams iegūt līdzekļus. Tomēr bankas arvien nelabprātāk piešķir aizdevumus uzņēmumiem, īpaši inovatīviem uzņēmumiem un jaunizveidotiem uzņēmumiem, jo tie ir saistīti ar lielāku risku, bet tiem ir arī vislielākās izaugsmes iespējas.

3.4.2 Tāpēc EESK aicina Komisiju atbalstīt MVU tiešu piekļu obligāciju tirgum un izstrādāt uz MVU orientētas obligāciju platformas, izpētīt iespējas, kā uzlabot starpniekkapitāla finansēšanu un analizēt jaunus starpniekkapitāla produktus, piemēram, starpniekkapitāla aizdevumu garantijas. Šajā nolūkā Komisijai vajadzētu arī visām ieinteresētajām pusēm sniegt norādījumus par to, kā labāk apvienot un līdzsvarot finanšu instrumentus no dažādiem avotiem.

3.4.3 EESK iesaka sarunās ar dalībvalstīm par jaunajiem struktūrfondiem ņemt vērā vajadzību izveidot finanšu instrumentus MVU aizdevumiem nepieciešamo garantiju atbalstam.

3.5 Nodokļi

3.5.1 Komiteja aicina veikt pasākumus, kas būtu vērsti pret atšķirīgajiem nodokļu noteikumiem un administratīvo sarežģītību, kuri ir lielākie šķēršļi MVU darbības paplašināšanai vienotajā tirgū.

3.5.2 Pat neveicot nodokļu saskaņošanu, šajā jomā var novērst daudzus šķēršļus un to vidū arī nodokļu dubultu uzlikšanu, kas ievērojami apgrūtina pārrobežu darbību, negatīvi ietekmējot investīcijas un nodarbinātību. Pārrobežu tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas jomā pašreiz pastāvošās sarežģītās PVN piedziņas sistēmas var izraisīt nodokļu nemaksāšanu un krāpšanu, kas ir jāapkaro efektīvāk. ES standarta PVN deklarācijai vajadzētu veicināt administratīvo vienkāršošanu.

3.5.3 Komiteja uzskata, ka dalībvalstu nodokļu sistēmām nevajadzētu kļūt par iemeslu nodokļu oāžu veidošanai, kas negatīvi ietekmē gan ekonomiku, gan budžetu.

3.5.4 Uzmanība būtu jāvelta finanšu pakalpojumu PVN nodokļa sistēmai, un, ja finanšu nozarē būtu paredzēts ieviest jaunu uz naudas plūsmu vai līdzīgiem faktoriem balstītu nodokli, Komisijai būtu jānovērtē, kādas priekšrocības sniegtu tā izstrādāšana PVN ietvaros.

3.5.5 EESK aicina arī ieviest tādas vispārējus noteikumus, saskaņā ar kuriem PVN būtu jāmaksā tikai tad, kad pircējs ir samaksājis rēķinu. Šī sistēma, ko dažās dalībvalstīs jau piemēro maziem uzņēmumiem un kas ir pazīstama kā naudas plūsmas grāmatvedība, ļauj izvairīties no PVN maksāšanas par pirkumiem, par kuriem pircējs vēl nav samaksājis. Pašreizējos ekonomikas lejupslīdes apstākļos tas ļautu izvairīties no uzņēmumu, bet īpaši no MVU maksātnespējas.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91.

3.6 Uzņēmējdarbības vide

3.6.1 EESK uzsver nepieciešamību īpašu vērību veltīt tiem jautājumiem, kas nav pietiekami regulēti ES tiesību aktos un atbalstīt programmas, kuras ir paredzētas, piemēram, pašnodarbinātajiem.

3.6.2 Komiteja uzsver nepieciešamību arī turpmāk samazināt lieku administratīvo slogu un cer, ka Komisija ierosinās mērķus laikposmam pēc 2012. gada, kad administratīvajam slogam vajadzētu būt sarukušam par 25 %. Komiteja norāda, ka liekā sloga mazināšana vienmēr ir vēlama neatkarīgi no tā, vai runa ir par uzņēmumiem, patērētājiem vai publiskās pārvaldes iestādēm, taču, lai netiktu apdraudēts sākotnējais tiesiskā regulējuma mērķis, ir vajadzīgs rūpīgs izvērtējums.

3.7 Sociālā uzņēmējdarbība

3.7.1 Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva tiks pārskatīta 2014. gadā. Ciešā sadarbībā ar uzņēmējdarbības ekspertu grupu Komisija novērtēs sasniegtos rezultātus un noteiks turpmākos uzdevumus. EESK iesaka pienācīgi ņemt vērā piezīmes, ko tā paudusi savos nesen pieņemtajos atzinumos par sociālo uzņēmējdarbību ⁽⁶⁾.

3.7.2 Komiteja uzsver nepieciešamību padziļināt zināšanas par sociālo uzņēmumu lomu un izplatību, lai palielinātu to faktisko ietekmi uz sabiedrību. Šajā nolūkā vajadzēs izstrādāt minētās ietekmes novērtēšanas metodoloģiju. Šāds novērtējums būs arī nepieciešams, lai ieviestu Eiropas Sociālās uzņēmējdarbības fondu.

3.7.3 Komiteja uzskata, ka priekšlikums par Eiropas nodibinājumu un visas pārējās Eiropas uzņēmumu formas arī ir jānovērtē, ņemot vērā apspriedes par Eiropas uzņēmējdarbības tiesību aktu atjaunošanu.

3.8 Patērētāji

3.8.1 Komiteja pauž cerību tuvākajā nākotnē sagaidīt priekšlikumu tiesību aktam par kolektīvo tiesisko aizsardzību. Tā rezultātā būtu jāizveidojas tādām kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismam, kas darbojas gan valsts, gan pārrobežu līmenī un būtu pieejams visiem patērētājiem vienotajā tirgū. Minētajiem mehānismiem ir jābūt pieejamiem ikvienam, kura tiesības vienotajā tirgū ir pārkāptas. Ar netaisnīgiem līgumu nosacījumiem un negodīgu komercpraksi preču piegādātāji un pakalpojumu sniedzēji pārkāpj ne tikai patērētāju tiesības. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēma vajadzīga arī darba ņēmējiem, kuru tiesības netiek ievērotas, un — plašākā skatījumā — iedzīvotājiem, kas cieš no diskriminācijas. Arī MVU var būt nepieciešama līdzīga aizsardzība pret negodīgu komercpraksi.

⁽⁶⁾ Sk. atzinumu OV C 24, 28.1.2012, 1. lpp., OV C 229, 31.07.2012, 44. lpp. un OV C 229, 31.7.2012, 55. lpp.

Turpmākā darba gaitā būtu jāņem vērā visu ieinteresēto pušu viedokļi.

3.8.2 EESK aicina noteikt reglamentējošus pasākumus, lai izveidotu integrētu vienoto tirgu maksājumiem ar kartēm, maksājumiem internetā un mobilajiem maksājumiem.

3.8.3 Attiecībā uz produktu drošības noteikumiem Komiteja aicina piemērot divus pamatprincipus:

- **dzīves cikla filozofija.** Šā principa nozīme ir produktu drošības noteikumu piemērošana visiem lietotājiem un iesaistītajiem strādājošiem. Atsauce uz dzīves ciklu aptver visus produkta dzīves cikla posmus no izejmateriālu iegādes līdz atkritumu pārstrādei;
- **“no šūpuļa līdz kapam” principa veicināšana,** jo produktu ilgtspējai ir jābūt vienam no ražošanas pamataspēkiem.

3.9 Iedzīvotāju mobilitāte

3.9.1 Komiteja atgādina par nepieciešamību panākt iedzīvotāju mobilitātes palielināšanos, modernizējot profesionālās kvalifikācijas atzīšanas sistēmu. Darba ņēmēju profesionālās un ģeogrāfiskās mobilitātes veicināšana varētu palīdzēt uzlabot Eiropas darba tirgu darbību un pārrobežu pakalpojumu sniegšanu. Ne vienmēr ir jēga debatēt par atzīšanu 27 dalībvalstu līmenī. Vairāk ir jāuzsver reālās vajadzības (pārrobežu situācijās un starp kaimiņvalstīm), pamatojoties uz mobilitātes shēmu analīzi. ES būtu jāveicina reģionālā sadarbība šajā jomā un jāveicina kopēja pārrobežu profesionālā izglītība.

3.9.2 Attiecībā uz pensijas tiesību pārsamību pārāk liels uzsvars baltajā grāmatā ⁽⁷⁾ ir likts uz trešā pensiju līmeņa uzlabošanu. Ir jāuzlabo pirmā un otrā līmeņa pensiju sistēmas, lai nodrošinātu strukturālas priekšrocības arī tiem cilvēkiem, kas pārvietojas Eiropā.

3.9.3 Komiteja pauž bažas arī par neseno Padomes lēmumu nacionalizēt Šengenas Nolīgumu, tādējādi gan atļaujot radīt jaunus šķēršļus, kas ierobežos iedzīvotāju brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā, gan arī no jauna ieviešot robežu kontroli vietās, kur tā tika atcelta. Tas ir acīmredzams Līguma pamatprincipu pārkāpums un rada papildu sarežģījumus Vienotā tirgus izveides pabeigšanai.

3.10 Sociālā kohēzija

3.10.1 Komiteja uzskata, ka jāprecizē izpildes noteikumi un atsauce uz Lisabonas līguma 3. panta 3. punktu, kurā ir noteikts, ka iekšējais tirgus nav pašmērķis, bet instruments sociālā progresā panākšanai un ilgtspējīgas sabiedrības izveidei visu Eiropas iedzīvotāju labā.

⁽⁷⁾ Baltā grāmata “Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma”, COM(2012) 55 final.

3.11 *Publiskais iepirkums*

3.11.1 Publiskais iepirkums nebūtu jābalsta tikai uz labākās cenas kritēriju. Par vienlīdz svarīgiem būtu jāuzskata kritēriji, kas ir saistīti ar sociālo ieguvumu un ietekmi uz ilgtspēju.

3.11.2 Jāapsver, cik lielā mērā būtu iespējams ilgtspējīgi saglabāt ES publiskā iepirkuma tirgu atvērtu, ja trešās valstis turpina piemērot nevienlīdzīgu attieksmi. Tāpēc visiem dalībniekiem — gan dalībvalstīm, gan trešām valstīm — jāievēro ILO ratificētās konvencijas un cilvēktiesības. Šāda politika Eiropas Savienībai būtu aktīvi jāpopularizē starptautiskā līmenī.

3.11.3 Uzlabojumus būtu iespējams panākt ar e-ierpikuma palīdzību, paātrinot administratīvās procedūras.

3.12 *Intelektuālā īpašuma tiesības*

3.12.1 Patērētājos neizpratni rada pašreizējais intelektuālā īpašuma tiesību regulējums. Viseiropas līmenī stāvoklis ir vissliktākais. Tiesiskajam regulējumam jāklūst skaidrākam, bet juridiskajām sankcijām un tiesībaizsardzības īstenošanas pasākumiem — proporcionāliem. Pret individuālu patērētāju, kas savā personiskajā patēriņā netīši un/vai nelielā apjomā pārkāpis intelektuālā īpašuma tiesības, vajadzētu būt citai attieksmei nekā pret liela mēroga noziedzīgu darbību vai komercnoziedzumu.

3.12.2 Licencēšanas un nodevu sistēmā vairāk jātiecas uz Eiropas mēroga pieeju.

Briselē, 2012. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Transporta politikas Baltā grāmata: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību” (izpētes atzinums)

(2012/C 299/31)

Ziņotājs: **Stefan BACK** kgs

Eiropas Komisija 2012. gada 11. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Transporta politikas Baltā grāmata: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību”

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 482. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 11. un 12. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 140 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai vajadzētu nākt klajā ar iniciatīvu izveidot sistēmu, kas pilsoniskajai sabiedrībai, Komisijai un citiem nozīmīgiem dalībniekiem, piemēram, valstu dažādu līmeņu iestādēm, dotu iespēju atklāti un pārredzami apmainīties viedokļiem par Baltās grāmatas īstenošanu. Šādā veidā var palielināt pilsoniskās sabiedrības atbalstu un uzlabot tās izpratni, un var iegūt lietderīgu informāciju, ko var izmantot politikas veidotāji un par īstenošanu atbildīgās struktūras.

1.2 Būtu jāveido daudzlīmeņu dialogs, un jāiesaista gan pilsoniskās sabiedrības valsts, reģionālais un vietējais līmenis, gan šo līmeņu pārvaldības struktūras. Pilsoniskā sabiedrība jāizprot plašā nozīmē, iekļaujot arī — bet ne tikai — uzņēmējus, darba devējus, darba ņēmējus, lietotājus, NVO un akadēmiskās aprindas.

1.3 Dialogā jānodrošina divvirzienu komunikācija. Tam jāsniedz Eiropas Komisijai iespēja izplatīt informāciju par priekšlikumiem un politikas pasākumiem. Vienlaikus jānodrošina, lai īpaši pilsoniskajai sabiedrībai, kā arī reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldības struktūrām būtu iespēja sazināties ar Komisiju, EESK un citām attiecīgajām iestādēm un iesniegt piezīmes un norādīt uz problēmām un jautājumiem, kas saistīti ar ES transporta politiku un tās īstenošanu, un būtu pārliecība, ka atbildes tiks saņemtas. Atklāts un konstruktīvs dialogs ir svarīgs, lai uzlabotu atbalstu politikas pasākumiem, tostarp tiesību aktu priekšlikumiem un infrastruktūras plāniem.

1.4 Vajadzētu būt iespējai norādīt uz konkrētām problēmām, piemēram, attiecībā uz piekļuves iespējām cilvēkiem ar invaliditāti, kā arī vietējā transporta kvalitāti un piemērotību, ņemot vērā noteiktus transporta politikas mērķus, piemēram, kravu novirzīšanu vai transportu, pārsniedzot noteiktu attālumu.

1.5 Dialogs par šiem jautājumiem var uzlabot izpratni par ES transporta politikas mērķiem, kā arī atbalstu tai un ierosinātajiem īstenošanas pasākumiem. Īstenojot dialogu, var uzlabot ES iestāžu izpratni par praktisko situāciju un norādīt uz nepieciešamību ņemt vērā dažādus apstākļus dažādās ES daļās, kā arī var uzlabot iespējas rast apmierinošus risinājumus konkrētām problēmām un sniegt atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

1.6 Pastāvīgums un turpmākie pasākumi saistībā ar minētajām problēmām ir svarīgi sekmīga dialoga elementi, turklāt Komisijai ir savlaicīgi pirms paredzētajām iniciatīvām jāizplata informācija. Būtu jāvienojas ar Komisiju par tās līdzdalību, lai nodrošinātu efektīvu, atklātu un pārredzamu dialogu. EESK pauž izpratni par to, ka Komisija īpašu uzmanību pievērš infrastruktūras projektu un tādu pasākumu apspriešanai, kas ir saistīti ar pārmaiņām paradumos. Komiteja arī uzskata, ka dialogs varētu aptvert lielāku skaitu jomu un ka tas varētu dot pievienoto vērtību vairumam iniciatīvu.

1.7 Svarīgs dialoga elements ir jaunatnes līdzdalība, lai radītu interesi par ES transporta politikas mērķiem un nodrošinātu tai atbalstu.

1.8 Dialoga pamatā lielā mērā vajadzētu būt saīņai internetā. Tāpēc būtu jāizveido arī īpaša tīmekļa vietne. Vajadzētu apsvērt iespēju izmantot tādas sociālās saīņas līdzekļus kā *Facebook* un *Twitter*. Ir svarīgi izveidot atbilstošu interneta dialoga pārvaldību, lai nodrošinātu sistēmu darbību. Dialoga tīmekļa vietnē īpašu sadaļu vajadzētu veltīt jaunatnei. Vajadzētu izveidot arī vairākas saītes uz attiecīgām ārējām tīmekļa vietnēm, piemēram, uz Komisijas tīmekļa vietni par pilsoņu iniciatīvu.

1.9 Internetam nevajadzētu būt vienīģajam saīņas veidam. Papildus tam pēc vajadzības varētu organizēt konferences vai citus pasākumus un izveidot forumu divu vai trīs jautājumu

apspriešanai. Turklāt visos gadījumos, kad tas ir lietderīgi, vajadzētu veidot tiešu saziņu starp EESK un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Uz jautājumiem un problēmām, kas radušies šajā dialogā, jāvērs Komisijas uzmanība.

1.10 Dialogā minētie jautājumi un problēmas varētu rosināt EESK nākt klajā ar pašiniciatīvas rezolūcijām, kā arī tie varētu ietekmēt atzinumus, ko Komiteja izstrādā par attiecīgajiem tematiem.

1.11 Nolikā sekmēt reģionālo un vietējo pārvaldības struktūru iesaisti dialogā vajadzētu sadarboties ar Reģionu komiteju, lai vienotos par iespējām to iesaistīt dialogā un tā pārvaldībā, ņemot vērā EESK un RK attiecīgos uzdevumus.

1.12 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā dialoga pārvaldība būtu jānodrošina EESK *TEN* specializētās nodaļas uzraudzības komitejai ar *TEN* sekretariāta atbalstu un pastāvīgā sadarbībā ar RK un Komisiju.

1.13 Pārvaldības detaļas, kā arī tādi jautājumi kā interneta dialoga administrācija, nepieciešamie resursi un budžets būtu jāapspriež darba grupā, kurai savi ieteikumi būtu jāizstrādā līdz 2012. gada beigām. Pārdomāta un vienkārša pārvaldība un administratīvā sistēma būtu pēc iespējas jāveido pastāvošo resursu robežās. Varētu apsvērt iespēju dialoga pārvaldības izmaksas dalīt ar Reģionu komiteju.

1.14 Par dialoga uzsākšanas termiņu būtu jānosaka 2013. gada sākums.

2. Ievads

2.1 Baltajā grāmatā "Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu — virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu" (ceļvedis) ir noteikti desmit mērķi konkurētspējīgai un resursu ziņā efektīvai transporta sistēmai, kuri kalpo kā salīdzinoši kritēriji, lai virzītos uz mērķi par 60 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Ilgtermiņa mērķi ir vispārējie mērķi laika posmam līdz 2050. gadam, savukārt pārējie mērķi ir starpposma mērķi 2020. vai 2030. gadam. Baltajā grāmatā arī noteikta stratēģija, kas aptver 40 iniciatīvas, kurām jāpalīdz sasniegt minētos mērķus nākamo desmit gadu laikā.

2.2 Ceļvedī minētās 40 iniciatīvas ir jāīsteno līdz 2020. gadam. Dažas no tām ir leģislatīvas. Taču daudzu iniciatīvu pamatā ir valsts vai vietējā līmeņa iniciatīvas vai arī paradumu maiņas stimulēšana, jo Eiropas Savienībai ir ierobežota kompetence vai arī tiesību akti nav pietiekami, lai veicinātu paradumu maiņu, kas ir būtiska attiecīgās iniciatīvas sekmīgai norisei. Arī attiecībā uz vairākām leģislatīvām iniciatīvām paradumu maiņa ir svarīga, lai nodrošinātu šo iniciatīvu sekmīgu norisi.

2.3 Eiropas Komisija 2012. gada 11. janvāra vēstulē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju lūdza paust viedokli par to, kā varētu iesaistīt pilsonisko sabiedrību, lai sekmētu virzību uz Baltās grāmatas mērķiem un sniegtu ieguldījumu tajā minētā ilgtermiņa redzējuma transporta jomā sasniegšanā. Vēstulē ir īpaši minēta nepieciešamība saskaņot valstu un Eiropas intereses

attiecībā uz svarīgiem infrastruktūras projektiem Eiropas transporta tīklā (*TEN-T*), un lūgts analizēt to, kā var iegūt pilsoniskās sabiedrības atbalstu Baltajā grāmatā minēto ilgtermiņa mērķu sasniegšanā un kā tā var sniegt ieguldījumu ceļā uz šiem mērķiem.

2.4 Iespējams veikt salīdzinājumu ar EESK lomu stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanā, proti, Komiteja izveidoja jaunu horizontālu "Stratēģijas "Eiropa 2020" koordinācijas komiteju", lai EESK struktūras varētu efektīvāk sadarboties ar valstu iesaistītajiem dalībniekiem un tādējādi apzināt īpašas iniciatīvas un paraugpraksi pašreizējā reformu posmā dalībvalstīs, kā arī plānot šādas iniciatīvas. Lai Komisijai sniegtu materiālu Eiropadomes pavasara sanāksmes secinājumiem, 2011. gada 23. februārī tika publicēts ziņojums par to, kāds ir pilsoniskās sabiedrības viedoklis par Valstu reformu programmu (VRP) izstrādi un kāda ir pilsoniskās sabiedrības līdzdalība šajā procesā.

2.5 Arī Vienotā tirgus aktā ir paredzēts "iesaistīt pilsonisko sabiedrību un sekmēt vērtējošu gara kultūru". Vienotā tirgus aktā ir minēts, ka sabiedriskās konsultācijas rezultāti liecina par pilsoniskās sabiedrības vēlmi būt ciešāk iesaistītai vienotā tirgus attīstīšanā. Tāpēc Komisija regulāri publicēs sarakstu, kurā būs norādītas 20 galvenās priekšrocības, ko iedzīvotāji un uzņēmumi sagaida no vienotā tirgus. Sarakstu iesniegs vienotā tirgus forumā, kurā regulāri pulcēsies tirgus dalībnieki, piemēram, uzņēmumu pārstāvji, sociālie partneri, NVO un organizācijas, kas iedzīvotājus un publiskās iestādes pārstāv dažādos līmeņos un parlamentos. Forumā tiks analizēts vienotā tirgus stāvoklis, un tā būs iespēja apmainīties ar paraugpraksi. Tas sekmēs politikas novērtēšanas kultūru, sniegs ieguldījumu Vienotā tirgus akta īstenošanas uzraudzībā un palīdzēs novērtēt akta ietekmi vietējā līmenī. Sociālajiem partneriem vajadzētu būt lielākai lomai jautājumos, kas saistīti ar ekonomisko un sociālo kohēziju, un tiem būtu jādod iespēja paust viedokli par šiem jautājumiem.

2.6 Pamatojoties uz pētījumu, 2011. gada rudenī tika publicēti pirmais saraksts attiecībā uz sagaidātajām priekšrocībām.

2.7 EESK pašreiz izvērtē arī idejas par Eiropas forumu dažādu enerģijas veidu izmantošanai (*EEMF*). Ierosinājums par pastāvīgu struktūru ar uzraudzības komiteju, pastāvīgu sekretariātu, ikgadējām konferencēm, kā arī ierosmi rīkot līdz sešām darba grupu sanāksmēm gadā tiek apsvērts, ņemot vērā ar finansējumu, institucionālo piemērotību un juridisko pamatu saistītus jautājumus. Šajā konceptā ietilpst arī ideja par valstu forumu tīku.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka pašreizējais uzdevums līdzinās iepriekš minētajiem uzdevumiem. Šo pasākumu mērķis ir panākt pilsoniskās sabiedrības atbalstu Baltajā grāmatā izklāstītajiem ilgtermiņa mērķiem transporta politikas jomā, pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu to sasniegšanā un tās atbalstu infrastruktūras projektiem. Komisija arī cenšas apzināt pilsoniskās sabiedrības viedokli jautājumā par to, vai siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu par 60 % un attiecīgos Baltajā grāmatā minētos desmit mērķus var sasniegt ar pašreiz Komisijas rīcībā esošajiem instrumentiem.

3.2 EESK atzīmē, ka Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 1. līdz 3. punktā ir noteikts juridiskais pamats šādiem pasākumiem. Šajos noteikumos ir minēts, ka ES iestādēm jāveido atklāts, pārredzams un regulārs dialogs ar iesaistīto dalībnieku pārstāvības asociācijām un pilsonisko sabiedrību, jāorganizē plašas konsultācijas ar uzņēmumu un pārstāvības asociācijām un jādod iespēja iedzīvotājiem un apvienībām publiski izteikt viedokļus un apmaiņām ar tiem. EESK arī atzīmē, ka šis pants ir arī pilsoņu iniciatīvas juridiskais pamats.

3.3 EESK uzskata, ka no desmit Baltajā grāmatā izklāstītajiem mērķiem pilsoniskā sabiedrība īpaši atbalsta šādus mērķus: 1. (atzišana tirgū un paradumu maiņa), 3. (operatoru, transporta plānotāju un kravu īpašnieku attieksme), 4. (paradumu maiņa), 5., 7. (infrastruktūras izmantošana un satiksmes pārvaldības sistēmas, stimuli efektīvai pārrobežu plānošanai), 8., 10. (sistēmas taisnīgums), 9. (ar drošību un drošumu saistīti paradumi).

3.4 Neapšaubāmi lietderīgs ir atbalsts ceļveža mērķiem, lai palīdzētu izveidot politiski labvēlīgu vidi ceļveža īstenošanai.

3.5 EESK uzskata, ka ar organizēto pilsonisko sabiedrību īpaši lietderīgi būtu veidot dialogu arī par šādiem nozīmīgiem vispārējiem jautājumiem:

— ES interešu saskaņošana ar valstu/reģionālajām/vietējām interesēm, īpaši no organizētās pilsoniskās sabiedrības skatpunktā;

— transporta politikas mērķu sekmēšanas veidi, kas nav tehniski, tostarp uzņēmumu politika, uzņēmumu paradumi, inovāciju akceptēšana un paradumu maiņa.

3.6 Šajos jautājumos organizētās pilsoniskās sabiedrības atbalsts ir svarīgs, un iespējams, ka tas ir labākais veids, kā izplatīt informāciju, iegūt atbalstu un informāciju par problēmām un šķēršļiem.

3.7 Ideālā gadījumā šādus komunikācijas kanālus var izmantot arī salīdzinošajai novērtēšanai un informācijas apmaiņai.

3.8 Šis iniciatīvu saraksts sniedz arī priekšstatu par to, kurās jomās ir svarīgi iegūt pilsoniskās sabiedrības atbalstu, lai sasniegtu ilgtermiņa mērķus.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Lai gūtu labāku priekšstatu par to, kurām iniciatīvām, kas iekļautas Baltajā grāmatā izklāstītajā 40 punktu rīcības plānā laika posmam līdz 2020. gadam, ir īpaši nepieciešams pilsoniskās sabiedrības atbalsts, EESK vērš uzmanību uz šādiem jautājumiem.

4.2 Eiropas vienotā transporta telpa

4.2.1 Lai īstenotu plānotās iniciatīvas kvalitatīvu darba vietu un darba apstākļu sekmēšanai, būs nepieciešams aktīvs sociālo partneru atbalsts, un tie var sniegt lietderīgu ieguldījumu arī turpmākajos pasākumos sociālā dialoga ietvaros (LESD 9., 152., 153. pants). Jautājumā par sociālo konfliktu novēršanu un iespējamajiem pasākumiem, kuru mērķis ir izveidot vienāds nosacījumus attiecībā uz atalgojuma apjomu, Komiteja atgādina, ka šīs jomas ES kompetencē neietilpst (LESD 153. panta 5. punkts) un tāpēc jāizmanto risinājumi tiesību normu konflikta novēršanai, kas, piemēram, iekļauti pakalpojumu direktīvā vai direktīvā par darba ņēmēju norīkošanu darbā, turklāt ņemot vērā, ka to praktiskie aspekti transporta jomā var radīt īpašas problēmas.

4.2.2 Transporta drošība un drošums, kā arī cilvēku ar invaliditāti un vecāka gadagājuma pasažieru brīva pārvietošanās, kas ir tieši saistīta ar piekļuvi visam transporta tirgum, ir jautājums, kas saistīts ne tikai ar regulējumu, bet arī ar transporta uzņēmumu politiku un humāniem apsvērumiem.

4.2.3 Kamēr tādas iniciatīvas kā Eiropas vienotā gaisa telpa, Eiropas vienotā dzelzceļa telpa un "zilā zona" (*Blue Belt*) ir būtiski atkarīgas no regulējošiem pasākumiem un administratīvās sistēmas, tas, kā tiks izmantotas iespējas, ko paver Eiropas vienotā dzelzceļa telpa un "zilā zona" (tostarp iespēja optimāli izmantot automatizētu transporta sistēmu (ITS) un piekļuvi ostām), būs atkarīgs no operatoru un citu iesaistīto pušu pasākumiem.

4.2.4 Jautājums par transporta pakalpojumu kvalitāti, piekļuvi un uzticamību attiecas gan uz kravu, gan pasažieru transportu. Īpaši kravu pārvadājumu jomā, lai gūtu panākumus, ir svarīga dažādu iesaistīto operatoru darbība. Pasažieru transporta jomā pilsoniskajai sabiedrībai būs galvenokārt jāiesaistās pasažieru tiesību regulējuma un cilvēkiem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem paredzētās transporta infrastruktūras kvalitātes novērtēšanā.

4.3 Vietējā līmeņa iniciatīvu stiprināšana un integrēšana

4.3.1 Resursu efektivitātes, pielāgošanās un ilgtspējas mērķi, kas ir iekļauti Baltajā grāmatā par transportu, jau ir rosinājuši īstenot iedzīvotāju rīcības programmas visā Eiropā gan lauku apvidos, gan pilsētu rajonos. Tas notiek vairākos inovatīvos veidos, piemēram, organizējot tādu pasākumu kā kopēja braukšana automašīnās, samazinās individuālo transportlīdzekļu skaitu, un augsti lokalizēts kopienas transports (kas īpaši darbojas pēc pieprasījuma) uzlabo piekļuvi un mobilitāti nelabvēlīgā stāvoklī esošām un izolētām grupām. Īstenojot kopienu elastīguma plānus, bieži ar uzsvāru uz pasākumiem, kuru mērķis ir pēc iespējas samazināt enerģijas patēriņu, ir secināts, ka to svarīgi elementi ir resursu ziņā efektīvs transports un piemērota vieta. Šādas praktiskas shēmas ne tikai piedāvā jaunus transporta modeļus, bet — ņemot vērā, ka tās ir vietēja līmeņa iniciatīvas —, sniedz arī iespēju efektīvai sabiedrības līdzdalībai un šo iniciatīvu dalībnieku informēšanai. Tas paplašina sabiedrības zināšanas un izpratni par nākotnē nepieciešamajām pārmaiņām transporta lietošanas paradumos.

4.3.2 Tomēr daudzas vietējā līmeņa iniciatīvas, kas tiek īstenotas daudzviet Eiropā, nav koordinētas un strukturētas, un tas nav samērojams ar turpmāk risināmo problēmu apmēriem un it īpaši ar mērķi strauji samazināt transporta CO₂ emisijas. Ņemot vērā Baltās grāmatas vērienīgumu, ievērojami ir jāpastiprina centieni, īstenojot, piemēram, šādus pasākumus:

- tālāk attīstīt un izvērst pastāvošās iniciatīvas, īpaši, lai pēc iespējas iesaistītu sabiedrību un palielinātu tās līdzdalību;
- šādas iniciatīvas izplatīt visā Eiropā, pamatojoties uz pastāvošo paraugpraksi un īpašu uzmanību pievēršot sabiedrības iesaistīšanai un līdzdalībai;
- pakāpeniski integrēt visas šīs iniciatīvas, izmantojot kopējas komunikācijas platformas un instrumentus, lai apmainītos ar paraugpraksi, sasniegtu plašākas kopienas un plašā sabiedrībā sekmētu izpratni par problēmām / iespējamajiem risinājumiem.

4.4 Inovācijas nākotnei — tehnoloģijas un paradumi

4.4.1 Eiropas stratēģija transporta pētniecībai, inovācijai un attīstīšanai ir saistīta ne tikai ar tādiem jautājumiem kā pētniecība, pētniecības finansējums, pārvaldība un “gudru” mobilitātes sistēmu attīstīšana. Kā norādīts ceļvedī, tā jāatbalsta arī ar tiesisku regulējumu. Turklāt būtiski elementi ir arī akceptēšana un ieviešana tirgū, un šajā jomā pilsoniskā sabiedrība var sniegt ieguldījumu.

4.4.2 Minētais ir cieši saistīts ar jautājumu par inovatīviem mobilitātes veidiem, kur būtiska nozīme ir operatoru, kravu īpašnieku un — pasažieru transporta gadījumā — sabiedrības attieksmei.

4.4.3 Kravu pārvadījumu jomā svarīga ir vēlme izmantot tehnoloģiju inovācijas, kā arī informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (IKT), un, piemēram, ir svarīga gatavība sadarboties, lai optimizētu kapacitātes izmantošanu.

4.4.4 Arī pilsētu transporta jomā daudz kas ir atkarīgs no pilsoniskās sabiedrības atbalsta, lai nodrošinātu alternatīvu

dzinēju ieviešanu tirgū, “pēdējo kilometru piegādes” efektīvu organizāciju un individuālas pārvietošanās un preču transporta ilgtspējīgu plānošanu.

4.5 Moderna infrastruktūra, gudra cenu noteikšana un finansēšana

4.5.1 Lai īstenotu Eiropas mobilitātes tīklu, ir būtiski optimāli izmantot IT instrumentus, kravu uzraudzības un izsekošanas sistēmas, optimizēt laika grafikus un satiksmes plūsmas (epārvadājumi), un ir vajadzīgs, lai operatori šos aspektus akceptētu tirgū. Šī akceptēšana ir nepieciešama, lai tos būtu lietderīgi attīstīt TEN-T tīklā. Tas ir jautājums gan par optimālu rezultātu sasniegšanu, gan par ieguldītā finansējuma pēc iespējas lietderīgāku izmantošanu.

4.5.2 Izmantojot TEN-T koridora pieeju kā pamattīklam nepieciešamo īstenošanas instrumentu, infrastruktūras projektus vajadzētu attīstīt tādējādi, lai radītu iedzīvotājos, pilsoniskajā sabiedrībā un atbildīgajās iestādēs “līdzatbildības izjūtu” par attiecīgajiem projektiem. Tam būtu jāaptver tādi pasākumi kā agrīna iesaistīšana (sākot jau ar plānošanas posmu), paraugprakses apmaiņa visas Savienības ietvaros, jaunāko plānošanas un īstenošanas metožu piemērošana un pastāvīga un pārredzama saziņa. Šai kontekstā pilsoniskās sabiedrības atbalsts varētu arī palīdzēt izveidot apstākļus, kas ir labvēlīgāki saskaņotai pārrobežu infrastruktūras plānošanai.

4.5.3 Finansējuma jomā publiskā un privātā sektora partnerību (PPP) jēdziens lielā mērā vēl aizvien ir jautājums par finansējuma iegūšanu, kas pats par sevi galvenokārt ir atkarīgs no tiesiskiem un tehniskiem aspektiem. Taču, ņemot vērā nozīmi, kāda ir pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai infrastruktūras projektos un pakalpojumos, kuros iespējams izmantot publiskā un privātā sektora partnerības, pilsoniskajai sabiedrībai ir legītimas intereses būs iesaistītai PPP izstrādē un īstenošanā.

4.5.4 Jautājums par cenām un izvairīšanos no konkurences izkropļojumiem ir regulējuma jautājums. Tomēr, sadarbojoties ar pilsonisko sabiedrību, var iegūt lietderīgu informāciju par to, kādas ir iespējas izveidot apstākļus šo pasākumu atbalstam. Šādā saziņā var iegūt informāciju arī par iespējamajām sociālajām problēmām, kuru cēlonis ir izmaksu lielā ietekme reti apdzīvotos reģionos, un informāciju par ekonomiski vai fiziski neizdevīgā situācijā esošu sabiedrības grupu dzīves kvalitāti.

Lai nodrošinātu atbalstu, ir būtiski, lai jebkuru cenu sistēmu uzskatītu par pamatotu un taisnīgu, un pilsoniskā sabiedrība šajā jomā var sniegt lietderīgu ieguldījumu.

Briselē, 2012. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

2012/C 299/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko vienkāršo citā dalībvalstī reģistrētu mehānisko transportlīdzekļu pārvietošanu vienotajā tirgū" COM(2012) 164 <i>final</i> – 2012/0082 (COD)	89
2012/C 299/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par stiprinātu ES iekšējo solidaritāti patvēruma jomā – ES programma labākai atbildības sadalei un savstarpējās uzticēšanās vairošanai" COM(2011) 835 <i>final</i>	92
2012/C 299/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Jaunatnes iespēju iniciatīva" " COM(2011) 933 <i>final</i>	97
2012/C 299/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu "Tiesiskums" laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam" COM(2011) 759 <i>final</i> – 2011/0369 (COD)	103
2012/C 299/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par šādiem priekšlikumiem: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu ārējām robežām un vīzām" COM(2011) 750 <i>final</i> – 2011/0365 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Patvēruma un migrācijas fondu" COM(2011) 751 <i>final</i> – 2011/0366 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma un migrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai" COM(2011) 752 <i>final</i> – 2011/0367 (COD); "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko Iekšējās drošības fonda ietvaros izveido finansiālā atbalsta instrumentu policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai" COM(2011) 753 <i>final</i> – 2011/0368 (COD)	108
2012/C 299/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltā grāmata "Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma"" COM(2012) 55 <i>final</i>	115
2012/C 299/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam izveido programmu "Eiropa pilsoņiem"" COM(2011) 884 <i>final</i> – 2011/0436 (APP)	122
2012/C 299/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā" COM(2012) 85 <i>final</i> – 2012/0036 (COD)	128
2012/C 299/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu [ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006, Padomes Regulu (EK) Nr. 861/2006 un Padomes Regulu Nr. XXX/2011 par integrēto jūrlietu politiku]" COM(2011) 804 <i>final</i> – 2011/0380 (COD)	133
2012/C 299/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Veicināšanas un informācijas pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības ražojumiem – stratēģija ar augstu Eiropas pievienoto vērtību Eiropas garšu popularizēšanai" " COM(2012) 148 <i>final</i>	141

2012/C 299/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes 2007. gada 18. septembra Regulu (EK) Nr. 1098/2007, ar ko izveido daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem un zvejniecībām, kas šos krājumus izmanto" COM(2012) 155 <i>final</i> – 2012/0077 (COD)	145
2012/C 299/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – augstas veiktspējas skaitļošana. Eiropas pozīcija pasaules mēroga sacensībā" COM(2012) 45 <i>final</i>	148
2012/C 299/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2009/16/EK par ostas valsts kontroli" COM(2012) 129 <i>final</i> – 2012/62 (COD) un par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par karoga valsts atbildību attiecībā uz Padomes Direktīvas 2009/13/EK, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) Nolīgumu par 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecībā un groza Direktīvu 1999/63/EK, izpildi" COM(2012) 134 <i>final</i> – 2012/65 (COD)	153
2012/C 299/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kuģu pārstrādi" COM(2012) 118 <i>final</i> – 2012/0055 (COD)	158
2012/C 299/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Svarīgākie pasākumi ceļā uz Vienotā tirgus aktu II" (izpētes atzinums)	165
2012/C 299/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Transporta politikas Baltā grāmata: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību" (izpētes atzinums)	170

Abonementa cenas 2012. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 310 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 840 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV